

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ တော်လှန်ရေးအစိုးရ

ရှေးဟောင်းသုတေသန ညွှန်ကြားရေးဝန်

၏

၁၉၆၃-၆၄ ခုနှစ်

အတွက်

နှစ်ချုပ်အစီရင်ခံစာ

REPORT

OF THE

Director, Archaeological Survey, Burma

For the year ending 30th September 1964

မာတိကာ

အခန်း ၁

စာမျက်နှာ

ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦများထိန်းသိမ်းပြုပြင်မှု

ပုဂံ	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁
တောင်ဆင်းရွာ	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၄
စခလ	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၄
တလုပ်မြို့ (မြင်းမြ)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၅
ဝိသုဒ္ဓိမြို့ဟောင်း	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၅
မင်းလှ	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၅
မြင်ကွန်း	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၅
စက္က	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၆
မန္တလေး	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၆
အမရပူရ	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၇
စစ်ကိုင်း	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၇
မင်းကုန်း	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၇
အင်းဝ	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၇
ကျောက်ဆည်	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၇
တံတားဦး	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၇
ချောင်းဦး (မုံရွာ)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၇
ဟန်လင်း (ရွှေဘို)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၇
သစ်ဆိပ်ကြီး (ဝက်လက်)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၇
ရွှားကွဲ (ဝက်လက်)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၈
ရွှမ်းမကား (ဝက်လက်)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၈
မော်ဇာ (ပြည်)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၈
ပဲခူး	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၈
သံလျင်	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၈
တုံတေး	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၈
မြို့ဟောင်း (စစ်တွေ)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၈

အခန်း ၂

တူးဖော်မှုနှင့်စူးစမ်းလေ့လာမှု

ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းတူးဖော်ခြင်း	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၉
အရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းတူးဖော်ခြင်း	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၃
သန်လျင်တွင်တွေ့ရှိသောအရိုးအိုးများနှင့်ခါးများ	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၇
ပြောင်းဟောရွာ (ဟိုက်ကြီး) ဘုရားပျက်မှ ဌာပနာပစ္စည်းများ	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၇
ခေါင်းဆေးကျွန်း (မော်လမြိုင်) မှ အုတ်ပလ္လင်	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၈

အခန်း ၃

ရှေးဟောင်းကဗျည်းစာပေ

၁။ ဟန်လင်းမုပျူကျောက်စာ (ဟန်လင်း)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၉
၂။ ရှင်ပြုရင်လှဖုရားကျောက်စာ (စစ်ကိုင်း)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၂၀
၃။ ဆုတောင်းပြည့်ဖုရားကျောက်စာ (ရေစကြို)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၂၀
၄။ မုဗ္ဗောဓုရားကျောက်စာ (နှင်းဆီခုံရွာ) (ရေစကြို)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၂၀
၅။ ဂူဓမ္မဝတီတော်ကျောက်စာ (ရေစကြို)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၂၀
၆။ ရွှေဖုရားကျောက်စာ (၁) (ကြာခတ်ရွာရေစကြို)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၂၀
၇။ ရွှေဖုရားကျောက်စာ (၂) (ကြာခတ်ရွာရေစကြို)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၂၀
၈။ ခြင်္သေ့တန်ဖုရားကျောက်စာ (ဝါယာရွာရေစကြို)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၂၀
၉။ အိန်သိမ်ကျောင်းဖုရားကျောက်စာ (တလုပ်)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၂၀
၁၀။ သင်္ဃာတိလိပ်ထေရ်နှင့် ညီခေကောင်းကျောက်စာ (တလုပ်)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၂၀
၁၁။ မိုးငြိမ်းကျွန်းဖုရားကျောက်စာ (ပုဂံ)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၂၀
၁၂။ ဂဗ္ဘ ခုဆိုးကျောက်စာ (သစ်ဆိပ်ကြီး)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၂၁
၁၃။ ဂဗ္ဘ ခုဆိုးကျောက်စာ (ချောင်းမီးအိရွာဟန်လင်း)	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၁၁၈	၂၁

20/320

မာတိကာ

အခန်း ၃

စာမျက်နှာ

၁၄။ ဖုန်းမြတ်သားပြည့်စုံကျောက်စာ (ရွာကွဲရွာ၊ ဝက်လက်)	၂၁
၁၅။ မထင်မတိရားကျောက်စာ (ရွာကွဲရွာ၊ ဝက်လက်)	၂၁
၁၆။ ပင်းယမင်းကြည်မူးသားကောင်းမှုကျောက်စာ (ရွာကွဲရွာ)	၂၁
၁၇။ ကျွန်လှူကြောင်းကျောက်စာ (ရွာကွဲရွာ)	၂၁
၁၈။ ကျောင်းကိုလယ်လှူကြောင်း ကျောက်စာ (ရွာကွဲရွာ)	၂၁
၁၉။ ရွှေရကြီးဖုရားကျောက်စာ (ရွာကွဲရွာ)	၂၁
၂၀။ ၅၀၆ ခုထိုးကျောက်စာ (ရွာကွဲရွာ)	၂၁
၂၁။ ကျောင်းကိုမြေလှူကြောင်း ကျောက်စာ (ရွာကွဲရွာ)	၂၁
၂၂။ မြသိန်းတန်မဟာဝိသောဓနီသီရိတော်ကြီးကျောက်စာ (ရွှမ်းမကား)	၂၁
၂၃။ အောင်မြေလွတ်စံကျောင်းတော် ကျောက်စာ (ရွှမ်းမကား)	၂၁
၂၄။ ဆုတောင်းပြည့်ဖုရားကျောက်ဆင်းတုမှ ကျောက်စာ (ရွှမ်းမကား)	၂၂
၂၅။ ဆင်ဖြူတော်ဖုရားကျောက်စာ (ရွှမ်းမကား)	၂၂
၂၆။ မြေအရွပ်တရားဖြစ်သောအကြောင်း ကျောက်စာ (ကြိုးကြာရွာ-ရွှေဘို)	၂၂
၂၇။ သစ်ခင်းလှူကြောင်း ကျောက်စာ (ကြိုးကြာရွာ)	၂၂
၂၈။ ဘိုးတော်မင်းတရားနန္ဒာကန်ဆည်ဖွဲ့ကြောင်း ကျောက်စာ (မန္တလေး)	၂၂
၂၉။ မင်းဖလောင်းခါးမျောက်သားတော်ဖြစ်သော မျောက်ဦး မိဖုရား၏သမက်တော် ကျောက်စာ (ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့နယ်ကျောက်ဆိပ်ရွာ)	၂၂
၃၀။ အင်းကွက်ကဗျည်းစာ (ဦးရစ်တောင်)	၂၂
၃၁။ ဝေသာလီကြေးပြားစာ (ဝေသာလီ)	၂၂

အခန်း ၄

ပြတိုက်နှင့်ချွေးဟောင်းပစ္စည်းများ

ယဉ်ကျေးမှုဌာန၊ ရွေးဟောင်းပစ္စည်းများနှင့်ပတ်သက်၍ အမှာစာထုတ်ပြန်ခြင်း	၃၅
ပုဂံ၊ သယံဇာတအပေါ် စေတီမှရွေးဟောင်းပစ္စည်းများ	၃၅
ပုဂံ၊ ဝက်ကြီးအင်းရပ်ပြောက်ငယ်ဖုရားမှဆင်းတုများ	၃၆
ပုဂံ၊ မြင်းကပါမယ်တော်ရပ်ဖုရားမှ ကြေးရုပ်တု	၃၇
ပုဂံ၊ မင်းအိုဗျားသာဖုရားအနီးသိမ်ဖုရားမှ ကျောက်ဆင်းတု	၃၇
ကျောက်ခေတ်လူတို့သုံးသော ကျောက်လက်နက်များ	၃၇
ပုဂံပြတိုက်တွင် ထင်ရှားသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ	၃၇
ကျုံ့ပျော်မြို့နယ်၊ ကြုံကုန်းမြို့နယ်လင်ပန်းများ	၃၇
သဒိုင်းပြတိုက် (ဂျူဗလီဟော) တွင် ရွေးဟောင်းသုတေသနပြုခန်းဖွင့်လှစ်ပြသခြင်း	၃၇
ရခိုင်တိုင်း၊ မြို့ဟောင်းပြတိုက်နှင့်ချွေးဟောင်းပစ္စည်းများ	၄၀

အခန်း ၅

မလ္လာနုမြို့ မဟာဗန္ဓုလအရိုးအိုးစေတီဆိုသော စေတီဟောင်း	၄၁
ကမ္ဘာအေးစေတီမှ ရွေးဟောင်းပစ္စည်းများပြန်လည်ချိခြင်း	၄၁
ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ	၄၂
ရွေးဟောင်းစာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဌာနစုများ	၄၂
အရာထမ်း၊ အမှုထမ်းများ	၄၃
စာကြည့်တိုက်	၄၄
စက်မှုနှင့်ပုံဆွဲများ	၄၄

နောက်ဆက်တွဲများ

(က) ၁၉၆၃-၆၄ ခုနှစ်အတွင်း၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော် ရွေးဟောင်းသုတေသန ညွှန်ကြားရေးဝန်ရုံးအတွက် ခွင့်ပြုငွေနှင့် အမှန်ကျကျငွေ စာရင်း	၆၅
(ခ) ၁၉၆၃-၆၄ ခုနှစ်အတွင်း၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော် ရွေးဟောင်းသုတေသန ညွှန်ကြားရေးဝန်ရုံး၊ ရွေးဟောင်း အဆောက်အဦများ ထိန်းသိမ်းပြုပြင်မှုအတွက် ကုန်ကျငွေစာရင်း	၆၆
(ဂ) ၁၉၆၃-၆၄ ခုနှစ်အတွင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ ရွေးဟောင်းသုတေသနဌာနက ခိုက်ကျသောစက်မှုပစ္စည်းစာရင်း	၇၀
(ဃ) ၁၉၆၃-၆၄ ခုနှစ်အတွင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ ရွေးဟောင်းသုတေသနဌာနကရေးဆွဲပြီးသောပန်းချီနှင့်ပုံဆွဲများစာရင်း	၉၅
(င) ၁၉၆၃-၆၄ ခုနှစ်အတွင်း၊ ကွေ့ခွံသောကဗျည်းကျောက်စာများစာရင်း	၁၀၁

မာတိကာ

အခန်း ၅။ ။ အဆုံး

စာမျက်နှာ

ခါတ်ပုံနှင့်ပုံဆွဲများ

ပုံ ၁။ ဟန်လင်း၌ ၁၉၆၃-၆၄ ခုနှစ်အတွင်း တူးဖော်သည့်နေရာများပြသောမြေပုံ	၄၅
ပုံ ၂။ ဟန်လင်း၊ အမှတ် (၃) အဆောက်အဦပန္နက်ပုံ	၄၆
ပုံ ၃။ ဟန်လင်း၊ အမှတ် (၅) အဆောက်အဦပန္နက်ပုံ	၄၇
ပုံ ၄။ ဟန်လင်းကုန်းအမှတ် (၅) ဖြတ်ပိုင်းပုံ	၄၈
ပုံ ၅။ သရေခေတ္တရာ၊ ကုန်းအမှတ် (၃) တူးဖော်ပြီးသမျှ အဆောက်အဦပန္နက်ပုံ	၄၉
ပုံ ၆။ မန္တလေးမြို့၊ ကျော်မိုးတံခါးမှ ပြာသာဒ်ပြန်လည်တည်ဆောက်ပုံ၊ မြို့အဝင်တောင်ဖက်ရွာခင်း	၅၀
ပုံ ၇။ မန္တလေးမြို့၊ ကျော်မိုးတံခါးမှ ပြာသာဒ်ပြန်လည်တည်ဆောက်ပုံ၊ မြို့အတွင်းပိုင်းရွာခင်း	၅၀
ပုံ ၈။ မန္တလေးမြို့၊ ကျော်မိုးတံခါးပြာသာဒ်ဆောက်လုပ်ပြီးပုံ၊ အတွင်းပိုင်းရွာခင်း	၅၁
ပုံ ၉။ မန္တလေးမြို့၊ ကျော်မိုးတံခါး၊ ကျုံးနှင့်တံတားရွာခင်း	၅၁
ပုံ ၁၀။ ပုဂံမြို့၊ သိဗ္ဗစည်းဖုရားပြင်နေပုံ	၅၂
ပုံ ၁၁။ ပုဂံမြို့၊ သိဗ္ဗစည်းဖုရားပြင်ပြီးပုံ	၅၂
ပုံ ၁၂။ ပုဂံမြို့၊ မြေဘုံသာဖုရားလှူပြင်ရန်တောင်ဖက်နံရံဖွဲ့ထားပုံ	၅၃
ပုံ ၁၃။ ပုဂံမြို့၊ မြေဘုံသာဖုရားလှူပြင်ပြီးပုံ	၅၃
ပုံ ၁၄။ စစ်ကိုင်းမြို့၊ သံချက်ဖိုပြင်နေပုံ	၅၄
ပုံ ၁၅။ စစ်ကိုင်းမြို့၊ သံချက်ဖိုပြင်ပြီးပုံ	၅၄
ပုံ ၁၆။ ဟန်လင်း၊ ကုန်းအမှတ် (၃) တူးဖော်စဉ်	၅၅
ပုံ ၁၇။ ဟန်လင်း၊ ကုန်းအမှတ် (၄) မှ အုတ်နံရံနှင့် မြေလွှာများပုံ	၅၅
ပုံ ၁၈။ ဟန်လင်း၊ ကုန်းအမှတ် (၄) မြို့ရိုးတူးဖော်တွေ့ရပုံ	၅၆
ပုံ ၁၉။ ဟန်လင်း၊ ကုန်းအမှတ် (၅) တွင်တူးဖော်တွေ့ရှိရသောအဆောက်အဦ	၅၆
ပုံ ၂၀။ ဟန်လင်း၊ ကုန်းအမှတ် (၅) အဆောက်အဦနံရံ၊ အနီးကပ်မြင်ကွင်းပုံ	၅၇
ပုံ ၂၁။ ဟန်လင်း၊ ကုန်းအမှတ် (၅) မှ တူးဖော်တွေ့ရှိရသောအရိုးအိုးများပုံ	၅၇
ပုံ ၂၂။ ဟန်လင်း၊ ကုန်းအမှတ် (၇) တူးဖော်နေစဉ်ပုံ	၅၈
ပုံ ၂၃။ ဟန်လင်း၊ ကုန်းအမှတ် (၈) တူးဖော်စဉ်တွေ့ရှိရသောမြေအိုးပုံ	၅၈
ပုံ ၂၄။ ဟန်လင်း၊ ကုန်းအမှတ် (၈) မှ တူးဖော်တွေ့ရှိသည့်ရွှေထည်ဝတ္ထုပစ္စည်းများပုံ	၅၉
ပုံ ၂၅။ ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းအတွင်းမှ ဖော်ထုတ်ရရှိသည့်ပျူကျောက်စာ	၅၉
ပုံ ၂၆။ သရေခေတ္တရာ၊ ကုန်းအမှတ် (၁) မှ ဖော်ထုတ်ရရှိသည့်မြေဦးခေါင်းပုံ	၆၀
ပုံ ၂၇။ သရေခေတ္တရာ၊ ကုန်းအမှတ် (၂) တွင်တူးဖော်တွေ့ရှိရသောအုတ်ရိုးပုံ	၆၀
ပုံ ၂၈။ သရေခေတ္တရာ၊ ကုန်းအမှတ် (၃) မှ ဖော်ထုတ်ရရှိသည့်ထားသွားနှင့်လှံသွားပုံ	၆၁
ပုံ ၂၉။ သရေခေတ္တရာ၊ ကုန်းအမှတ် (၃) မှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော ကျောက်ရုပ်ကြီးပုံ	၆၁
ပုံ ၃၀။ ပုဂံသမ္ဘယဇုန်ဖုရားအရပ်ကြွေကြေးပြား	၆၂
ပုံ ၃၁။ စစ်တွေခရိုင်၊ မြို့ဟောင်းမြို့နယ်၊ ဝေသာလီမှ ကြေးပြားစာ၊ မျက်နှာဖက်မင်္ဂလာပုံ	၆၃
ပုံ ၃၂။ စစ်တွေခရိုင်၊ မြို့ဟောင်းမြို့နယ်၊ ဝေသာလီမှ ကြေးပြားစာ၊ ကျောဖက်မင်္ဂလာပုံ	၆၃

ရှေးဟောင်းသုတေသနညွှန်ကြားရေးဝန်၏

၁၉၆၃-၆၄ ခုနှစ်အတွက် နှစ်ချုပ်အစီရင်ခံစာ

အခန်း ၁

ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦများထိန်းသိမ်းပြုပြင်မှု

အစီရင်ခံစာ နှစ်အတွင်းတွင် ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦများကို အစီအစဉ်ရှိသည့်အတိုင်း ယခင်နှစ်ကထက်ပင် ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ ထိန်းသိမ်းပြုပြင် ဆောင်ရွက်ပြီးမြောက်ခဲ့ပါသည်။ ယခင်နှစ်က ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် ကျပ်ငွေ လေးသိန်းရှစ်သောင်း ခုနစ်ထောင်ငါးရာ ခြောက်ဆယ်နှင့် သုံးဆယ်ပြီး အကုန်အကျခံခဲ့၍ ယခုအစီရင်ခံစာ နှစ်အတွင်းတွင် ကျပ်ငွေ ငါးသိန်း ခြောက်သောင်း ခုနစ်ထောင် ငါးဆယ် ခြောက်နှင့် လေးပြီးဖြစ်၍ ကျပ်ငွေ ခုနစ်သောင်းကိုထောင် လေးရာကိုးဆယ်ငါးနှင့် ခုနစ်ဆယ်နှစ်ပြီး ယခုနှစ်တွင် ပိုမိုလွယ်လျာပါသည်။ ထိုသို့ ပိုမိုလွယ်လျာသည်နှင့်အမျှ ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦများ ထိန်းသိမ်းပြုပြင်မှု လုပ်ငန်းများမှာလည်း အထက်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ကျယ်ပြန့်စွာ ဆောင်ရွက် လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ယခုနှစ်တွင်လည်း ယခင်နှစ်ကကဲ့သို့ပင် မန္တလေးမြို့ခိုင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် ပြင်ဆင်ထိန်း သိမ်းမှုများတွင် ငွေကြေးပိုမိုအကုန်အကျခံ၍ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရပါသည်။ အခြားသောနေရာများတွင်လည်း အရေးကြီး ဆောင်ရွက် ရန် လိုအပ်သည်ကို ဦးစားပေး ရှေးချယ်ပြီး ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ယခုနှစ်အတွင်း ရှေးဟောင်း အဆောက်အဦများ ထိန်းသိမ်းပြုပြင်မှု လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခဲ့သော နယ်တို့မှာ ပုဂံ၊ စလေ၊ မြင်ကွန်း၊ မန္တလေး၊ စစ်ကိုင်း၊ အင်းဝ၊ အမရပူရ၊ ရွှေဘို၊ တံတားဦး၊ ကျောက်ဆည်၊ စက၊ စဉ့်ကူးပြည်၊ ပဲခူး၊ ဟံသာဝတီ၊ တောင်တွင်းကြီး (ဗိဿနိုး)၊ မြိဟောင်း (စစ်တွေခရိုင်) နှင့် ပုဂံလှည့်လည်များတွင် ဖြစ်လေသည်။ ဤနယ်များ တွင်ရှိသော ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦ၊ စေတီပုထိုးစသည်တို့ကို ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ကျောက်စာတိုင်များအတွက် ရွှံ့သစ်ဆောက်ခြင်း သော လုပ်ငန်းများနှင့် ပတ်သက်၍ နယ်အလိုက်၊ ဒေသအလိုက်၊ အောက်တွင် အသေးစိတ်ဖော်ပြထားပါသည်။ ဆောင်ရွက်သော လုပ်ငန်း တခုစီတို့၏ ကုန်ကျစရိတ်ကိုလည်း နောက်ဆက်တွဲစာရင်းတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ပုဂံနယ်အတွင်းရှိ ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦများ ထိန်းသိမ်းပြုပြင်မှု လုပ်ငန်းအတွက် ကျပ်ငွေ တသိန်းလေးထောင် လေးရာငါးကျပ်နှင့် ကိုပြား အကုန်အကျခံ၍ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုယွင်းနေသော ရှေးဟောင်း စေတီ ဂူပုထိုး စသည်များကို ဆက်လက်ပျက်စီး မသွားစေရန် အတွက် အုတ်လုပ်ငန်းများ၊ ခြုံပြီးအုတ်များတွင် ကြားသိပ်လုပ်ငန်းများ၊ အင်္ဂုလအနားသပ် လုပ်ငန်းစသော ပြုပြင်မှုများနှင့် ရှေးဟောင်း အဆောက်အဦများအတွင်း အပြင်၌ သစ်များရှင်းလင်းခြင်း၊ တောချိုများကို ရှင်းလင်းခြင်း၊ သစ်ပင်နုတ် သစ်မြစ်ဖော်ခြင်း၊ သစ်သား အဆောက်အဦများကို ရေခဲသုတ်ခြင်း စသောလုပ်ငန်းများ၊ ရှေးဟောင်း အဆောက်အဦ အဝင်လမ်းများကို ပြုပြင်ခြင်းလုပ်ငန်းများ၊ ကျောက်စာရံ ဆောက်ခြင်းလုပ်ငန်းများ စသည်တို့ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် အောက်ပါ ရှေးဟောင်းအဆောက် အဦများတွင် ဖြစ်ပါသည်။

ရွှေလိပ်တူးဂူဇုရား။ ။ပုဂံဝက်ကြီးအင်းနယ် ပုဂံ-ညောင်ဦးသွား ကားလမ်း၏ တောင်ဘက် ထီးလိမ်းလျီကုန်းကြီး၏ အရှေ့ဘက်တွင် ရှိသော ရွှေလိပ်တူးဂူဇုရားမှာ အလတ်စားဂူဇုရားဖြစ်၍ ယခင်အခါများက ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနမှ ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းခြင်း လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ခြင်း မပြုလုပ်ရသေးချေ။ ယခုနှစ်အတွင်း စတင်၍ ၎င်းဂူဇုရား၏ အထက်ပိုင်းတွင် ပြုပြင်နေသော အစိတ်အပိုင်းများကို ပြုပြင် ပါသည်။

လောကဌသျှောင်ဂူဇုရား။ ။ပုဂံမြို့နှင့် မြင်းကပါရွာအကြား၊ ကားလမ်း၏ အရှေ့ဘက် ခပ်လွမ်းလွမ်းတွင်ရှိသော လောကဌသျှောင် ဂူဇုရားကိုလည်း ပျက်စီးယိုယွင်းနေသော အစိတ်အပိုင်းများ အားလုံးကို ပြုပြင်ပါသည်။ ၎င်းဂူဇုရားအတွင်းတွင် မတ်ရပ်နတ်ရုပ်ကြီးများပုံ စသော နံရံဆေးရေး ပန်းချီများ ရှိလေသည်။

သိမ်းမစည်းမဇုရား။ ။လောကဌသျှောင်ဂူဇုရား အနီးတွင်ရှိသော သိမ်းမစည်းမဇုရားတွင်လည်း ပျက်စီးယိုယွင်းနေသော အစိတ် အပိုင်းများကို ပြုပြင်ပါသည်။ ဤသိမ်းမစည်း မဇုရားအတွင်းတွင် ကောင်းမွန်၍ လက်ရာမြောက်သော နံရံဆေးရေး ပန်းချီများရှိရာ ခရစ်နှစ် ၁၁၉၈ ခုလောက် ကပင် ဂျာမန်တို့ ပုဂံတိုက်၍ အချို့သောဇုရားများမှ နံရံဆေးရေး ပန်းချီရှိသော အင်္ဂုလအနားများကို ချွဲယူကြစဉ်က ထိုသိမ်း မစည်း မဇုရားမှလည်း ပါဝင်ခဲ့လေသည်။

သယမ္ဗူဂူဇုရား။ ။လောကဌသျှောင်၊ သိမ်းမစည်းမဇုရားများနှင့် ရွှေဆံတော် စေတီကြီးအကြားရှိ သယမ္ဗူဂူဇုရားမှာ အောက်ပိုင်း ဂူ၌ အထက်ပိုင်း စေတီပေါက်ထားသော အမျိုးအစားတွင် ပါဝင်လေသည်။ ထိုဂူဇုရားအတွင်းတွင် ငါးရာငါးဆယ် ဇာတ်ဆိုင်ရာ ပန်းချီ ကုန်များနှင့် ကမ္ဘာဦးစာများ၊ အခြားဗုဒ္ဓဝင်ဆိုင်ရာ ပန်းချီများနှင့် ကမ္ဘာဦးစာများ၊ မြင့်မိုရ်တောင်ပုံစသော အခြား ပန်းချီကုန်များ ရှိလေသည်။ ထိုနံရံဆေးပန်းချီများကိုမူလ၌ ရှေးက ထုတ်သော ဤဌာနမှ နှစ်ချုပ်အစီရင်ခံစာများတွင် ဖော်ပြခဲ့ဖူးလေသည်။ ယခုနှစ်အတွင်း ထိုဂူဇုရားများကို ပြင်ဆင်မှုလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ပါသည်။ အထူးအားဖြင့် အထက်စေတီကို ပြုပြင်ရန် ရှင်းလင်းရာမှကျိုးပေါက်နေသော အုတ်များကြားမှ စိတ်ဝင်စားဘူးကောင်းသော ရှေးဟောင်း ပုဂံခေတ် ပစ္စည်းများကို ဖော်ထုတ်ရလေသည်။ ဤရှေးဟောင်း ပစ္စည်းများနှင့် ပတ်သက်သည့် အကြောင်း အပြည့်အစုံကို ဤနှစ်ချုပ်အစီရင်ခံစာ တနေရာတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဝက်ကြီးအင်းဂူမြောက်ငယ် ဂူဗုဏ္ဏ။ ။ ရှေး မွန်ဘာသာဖြင့် ဘတ်တော်ဆိုင်ရာ ကဗျည်းစာများ အသင့်အတင့် ကျန်ရှိနေသေးသော ဤဝက်ကြီးအင်းဂူမြောက်ငယ် ဂူဗုဏ္ဏမှာ ပုဂံတွင် တည်ထားသော ဂူဗုဏ္ဏများအနက်၊ ကျန်စစ်မင်းကြီး လက်ထက်နှင့် သက်ဆိုင်သည်ဟု ဖေါပြကြသော မြင်းကပါဂူမြောက်ကြီး၊ နဂါးရဲစသော ဂူဗုဏ္ဏများနှင့် တခေတ်အတူကလည်း တည်ဆောက်ကြသည်ဟု ယူဆထားပါသည်။ ဤဝက်ကြီးအင်းဂူမြောက်ငယ် ဂူဗုဏ္ဏမှာ ကာလအတော်ကြာကပင် ယိုဟွင်းပျက်စီးခဲ့ပြီးဖြစ်၍ ယခုရှိအတိုင်းကမူ ဤမြို့နယ်မှ စတင်ပြုပြင်ပါသည်။ ဂူအတွင်းဆောင်ပတ်လည်တွင် ယခင်က ဗုဒ္ဓဝင်ဆိုင်ရာ အုတ်အင်္ဂုတေလုပ်များ၏ အကြွင်းအကျန်တို့ကို ယခုထက်တိုင် တွေ့မြင်ရပေသေးသည်။ အထူးသဖြင့် ဂူဗုဏ္ဏအပြင်ဘက်တွင် ကျန်ရှိသေးသော အင်္ဂုတေ ပန်းအလှများနှင့် ဘိလူးပန်းသို့မှာ လက်ဖက်သပ်သပ် လှပသဖြင့် ဤဂူဗုဏ္ဏ၏ ထူးခြားချက်အပင်ဖြစ်သည်။ ဂူဗုဏ္ဏအပေါ် ကွင်းထောင်မှာလည်း ဗုဒ္ဓဂါယာ မဟာဓဇမြေကွင်းထောင် အမျိုးအစားတွင် ပါဝင်လေသည်။ ဂူဗုဏ္ဏ၏အပေါ်ပိုင်းကို ပြုပြင်စဉ် ဂူအရံငယ်များအတွင်းတွင် အသင့်အတင့် ကောင်းမွန်သေးသော ပုဂံခေတ် ကျောက်ဆင်းစာများကိုလည်း တွေ့ရှိရလေသည်။

တောင်ဘီရုတ်ကျောင်း (ပိဋကတ်တိုက်)။ ။ ပုဂံ တောင်ဘီရုတ်အနီး အနောက်ဘက်တွင် အချို့က ပိဋကတ်တိုက်ဟုခေါ်သော အုတ်ကျောင်းအချို့ရာ ပုဂံခေတ်လက်ရာမဟုတ်သော်လည်း အလွန်အခြေအနေ ကောင်းမွန်၍ ဆေးရောင်တောက်ပြောင်နေသေးသော နံရံအနီး ဆေးချေးပန်း၍ များစွာကျန်ရှိနေသေးသည်။ ထိုပန်း၍လက်ရာများမှာ ကုန်းဘောင်ခေတ် လက်ရာများ ဖြစ်လေသည်။ ထိုအဆောက်အဦ အတွင်းရှိ နံရံချေးပန်းချီလက်ရာများကို စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်းရန် ယခင်က အပေါက်၊ ပြုပြင်မှုများတွင် ဘုံတိုင်များ တပ်ဆင်ခဲ့ဖူးသော်လည်း ဗုဒ္ဓဓာတ် မှာစစ်အတွင်းက ပျက်ဆီးပျက်စီးသွားကြပြီဖြစ်၍ မရှိတော့ချေ။ ပုဂံတွင် ဤဌာနမှ ရှေးဟောင်း အဆောက်အဦတို့၏ လက်ရာ ပုံသဏ္ဌာန် အမျိုးမျိုးတို့ကို ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရန် အစီအစဉ်ရှိရာ ဤအဆောက်အဦမှာ ပိဋကတ်တိုက်ဟု အစဉ်အလာခေါ်ဝေါ်လာပြီး အုတ်ကျောင်းပုံ အမျိုးဖြစ်သည့်ပြင်၊ အတွင်းမှ ပန်းချီဆေးချေးထွက်လည်း ကောင်းမွန်သေးသဖြင့် အဆောက်အဦ တရားကို ပြင်ဆင်လိုက်ပါသည်။

မြေပုံသာဗုဏ္ဏလုလုခေါ်သော ဂူဗုဏ္ဏ။ ။ ပုဂံမြို့ အရှေ့တောင်ဘက်တွင်ရှိသော မြေပုံသာ ဗုဏ္ဏလုလုခေါ်သော ဂူဗုဏ္ဏမှာ လက်ရာအလှအဆောင်အားဖြင့် အလွန်ကောင်းမွန်လှသော်လည်း အပျက်အစီးများမှု အလွန်များပြားလေသည်။ အထူးသဖြင့် တောင်ဘက် နံရံမှာ အဆောက်အဦနှင့် သီးခြားကွဲအက်၍ အပြင်ဘက်သို့ပင် ပြိုကျလုနီးနီး ယိုင် နေလေသည်။ အတွင်းရှိ နံရံပန်းချီများမှာလည်း ကျဉ်းပျက်စီး ကုန်ပြီ ဖြစ်သော်လည်း အကြွင်းအကျန်လောက်ကိုကြည့်၍ အလွန်အဆင့်အတန်းမြင့်သော လက်ရာများဖြစ်ကြောင်း သိရလေသည်။ အတွင်းဆောင်ရှိ ဆင်းစာများမှာလည်း အလွန်ပျက်ပြားခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ မူလက မယ်တော်မာယာ သားများခန်း ရပ်ထုကြီးများ ပါဝင်ခဲ့ကြောင်း သိရပေသည်။ အထူးသဖြင့် အတွင်းရှိ ပလ္လင်လေးပျက်နှာမှာ အလွန်လှပသော ကြာပွင့်ပုံ အင်္ဂုတေလက်ရာများဖြစ်၍ ပလ္လင်အချို့ပင်တလည် လေးပျက်နှာခွင် ကျောက်ပြာချစ်များစွာမှာ များသောအားဖြင့် ပျက်စီးကုန်ပြီ ဖြစ်သော်လည်း၊ အပေါ်မျဉ်းကျ၍ အုတ်များ ခုန်ပေါင်းများစွာ စုန်နေသော အနောက်ဘက်မျက်နှာ အစိတ်အပိုင်းအောက်တွင်မူ ကျောက်ချပ်အကောင်း အနည်းငယ် ရှိပါသေးသည်။ ထိုဂူဗုဏ္ဏတွင် အောက်ခြားခြား လက်ကောင်းမွန်သည်မှာ အပြင်ဘက်သို့ ဘိလူးပန်းဆွဲစသော အင်္ဂုတေလက်ရာအလှများပင် ဖြစ်လေသည်။ ထို့ပြင် ဘေးနံရံများရှိ ပြုတင်းပိတ် ကျောက်ပြာများမှာလည်း အလွန်ကောင်းမွန်သော ပန်းဝိုင်းပေါက် ကျောက်ဆင်လက်ရာများ ဖြစ်လေသည်။ ဆိုခဲ့ပြီးသော တောင်ဘက်နံရံတွင် ထိုပန်းဝိုင်းပေါက် လေးသောကျောက်ချပ်များမှာ အပြင်ဘက်သို့ နံရံပိုင်သောဒဏ်ကြောင့် ပြတ်ထွက်ဆီ ရှိသည်ကိုမူ၊ ထိုဂူဗုဏ္ဏ၏ ကြွင်းကျန်နေသေးသော အင်္ဂုတေပန်း လက်ရာများကိုမူ၊ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် ထိုဂူဗုဏ္ဏကို ပြုပြင်သော လုပ်ငန်းခွင် ဘောင်ဘက်နံရံကို အသစ်ပြန်၍ လုပ်ဆောင်လိုက်ပြီး၊ ထိုနံရံမှ အင်္ဂုတေပန်းစသော လက်ရာများကို မပျက်စီးချအောင် အောက်အင်္ဂုတေဖြင့် ခံ၍ထားပါသည်။

တောင်ဘီရုတ်အနီး မွန်ကဗျည်းရှိသော ဂူဗုဏ္ဏ။ ။ ပုဂံ တောင်ဘီရုတ်အနောက်ဘက် ဗုဏ္ဏတိုက် မွန်ဘာသာ ကဗျည်းများရှိသော ဂူဗုဏ္ဏတိုက်ကို မကြာသေးမီကမှ သတ်ပြုခံလာကြလေသည်။ ထိုဂူဗုဏ္ဏအတွင်းဘက်တွင် မွေမွန်ဘာသာဖြင့် ငါးရာငါးဆယ် ဇာတ်ကဏ္ဍများကို ဖေါပြသော ကဗျည်းစာများ ရှိလေသည်။ ထိုဂူဗုဏ္ဏ၏ အောက်ခြေမှာ မြေထဲသို့အတော်ပင် နစ်မြုပ် နေလေသည်။ ဂူဗုဏ္ဏများလည်း ပုဂံခေတ်တွင် ကျန်စစ်မင်းကြီး လက်ထက်ကာလအား နောက်မကျသော ကာလတွင် တည်ဆောက်သည်ဟု ခန့်မှန်းရ လေသည်။ ထိုဂူဗုဏ္ဏကိုလည်း ယခုနှစ်အတွင်း စတင်ပြုပြင် ထိန်းသိမ်းမှုများ ဆောင်ရွက်ပါသည်။

အုတ်ပြာသင်္ဃာတေ (ရွှေစည်းခုံစေတီကြီးတောင်ဘက်)။ ။ ရွှေစည်းခုံ စေတီကြီးတောင်ဘက်ရှိ သုသာန်အနီးတွင် ပုံသဏ္ဌာန်အားဖြင့် ထူးခြားသော အုတ်အဆောက်အဦဟောင်း တခုရှိပါသည်။ ထိုအဆောက်အဦမှာ အောက်ပိုင်း တိုက်ခံ အပေါ်တွင် ပြာသာဒ်ဆောင်များကဲ့သို့ ရှိ၍ အုတ်ပြာသင်္ဃာတေ ခေါ်တွင်နေကြလေသည်။ ထိုအဆောက်အဦ ပုံသဏ္ဌာန်မျိုးမှာ ပုဂံတိုက်တွင် အနည်းငယ် ကျန်ရှိသေး၍ ဥပမာ မင်းနုနှင့်သူဌာအနီး ဆင်ဖြူရံ အစုအတွင်းနှင့် တရုတ်ပုထိုး ဂူဗုဏ္ဏတံတိုင်းတွင်းတွင်ရှိသော အဆောက်အဦမျိုး ဖြစ်လေသည်။ စင်စစ်မှာ ရုပ်ပွားဆင်းတုသားရန် သက်သက်မဟုတ်၊ ရဟန်းသင်္ဃာတေပုံ သီတင်းသုံးရန်နှင့် တည်ဆောက်ထားသော အုတ်ကျောက်ပင် ဖြစ်လေသည်။ ထိုသို့သော အဆောက်အဦ ပုံသဏ္ဌာန်မှာလည်း ပုဂံလက်ရာများတွင် ထူးခြားသော ပုံသဏ္ဌာန်တမျိုး ဖြစ်လေသည်။ ထိုအဆောက်အဦကိုလည်း ယခုနှစ်အတွင်း ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းမှုများ ဆောင်ရွက်ပါသည်။

ဗောဓိကြီး။ ။ ရှေးအခါကပင် ထုထည်ကြီးမားလှသော ဗောဓိကြီးဂူဗုဏ္ဏကြီးကို ဤဌာနမှလိုအပ်သော အစိတ်အပိုင်း ပြုပြင်မှုများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ဂူဗုဏ္ဏကြီးမှာ ယခုလက်ရှိအတိုင်း ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းထားသော လုပ်ငန်းသည် ဤဌာန၏ အကျိပ်ပေါင်းများစွာ ဆောင်ရွက်ချက်များပင် ဖြစ်ပါသည်။ ရှေးကတော့အသွင်ရှိ အုတ်လက်ဆောင်လျက် ပုဂံတိုက်တွင် ထုထည် အကြီးမားဆုံး ဖြစ်ခဲ့သော ဂူဗုဏ္ဏကြီးကို နှစ်စဉ်ပင် ဤဌာနက သင်္ဃာတေ အစိတ်အပိုင်းများကို ပြုပြင်ရန် ဖြစ်သည်။ တကြိမ်တခါတည်းဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ရုံမျှသာ အလိုက်အကန့် ကုန်ကျစေ၍ ချင့်ထက်ထောက်သား၍ မဖြစ်နိုင်သေးပါ။ အထက်ဖေါ်ပြခဲ့သည့် အစီအစဉ်အတိုင်း ယခုနှစ်အတွင်း ဂူဗုဏ္ဏကြီးကို အောက်ပိုင်း မိုးလျှော့ကို ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းမှုများ ဆောင်ရွက်ပါသည်။

စေတနာကြီး။ ။ ပုဂံတွင် ဗောဓိကြီးကဲ့သို့ပင် ဌာနမှဆက်လက် ပြုပြင်နေရသော အခြားရှေးဟောင်း အဆောက်အဦ တခုမှာ ပုဂံနယ် တောင်ဘက်ဆုံးတွင်တည်ရှိသော စေတနာကြီး စေတီပုထိုးကြီး ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းအဆောက်အဦကြီးမှာလည်း ထုထည်ကြီးမားသည့် ပြင် အုတ်အိုးအုတ်သား အပျက်အစီးများလည်း မနည်းလှသဖြင့် တနှစ်ပြီးတနှစ် ဆက်လက်ပြုပြင်ရလေသည်။ စေတီကြီးအသွင်အောင်၍ အခြားသောပုဂံရှိ ဂူဗုဏ္ဏများနှင့် ပုံသဏ္ဌာန် ခြားနားသော်လည်း စေတီအောက်ပစ္စယာတွင် အခန်းအခန်းများရှိသည်ကို အနောက်တောင်ဘက်တွင် ရွှေကင်္ခါကံသားသော အပေါ်ကံမှပင် ခိုင်လုံလေသည်။ ယခုနှစ်အတွင်း ဆက်လက်၍ ပြုပြင်မှုများကို ဆောင်ရွက်ပါသည်။

ပင်းနန်သ္လာ အရေကသပ အဓမ္မပုထိုး။ ။ပုဂံ၌ ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦ လက်ရာပုံသဏ္ဌာန်များအနက် ရှေးကျသော အသွင်ဆောင်လျက်ရှိသော အချို့သော အဆောက်အဦ ပုံသဏ္ဌာန်တမျိုးမှာ ယခုအခါ သီဟိုဠ်ပုဂံ ယျေဘယျလွယ်ကူကောင်း ခေါ်ဝေါ် နေကြသော ပုံသဏ္ဌာန်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုပုံသဏ္ဌာန်မှာ အကြမ်းအားဖြင့် အောက်ခြေထောင့် ပဉ္စယာဆင့်များအပေါ်တွင် လုံးဝိုင်းသောသဏ္ဌာန်၊ သို့မဟုတ် ရှည်မျောမျော အလုံးသဏ္ဌာန် တင်ပြီးနောက်၊ ထိုအပေါ်မှတဖန် လေးထောင့်သဏ္ဌာန် ဆင့်ပြန်လေသည်။ ထိုလေးထောင့်အပေါ်မှ လည်ပင်းခါပြီးနောက်၊ အရစ်အရစ် ဆင့်ပြီး အပေါ်၍ဖက်ကွေးသော ထိပ်ရှိလေသည်။ ထိုအသွင်သဏ္ဌာန်ရှိ အဆောက်အဦများမှာ မြေကြေးဘုံးကုံးကား၊ ပုဂံတွင် အနော်ရထာမင်းကြီး လက်ထက်ဆိုင်ရာယု ပြင်ညီရှိသော အုတ်ခုံတမျိုးတွင်ပင် ပုံစံ၍ ထားလေသည်ကိုထောက်၍ သိနိုင်ပေ၏။ ထိုပုံသဏ္ဌာန် ပုထိုးများမှာ မူလက အိန္ဒိယပြည်တွင် ဆံခါးဘာဟုတ်အမည်တသော ဗုဒ္ဓဘာသာ ထွန်းကားခိုက် တည်သော စေတီပုထိုး ဟောင်းကြီးများ၏ ပုံကိုမူထားပြီး အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲခဲ့၍ သီဟိုဠ်ကျွန်းထုပါရှိ မဟာစေတီစသော စေတီပုထိုးများမှာလည်း ထိုအသွင်ကို အခြေခံသော စေတီပုထိုးများ ဖြစ်လေသည်။ ထို့ပြင် ပျားဒယားပြည်ရှိ ရှေးကျသော နန္ဒပိပထုပုထိုးတော်ကြီးမှစ၍ အခြားသော ပျားဒယားပြည် ဒုဗ္ဗရတီစေတီ၊ သုခေါဒယစေတီဆိုင်ရာ စေတီဟောင်း၊ ပုထိုးဟောင်းများတွင်လည်းထိုပုံမျိုး အသွင်ပင် ဖြစ်လေသည်။ အိန္ဒိယပြည်တွင် ဘင်ဂေါနယ်၊ ပါလမင်းတိုလက်ထက်မှ ဆေးရေပန်းချီများတွင်လည်း အရပ်ရပ် စေတီပုထိုးများပုံကို ဖော်ပြရာတွင် အထက်ပါ အမျိုးအစား ပုံသဏ္ဌာန်များသာ ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဤကဲ့သို့သော ပုံသဏ္ဌာန်များမှာ အိန္ဒိယပြည်ရှိ ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ နေရာထောင်းကြီးများတွင် တည်ဆောက်သော ပုံများမှတဆင့် အခြားသော သီဟိုဠ် ပျားဒယား၊ မြန်မာစသော ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ၌ ထို့ပြန် ရွှံ့သွားခဲ့ဟန် တူပါသည်။ ပုဂံဘုရင်တွင် ဤကဲ့သို့သောပုံများမှာ တော်တော်များများပင်ရှိရာ ဤငှာမှမူ ယခင်အခါများက ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းခဲ့သော ကပဒနွင် ပေပင်ကျောင်း ပုထိုးများမှာလည်း၊ ဤအမျိုးအစားပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယခုနှစ်အတွင်း စတင်ပြုပြင်သော မင်းနန်သ္လာအရွှေ အသပအဓမ္မ ပုထိုးကြီးသည် ဤအမျိုးအစားအနက် ပုံသဏ္ဌာန်အားဖြင့် မပျက်စီးသေးဘဲ ထီးထီးကျန်ရှိနေသေးပါသည်။ ပတ်လည်ပူဇော်များ အကြား ခန့်သားစွာရှိသော ဤအဆောက်အဦကြီး၏ အထက်ပိုင်းနှင့် အောက်ခံခွံတို့ကို ယခုနှစ်တွင် ပြုပြင်လိုက်ပါသည်။

[illegible]

မင်းနုနုသူ့အနီး ဝိနည်းမိဂ်လုနားစုမှ လူနုနားအမှတ် ၃၃၈၊ မင်းနုနုသူ့အနီး စောလုဝန်းလူနုနား၊ မင်းနုနုသူ့ ဆင်ဖြူရှင်အလှူလူနုနား၊
တောင်ဘီရိသအနီး မွန်စောကမ္ဘာညးမျှာရှိသော လူနုနား၊ ဝက်ကြီးအင်းရှင်ပြောက်ငယ်လူနုနား၊ သယံဇ္ဈလူနုနား၊ ငမုန်သင်ယောင်လူနုနား၊ တောင်
ဘီရိသ အနီးမှ အင်ကျောင်း၊ ကမ္ဘာကျောင်းအတွင်းမှ ကျောင်းနီးလူနုနား၊ သရပိတ်ခါးအထွက်အနီးမှ လူနုနား၊ ရတနာမဉ္ဇူလူနုနား၊ ရွှေဘိုသားလူနုနား၊
မြင်းကပိစိမ်းမင်းကြီးကျောင်း တောင်ဘက်မှ လူနုနား၊ အပယ်ရတနာအနီးမှ လူနုနားအမှတ် ၂၀၂ သိကြားဟစ်လူနုနား၊ သိကြားဟစ်လူနုနား
နှင့် သိကြားပန်း လူနုနားအကြားရှိလူနုနား၊ ငါးမျက်နှာအနီးမှ လူနုနားအမှတ် ၁၁၀၊ ၁၁၁၊ ၁၁၂၊ ၁၁၃၊ ၁၁၄ ပေါင်းငါးဦး။

အချို့သော ဂူဖုထူးများအတွင်းရှိ နံရံရေပန်းချီတို့ကို ဝင်ရောက်ကြည့်သောသူတို့က လက်ဖြင့်ပွတ်ခြင်း၊ ထိခြင်းစသည်တို့ကြောင့် ပန်းချီများ ထိခိုက်ပျက်စီးတတ်သေးရာ၊ လက်လှမ်း မမှီအောင် အရံအတားပြုလုပ်ထားရန် လိုအပ်သဖြင့်၊ ယခုနှစ်အတွင်း ပုထိုးတိုက်ဆွဲ ဖုထူးနှင့် လေ့လာသူတို့အရောက်အပေါက်အဝင်အထွက် များပြားသော ဥပါလိယံနှင့် ဝက်ကြီးအင်းရှုပြောကြီးတို့တွင် သံလက်ရမ်းအကာ များပြုလုပ်ထားလိုက်ပါသည်။

ပုဂံနယ်တွင်း မဟုတ်သော်လည်း။ ပုဂံမြို့နှင့် မနီးမဝေးဒေသဖြစ်သော တူရင်သက်စိုး တောင်တန်းအနီးရှိ ဗုန်းတော်တောင်ဆင်းရွာတွင် ရွေးဟောင်းကျောက်စာတခု ရှိပါသည်။ တည်နေရာမှာ ညောင်ဦး ကျောက်ပန်းတောင်းသွား ကားလမ်းတွင် ကျောက်ပန်းတောင်းမှ သူဗိုဇ် ၄ ဖါးအကွာ တော်ဆင်းရွာကားလမ်း အနောက်ဘက် ဂူဗုဒ္ဓဇယော် အနီးတွင်တည်ရှိပါသည်။ ၎င်းကျောက်စာမှာ သက္ကရာဇ် ၇၇၁ ခုနှစ် ထိုးခြင်း၌ ပုဂံမှ အမတ်ကြီးမဟာဗိုလ်၏ မြေးမြစ်ဖြစ်သော ငြိမ့်သင်က ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုကြောင်း မှတ်တမ်းကျောက်စာဖြစ်ပါသည်။ ထိုကျောက်စာမှာ မြေဘွင်းနှစ်မြစ်ပေါ်ပြုနေသည်။ ဖေါ်၍ ကျောက်စာ၌ ဆောက်လုပ်ပြီး စိုက်ထူထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်လိုက်ပါသည်။

ပုဂံခေတ်တွင် စည်ကားဝပြေသော ဒေသတခု ဖြစ်သော စလေမြို့တွင်လည်း ရှေးဟောင်းဂူများ ကျောက်စာစာတိုင်များရှိလေသည်။ ပုဂံရှိ နံရံဆေးရေးပန်းချီများနှင့် မင်ဇေးကျည်းစာများကဲ့သို့ပင် စလေရှိဂူများတွင်လည်းတွေ့ရရှိ။ ၎င်းဂူများများမှာ အရွယ်အစားစားများဖြစ်လေသည်။ ပုဂံနှင့်များစွာမဝေးသော ဤစလေဒေသတွင် ရှေးဟောင်းသုတေသနရှာဖွေနေပြီ ဆောင်ရွက်ဘွယ် လုပ်ငန်းများကို ယခုနှစ်အတွင်းပင် စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပေါ်ပြဲခဲ့သည့်အတိုင်း နံရံဆေးရေး ပန်းချီများနှင့် မင်ဇေးကျည်းစာများရှိသောဂူများအချို့တွင်သံတေးများတပ်ဆင်ခြင်း နှင့် ကျောက်စာများအတွက်ကျောက်စာရံများ ဆောက်လုပ်ခြင်းများဖြစ်ပါသည်။

- (၁) စေမမြို့အရွှေဘက်ရှိ ပြာသဒ်လူဌာန။
- (၂) မြင်းနုတိုင်ကုန်းရှိ ဂူဖုဏး ၃ ဆူတန်းအနက် အရွှေအစွန်ဂူ။
- (၃) မြင်းနုတိုင်ကုန်းရှိ ထီးလွိုင်ရှင်ဂူဖုဏး။
- (၄) မြင်းတောထိပ်ဒေသဗုဓဇာခါဂူဖုဏး။
- (၅) အထက်ပုလဲဖုဏးအနောက်တောင်ဘက်ရှိဂူငယ်။
- (၆) ငြီးခွင်ဒါမာရ်အောင်ဖုဏးမြောက်ဘက်ရှိဂူဖုဏး။
- (၇) ဥယျာဉ်ခွာ မှင်ပင်စာကြံဖုဏးတောင်ဘက်ရှိဂူဖုဏးငယ်။
- (၈) ပုလဲဂူအနောက်ရှိ နဂါးတောင်ဖုဏး။

(၁) စလေ့ပြသ ဘိလ္လုဗ္ဗာနိ ကျောက်စာ—

- (၁) စလေ့ ပြာသဒ်လှပထူးရှိ ကျောက်စာခုံ—
(က) စလေ့မြို့ လေသကကျောက်တိုင် အနီး မင်းသားဂုဏ်း အနောက်မြောက်ဘက် အနီးမှ ကျောက်စာ၊ သက္ကရာဇ် ၁၇၉ ခု။
(ခ) စလေဆင်ခေါင်းဖျားသိမ်မကျောက်စာ၊ သက္ကရာဇ် ၆၁၁ ခု။
(ဂ) စလေပြာသဒ်လှပထူးရင်ပြင်ပေါ် အရှေ့တောင်တောင်မှ ကျောက်စာ။
(ဃ) စလေမိုးကောင်းဖျားအနောက်မြောက်ရင်ပြင်ပေါ် မှကျောက်စာ၊ သက္ကရာဇ် ၁၇၈။
- (၂) စလေမြို့အရှေ့မြောက်မျှော်တော်စွန်းဖျားရင်ပြင်ပေါ်ရှိ ကျောက်စာခုံ—
(က) မျှော်တော်စွန်းဖျားလွှတ်အတွင်းမှကျောက်စာ။
(ခ) ၎င်းဖျားလွှတ်အတွင်းမှ အခြားကျောက်စာတခု၊ သက္ကရာဇ် ၆၂၁-၇၃၇ ခု။
- (၃) စလေမြို့တောင်ဘက် ၄ မိုင်ကွာ၊ လေယံရွာနှင့် ငြိမ္မရွာအကြား၊ ငါးမာရ်အောင်ဖျားအနီးရှိကျောက်စာခုံ—
(က) ၎င်းဖျားအနီးမှ ၁၉၅၉ ခု၊ ဇူလိုင်လအတွင်းက တူးဖော်တွေ့ရှိရသော သက္ကရာဇ် ၁၇၈ ခုပါသောကျောက်စာ။
(ခ) ၎င်းဖျားအနီးမှ ၁၉၅၉ ခု၊ ဇူလိုင်လအတွင်းက တူးဖော်တွေ့ရှိရသော သက္ကရာဇ် ၁၇၉ ခုပါသော နှစ်ပိုင်းကျိုးကျောက်စာ။
(ဂ) ၎င်းဖျားအနီးမှ ၁၉၅၉ ခု၊ ဇူလိုင်လအတွင်းက တူးဖော်တွေ့ရှိရသော သက္ကရာဇ် ၁၈၀ ကျော်ပါသောကျောက်စာ။
- (၄) စလေမြို့၊ တောင်ဘက်ဥယျာဉ်ရွာအနီး ရှင်ပင်စက်တော်ထုဖျားရှိ ကျောက်စာခုံ—
(က) ဥယျာဉ်ရွာရှင်ပင်စက်တော်ထုဖျားမှ သက္ကရာဇ် ၁၇၈ ခုပါသောကျောက်စာ။
(ခ) အထက်ပါဖျားမှပင် သက္ကရာဇ် ၁၅၅၈ ခုပါသော အခြားကျောက်စာ။

[illegible]

ပြင်ကွန်း
 ဧရာဝတီမြစ်တလျှောက် ပုဂံခေတ်ကာ စည်ကားခဲ့သော မြို့ရွာဒေသများတွင် ပြင်ကွန်းဒေသသည်လည်း အပါအဝင်ဖြစ်လေသည်။ ပုဂံခေတ်ဆိုင်ရာ စေတီပုထိုးဂူဟောင်းများနှင့် ပုဂံခေတ်ကျောက်စာများလည်း ထိုဒေသတွင် ရှိလေသည်။ ပုဂံခေတ်ကာလနှင့် သက်ဆိုင်သည့်ဟူသောရသော ဂူပုထိုးများမှာ ပြင်ကွန်းမြို့မြောက်ဘက် မြို့ဟောင်းအတွင်းတွင် အရှေ့မြောက်ဘက်တွင်၎င်း၊ မြို့ဟောင်းအပြင် အရှေ့ဘက်တွင်၎င်း၊ အရှေ့တောင်ဘက်တွင်၎င်း ရှိလေသည်။ မြို့သစ်တွင်လည်း အရှေ့နှင့် အရှေ့တောင်ဘက်တို့တွင်ရှိလေသည်။ ၎င်းပြင် ပုဂံခေတ်ဆိုင်ရာ ကျောက်စာများမှာလည်း နေရာအနှံ့ပင် တည်ရှိနေလေသည်။ ပြင်ကွန်းတဝိုက်ရှိ ရေးဟောင်းအသောက်အညီများနှင့် ကျောက်စာများကို စောင့်ရှောက်သိမ်းသိမ်းရန်အတွက် ယခုနှစ်စတင်၍ လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်လျှင်ပါသည်။

မြို့ဟောင်းအရှေ့တောင်ဘက် လေးထပ်ကျောင်း၏ အရှေ့ဘက်လေးဆူထပ်ပျားစုအတွင်း အနောက်မြောက်နှင့် အရှေ့တောင် ပျားစုများကို၎င်း၊ မြို့ဟောင်းအတွင်း အရှေ့မြောက်ရှိ ရွှေနန်းပေါက် ဘုရားဗုဗု ဂူပျားနှစ်ဆူကို၎င်း၊ မြို့သစ်၏အရှေ့တောင်ယာနှင့် သစ်ပျားစုများကို၎င်း၊ ငါးမျက်နှာ ဖုရားစုမှ ဖုရားစုတဆူကို၎င်း၊ လေးမျက်နှာဖုရားစုကို၎င်း အတွင်းရှိ နံရံဆေးရေးပန်းချီများကို စောင့်ထိန်းကာကွယ်ရန် အတွင်းလှိုင်းအနံ့၌ပင် စတင်ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ဗြိတိသျှတို့ကိုယ်၌ ရှေးဟောင်း ကျောက်စာများ ထားရှိရန် ကျောက်စာရုံ ချဲ့ဖို့ကိုလည်း ဆောင်ရွက်ပါသည်။ လေးဆူထပ်အနောက်မြောက်ပျားစုနှင့် အရှေ့တောင်ပျား ရွှေနန်းပေါက် အရှေ့ပျားစုနှစ်ဆူတို့တွင် သစ်ပျားစုတပ်ဆင်လိုက်ပါသည်။ ကျောက်စာရုံများမှာ မြို့သစ်၏တောင်ဘက် မန္တလေးကျောင်းအတွင်း ကျောက်စာရုံတစ်ရုံတွင် မန္တလေးကျောင်းအတွင်းရှိ ကျောက်စာ ၂၊ ဗေဒိပိသ်ကျောင်းဝင်းရှိ ကျောက်စာ ၂ ကို ထားရှိပါသည်။

မြို့သစ်၏ အရွှေ့အပြောင်းအရွှေ့အလွန်အားဖြင့် သိပ်ပိုများအိုး ကျောက်စာရုံတစ်ရုံတွင် သိပ်ပိုများမှ ကျောက်စာ ၂၊ အစိုးရ အလယ်တန်းကျောင်း၊
မြောက်မြား ကျောက်စာ ၂ ကို ထားရှိပါသည်။

မြို့အစုတောင် ၃ ဖါလုံခန့်အကွာ လေးမျက်နှာထူးအတွင်းမှ ကျောက်စာ ၃ ခုအတွက် ကျောက်စာရှိတဲ့ ဆောက်လုပ်ပါသည်။

မြင်ကွင်းမြို့တွင် ဆောက်လုပ်သော ကျောက်စာရုံများနှင့် ကျောက်စာရုံများအတွင်း ပြောင်းရွှေ့ထားသော ကျောက်စာရုံများ

(၁) မြင်ကွင်းမြို့သစ်၏ တောင်ဘက် မနွဲ့လေးကျောင်းတွင်းရှိ ကျောက်စာရုံနှင့် အတွင်းရှိ ကျောက်စာများ—
 နှစ်စတုရန်းပေ ၁၀၀၀ ခန့်ရှိသော ကျောက်စာတစ်ချပ်ပါရှိသော ကျောက်စာ၊ သက္ကရာဇ် ၁၀၆၆ ခု။

(က) ၎င်းမန္တလေးကျောင်းတောင်ဘက်အနီး ပုဏ္ဏားပျက်မှ ကျောက်စာ၊ သက္ကရာဇ် ၆၀၆ ခု။

(၁) မြင်ကွန်းမြို့နယ် သပြေပင်ရွာကျောင်းမှ ကျောက်စာ၊ သက္ကရာဇ် ၁၁၁၁ ခု။
(၂) မြင်ကွန်းမြို့ မြေခိုကျောင်းမှ ကျောက်စာ။

(ဂ) မြင်ကွန်းမြို့ ပေါ်မိကျောင်းမှ ကျောက်စာ။

(၂) မြင်ကွန်းမြို့ သိမ်ဖုတ်းရှိ ကျောက်စာရုံနှင့် အတွင်းရှိ ကျောက်စာများ—

(က) မြန်ကွန်းမြို့နယ် သာယာကုန်းရွာ၏ အနောက်မြောက် ပေ ၁၅၀ ခန့်ကွာ ဖုရားပျက်တစ်ဆူ ကျောက်စာ၊ သက္ကရာဇ် ၆၈၃ ခု၊
 ၁၀၀၀ ခန့်ကွာ ခုတ်တင်တပ်မ ကျောက်စာ၊ သက္ကရာဇ် ၆၉၀။

(ခ) သိပ္ပံနည်းကျ စောင့်ကြည့်စစ်ချက်မှ ကျောက်စာ၊ သက္ကရာဇ် ၆၃၀။

(ဂ) အထက်ပါနေရာမှ အခြားကျောက်စာတခု သက္ကရာဇ် ၆၁၅—၆၂၂။

(ဃ) မြင်ကွင်းမျိုးနွယ် သာယာကုန်းရွာ ကျောင်းတွင်းမှ အခြားကျောက်စာတံခါ၊ သက္ကရာဇ် ၆၃၈။

မြင်ကွင်းမြို့ လေးမျက်နှာဖုရား အနောက်ဘက်ရှိ ကျောက်စာရုံနှင့် အတွင်းရှိ ကျောက်စာများ—

(က) လေးမျက်နှာဖုန်းအရှေ့ မှန် မြှောက်ဘက်မှ ကျောက်စာ၊ သက္ကရာဇ်

(ခ) ၎င်းလေးမျက်နှာဖုန်းမှ ကျောက်စာတခု၊ သက္ကရာဇ် ၆၃၈-၆၅၅ ခု။
(ဂ) ၎င်းလေးမျက်နှာဖုန်း၏ အနောက်ဘက် အခြေကပ်နေသော ကျောက်စာ၊ သက္ကရာဇ် ၅၉၂-၆၀၂။

စက (မင်းဘူး နယ်)

စက်မှု ကုန်ဦးဆောင်တင်ကျောင်းအဖွဲ့ရှိ ဆေးရေးပုဂ္ဂိုလ်များရှိသော ဆုတောင်းပြည့်ဖုရားကိုလည်း ပေါင်းကူးနှင့် ပျက်နေသော နံရံများကိုပြုပြင်နိုင်ပါသည်။

ପଞ୍ଚାଳେ: 1

ယောင်နှစ်များကစ၍ ပြုပြင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သော နန်းမြို့ငိုကြီးတွင် ယခုနှစ်လည်း ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရာ၊ မြို့ရိုးတောင်ဘက်မျက်နှာသို့ မှုန်အိုးအမှတ် ၄၈ မှ အမှတ် ၆ အထိ၊ သူရဲခိုးများနှင့် မှုန်အိုးများကို ပြုပြင်ပြီးစီးပါသည်။ ရန်နည်း၊ ကျော်ခိုး၊ ကျွန်းလွယ်တံခါးခို လေးများ ပြုပြင်ခြင်းနှင့် မော်ကွန်းတိုင်နှင့် မော်ကွန်းပြားများကိုလည်း ပြုပြင်ပြီးစီးပါသည်။ ကျော်ခိုးတံခါးခို၊ ဘုရင့်ဆင် ပြာသာဒ်ကြီးကိုလည်း ငွေအကုန်အကျခံ၍ ကံကုန်ဝံ့မှစ၍ အားလုံး အသစ်ပြန်လည်တည်ဆောက်ခဲ့ပါသည်။ ပြာသာဒ်၏ အချိုးအစားနှင့် အမှန်အပြောတိုက် မူလကဏ္ဍအတိုင်း ကျန်အောင် ဆောက်လုပ်တည်ဆောက်ခဲ့ပါသည်။ ပြာသာဒ်အောက်ခြေနှင့် ဘုရင့်များကို ယခင်ထက် ပိုမိုခိုင်ခံ့စေရန် ပြုပြင် တည်ဆောက်ခဲ့ပါသည်။ မြို့ရိုးတောင်ဘက်မျက်နှာရှိ ပြာသာဒ်လေးဆောင် (အမှတ် ၄၅၊ ၄၆၊ ၄၇၊ ၄၈) ကို အပြောက်ပန်းများ ပြတ်ပဲ့တက်စား ခြင်း၊ အစိုးနှင့် ဘိုတိုက်များ အသစ်လဲခြင်း၊ ကံကုန်ဝံ့များနှင့် ပြန်လည်တည်မတ်ခြင်း၊ သံလုံးရတ်များနှင့် ဆံထိန်းခြင်းများပြုပြင်ခဲ့ပါသည်။

ရွှေရိုးတော် ကျောင်းတိုင်များကို ကံကုန်ခံခဲ့ရ၍ တည်မတ်ခြင်း၊ သွပ်မိုး အသစ်လဲလှယ်ခြင်း၊ အုတ်လှေခါးများ ပြုပြင်ခြင်း၊ အုတ်
လမ်းခင်းခြင်းနှင့် ကျောင်းဝင်းထရ်အုတ်ခုံနှင့် တိုင်များကိုပြုပြင်ပြီးစီးပါသည်။

မဟာမြတ်မုနိ စောင်းတန်းများ ပျက်စီးမှုတွင် အင်အားစုများကိုဖြတ်၍ ထိန်းသိမ်းထားကာ၊ ဆေးရေးပန်းချီများကို ရသနာတော်ဖြင့်
ခွဲယူ၍ အင်အားစုများပေါ်တွင် ကပ်လျက် ထိန်းသိမ်းထားရှိပါသည်။

မင်းတုန်းမင်း အုတ်ဂူတွင် ဆွေးမြေ့နေသော အသားဝင်းထရုံကို ပယ်ရှား၍ အုတ်ဝင်း ကာရံလိုက်ပါသည်။

နန်းတွင်း ကျောက်စာရိုက် နှစ်ရံအတွင်းမှ ကျောက်စာများသည် ယခင်က သစ်သားဘောင်ညှပ်၍ ထိန်းထားသည်ကို ခိုင်ခံ့သော
ထိန်းသားအောက်မှ တွေ့သော ကျောက်စာတန်းများ ပြုလုပ်ပါသည်။ ယခင်နှစ်က ဗုဒ္ဓလောင်း အမရပူရ အကြား

ပဟိုရ်စင်နှင့် စွယ်တော်စင်တင် ပေါက်လေး

ရှေးဟောင်း သုတေသနမှူးဝင်းအတွင်းရှိ ရှေးဟောင်းဖုတ်ကောင်း ငါး နှစ်ခွဲခန့် နေထိုင်ခဲ့ရသည်။

ယခုနှစ်အတွင်း မန္တလေးတောင် အခြေတက်ရှိ အောင်ပင်လယ်ကန် ကျောက်စာစါ၊ ကျောက်စာဂူမှာ ညောင်ပင်ပေါက်၍ ဂျိမ်းဂျမ်း
သွားသည်ကို ဂူသစ်တခု တည်ဆောက်၍၊ မန္တလေး အခြေစိုင်း တောင်ခြေစမ်းကျခန်း၌ နယ်ခြားကျောက်စာ မူလအောင်ကုန်လည်း ပျက်စီး
သွား၍ အသစ်ထပ်မံတည်ဆောက် လိုက်ပါသည်။

အမရပူရ

အမရပူရ မြို့ဟောင်းအတွင်းရှိ မြို့တိုက်နှင့် ပန်းခုံတိုက်များတွင် ပေါက်ပဲ့နေသည်တို့ကို ပြုပြင်ခြင်း အုတ်များ ပြည့်စွက်ခြင်းများ ပြုလုပ်၍၊ ဆေးဝါးသုတ်ခြင်း လုပ်ငန်းကိုလည်း ဆောင်ရွက်ပါသည်။
သပြေအုန်းခံတပ်တွင် ခံတပ်အခန်းများနှင့် ခံတပ်အုတ်ရိုးများကို ပြုပြင်ခြင်း၊ ခံတပ်ပေါ်တွင် ဆောက်လုပ်ထားသော လူနေအိမ်များကို ဖယ်ရှား၍ ရေကာတာဘက်မှ ပဌမအုတ်တံတိုင်းကို ပြန်လည်ပြုပြင်ထားပါသည်။ ယခုနှစ်အတွင်း ဆောင်ရွက်ချက်များအရ သပြေတန်း ခံတပ်တွင် အုတ်ရိုးပြုပြင်မှု လုပ်ငန်းများအားလုံး ပြီးစီးသွားပါသည်။
အမရပူရတွင် ရွှေဘိုမင်းမိဖုရား၊ ဘိုးတော်နှင့် ဘကြီးတော် အုတ်ဂူများကိုလည်း ပြုပြင်ပါသည်။

စစ်ကိုင်း

စစ်ကိုင်းခံတပ်ကိုလည်း ထိန်းသိမ်းပြုပြင်မှုများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ခံတပ်အုတ်ရိုး အားလုံးနှင့် သေနတ်ပစ်ပေါက်များ ပြုပြင်ခြင်း လုပ်ငန်းများကို ယခုနှစ်အတွင်း ပြီးစီး၍ ဆက်လက်၍ ရွှေလာမည့်နှစ်တွင် လည်း ဆောင်ရွက်ရပါမည်။
စစ်ကိုင်း သံချက်ပိုတောင်း နေရာမှာလည်း ရှေးခေတ်အခါကာလက လုပ်ငန်းတရပ်အနေနှင့် ကျန်ရှိသမျှသော အဆောက်အဦ အစိတ်အပိုင်းများကို ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ထားသည့်အားဖြင့် အားလျော်စွာ၊ ယခုနှစ်အတွင်း ဆောင်ရွက်ချက်များမှာ သံမဏိခေါင်းတိုင်၊ ခေါင်းတိုင်အောင်အထက် အပေါက်များ၊ စက်ခုံအုတ်များနှင့် မြောင်းများကိုပြုပြင်ပါသည်။ အချို့သော အုတ်ရိုးများမှာ မြေတွင်မြုပ်နေသဖြင့် တူးဖော်ပြီးမှ လုပ်အတိုင်း ပြုပြင်ထားရပါသည်။ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန် မြေမြုပ်နေသော အုတ်ရိုးများ ကျန်ရှိပါသေးသည်။
စစ်ကိုင်း တောင်ရိုးရှိ ရုပ်စုကျောင်းတွင်ရှိသော ရှေးပန်းပုလက်ရာများ ဆွေးမြေ့ပြုတ်ကျနေသည်တို့ကို ရနိုင်သမျှ တပ်ဆင်ထိန်းသိမ်းဆေးသန့်စင် တိုင်များကို ပြန်လည်ပြုပြင်ပါသည်။
ထူးချွန်ဖုရားကိုလည်း အနည်းငယ် ပြုပြင်မှုများ ဆောင်ရွက်၍ ၎င်းဖုရားအနီးရှိ ကျောက်စာရုံဟောင်း ၂ ခုကို ပြုပြင်ခြင်းနှင့် ကျောက်စာရုံသစ်တခုတပ်ဆင်ဆောက်လုပ်ပါသည်။
ယခုနှစ်အတွင်းပင် ယခင်က ဤဌာနမှ ပြုပြင်စောင့်ရှောက်ထားသော တိလောကဂူ လိုဏ်ဂူကိုလည်း လိုအပ်သောပြုပြင်မှုများ ထပ်ဆောင်ရွက်ပါသည်။

မင်းကွန်း

မင်းကွန်းပြတိုက်မှ စဉ့်ကူးများကို ပြုပြင်ခြင်းနှင့် မြသိန်းတန်ဖုရား ထုံးသုတ်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ပါသည်။

တင်းဝ

လောက သရဖူဖုရား ပြုပြင်ခြင်းနှင့် နန်းမြင့် အဆောက်အဦကို ပြုပြင်ခြင်းများဆောင်ရွက်ပါသည်။

ကျောက်ဆည်

ဇော်ဂျီကလပ်အနီးရှိ ကျောက်စာရုံဟောင်းတွင် ဝါးထရုံ ပြုတင်းတံခါးများကို သစ်သားပြုတင်းတံခါးများ လဲလှယ်တပ်ဆင်ပါသည်။ ရွှေသလျောင်း၊ တောင်စောင်းတန်းအတက်၊ သီလရှင် ကျောင်းအနီး ဖုရားစေတီရှိ ကျောက်စာရုံလည်း ကျောက်စာဂူတခု ဆောက်လုပ်ပါသည်။
သန်ရွာမြောင်ဆည်မြောင်းဝ၏ မြောက်ဘက်ပေ ၁၅၀ ခန့်အကွာရှိ သက္ကရာဇ် ၆၈၀ ခုပါသော ကျောက်စာအတွက်၎င်း၊ ငပြောင်ရွာသစ်တည်းကျောင်းတွင်းရှိ ကျောက်စာအတွက်၎င်း ကျောက်စာဂူများ ဆောက်လုပ်ပါသည်။

တံတားဦး

တံတားဦးဘူတ၏ အနောက်ဘက်တစ်လျှောက်အကွာ ကြာနီကန်ကလေး အနီးတွင်ရှိသော ကျောင်းဟောင်းနေရာမှ ကျောက်စာကြီးကို အုတ်ဂူဆောက်လုပ်လိုက်ပါသည်။ ၎င်းကျောက်စာမှာ စာနှစ်မျက်နှာ စာကြောင်း ၄၉ - ၅၇ ကြောင်းပါပြီး သက္ကရာဇ် ၈၇၀ ခု ဝရသမ္ဘေဒ အမည်ရှိသော ရတနာစည်းခုံ သင်္ဘောဇာ၏ ကျောက်စာဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် ၈၀၉ ခုတွင် ရတနာဗိမာန်ကျောင်းတော်နှင့် သက္ကရာဇ် ၈၃၅ ခု၊ ၈၇၀ ခုအတွင်း ရတနာ ရွှေစည်းခုံစေတီတော်ကို ပြည်ရှင်သီဟသူမင်းက တည်ဆောက်ကြောင်း ၈၇၀ ခုတွင် သီဟပဏ္ဍေမင်း မြေလှူကြောင်း ၈၇၃ ခုတွင် အဝိဇ္ဇသူကြီးက ရွှေကျောင်း ဆောက်လုပ်ကြောင်းများ မှတ်တမ်းတင်ထားသော ကျောက်စာဖြစ်လေသည်။

ချောင်းဦး(မုံရွာ)

ချောင်းဦးမင်းခေါင်ရွာ မင်းနန်သူဖုရားမှ ကျောက်စာ ၂ ချပ်ကိုလည်း ကံကရစ် မိုးအုတ်ဂူဆောက်လုပ် ထားရှိပါသည်။ သမန္တဇာရွာ သမန္တဇာဖုရားတွင်လည်း ကျောက်စာဂူဆောက်လုပ်ပါသည်။

ဟန်လင်း (ရွှေဘို)

ဟန်လင်းကြီးရွာတွင် ယခင်က ဆောက်လုပ်ထားပြီးရှိသော ကျောက်စာရုံကို ပြုပြင်ခြင်း လုပ်ငန်းများကိုလည်း ဆောင်ရွက်ပါသည်။

သစ်ဆိမ့်ကြီး (ဝက်လက်မြို့နယ်)

ရွှေဘိုခရိုင် ဝက်လက်မြို့နယ် သစ်ဆိမ့်ကြီးရွာ မြောက်ဘက် အနီးတွင် သစ်သားကွက်ကာ သွတ်မိုး ကျောက်စာရုံကို ဆောက်လုပ်၍ အောက်ပါ ကျောက်စာများကို ရွှေ့ပြောင်းစိုက်ထူထားပါသည်။

(၁) သစ်ဆိမ့်ကြီးရွာ တောင်ဖက်တစ်ခုခန့်အကွာ ကွပ်တော်ရွာ ချောင်းမြောက်ဘက်ခြေသို့ ၉ စီးရွှေဂူကြီးဖုရား အနောက်ဖက်အနီးရှိ ကျောက်စာ သစ်ဆိမ့်ကြီးရွာ

- (၃) ၎င်းရွာသစ်ရွာ ခါတ်တော်ကျောင်းဟောင်း အတွင်းကျောက်စာ သက္ကရာဇ် ၇၉၀-၇၉၆။
- (၄) သစ်ဆိမ့်ကြီးရွာ မြောက်ဖက် မင်္ဂလာကျောင်းတိုက်ဟောင်း အနီး စေတီဝင်း ကလေး အခြေမြောက် ၁၀ ပေကွာမှကျောက်စာ သက္ကရာဇ် ၇၀၀-၇၉၆။
- (၅) ဝက်လက်မြို့နယ် မင်းကုန်းရွာ အခြေကျောက်အိုးချောင်းအနောက် ဦးသွယ်သေး၏ ယာအတွင်းမှ ကျောက်စာ သက္ကရာဇ် ၆၀၄။
- (၆) သစ်ဆိမ့်ကြီးရွာ ရွှေပိန်းကြီးဖုရားယင်ပြင်ပေါ်မှ ကျောက်စာ အပိုင်း အစပေါ်ကလေး။

ရွားကွဲ (ဝက်လက်မြို့နယ်)

ရွှေဘိုခရိုင်၊ ဝက်လက်မြို့နယ်၊ ရွားကွဲရွာ အရွှေ့ဖက်အနီး ဧရာဝတီမြစ်ကမ်းပေါ်တွင် သစ်သား ကွက်ကာ သွတ်မိုး ကျောက်စာရုံတစ်ရုံ ဆောက်လုပ်၍ အောက်ပါ ကျောက်စာများကို ရွှေ့ပြောင်းစိုက်ထူထားပါသည်။

- (၁) ရွားကွဲရွာ ရွှေဖုရားတန်တိုင်း မြောက်ဖက်မုခ်ဝကပ်လျက် နေသောကျောက်စာ သက္ကရာဇ် ၆၁၁-၇၁၁။
- (၂) ရွားကွဲရွာရွှေကြီးကျောင်း တောင်ဖက်အနီး တောင်ကုန်းကလေးပေါ်မှ ကျောက်စာ သက္ကရာဇ် ၅၇၆။
- (၃) ၎င်းရွှေကြီး ကျောင်း တောင်ဖက်စေတီကလေးအနီးမှ ကျောက်စာ သက္ကရာဇ် ၅၉၀။
- (၄) ၎င်းရွှေကြီးကျောင်းအတွင်း သုံးမျက်နှာဖုရားမှကျောက်စာ သက္ကရာဇ် ၇၆၁။
- (၅) ရွားကွဲရွာအနီး မန္တလေးတောင် နှစ်တောင်အနက် အရွှေ့ဖက် တောင်ထိပ်မှ ကျောက်စာ။

ရှမ်းမကား (ဝက်လက်မြို့နယ်)

ရွှေဘိုခရိုင် ဝက်လက်မြို့နယ်၊ ရှမ်းမကားမြို့ ချမ်းသာကြီးကျောင်းတိုက်အတွင်း အရွှေ့ဖက်တွင် သစ်သားကွက်ကာ သွတ်မိုးကျောက်စာရုံ တစ်ဆောက်၍ အောက်ပါကျောက်စာများကို ရွှေ့ပြောင်းစိုက်ထူထားပါသည်။

- (၁) ရှမ်းမကားမြို့ မင်းကြည်အင်းရွာ၏ အနောက် နှစ်ဖါလုံခန့်အကွာ ပဒေသနာကုန်းမှကျောက်စာ သက္ကရာဇ် ၅၃၃ ခု။
- (၂) ၎င်း ပဒေသနာကုန်းမှပင် စာမထင်ရှားသော ကျောက်စာတစ်ခု။
- (၃) ၎င်းမင်းကြည်အင်းရွာမြောက် ရွှေဘိုသာဖုရားမှကျောက်စာ သက္ကရာဇ် ၆၉၇ ခု။
- (၄) ရှမ်းမကားမြို့တောင် တပ်ရွာ၏ တောင်ဖက်တောင်ထိပ်ရှိ ဘိုးခါး ဖုရားအနောက်တောင်ပေ ၅၀ အကွာ နှစ်ပင်အောက် ကျောက်စာ သက္ကရာဇ် ၆၇၆-၆၉၃ ခု။
- (၅) ၎င်းတောင်ထိပ်ရှိ ဘိုးခါးဖုရားအနောက်တောင် ကိုက် ၂၀၀ ခန့်အကွာ ဖုရားကုန်းပျက်ကလေးမှ ကျောက်စာ သက္ကရာဇ် ၆၉၁ ခု။
- (၆) ရှမ်းမကားမြို့ မင်းကုန်းရွာ အနောက်မြောက်မိုင်ဝက်ခန့် အကွာ ရွှေဂူကြီး ဆုတောင်းပြည့်ဖုရားမှ ကျောက်စာ။
- (၇) ရှမ်းမကားမြို့ မင်းကြည်အင်းရွာ ရွှေဘိုသာဖုရားမှ အခြားကျောက်စာတစ်ခု သက္ကရာဇ် ၆၂၃ ခု။
- (၈) ၎င်းမင်းကြည်အင်းရွာဟောင်း၏ အနောက်ဖက် ဖုရားကုန်းမှကျောက်စာ သက္ကရာဇ် ၅၁၂ ခု။

မှော်ငာ (ပြည်)

မှော်ငာရှိ ရွှေဟောင်း အဆောက်အဦများကိုလည်း နှစ်စဉ် ပြုပြင် ထိန်းသိမ်းမှုများ ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ ယခုနှစ်အတွင်း ဘောဘောကြီး ဖုရားနှင့် ရဟန္တာဂူတို့ကို၎င်း သစ်ကုန်းကျောင်းတွင်းရှိ ပြတိုက်ဟောင်းကို၎င်း ပြုပြင်မှုများ ဆောင်ရွက်ပါသည်။ သစ်ကုန်းကျောင်းအတွင်း ရှိ ပြတိုက်လမ်း တံတားကိုလည်း ပြုပြင်ပါသည်။ မှော်ငာရှိ အခြားသော ရွှေဟောင်းအဆောက်အဦများကိုလည်း လိုအပ်သလိုပြင်ဆင် ခြင်းများဆောင်ရွက်ပါသည်။ တူးဖော်ပြီးသော ကုန်းအမှတ် ၂ နှင့် ၄ တို့ကိုလည်း ပြုပြင်၍ ကုန်းအမှတ် ၃ ကိုသုံးဆူကြီးကာထားလိုက်ပါသည်။ ပြည်မြို့တစ်ကမ်း ဖိုးဦးတောင်ဖုရားရှိ ဆင်ဖြူရှင်ကျောက်စာဂူကိုလည်း ပြုပြင်လိုက်ပါသေးသည်။

ပဲခူး

ဖုရားသုံးဆူရွာ ရွှေဂူကြီးကျောက်ဖျာကျောင်း အတွင်းတွင်ရှိသော ကျောက်စာရုံဟောင်းတွင် အင်္ဂတေအခင်း ပြုလုပ်ခြင်းနှင့် ကျောက်စာ ရုံများပတ်လည် တောရှင်းရှေ့သုတ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ပါသည်။

သံလျင်

ကျိုက်ခေါက်စေတီအနီးရှိ နတ်သျှင်နောင် အရိုးအိုးဂူဖုရားဟု ပြောဆိုကြသော အဆောက်အဦဟောင်းတွင် နံရံများကို ပြုပြင်၍ ၎င်းအဆောက်အဦနှင့် မလွန်မကမ်းတွင်ရှိသော ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာ၏ အုတ်ဂူဟု ပြောဆိုကြသော ဂူဟောင်းကိုလည်း နံရံနှင့် အပေါ်ပိုင်း အမိုးများကိုပြုပြင်ပါသည်။ အထက်ပါ အဆောက်အဦ နံရံခမာ ဤဌာနအနေနှင့်ပြင် နတ်သျှင်နောင် ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာတို့နှင့် သက်ဆိုင် ကြောင်း အတိအကျ အဆောက်အအုံကြောင်း မသိပါ။ သို့သော် သံလျင်မှ ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အခြားစာပေပုဂ္ဂိုလ်အချို့ထို့၏ အစဉ်အလာ အပြောဖြင့်သာ ဤအဆောက်အဦနှစ်ခုကို ဌာနမှထိုက်သင့်သလောက် ပြုပြင်မှုများ ဆောင်ရွက်လိုက်ရကြောင်း မှတ်တမ်းတင်လိုပါသည်။

တုံတေး

တုံတေးမြို့အတွင်းရှိ ရုပ်စုံဖုရားဟု ဆိုသောနေရာတွင်လည်း အနည်းငယ်မျှ ကျန်သေးသော ရှေးရုပ်ချပ်ပုံ အချို့ရှိရာ နေရာကိုမြေတူး အင်္ဂတေအနားသပ်ပြီး ဝင်းကာပုံထားလိုက်ပါသည်။

မြို့ဟောင်း (စင်စေ့)

မြို့ဟောင်းမြို့တွင်လည်း ဤဌာနမှနှစ်စဉ်ပင် ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦများကို ထိန်းသိမ်းပြုပြင်ခဲ့ရာ ယခုနှစ်အတွင်းတွင်လည်း ရှစ်သောင်း ဖုရား၊ သက္ကမာရ်အောင်ဖုရား ထုက္ကန်သိမ် ဖုရားတို့ကိုပြုပြင်မှုများ ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ရှစ်သောင်းဖုရားတွင် အမိုးကို ၁ ပေ ၆ လက်မအထိ ကွန်ကရစ်ခင်းခြင်း သက္ကမာရ်အောင်ဖုရားတွင် တံတိုင်းအပေါက်လေးခုတွင် ပြုပြင်ခြင်းနှင့် ထုက္ကန်သိမ် နံရံပတ်လည်တို့ကို ဖြည့်စွက်ပြုပြင် ခြင်းများ ပြုလုပ်ပါသည်။ နန်းရာကုန်းမြို့တွင် ဗုဒ္ဓဆင် အနောက်မျက်နှာ၌ အပေါက်ကြီး လေးပေါက်ရှိ ပြုပြင်ခြင်းများ ဆောင်ရွက် ပါသည်။ ရတနာမာရ်အောင်ဖုရား လင်္ဂပန်း ပြောက်ဖုရား ရတနာပုံဖုရားနှင့် သက္ကမာရ်အောင် ဖုရားတို့တွင်လည်း တောချုံတို့ကိုရှင်းလင်း ပါသည်။

တူးဖော်မှုနှင့် စူးစမ်းလေ့လာမှု

ယခုနှစ်အတွင်းတွင် ဟန်လင်းတူးဖော်မှုကို ဒုတိယအကြိမ်အဖြစ်၎င်း၊ သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းဖြစ်သော မှော်ငာတွင် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးသည့်နောက်ပိုင်းတွင် ပဌမအကြိမ်အဖြစ်၎င်း တူးဖော်မှုများကို ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ယမန်နှစ်က ဟန်လင်းတွင် တူးဖော်မှုများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် မပြီးပြတ်သေးသမျှ ဆက်လက်၍ ယခုနှစ်အတွင်းတွင် သုတေသနဝန်ထောက် ဦးစိန်မောင်ဦးက ဆောင်ရွက်၍ သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်း တူးဖော်မှုတွင် ဦးမြင့်အောင်က ဆောင်ရွက်ပါသည်။

ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းတွင် ကုန်းအမှတ် ၃ မှ ၈ အထိ နေရာပေါင်း ခြောက်နေရာကို တူးဖော်ပါသည်။ ထိုသို့တူးဖော်ရာတွင် ရှေးဟောင်း အထောက်အထားဆိုင်ရာ အချက်အလက်များအတွက် ထိုက်သင့်သော ဝတ္ထုပစ္စည်းတို့ကို တွေ့ရှိရသည့်အပြင် အလွန်စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသော တွေ့ရှိချက်မှာ တူးဖော်သော နေရာများမှမဟုတ်သော်လည်း၊ ထိုအနီးမှပင် သတင်းအရ သွားရောက်တွေ့ရှိရသော ပျူဘာသာ ဟုဆိုသော အက္ခရာများဖြင့် ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာကြီးတခု ဖြစ်လေသည်။

သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းဖြစ်သော မှော်ငာအနီးအနားတဝိုက်တွင် ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်ကြီး မဖြစ်ပေါ်မီက တူးဖော်မှုဆောင်ရွက်ခဲ့ရာတွင် တွေ့ရှိရသည့် ပစ္စည်းစသည်တို့ကိုသာ အဓိကအားဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့သဖြင့် စနစ်ကောင်းစွာမကျသေးဟု ဆိုရပေမည်။ ၎င်းပြင် တူးဖော်ခဲ့သော နေရာများမှာလည်းအဆောက်အဦနေရာပေါ်လာသမျှကိုလည်း မှတ်တမ်းတင်၍ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ထားရန်မှာလည်း လိုအပ်ပေသေးသည်။ ယခုနှစ် စတင်တူးဖော်ရာတွင် မြို့ရိုးအစိတ်အပိုင်း အချို့နှင့် အုတ်အဆောက်အဦကြီး တခုကို တူးဖော်မိခဲ့လေသည်။ ထိုအဆောက်အဦကြီးအတွင်းမှ အလွန်စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသော ကျောက်ရုပ်တုကြီးတခုကို တွေ့ရှိရလေသည်။

ဤ ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းနှင့် သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်း တူးဖော်မှုများအကြောင်းကို အကျဉ်းချုပ် အောက်တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းတူးဖော်ခြင်း

လွန်ခဲ့သော ၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်အတွင်း၌ ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းကို စစ်ပြီးခေတ်တွင် ပဌမဆုံးအကြိမ် တူးဖော်ခဲ့သည်။ ပဌမအကြိမ် တူးဖော်ကာမှနှင့် ပျူယဉ်ကျေးမှု ရုပ်ပုံကားချပ်တွင် လပ်လပ်နေသော ဟာကွက်များ အပြည့်အစုံ ဖြည့်စွက်နိုင်ရန် အထောက်အထားများကို အကုန်အစင် ရနိုင်ရန် မလွယ်ကူချေ။ အထူးသဖြင့် ကျယ်ပြန့်လှသော ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းကဲ့သို့ နေရာဒေသများတွင် ရွေးချယ်တူးဖော်ရခြင်းသည် ပို၍ပင် မလွယ်ကူပေ။ ထို့ကြောင့် လပ်လပ်နေသော ပျူရုပ်ပုံ ကားချပ်တွင် ဟာကွက်များကို ဖြည့်စွက်နိုင်ရန် အထောက်အထားများကို ဆက်လက်ရှာဖွေရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဟန်လင်းမြို့ဟောင်း နေရာတွင် ဒုတိယအကြိမ် တူးဖော်ခဲ့လေသည်။

ဤနှစ်အတွင်း ဟန်လင်း အမှတ် ၃ ကုန်း၊ ဟန်လင်း အမှတ် ၄ ကုန်း၊ ဟန်လင်း အမှတ် ၅ ကုန်း၊ ဟန်လင်း အမှတ် ၆ ကုန်း၊ ဟန်လင်း အမှတ် ၇ ကုန်းနှင့် ဟန်လင်း အမှတ် ၈ ကုန်းတို့ကို တူးဖော်ခဲ့သည်။ တူးဖော်မှု လုပ်ငန်းကို ၁၉၆၃ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၉ ရက်နေ့တွင် စတင်၍ ၁၉၆၄ ခု၊ ဧပြီလ ၁ ရက်နေ့တွင် အပြီးသတ်ခဲ့သည်။

ဟန်လင်း အမှတ် ၃ ကုန်း။ ။ဟန်လင်း အမှတ် ၃ ကုန်းသည် ဟန်လင်းတောင်ဘက်ရှိ မြို့ရိုးဟောင်း တံခါးတော်အနီးရှိ ကုန်းဟောင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းကုန်း၏ အမြင့်မှာ ပတ်ဝန်းကျင် မြေမျက်နှာပြင်ထက် ၁၀ ပေခန့်မြင့်သည်။ အကျယ်အဝန်းမှာ အရွေအနောက် ၁၅ ပေခန့်၊ တောင်နှင့်မြောက် ပေ ၂၀ ခန့်ရှိသည်။ ကုန်း၏မြောက်ဘက်အစွန်းသည် မြို့ရိုးနှင့် ဆက်စပ်နေပြီး ကုန်း၏ ပုတီး မကျတကျ မှ အရွေ့ဘက် တောင်ဘက်နှင့် မြောက်ဘက်များသို့ ခပ်ပြေပြေ နိမ့်ဆင်းသွားသည်။ ကုန်း၏အနောက်ဘက်တွင် သောက်ရေကန် တကန်ရှိသည်။ ကုန်း၏အရှေ့ဘက်တွင် မူ တံခါးတော်မှ ဖြတ်လာသော လှည်းလမ်းသည် ကုန်း၏ တောင်ဘက်စွန်းကို ပတ်ကာ အနောက်တောင်ဘက်သို့ သွားသည်။ ၎င်းအပြင် ဤကုန်း၏ မြောက်ဘက်ရှိ မြို့ရိုးကိုဖြတ်၍ ပေါက်ထားသော လှည်းလမ်းသည် ကုန်းကို ဖြတ်ကျော်ကာ ပေါက်လုပ်သားပြီး ဆိုခဲ့ပြီးသော လှည်းလမ်းနှင့် သွားရောက် ပေါင်းဆုံပါသည်။ ဤကုန်း၏ပုံစံမှာ အကျယ်အားဖြင့် စက်ဝိုင်းပုံသဏ္ဌာန်ရှိသည်။ ဤကုန်းကို ၁၅ ပေပတ်လည် အရွေ့အနောက် ၁၀ ကွက်၊ တောင်မြောက် ၁၅ ကွက် အကွက်ရိုက်၍ တူးဖော်သည်။

ဤကုန်းကို တူးဖော်ရာတွင် အုတ်တန်တိုင်းတခုကဲ့သို့ အရာတခုကို တွေ့ရှိရပေသည်။ ၎င်းအုတ်တန်တိုင်းသည် အရွေ့အနောက် တန်းလျက်ရှိသည်။ ၎င်းတန်တိုင်း၏အရှေ့ဘက်နှင့် အနောက်ဘက် ထိပ်များတွင် လက်စွယ်သဖွယ် အုတ်တန်တိုင်းကလေးများကို ဆက်လျက်ပြုလုပ်ထားသည်။

အရွေ့အနောက် တန်းလျက်ရှိသော အုတ်တန်တိုင်းမကြီး၏ အရှည်သည် ၁၀၅ ပေဖြစ်သည်။ တောင်မြောက်အကျယ်မှာ အကျယ်ဆုံးနေရာတွင် ၁၁ ပေရှိပြီး အကျဉ်းဆုံး နေရာတွင် ၈ ပေရှိသည်။

လက်စွယ်နှစ်ခုအနက်၊ အရှေ့ဘက်ဆုံး လက်စွယ်၏ အလျားသည် ၂၂ ပေဖြစ်သည်။ အကျယ်မှာ ၁၅ ပေဖြစ်၍ အမြင့်မှာ ၃ ပေ ၁ လက်မ ဖြစ်သည်။ အနောက်ဘက် လက်စွယ်၏အလျားသည် ၃၆ ပေဖြစ်သည်။ အကျယ်မှာ ၅ ပေဖြစ်ပြီး အမြင့်မှာ ၂ ပေ ၉ လက်မဖြစ်သည်။ ၎င်းလက်စွယ်၏ အနောက်ဘက် မျက်နှာတွင် လှေကားထစ်သဖွယ် အဆင့်တခုပါ ပြုလုပ်ထားသည်။ ၎င်းလှေခါးထစ်၏ အမြင့်သည် ၁ ပေ ၈ လက်မ ဖြစ်သည်။

အုတ်တန်တိုင်းကြီး၏ တောင်ဘက်မျက်နှာတွင် အနောက်ဘက်လက်စွယ်နှင့် ဆက်ကာ အုတ်နံရံအသစ်တခု ထပ်မံစီမံထားသည်။ ၎င်းအုတ်နံရံသည် သဘာဝအားဖြင့် အရှေ့ဘက် လက်စွယ်အထိ ပြုလုပ်ရမည် ဖြစ်သော်လည်း ခါးတဝက်မျှဖြင့် အပြီးသတ်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

အုတ်နံရံ၏ မြောက်ဘက်မျက်နှာ အမြင့်သည် ၈ ပေရှိသည်။ တောင်ဘက်မျက်နှာ၏ အမြင့်သည် ၄ ပေ ၉ လက်မရှိသည်။ မြောက်ဘက် မျက်နှာ၏ အမြင့်သည် အုတ်နံရံ၏လအမြင့်ဖြစ်ပြီး အချိန်အတန်ကြာမြင့်ပြီးသောအခါ အုတ်နံရံအသစ်နှင့် လက်စွယ်များကို ထပ်မံပြုလုပ် ထားသည်ဟု ယူဆရပေသည်။

အသုံးပြုသော အုတ်များမှာ အများအားဖြင့် အကျိုးအပွဲများသာဖြစ်သည်။ ဘေးသားများတွင် ကောင်းမွန်သော ဘေးစောင်းများကို အသုံးပြုထားပြီး အတွင်းဘက်တွင် အုတ်ကျိုးအုတ်လုံးများကို အသုံးပြုထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

အဆောက်အအုံ၏ အုတ်မြစ် ဆုံးအောင် တူးဖော်သောအခါ မြေလွှာ သုံးမျိုးကို တွေ့ရသည်။ မြေလွှာ သုံးလွှာအနက်၊ ပဌမမြေလွှာသည် ပျဉ် အုတ်ခဲကျိုး အနည်းငယ်ထောင့်လျက်ရှိသည်။ ဒုတိယ မြေလွှာသည် အနည်းငယ်ပျဉ် အဝါနုထောင့်ရှိသည်။ သို့သော် နန်းအနည်းငယ် ပါသည်။ အဆောက်အအုံသည် တတိယမြေလွှာပေါ်တွင် ဆောက်လုပ်ထားသည်။

ကုန်း၏ပဏာမာ ကြီးမားလှသော်လည်း တွေ့ရှိသော ပစ္စည်းများမှာ နည်းပါးလှပေသည်။ အစိမ်းရောင် ကျောက်ပုစိမ်းရှည် ၁ လုံး၊ မြေပုစိမ်း ၁ လုံးနှင့် မတ်စွေအရွယ် ဟန်လင်း ဂေါ်း ပြား ၁ ခုရှိပေသည်။ အိုးခြမ်းပွဲများမှာလည်း ပြောပလောက်အောင် မရချေ။ အနည်းငယ် မျှသာ တွေ့ရှိရပေသည်။

ပေါ်ထွက်လာသော အဆောက်အအုံသည် မြို့ရိုးအပြင်ဘက် နီးကပ်စွာတည်ရှိခြင်း၊ အဆောက်အအုံသည်ပင်လျှင် လူများ မှီခိုနေထိုင်ရာ အဆောက်အအုံမဟုတ်ခြင်း၊ တူးဖော်ရာတွင် လူနေမှု အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း များ များစွာမတွေ့ရခြင်း ၎င်းအုတ်နံရံကိုပင် ထပ်မံ၍ ခိုင်ခံ့စေရန် ဖြည့်စွက် ဆောက်လုပ်ထားသည်ကို တွေ့ရခြင်းတို့ကြောင့် ကတုတ် စသော အကွယ်အကာတမျိုး ဖြစ်မည်ဟု ယူဆထားပါသည်။

ဟန်လင်း အမှတ် ၄ ကုန်း။ ။ဟန်လင်း အမှတ် ၄ ကုန်းသည်၊ အမှတ် ၃ ကုန်းနှင့် တဆက်တည်းလိုင် ဖြစ်သည်။ အမှတ် ၃ ကုန်း ၏ မြောက်ဘက် ၁၀ ကိုက်မျှသာဝေးသောနေရာ၌ တည်ရှိသည်။ တောင်ဘက် မြို့ဟောင်းအတွင်းမှ လာ၍ မြို့ရိုးကို ဖြတ်ကျော်၍သွားသော လှည်းလမ်းသည် အမှတ် ၃ ကုန်းနှင့် အမှတ် ၄ ကုန်းကို နယ်ခြားသတ်မှတ်ထားသကဲ့သို့ ရှိသည်။ တောင်ဘက် မျက်နှာမှဆိုလျှင် ပတ်ဝန်း ကျင်ထက် ၂ ပေခန့်သာမြင့်သည်။ သို့သော် အမှတ် ၃ ကုန်းနှင့် ဆက်စပ်နေသဖြင့် ခပ်ပြေပြေပင် မြင့်တက်သွားသည်။ မြောက်ဘက်မျက် နှာတွင် လက်ကွင်းများ ရှိသဖြင့် အမြင့်မှာ သိသိသာသာပင် မြင့်တွေ့ရသည်။ လက်ကွင်းများထက် ၁၃ ပေခန့် မြင့်သည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။

မြို့ရိုးနေရာသည် လူနေမှုကို ပြသော နေရာကားမဟုတ်ပေ။ သို့သော် ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းကို တူးဖော်သူတော်တော်ချင်း ဟန်လင်းမြို့ရိုး များကိုလည်း ထည့်သွင်းသုတေသနပြုရန် လိုအပ်သဖြင့် ရှေ့ချယ်တူးဖော်သည်။ တူးဖော်ရာတွင် ကျင်းရှည်စနစ်ဖြင့် ဟန်လင်း အမှတ် ၃ ကျင်းအမှတ် အက်(၆) ဝမ်းနှင့် တညီတညွှတ် တောင်မြောက်တူးဖော်သွားသည်။

တူးဖော်သောအခါ မြို့ရိုး၏တစ်စိတ်တဒေသ ထွက်ပေါ်လာသည်။ ၎င်းမြို့ရိုး၏အထူမှာ ၂၉ ပေ ၆ လက်မရှိသည်။ တွေ့ရှိသောမြို့ရိုးသည် စပြင်တည်း တည်ရာသာတည်း မဟုတ်ချေ။ လှေကားထစ်သဘွယ် အဆင့်ဆင့်ရှိပေသေးသည်။ ထိပ်ဆုံးမြို့ရိုး မျက်နှာပြင်၏ အထူသည် ၂၁ပေဖြစ်သည်။ ထိုခန့်က တောင်ဘက်လှည့်နေသော မျက်နှာဘက်တွင် ထိပ်ဆုံးအမြင့်ထက် ၁ ပေ ၉ လက်မခန့်သောနေရာတွင် မျက်နှာပြင် တခု ပြုလုပ်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ၎င်းမျက်နှာပြင်၏အထူသည် ၅ ပေ ၆ လက်မဖြစ်သည်။ ထိုမျက်နှာပြင်ထိ အုတ်အလွှာ ၁၅ လွှာရှိသည်။ အမြင့်မှာ ၄ ပေ ၆ လက်မ ဖြစ်သည်။ တောင်ဘက်သို့ လှည့်နေသော မျက်နှာပြင် တခုလုံး၏ အမြင့်သည် ၅ ပေ ၇ လက်မရှိသည်။ မြောက်ဘက် သို့ လှည့်နေသော မျက်နှာပြင်တခုလုံး၏ အမြင့်သည် ၉ ပေ ၃ လက်မ ဖြစ်သည်။ ၎င်းဘက်တွင် အုတ်လွှာ ၃၅ လွှာရှိသည်။

တွေ့ရသော မြေလွှာများသည် တောင်ဘက်မျက်နှာနှင့် မြောက်ဘက် မျက်နှာတို့တွင် ကွဲပြားလျက်ရှိသည်။ တောင်ဘက်ပိုင်းတွင် မြေလွှာ ၄ မျိုး ၄ စား တွေ့ရပြီး၊ မြောက်ဘက်တွင်မူ မြေလွှာ ၃ မျိုး ၃ စား တွေ့ရသည်။ တောင်ဘက်ပိုင်းရှိ မြေလွှာများမှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်သည်။

၁။ အမှတ် ၁ မြေလွှာသည် နီညိုရောင်ဖြစ်သော မြေလွှာဖြစ်သည်။ မြေသားများပွသည်။ ၎င်းမြေလွှာအတွင်း၌ အုတ်ကျိုးအုတ်လုံး အနည်းငယ် ထောင့်လျက်ရှိသည်။

၂။ အမှတ် ၂ မြေလွှာသည် နီညိုရောင်ဖြစ်သော မြေလွှာဖြစ်သည်။ မြေသားမှာ ပွသည်။ ၎င်းမြေလွှာအတွင်း၌ အုတ်ကျိုးအုတ်လုံး အနည်းငယ် ထောင့်လျက်ရှိသည်။

၃။ အမှတ် ၃ မြေလွှာသည် သေးငယ်သော အုတ်ကျိုးအုတ်လုံးများနှင့် ထောင့်လျက် အဝါရောင်ပြေးနေသော မြေလွှာဖြစ်သည်။ မြေသားမှာ အနည်းငယ် ကျစ်လစ်သည်။

၄။ အမှတ် ၄ မြေလွှာသည် အုတ်ကျိုးအုတ်လုံးများနှင့် သိပ်သည်းစွာ ထောင့်လျက်နေသော မြေလွှာဖြစ်သည်။ အထောင့်မှာ အုတ်နီရောင် ဖြစ်သည်။

မြောက်ဘက်ပိုင်းရှိ မြေလွှာသည် တောင်ဘက်ပိုင်းရှိ မြေလွှာနှင့်မတူ တမူကွဲပြားနေသော မြေလွှာဖြစ်သည်။ မြေလွှာအားဖြင့် ၃ မျိုး ၃ စား တွေ့ရသည်။ ၎င်းတို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

၁။ အမှတ် ၁ မြေလွှာသည် အညိုရောင်ရှိသောမြေလွှာဖြစ်သည်။ အုတ်ခဲများသိပ်သည်းစွာ ထောင့်လျက်နေသော မြေလွှာဖြစ်သည်။

၂။ ဒုတိယမြေလွှာသည် အလားတူပင် အုတ်ခဲကျိုးများ သိပ်သည်းစွာ ထောင့်လျက်နေသော မြေလွှာဖြစ်သည်။ အထောင့်မှာ နီညို ရောင်ဖြစ်သည်။

၃။ တတိယမြေလွှာသည် အလားတူပင် အုတ်ခဲကျိုးများ သိပ်သည်းစွာ ထောင့်လျက်နေသော မြေလွှာဖြစ်သည်။ အထောင့်မှာ အုတ်နီ ရောင်ဖြစ်သည်။

မြို့ရိုး၏မြောက်ဘက်ရှိ မြေလွှာသည် တောင်ဘက်ရှိ မြေလွှာကဲ့သို့ သဘာဝအလိုက် ဖြစ်ပေါ်လာသော မြေလွှာမျိုးမဟုတ်ချေ။ မန္တလေး နန်းတော်မြို့ရိုးတွင် မြင်တွေ့ရသကဲ့သို့ မြို့ရိုး၏အတွင်းဘက်မှ အုတ်ခဲကျိုးများနှင့် မြေများကို လောင်းသိပ်ထားဟန် ရှိသည်။ ဤကဲ့သို့ လောင်း သိပ်ထားခြင်းအားဖြင့် အပြင်ဘက်မှ ရန်သူများသည် မြို့ရိုးကို လွယ်လင့်တကူ မပေါက်တွင်းနိုင်ပေ။

မန္တလေး နန်းတော်မြို့ရိုး သည် အောက်ခြေ၏အထူသည် ၁၀ ပေရှိသည်။ ဟန်လင်းမြို့ရိုးမှာ အထူ ၂၉ ပေ ၆ လက်မဖြင့်ထူထူအားဖြင့် မန္တလေးနန်းတော်မြို့ရိုးထက် ထူထဲပေသည်။ မန္တလေး နန်းတော်မြို့ရိုးသည် တဘက်လျှင် ၁ မိုင် ၂ ပါလုံခန့်ရှိသည်။ ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းသည် အလျား ၂ မိုင်ခန့်၊ အနံ ၁ မိုင် ၂ ပါလုံခန့်ရှိသည်။ ဗီယန်းမြို့ဟောင်းသည် စတုရန်း မကျတကျခန့်ရှိသည်။ မြို့ရိုးတဘက်၏ အနားသည် ၁ မိုင် ၆ ပါလုံခန့်ရှိသည်။ မြို့ရိုးသုံးမြို့ကို နှိုင်းယှဉ်လျှင် အကျယ်အဝန်း ခေါ်ယာအားဖြင့် ပိုမိုကြောင်း တွေ့ရပေသည်။

ဟန်လင်း အမှတ် ၅ ကုန်း။ ။ဟန်လင်း အမှတ် ၅ ကုန်းသည် ဟန်လင်းမြို့ဟောင်း တောင်ဘက်ပိုင်း အတွင်းမြို့ရိုးနှင့် အပြင်မြို့ရိုး ကြားတွင်ရှိသည်။ ဟန်လင်း အမှတ် ၂ ကုန်းနှင့် တောင်မြောက်တည်တည့် မကျတည့်လွန်းဘဲ အကွာအဝေးမှာ ၃ ပါလုံခန့်ရှိသည်။ အမှတ် ၃ နှင့် ၄ ကုန်းများနှင့်မူ တောင်မြောက် ခပ်ယွန်းယွန်း စောင်းလျက်ရှိသည်။ အမှတ် ၃ ကုန်းမှ အနောက်မြောက်ယွန်းယွန်း ၂ ပါလုံခန့် ကွာ ခေးသည်။

ဤကုန်းကို သိုက်တုင်းကုန်းဟု ရှေးကခေါ်တွင်သည်။ ရှေးက သိုက်ဆရာများ အကြိမ်ကြိမ် အပန်ပန် တူးဖော်ခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ နှမ်းခင်းများ အကြားတွင် ထီးစင်းငေါငေါကြီး ထွက်နေသော ကုန်းဖြစ်၍ သိုက်ဆရာများ တူးဖော်ရန် မျက်စိကျခဲ့သော ကုန်းဖြစ်သည်။

ကုန်း၏ပုံသဏ္ဌာန်မှာ အကြမ်းအားဖြင့် စက်ဝိုင်းပုံသဏ္ဌာန် ရှိသည်။ အကျယ်အဝန်းမှာ တောင်မြောက် အလျား ၇၇ ပေခန့်၊ အရွေ အနောက် အနံပေ ၆၀ ခန့်ရှိသည်။ ကုန်း၏အမြင့်မှာ ပတ်ဝန်းကျင်မြေထက် ၈ ပေခန့် မြင့်သည်။ ဤကုန်းကို အရွှေအနောက် ၁၅ ပေပတ်လည် ၇ ကွက်၊ တောင်မြောက် ၁၅ ပေပတ်လည် ၇ ကွက် ပနွက်ရိုက်၍ တူးဖော်သည်။

ဟန်လင်း အမှတ် ၅ ကုန်းကို တူးဖော်ရာတွင် အဆောက်အဦအဆောင် ပေါ်ထွက်လာသည်။ ၎င်းအဆောက်အဦသည် လေးထောင့် ဖြစ်၍ အရွှေဘက်တွင် ဆင်ဝင်ထုတ်ထားသည်။

ပင်မ အဆောက်အဦသည် အရွှေအနောက် အလျား ၄၄ ပေရှိသည်။ တောင်မြောက် ၄၃ ပေ ၃ လက်မရှိသည်။ အထူမှာ ပျမ်းမျှ ၄ ပေခန့်ရှိသည်။ အမြင့်မှာ ၅ ပေ ၁ လက်မရှိသည်။

ဆင်ဝင်၏ တောင်ဘက်နံရံ၏အလျားသည် ၂၀ ပေ ၆ လက်မရှိ၍၊ မြောက်ဘက်နံရံ၏အလျားသည် ၂၂ ပေဖြစ်သည်။ ၎င်းနံရံ၏ အထူသည် တဘက်နှင့်တဘက် မတူညီကြချေ။ တောင်ဘက်နံရံ၏အထူသည် ၅ ပေရှိပြီး မြောက်ဘက်နံရံ၏အထူသည် ၃ ပေ ၄ လက်မရှိသည်။ ၎င်းနံရံနှစ်ခု၏ အကွာအဝေးသည် ၈ ပေ ၁၀ လက်မဖြစ်သည်။ အရွှေဘက်နံရံကို မတွေ့ရပါ။

၎င်းပင်မ အဆောက်အဦ၏ အရွှေမြောက်ဘေး၌ (ကျင်းအမှတ် အီး-၄) တွင် မြေမျက်နှာပြင်မှ အောက်သို့ အနက် ၂ ပေ ၈ လက်မခန့် တူးဖော်သောအခါ ကြမ်းပြင်ဟု ယူဆရသော မျက်နှာပြင်ကို တွေ့ရသည်။ ၎င်းကြမ်းပြင်မှာ အုတ်လွှာ တလွှာတည်းသာ စီခင်းထားသည်။ မြောက်ဘက်ပိုင်းတွင်သာ ခင်းထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။

ပင်မအဆောက်အဦအတွင်း၌ အရွှေတောင်တောင်တွင် ၎င်းထောင့်မှ အနောက်မြောက်ထောင့်သို့အုတ်နံရံတခု ထိုးထွက်နေသည်။ ၎င်းအုတ်နံရံတွင် အုတ်လွှာ ၇ လွှာရှိ၍ အမြင့်မှာ ၁ ပေ ၁၀ လက်မဖြစ်သည်။ အရှည်မှာ ၁၃ ပေဖြစ်သည်။

ဤကုန်းနှင့် ပတ်သက်၍ အထူးမှတ်သားရန်မှာ သိုက်တုင်းကုန်းဟု အထူးနာမည်ကြီးသည့် အလျောက် ကုန်း၏ နေရာအနံ့အပြား တူးဖော်ထားသဖြင့် အုတ်နံရံများ ကျိုးပြတ်နေသည်ကို တွေ့ရခြင်းဖြစ်သည်။

အထူးသဖြင့် ပင်မအဆောက်အဦ၏ အလယ်၌ တူးဖော်သောအခါ အလွန်ကြီးမားသော ကျောက်တုံးကျောက်ခဲများ အပါအဝင် ကျောက်ခဲပေါင်း မြောက်မြားစွာကို တွေ့ရခြင်း ဖြစ်သည်။ ၎င်းကျောက်တုံးကျောက်ခဲများသည် အဆောက်အဦ ဆောက်လုပ်စဉ်က ရှိသော ကျောက်တုံးကျောက်ခဲများ ဖြစ်ဟန်မဟုတ် သိုက်ဆရာများ တူးဖော် သွားသဖြင့် ဖြစ်နေသော တွင်းထဲသို့ စွန့်ပစ်ထားသဖြင့် ဖျောက်ခွဲ နေသော ကျောက်တုံးကျောက်ခဲများ ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။

ပင်မ အဆောက်အဦ၏ အပြင်ဘက်တွင် အလွှာအပသဘောဖြင့် အုတ်များကိုစီထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ရှေးဦးစွာ အုတ်များကို ထပ်လျက်စီသည်။ ၎င်းထပ်၍ စီထားသော အုတ်များအပေါ်တွင် အုတ်ခုံးများကို ထောင်၍စီထားသည်။ ထို့နောက် အုတ်များကို ထပ်လျက် စီထားသည်။ ဤကုန်း၏ အဆောက်အဦ အနေအထားပုံသဏ္ဌာန်မှာ ဗီယန်း အမှတ် ၁၂ ကုန်းနှင့် တူသည်။ အထူးသဖြင့် အဆောက်အဦ အပြင်ဘက် နံရံများ အလွှာအပအဖြစ်အုတ်စီထားပုံမှာ တူသည်။

ဤကုန်း၌ မြေလွှာ ၃ မျိုး ၃ စားတွေ့ရသည်။ ၎င်းတို့မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

၁။ ပဌမမြေလွှာသည် အညိုရောင်ရှိသော မြေလွှာဖြစ်သည်။ မြေလွှာမှာပွသည်။

၂။ ဒုတိယမြေလွှာသည် အညိုရောင်ရှိသော မြေလွှာဖြစ်သည်။ မြေလွှာတွင် အုတ်ခဲကျိုး အမြောက်အမြား တွေ့ရသည်။ ၎င်း မြေလွှာအများမှာ သိပ်သည်းကျစ်လစ်သည်။

၃။ တတိယမြေလွှာသည် အဝါးရောင်ရှိသော မြေလွှာဖြစ်သည်။ မြေသားမှာ အထူးသိပ်သည်းကျစ်လစ်သည်။ အဆောက်အဦသည် ၎င်းမြေလွှာပေါ်တွင် ဆောက်လုပ်ထားသည်။

ဤကုန်းကိုတူးဖော်ရာတွင် အရိုးအိုးများကို တူးဖော် ရရှိသည်။ ၎င်းအရိုးအိုးများကို အမှတ် ၃ မြေလွှာအတွင်းမှရသည်။ တူးဖော်ရရှိ သော အိုး ၅ လုံးအနက်တလုံးမှာ ကြေးပျက်စီးသောသဖြင့် နက်ယိုမူလုပ်စက်ကိုမသိနိုင်ချေ။ သို့သော် ၎င်းအိုးမှာ ယခုခေတ်ရေတည့်အိုးများကဲ့သို့ လက်ခတ်ရာများနှင့် ချယ်လယ်ထားကြောင်းတွေ့ရသည်။ ၎င်းအိုးအတွင်းမှ (Carnelian) ကျောက်ပုတီးစေ့ ၂ လုံးရရှိသည်။ ၎င်းပုတီးစေ့ များမှာ အဝါရောင်ဖြစ်သည်။ တူးဖော်ရရှိသော အချို့အိုးများမှာ အမြောက်အတွင်းချယ်လယ်မှု မပါမီ၌ ပြောင်ချောဖြစ်သည်။ အချို့ အိုးများတွင် ဖေါင်းရစ်များပါရှိသည်။ ဤကုန်းမှ အရိုးအိုးများသည် ၅ လုံးသာအရေအတွက်ရှိသည်။ နေရာအနံ့ တူးဖော် ထားကြသည်ကို တွေ့ရရာ မူလက ထို့ထက် အရေအတွက်များမည်မှာ ယုံမှားဘွယ်မရှိပါ။ တွေ့ရသမျှလည်း မတူးမီ၌ ကြွင်းကျန်ရစ်သော နေရာများမှရ ခြင်းဖြစ်သည်။

တွေ့ရှိသောအဆောက်အအုံပုံစံသည် ပုဂံတွင်အများဆုံးတွေ့ရသော ဂူပုထိုး ပုဂံပုံစံမျိုးဖြစ်သည်။ ၎င်းအဆောက်အအုံသည် ဆင်ဝင်သွယ် ဝင်ပေါက်နှင့်တကွ ခန်းမဆောင်အပါအဝင် ဆောက်လုပ်ထားသဖြင့် လူနေအဆောက်အအုံဟု ထင်မှတ်ပွယ်ရာရှိသည်။ သို့သော်ကြိုကုန်းကိုကူးတူးဖော်သောအခါ လူနေမှုကို ပေါ်ဉာဏ်သောအခြေခံများနှင့် အခြားအသုံးအဆောင်များကို တွေ့ရသည်မဟုတ်ပေ။ ၎င်းအပြင် ဆင်ဝင်ပေါက်နှင့် အဆောင်မကြီးအကြားတွင် ဝင်ပေါက်ဟူ၍မထားရှိဘဲ အတားအဆီးသဖွယ် ဆောင်မ၏အစိတ်အပိုင်း အုတ်နံရံခံလျက်ရှိသည်။ ထို့အကြောင်းများကြောင့် လူနေအိမ်မဟုတ်သည်မှာ ထင်ရှားပေသည်။

ဤကုန်း၏အနောက်ဘက်သည် လေ့လာရာတွင်လည်း ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ကုန်းမရှိဘဲ သီးသီးခြားခြား ဖြစ်နေခြင်း၊ တူးဖော်ရာတွင် အချို့အများကို တွေ့ရှိရခြင်းအချက်တို့ကြောင့် အချို့အများ မြှုပ်နှံရာသင်းချိုင်းအဆောက်အအုံဖြစ်မည်ဟု ယူဆရပေသည်။

ဟန်လင်းအမှတ် ၆ ကုန်း။ ။ဟန်လင်းအမှတ် ၆ ကုန်းသည် ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းအတွင်း၌တည်ရှိသည်။ ၁၉၆၂-၆၃ ခုနှစ်အတွင်း တူးဖော်ခဲ့သော ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်း၏ အရှေ့ဘက်တွင်ကပ်လျက်တည်ရှိသည်။ ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်းမှ ခပ်ပြေပြေ မြင့်တက်သွားသည်။ ၎င်းကုန်းကို ၁၅ ပေပတ်လည်ရှိသောအကွက် အရွေအနောက် ၁၁ ကွက်၊ တောင်မြောက် ၁၀ ကွက်ရှိ၍တူးဖော်သည်။

ပြီးခဲ့သော နှစ်များတွင် ဟန်လင်းအမှတ် ၁ ကုန်းနှင့် ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်းများကို တူးဖော်ရာတွင် အုတ်နံရံခံများပေါ်ထွက်လာသည်။ သို့သော် တူးဖော်မှုလုပ်ငန်းမှာ အစအစီးအခြေတည်စသောဖြစ်သေးသဖြင့် ၎င်းအုတ်နံရံခံကြီးများ၏ သဘောဇာဏ်ကို သေချာစွာ သိရှိနိုင်လိုအပ်သည်ဖြစ်ရာ ဟန်လင်းအမှတ် ၆ ကုန်းကို အမှတ် ၂ ကုန်းအနီး၊ ဟန်လင်းအမှတ် ၇ ကုန်းကို ဟန်လင်းအမှတ် ၁ ကုန်းအနီး၌ရွေးချယ်တူးဖော်သွားပါသည်။

ဤနေရာ၌တူးဖော်ရာတွင် အုတ်နံရံခံတခုတွေ့ရသည်။ ၎င်းအုတ်နံရံခံအရှည်မှာ ၁၄၄ ပေ ၃ လက်မဖြစ်ပြီး၊ အနံ ၄ ပေ ၉ လက်မဖြစ်သည်။ အုတ်နံရံခံအမြင့်သည် တနေရာနှင့်တနေရာ တည်ခြင်းမရှိပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အုတ်လွှာများသည် အနည်းဆုံး ၃ လွှာမှ အများဆုံး ၇ လွှာအထိရှိသည်။ အုတ်နံရံခံအမြင့်ဆုံးနေရာမှာ ၁၀ လက်မခန့်ရှိ၍ အနိမ့်ဆုံးနေရာမှာ ၆၃ လက်မခန့်ရှိသည်။ ၎င်းအုတ်နံရံခံသည် အကွက်ရှိကားသော ခေါယအဆုံးအထိတူးဖော်ခြင်းဖြစ်သည်။ အုတ်များမှာ မီးဖုတ်ထားသော အုတ်များဖြစ်ပြီး အများအားဖြင့် ပဏာအကျက်လုံးသေးသည်။ အုတ်နံရံများတွင် အစီးအနင်းကျနစွာဖြင့် အုတ်များကို စီထားခြင်းမဟုတ်ပေ။ ထို့ပြင် အုတ်များမှာ အရွယ်အစား ညီညွတ်ခြင်းမရှိပေ။

ဟန်လင်းအမှတ် ၆ ကုန်းရှိ မြေလွှာများကို လေးမျိုးလေးစားခဲ့ခြားနိုင်သည်။

အမှတ် (၁) မြေလွှာသည် ထွန်ယက်ထားသဖြင့် ပွနေသည်။ အရောင်အဆင်းမှာ အညိုရောင်ဖြစ်သည်။

အမှတ် (၂) မြေလွှာသည်အုတ်ခဲကျိုးများနှင့် အညိုရောင်ရှိသောမြေသားတို့ရောနှောလျက် ရှိသောမြေသားဖြစ်သည်။ သိပ်သည်းကျစ်လစ်သောမြေလွှာဖြစ်သည်။

အမှတ် (၃) မြေလွှာသည်အဝါနုရောင်ဖြစ်ပြီး သိပ်သည်းကျစ်လစ်သည်။

အမှတ် (၄) မြေလွှာသည်အဖြူနုရောင်ရှိသော ထုံးကျောက်ဖြတ်ကလေးများနှင့် နီညိုရောင်ရှိသောမြေတို့ ရောနှောနေသောမြေလွှာဖြစ်သည်။ မြေလွှာမှာအတန်ငယ်သာသိပ်သည်းကျစ်လစ်သည်။

အုတ်နံရံသည် မြေလွှာအမှတ် (၃) ပေါ်တွင်တည်ဆောက်ထားသည်။

ဟန်လင်းအမှတ် (၇) ကုန်း။ ။ဟန်လင်းအမှတ် ၇ ကုန်းသည် ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းအတွင်း အမှတ် ၁ ကုန်း၏ မြောက်ဘက်တွင်တည်ရှိသည်။ ၎င်းကုန်းနေရာသည် ညီညာပြင်ပြားသော မြေနေရာဖြစ်သည်။ ဤကုန်းကို အရွှေအနောက် ၁၅ ပေပတ်လည် ၃ ကွက်၊ တောင်မြောက် ၁၅ ပေပတ်လည် ၁၀ ကွက်ရှိ၍တူးဖော်သည်။

ဤကုန်းကို တူးဖော်သောအခါတွင် အလျား ၁၃၂ ပေ၊ အကျယ် ၄ ပေ ၆ လက်မရှိသောအုတ်နံရံခံတခုတွေ့ရသည်။ ပြီးခဲ့သောနှစ်တွင် အမှတ် ၁ ကုန်း၌ တူးဖော်ရာတွင် တောင်မြောက်တန်းလျက်ရှိသော အုတ်နံရံခံတခုတွေ့ရှိရသည်။ ၎င်းအုတ်နံရံခံ ယခုနှစ် ပေါ်ထွက်လာသော အုတ်နံရံသည် တဆက်တည်းဖြစ်သည်။ ယခုနှစ်ဟန်လင်းအမှတ် ၇ ကုန်းကိုတူးဖော်ရာတွင် ထူးခြားချက်တရပ်မှာ ကုန်း၏ တောင်ဘက်ထိနှင့် မြောက်ဘက်ထိများတွင် အရွှေအနောက်မျဉ်းပြိုင်သဖွယ် တန်းလျက်ရှိသော အုတ်နံရံများကိုပါ တွေ့ရခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ၎င်းအုတ်နံရံများသည် တောင်မြောက်တန်းနေသော အုတ်နံရံမကြီး၏ အနောက်ဘက်သို့တန်းလျက် ပြုလုပ်ထားသည်။ ၎င်းအုတ်နံရံ နှစ်ခုအနက် တောင်ဘက်သုံး အုတ်နံရံ၏ ဤနှစ်အဖို့ပေါ်ပေါက်သမျှ အလျားသည် ၃၉ ပေဖြစ်ပြီး အကျယ်မှာ ၃ ပေ ၆ လက်မဖြစ်သည်။ မြောက်ဘက်အုတ်နံရံ၏ ဤနှစ်အဖို့ပေါ်သမျှအလျားသည် ၆ ပေ ၆ လက်မဖြစ်ပြီး အကျယ်မှာ ၃ ပေ ၆ လက်မသာရှိသည်။ ၎င်းတောင်နှင့်မြောက်တန်းနေသော အုတ်နံရံမကြီးတွင် ထွက်ပေါက်သဖွယ် ကွက်လပ်တခုပါဝင်သည်။ ၎င်းထွက်ပေါက်၏အကျယ်သည် ၂ ပေ ၆ လက်မဖြစ်သည်။

ဟန်လင်းအမှတ် ၇ ကုန်းရှိမြေလွှာများကို အောက်ပါအတိုင်းခွဲခြားနိုင်သည်။

အမှတ် (၁) မြေလွှာသည် အနက်ရောင်ဖြစ်၍ ထွန်ယက်ထားမှုကြောင့် မြေသားမှာ ကျစ်လစ်ခြင်းမရှိဘဲပူသည်။

အမှတ် (၂) မြေလွှာသည် အုတ်ခဲကျိုးများနှင့် အနက်ရောင်ရှိသော မြေသားများ သိပ်သည်းကျစ်လစ်စွာ ရောနှောနေသောမြေလွှာဖြစ်သည်။

အမှတ် (၃) ၎င်းမြေလွှာသည် အညိုရောင်ဖြစ်သော မြေလွှာဖြစ်သည်။ အုတ်အစအနများနှင့် သိပ်သည်းကျစ်လစ်စွာ ရောစပ်နေသည်။

ပေါ်ထွက်လာသော အုတ်နံရံသည်အမှတ် ၂ မြေလွှာပေါ်တွင် ဆောက်လုပ်ထားသည်။

ဟန်လင်းအမှတ် ၁၊ ၂၊ ၆ နှင့် ၇ ကုန်းများကိုပေါင်းစပ်လေ့လာချက်။ ။ဟန်လင်းအမှတ် ၂ ကုန်းတွင် တောင်မြောက်မျဉ်းပြိုင်သဖွယ် တန်းလျက်ရှိသော အုတ်နံရံ ၂ ခုပေါ်ခဲ့သည်။ ဟန်လင်းအမှတ် ၆ ကုန်းတွင်လည်း အရွှေအနောက်တန်းလျက်ရှိသောအုတ်နံရံတခုပေါ်ခဲ့သည်။ အမှတ် ၂ ကုန်းမှ အုတ်နံရံများနှင့် အမှတ် ၆ ကုန်းမှ အုတ်နံရံများသည် ဆက်စပ်လျက်မပေါ်လာသော်လည်း အုတ်နံရံများ၏ အနေအထားများကို လေ့လာရခြင်းအားဖြင့် တနေရာတွင် သွားရောက် တွေ့ဆုံ ပေါင်းစပ်ကြသည်ဟု ယုံကြည်ရပေသည်။ ဟန်လင်းအမှတ် ၁၊ ၂၊ ၆ နှင့် ၇ ကုန်းနေရာများသည် အစဉ်အလာအားဖြင့် နန်းတော်ကုန်းဟု ခေါ်ဆိုမှုကားသုံးကြသည်ဖြစ်ရာ ၎င်းနေရာကို အကာအရံပြုလုပ်ထားသော တန်တိုင်းများဟုယုံကြည်ရပေသည်။

ဟန်လင်းအမှတ် ၈ ကုန်း။ ။ဟန်လင်းအမှတ် ၈ ကုန်းသည် ဟန်လင်းမြို့ဟောင်း အပြင်ဘက်အမှတ် ၃ ကုန်းနှင့် ၄ ကုန်းတို့၏ အရှေ့တည်တည်ပေ ၂၀၀ ကျော်ခန့် အကွာတွင်တည်ရှိသည်။ ၎င်းကုန်း၏ ပုံသဏ္ဌာန်မှာ ဘဲဥပုံ၌ညီမျောမျောဖြစ်ပြီး ပတ်ဝန်းကျင်မြေထက် ၅ ပေခန့်မြင့်သည်။ ဤကုန်းကို ၁၅ ပေပတ်လည်အကွက်များ တောင်မြောက် ၇ ကွက်၊ အရွှေအနောက် ၁၄ ကွက်ရှိ၍ တူးဖော်ပါသည်။

(၁) ပဌမမြေလွှာသည် အနက်ဆုံးရှိသော မြေလွှာဖြစ်၍၊ ၎င်းမြေလွှာတွင် အုတ်ခဲကျီးများ ပြောက်ကျားရေလျက်ရှိသည်။ မြေသားအသင့်အတင့်ကျစ်လစ်သည်။

(၃) တတိယမြေလွှာသည် အရောင်အဆင်းအားဖြင့် မွဲပြာရောင်ရှိသည်။ မြေသားမှာဖွယ်သည်။ ကျစ်လစ်မှုမရှိ၊ ဤမြေလွှာပေါ်တွင် အုတ်နံရံများကို ဆောက်လုပ်ထားသည်။

ဤကုန်းကိုတစ်ခေါ်ရာတွင် အရိုးများ ဆိုးကွဲများကို မကြာခဏတွေ့ရသည်။ တွေ့ရသောမြေလွှာများ အုတ်ခိုးတန်းများအကြား ပသောမြေလွှာတွင်တွေ့ရသည်။ ၎င်းမြေလွှာသည် ဖိုမြေများဖြစ်ဟန်ရှိသည်။

လက်ရှိအထောက်အထားများအရ ဤကုန်းသည် ပျံ့လွှာမျိုးများ မီးသင်္ဂြိုဟ် မြုပ်နှံထူထပ်နေကြောင်းဖြစ်သည်ဟု ယူဆရန်ရှိပေသည်။ လာမည့်နှစ်များတွင် ဤကုန်းကိုအမြဲသတ် တူးဖော်သွားရန် စီစဉ်ထားရှိပါသည်။ ဤကုန်းတူးဖော်ပြီးစီးသောအခါ ဤယူဆချက်ကို ခိုင်မာစေသော အထောက်အထားများပိုမိုတွေ့ရှိမည်ဟုယူဆပါကြောင်း။

သဒေဝတ္ထရာဇမြို့ဟောင်းခြံရံမီသော မှော်ငါတိုက်တွင် ရှေးဟောင်းသုတေသနရှာဖွေမှု ကျောက်စာခန်း မကွဲတာတော်ခိုးခံလက်ထက် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ခြောက်ဆယ်ကပင်၊ ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦများ၊ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများနှင့် ပတ်သက်၍ လေ့လာရှာဖွေမှုတော် ဖြင်းများဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။

မှော်ငါတိုက်တွင် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းဖြစ်သော ရှေးရူးစေတီဟောင်းများမှ အုတ်ခွက်အရွယ်အစားစား များ၊ ဆင်းတုအကျိုးအပြားအကြီးအငယ်များ စသည်တို့ကို မြေပေါ်တွင်၎င်း၊ အမှတ်မထင်မြေကြုံးဘုံအထူမှ၎င်း တွေ့ရှိခဲ့လေသည်မှာ မြို့ဟောင်း အတွင်းတွင် နေရာအနှံ့အပြားမှဖြစ်လေသည်။ ဤကဲ့သို့တွေ့ရှိရသည်တို့အနက် အရေးအကြီးဆုံးမှာ မှော်ငါအနီး မောင်းကုန်းမှ ရွှေသော သိပ္ပံများနှစ်ခုခပ်ဖြစ်လေသည်။ ထိုရွှေပြားများတွင် ပါဠိတော်မူ စာသားများကို အိန္ဒိယစတားပိုင်းနှယ် အက္ခရာဖြင့်ရေးသားထားလေသည်။ ဤကဲ့သို့ပစ္စည်းမျိုးတွေ့ရှိပြီးနောက် သဒေဝတ္ထရာဇမြို့ဟောင်းကို ရှေးဟောင်းသုတေသနဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့က စိတ်ဝင်စားလာကြပြီး ဒရစ်စစ်စ် ဘရတုခု အစပိုင်းတွင် ဂျင်နရယ်ဒေါ့လ်နှင့် အခြားသော ဆာချုပ်မှူးများ၊ ဒေါက်တာဂျွန်စတီ ထိုဒေသသို့ရောက်ရှိ လေ့လာကြလေသည်။ ထိုပုံစံအတိုင်း ကျောက်စာသားဖြစ်သော မစ္စတာ တော်စိန်ခိုင်သည် ထိုရွှေအတွင်းပင် သဒေဝတ္ထရာဇမြို့ဟောင်းနေရာတိုက်တွင် ပါဝင်သော ဈေးကွက်၎င်း၊ ကျောင်းတက်မြို့ရိုးဟောင်း အလည်လောက် အနီးတွင်ကပ်နေသော သောင်းပြည့်ကုန်းတွင်၎င်း၊ အခြားသောမုန့်သည်မကုန်း စသောနေရာတွင်၎င်း တူးဖော်မှုများဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။

ခရစ်နှစ် ၁၉၁၁-၁၁ ခုတွင် ဗောဓဇာကြီးဖုရားအခြေကိုရှင်းလင်းရာမှ အထက်တော်ပြုခဲ့ပြီးသော မောင်းကန်ရွှေပြားများတွင်ပါရှိသော အက္ခရာများဖြင့်ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာတုံးများကို တွေ့ရှိခဲ့ရလေသည်။ ထိုကဗျည်းများမှာလည်း ပါဠိစာပေမှ ကောက်နုတ်ချက် များဖြစ်လေသည်။ ထိုနှစ်တွင်ပင် ဗောဓဇာကြီး ဖုရားမှ လှပသော မြေအိုးငယ်ဖြင့် ကဗျည်းစာပါသော ရွှေပြားငွေပြား အပိုင်းအစတို့ကို ပြာများ အရှိအသိုင်းအဝန်းများစေ၍ တွေ့ရပြန်လေသည်။

ခရစ်နှစ် ၁၉၁၄ ခုနှစ်ကစ၍ ၁၉၂၄ ခုနှစ်အတွင်း တူးဖော်မှုများ မဆောင်ရွက်ခဲ့သောလည်း ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများမှာမူ တွေ့ရစေသည်။ ဥပမာ၊ ၁၉၁၉-၂၀ ခုနှစ်တွင်း မြဟူကသာသာဆိုင်ရာ ရှပ်ထုနှစ်ခုကို တွေ့ရှိခြင်းမျိုးဖြစ်လေသည်။

ခရစ်နှစ် ၁၉၂၄ ခုတွင်တပန်တူးဖော်မှုများကို မန္တတားမြို့ခရိုင်အယ်လ်ဘတ် ပြန်လည်ဆောင်ရွက်ရာ ဗောဓောကြီးဖုရားမှ မိုင်ဝက်လောက် အကွာ ရဟန္တာကန်ရွာအနီးတွင် တူးဖော်သောအခါ မြေအရိုးအိုးရာပေါင်းများစွာကို တွေ့ရှိရလေသည်။ ထိုပြင်ကဗျည်းစာဂဏန်းများ၊ ပုဒ်များ ထားသော အုတ်ခဲများ၊ သမန်နီကြီးများစသော စိတ်ဝင်စားဘွယ် ပစ္စည်းများကိုတွေ့ရလေသည်။

ခရစ်နှစ် ၁၉၂၆-၂၇ ခုတွင်ကား သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းအတွင်း တူးဖော်ခဲ့၍ တွေ့ရှိရသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများအနက် အလွန် စိတ်ဝင်စားဘွယ်လည်းဖြစ်၍ အရေးပါသောပစ္စည်းများကို တွေ့ရှိရလေသည်။ ကုလားကန်ကုန်းရွာ အနီး ကိုခင်ဘ၏ မြေအတွင်းရှိ ဖုရားပျက် ကုန်း နေရာတွင် ယခင်ကသိုက်ဆရာများ တူးသွားသောနေရာတွင် တူးဖော်ခြင်းဖြစ်ရာ အောက်ဘက်အတွင်း ဌာပနာတိုက်ဖြစ်ဟန်တူသော တိုက်ခန်းမှရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ တွေ့ရှိခြင်းဖြစ်လေသည်။ ထိုပစ္စည်းများအနက် ကဗျည်းစာ ရေးထိုးပါရှိသော ရွှေပြားများ၊ ငွေပြားများ၊ ကဗျည်းစာရေးထိုးပါရှိသော ငွေဗောဓိဝင်အောက်ခံကြီးနှင့်တကွ ရွှေဆင်းတု၊ ငွေဆင်းတု၊ ရတနာကျောက်ပုတီးများ စသဖြင့် ပစ္စည်းအရေ အတွက်များစွာတို့မှာ သရေခေတ္တရာခေတ်ဆိုင်ရာ အထောက်အထားများပင်ဖြစ်လေသည်။ ကဗျည်းစာ ရေးထိုးပါသော ရွှေပြားများအနက် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းနယ် အက္ကရာဇ် ပါဠိဘာသာ ပိဋကတ်တော်မှ ကောက်နုတ်ချက်များ ရေးထိုး၍ထားသော ရွှေပြားအချပ် နှစ်ဆယ် တို့ကို ပါဝင်လေသည်။ ငွေဗောဓိဝင် အောက်ခံတွင်ပါသော ကဗျည်းစာများမှာလည်း ပါဠိဘာသာနှင့် ပျူဘာသာတို့ဖြစ်ရာ သီရိဗြဟ္မာ့ မင်းအား သိရှိပြတော်မူခဲ့သောအခါအစွဲတော်ဖြစ်လေသည်။ ထိုနေရာမှတွေ့ရှိသောရှေးဟောင်းပစ္စည်းများမှာ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ဆင်းတုပုဒ်တူသည့်များ သာမက လူအသုံးအဆောင်ပုဒ် နားဇွှင်း စသည်များလည်းပါဝင်သေးရာ သမိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အထားအတွက် များစွာအရေးကြီးသောတွေ့ရှိချက်ပင်ဖြစ်ပါသည်။

ခရစ်နှစ် ၁၉၂၇-၂၈ ခုနှစ်အတွင်းတွင်လည်း အရေးကြီးသော ကျောက်ဆင်းတုတခုကို ကန်ဝက်ခေါင်းကုန်းမှ တွေ့ရှိရလေသည်။ ထိုကျောက်ဆင်းတု၏ အောက်ခံပေါ်တွင် အိန္ဒိယဒေဝနာဂရီ အက္ခရာဖြင့်ပုဒ်၊ ပျူဘာသာဖြင့်ပုဒ်၊ ကဗျည်းစာများ ရေးထိုးထားရာ အကြောင်းအရာမှာ သရေခေတ္တရာ သမိုင်းအတွက် အရေးပါသော အချက်အလက်များပင် ဖြစ်လေသည်။

ခရစ်နှစ် ၁၉၂၈-၂၉ ခုအတွင်းတွင်လည်း ပျားခင်းကြီးကုန်းမှ ကဗျည်းစာပါသော အုတ်ခွက်များ အုတ်ပြားများကို တွေ့ရသည်။ ထိုနှစ်အတွင်း တူးဖော်ရာမှ “ယေမော” ကဗျည်းပါသော ကြေးဆင်းတုတခုကိုလည်း တွေ့ရလေသည်။ ထိုနှစ်အတွင်းပင် ကျွန်တော့်အဖွဲ့မှ မောင်ကျော်ငြိမ်းဆိုသူကလည်း ရွှေပြားတခုမှာလည်း ပါဠိဘာသာ ပိဋကတ်တော်မှဖြစ်၍ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းနယ် အက္ခရာများပင် ရေးထိုးထားလေသည်။

ခရစ်နှစ် ၁၉၃၄-၃၅ ခုနှစ်အတွင်း ဗောဓောကြီးတောင်ဘက် ကြာနီကန်ကုန်းမှ ပျူဘာသာကဗျည်းစာများ ရေးထိုးထားသော ဖုရားဆင်းတုပလ္လံပါသော ကျောက်ပြားအချပ်ကို တွေ့ရှိရလေသည်။ ထိုနှစ်အတွင်းတွင်ပင် မြင်ဗာဟုဖုရားမှရသော ကြေးဆင်းတုတခုတွင် “ယေမော” ကဗျည်းပါရှိလေသည်။

အထက်ဖော်ပြပါ ဥပမာအားဖြင့် သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်း မှော်ဇာ အနီးအနားတဝိုက်တို့တွင် အကြိမ်ကြိမ်တူးဖော် ခဲ့သည့်အခါ တွေ့ရှိရသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ အကြောင်းကို ခန့်မှန်းသိလောက်ပါ ပေသည်။

ရှေးဟောင်း မြို့တော်များဖြစ်ခဲ့သော ဗီဿနီမြို့ဟောင်း၊ ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းတို့တွင်လည်း ဌာနမှ စနစ်တကျတူးဖော်မှုများ ဆောင်ရွက်ပြီး ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီရာ ဤသရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းဖြစ်သော မှော်ဇာတွင်လည်း ထပ်မံ တူးဖော်မှုများပြုလုပ်ရန် လိုအပ်လာခဲ့သည်ဖြစ်ရာ၊ ဤသရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်း၌ ရှေးဟောင်းသူတေသန တူးဖော်မှုဆောင်ရွက်ရန် အခြေခံမူသတ်မှတ်ချက်ကို အောက်ပါအတိုင်း ချမှတ်ပါသည်။

အခြေအနေ။ ။ သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်တို့တွင် ဤဌာနကပင် ကင်းဆင်းလေလာခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းမှုလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် သုတေသန တူးဖော်မှု ပြုလုပ်ခြင်းတို့ကို ရှေးယခင်က အကြိမ်ကြိမ် လုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းကြောင့် ပျူယဉ်ကျေးမှုနှင့် သရေခေတ္တရာသမိုင်း အထောက်အထားများဖြစ်သော ရှေးဟောင်း အဆောက်အဦများ၊ ကျောက်စာများ၊ သာသနိက ဝတ္ထုပစ္စည်းများနှင့် အသုံးအဆောင်များကို ဖော်ထုတ်မှတ်တမ်း တင်နိုင်ခဲ့လေသည်။ ဤသေမာ ရှေးဟောင်းပစ္စည်း ကြွယ်ဝသော မြို့ဟောင်း နေရာတခုဖြစ်သဖြင့် ယခင်က ကြိမ်ဖန် များစွာတွင်းဆင်းတူးဖော်ခဲ့သော်လည်း ထပ်မံလေ့လာရန်နှင့် အသစ်ရှာဖွေလေ့လာရန် နေရာများ ကျန်ရှိနေသေးသည်။ ဤနေရာမျိုးတွင် ထိမ်မြုပ်နေသော ယဉ်ကျေးမှုနှင့် သမိုင်းဝင်ပစ္စည်းများကို ကာလအပိုင်းအခြား သတ်မှတ်ထားသည့် အတွင်း အကုန်အစင်ဖော်ထုတ်ရန် မလွယ်ကူချေ။ တပြည်လုံး၌ အခြေခံလေ့လာမှုများပြုလုပ်ရန် နေရာအမြောက်အမြား ရှိသေးသဖြင့် တနေရာတည်းတွင် နှစ်ရှည်လများ ဆက်လက်တူးဖော်ခြင်းလည်း မပြုလုပ်သင့်ချေ။ ထို့ကြောင့် ၁၉၆၃-၆၄ ခုနှစ်မှစ၍ ဆောင်ရွက်မည့် လုပ်ငန်းများ၏ ချဉ်းချုပ်ချက်နှင့် လုပ်ငန်းစဉ်အခြေခံကို အောက်ပါအတိုင်း ချမှတ်ထားပါသည်။

ရည်ရွယ်ချက်။ ။ ပျူယဉ်ကျေးမှုထွန်းကားသည့် ခေတ်အပိုင်းအခြားကို သတ်မှတ်ကာ ပျူမြို့ဟောင်းများ၏ ယဉ်ကျေးမှု ဆက်စပ်ပုံတို့ကို ဖော်ထုတ်၍၊ ထိုခေတ် ထိုခေတ်နှင့် သက်ဆိုင်ရာ သမိုင်းအထောက်အထားတို့ကို ရရှိနိုင်သမျှ စုဆောင်းရန်လိုအပ်သည်။ သို့သော်လည်း ထိုသက်ရှေးကျသော ယဉ်ကျေးမှု၊ ခေတ်ပြိုင်ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နှောင်းကာလ ယဉ်ကျေးမှုတို့ကို သမိုင်းကွင်းဆက်များ ဆက်လက်ဖော်ထုတ်နိုင်မည်။ တနှစ်လျှင် တူးဖော်မှုအား ၃ လမှ ၄ လခန့်အထိ ဆောင်ရွက်ရသည့် အကြိမ်ပေါင်း ၄ ကြိမ် (လေးနှစ် လေးရာထိ)အတွင်းတွင် လိုအပ်သော အချက်အလက်များ ရရှိရန်တတ်နိုင်သမျှ နှံ့စပ်အောင် တူးဖော်ရန်ရည်ရွယ်ပါသည်။

လုပ်ငန်းစဉ်အခြေခံ။ ။ (၁) အချက်အလက်ပြည့်စုံသော ရှေးဟောင်း သုတေသနဆိုင်ရာ မြေပုံရေးဆွဲ ပြုစုရန်၊ (၂) ၎င်းကိစ္စနှင့် ရန်၊ (ယခုခေတ် မဇ္ဈိမီနိုင်ပါက လာမည့် နှစ်များတွင် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန်)၊ (၃) တူးဖော်ရန် ရွေးချယ်သင့်သော နေရာများမှာ များပြလှသော်လည်း ယခုစနစ်ဖြင့် ပြန်လည်လေ့လာတူးဖော်သင့်သော နေရာများ၊ ယခင်က လေ့လာမှု၊ တူးဖော်မှု ဝိသနိုးမြို့၊ ဆင်မာကန်တန်းကုန်း စသည့်နေရာများ၊ မြို့တွင်းမြို့ပြမှု အဆောက်အဦမြို့ပျက် တိမ်မြုပ်နေသည့် ကုန်းဟောင်းအချို့ (ဗောဓိပုထိုး၊ ကုန်းဟောင်းများနှင့် မလွတ်ကင်းနိုင်ရာ၊ ထိုကုန်းပျိုးလည်း ရွေးချယ်၍ ယခုစနစ်ဖြင့် တူးဖော်သင့်သည်)။ ယခင်က ကျောက်စာ၊ ကျောက်ပုဒ်

အင်္ဂတေပျံများ၊ ကွေ့ဘူးမြို့၊ ၎င်းပစ္စည်းမျိုး၊ ကွေ့နိုင်ဘယ်ရာရှိသော နေရာများ။ (၄) မြို့ဟောင်း အတွင်းအပြင်နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ပေသ (မောင်းကန်ရွှေမြားကွေ့သော လယ်ပေါ်ရွာ စသည့်) နေရာများတွင် ကွင်းဆင်းလေ့လာရန်၊ (၅) တူးပေါ်မှုလုပ်ငန်း ပွင့်ဖျင့်အတွင်း အောက်ပါ လုပ်ငန်းများကိုလည်း တတ်နိုင်သမျှတိုက်ဆောင်ရွက်သွားရန်၊ (က) ရှေးဟောင်း အဆောက်အအုံများ တိုင်းတာပုံဆွဲပုံတမ်း တင်ခြင်း၊ (ခ) ပြတိုက်ပစ္စည်းများကို တိုင်းတာပုံဆွဲ ပုံတမ်းတင်ခြင်း၊ (ယခင်က ခေါ်ပုံမှတ်တမ်းများသာ ရှိခဲ့သည်)၊ (ဂ) သမိုင်းဝင် အဆောက်အအုံများနှင့် ထိုကွေ့သော ကုန်းလောင်းများတွင် ဆိုင်းဘတ်အမှတ်အသားများ ခိုက်ထူခြင်း၊ (ဃ) အဆောက်အအုံပြုပြင်မှု လုပ်ငန်း များ ဆောင်ရွက်ရန် သဘောတူပြခြင်း။ (ဇ) ဗေဒဗေဒကျိုး အခြေပိုင်း ရှင်းလင်းရာမှ ယခင်က ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ ရခဲ့သည်။။ (ဇ) ဗေဒဗေဒ များကို ပြင်ဆင်မည်ဖြစ်ရာ အုတ်ကျိုးအုတ်ပုံနှင့် သတ္တုမြေစာများ ဖယ်ရှားရာတွင် တူးဖော်မှုအပျက် ကူးညံ့ရင်း လေ့လာသင့်သည်။

အထက်ပါအတိုင်း သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်း တူးဖော်မှုအဖွဲ့၏ ခုည့်ရွယ်ချက် လုပ်ငန်းစဉ်များချမှတ်ထားပြီး၊ ယခုနှစ်တွင် လုပ်ငန်းများ စတင်ဆောင်ရွက်လေသည်။ ယခုနှစ်အတွင်း တူးဖော်မှုဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာ အကျဉ်းချုပ်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

ကုန်းအမှတ် ၁။ ။ မေဇာဇာပူ ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ပါရှိနေသည့် ကုန်းအမှတ် ၁ သည် ရန်ကုန်ပြည် မီးရထားလမ်း တောင်ဘက် မီးရထားမိုင်တိုင် ၁၅၇/၁ ၏တောင်ဘက်တည်တည်ပေ ၄၃၃ အကွာရှိ ကုန်းရိုးတန်း ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းကုန်းရိုးတန်းအနက် တူးဖော်သည့် နေရာမှာအလျား ၃၃၆ ပေနှင့် အနံ ၆၆ ပေရှိပြီး၊ အမြင့်မှာ တောင်ဘက်မြေပြင်မှအထက် ၅ ပေ ၄ လက်မ ရှိပါသည်။ မတူညီသော ထိုကုန်းရိုး တန်းတွင် မည်သို့မျှမျက်ဆီးရာ၊ ချွတ်ယင်းရာများ မတွေ့ရှိပါ။ ကုန်းကိုကုန်လန်မြတ်လျက် အကျယ် ၁၂ ပေ အလျား ၁၄ ပေတိုင်အောင် ပန္နက်တိုင်းများကို တူးမည်ကူးခြင်းရှိသော် တစ်ဖက်တချက်တွင် ၃ မြေဘီးပီ ညီညီညာညာစိုက်၍ စတင်တူးဖော်ပါသည်။ ယင်းကုန်းမှ ဖုံးခြိမ်းကွဲ အနည်းငယ်နှင့် အမျိုးသမီးဦးခေါင်းပိုး မီးဖုတ်ရွှံ့ရိတ်တခု တွေ့ရှိရပါသည်။

အဆိုပါကုန်းတွင် မည်သည့် အဆောက်အအုံ၏ အကြွင်းအကျန်ကိုမျှ မတွေ့ရှိရပါ။ သို့သော် မြေလွှာများကို လေ့လာခြင်းဖြင့် ကုန်း အကြောင်း အထိုက်အလျောက် သိရှိရပါသည်။ ၎င်းကုန်း၌ဧည့်ရသော မြေလွှာများမှာ ၁ လွှာဖြစ်သော်လည်း မူလကတည်းက ပိုနေခြင်းထက်၊ တစ်ခုတည်းသော အကြောင်းကြောင့် တမင်မီထားကြောင်း ပြနေပါသည်။ အထူးသဖြင့် အရိုးတုံးဆုံးသော အလယ်မြေလွှာဖြစ်သည့် အမှတ် ၂ မြေလွှာမှာ သဏ္ဍာန်သည့် ရွှံ့မြေသားဖြစ်ကြောင်း သိသာပါသည်။ အရပ်တခုနှင့် အခြားခြားကွဲ အနည်းငယ်သာ ရသည့်ကိုတောက်သော်၊ ဤကုန်းတွင်လူနေအမြဲ ရှိခဲ့ဘူးဟု လက္ခဏာပြပါ။ ဤကုန်းသည် အနောက်ဘက်တွင် မြို့ရိုးအနီးသို့တိုင်အောင်ရင်း၊ အရှေ့တောင်ဘက်တွင် မိုင်ဝက်ခန့်အကွာရှိ မုခ်ရှည်ရွာသို့တိုင်အောင်ရင်း၊ အကြမ်းအားဖြင့် ဆက်လျက်ရှိနေသောကြောင့် သက်ဆိုင်ရာ ခေတ်အတွင်းက အသုံးပြုခဲ့ ဘူးသောလမ်းဟောင်းတခုဟု ယေဘုယျယူဆထားပါသည်။

ကုန်းအမှတ် ၂။ ။ အမှတ် ၁ ကုန်း၏ အရှေ့တောင်ဘက် ၆၇ ပေ ၇ လက်မ အကွာတွင် အမှတ် ၂ ကုန်း တည်ရှိပါသည်။ ထိုကုန်းမှာ မြေပြင်ညီမှ အထက်သို့ ၆ ပေ ၉ လက်မမြင့်၍၊ တောင်နှင့်မြောက်သို့ ဆန့်ကျင်ဘက်ရှိသော အစွယ်ပေါ်ကုန်းရိုးတခု၏ အလယ်ပိုင်းပင် ဖြစ်ပါ သည်။ တူးဖော်ရန် သတ်မှတ်လိုက်သော နေရာ၏ အကျယ်အဝန်းမှာ အရှေ့အနောက် ၇၅ ပေနှင့် တောင်မြောက် ၇၅ ပေပတ်လည်ရှိ အမြင့်ဆုံး နေရာပင် ဖြစ်ပါသည်။

ယင်းသို့တူးဖော် လိုက်ရာတွင် အလျား ၆၇ ပေ ၆ လက်မ၊ အနံ ၆ ပေ ၂ လက်မရှိသော အုတ်ရိုးတခုထွက်ပေါ်လာပါသည်။ အဆိုပါအုတ်ရိုး၏ အနောက်မျက်နှာတွင် အလျား ၁၉ လက်မ၊ အနံ ၉ လက်မ၊ ထူ ၂ လက်မခွဲအရွယ်ရှိ အုတ်အလွှားရေပျမ်းမျှ ၁၅ လွှားကျန်ရှိ၍၊ အရှေ့ဘက် မျက်နှာတွင်ကား အဆိုပါအရွယ်အစားအတိုင်းရှိ အုတ်လွှားရေ ၆ လွှားသာရှိကြောင်းတွေ့ရှိ မှတ်တမ်းတင်ထားရှိပါသည်။ ၎င်းအုတ်ရိုးမှ ပျမ်းမျှ ၂ ပေနှင့်လပ်လျက်ရှိသောကြားအတွင်း မြေစာများဖွိုပြီးနောက် အလျား ၂၂ ပေ ၄ လက်မ၊ အနံ ၃ ပေ အုတ်လွှားရေ ၂၀ ရှိပင် စောင်းစောင်းလျော့ကျနေသော အုတ်ရိုးတခုက ကျားကန်ထားသည့်နွယ် အထောက်အကူ ပြုနေကြောင်းတွေ့ရပြန်ပါသည်။

ကုန်း၌အုတ်ရိုးကို အောက်၌ အုတ်ကျိုးအုတ်ပုံများခံထား ဆောက်လုပ်သည့်မလွဲ၍ အုတ်မြစ်ဟုပြောဆိုစရာမပါဘဲ ဆောက်လုပ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ယင်းသို့ ဆောက်လုပ်သဖြင့်လည်း ထိုအုတ်ရိုးမှာ ကာလကြာမြင့်စွာ ဩဇာပို့မှု မရှိနိုင်သဖြင့် နောက်ထပ် အထောက်အကူ အုတ်ရိုးတခုကိုထပ်မံ ဆောက်လုပ်ကြောင်း ပီသကားသဘောပြလျက်ရှိပါသည်။ ယင်းသို့အုတ်ရိုး ၂ ခုဆောက်လုပ်၍ အထက်ကြားအသုံးပြုပြီး နောက်၌၊ ၎င်းအုတ်ရိုးတို့မှာ ပျက်စီးပြိုကျသွားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ထိုသို့ပြိုကျသွားပြီးသည့်နောက်မှ အနောက်ဘက်ကနေ၍၊ တစ်တခု အသုံးပြုသည့်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် မြေပါများပုံပင်လိုက်ကြောင်း မြေလွှာအထောက်အထားများအရ သိရှိရပါသည်။

အထက်ပါအတိုင်း တူးဖော်ရာတွင်၊ ၎င်းကုန်းမှ အိုးခြမ်းကိုအနည်းငယ်ကလွဲ၍ မည်သည့်ရှေးဟောင်း ပစ္စည်းမျှမတွေ့ရှိရပါ။ ထို့ကြောင့် ၎င်းကုန်းမှအုတ်ရိုးသည် မည်သည့်အုတ်ရိုးဖြစ်သနည်းဟူသည့် ပြဿနာဖြေရှင်းရန် ပေါ်လာပါသည်။ ထိုပြဿနာကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် ၎င်းအုတ်ရိုး၏ တောင်ဘက် အပိုင်းကို မည်မျှရှည်လျားကြောင်း လိုက်လံကြည့်ရှုစစ်မေးရာ တောင်ဘက် ၁၂ ပေလျှင်အကွာ ဇေယျမင်္ဂလာ ဘုရားလွန်သည့်တိုင်အောင် ရှည်လျားနေကြောင်း မြေပေါ်အထောက်အထားများကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ဤအချက်ကိုသေချာစွာ ဆန်းစစ် ပြန်သော်၊ တောင်ဘက်ပေ ၂၃၀၀ အကွာကန်တောင်ဝဠာအနီးရှိ ကျပြင်တောင်ကန်တောင်ရိုး ရသေ့ခင်းပင်၌၊ မြေလွှာများအောက်မှ တောက်သိုယိုငြိကျကျက် အလျား ၇ ပေ ၁၀ လက်မ၊ အနံ ၈ ပေ ၉ လက်မရှိသောအုတ်ရိုးအောက်ကို ထပ်မံတွေ့ရှိရပြန်သည်။ ထိုသို့ထပ်မံတွေ့ရှိ ရသောအုတ်ရိုးဆက်ရှိအုတ်လွှာများကို တိုင်းတာကြည့်ရှုရာ အုတ်တချပ်လျှင်အလျား ၁၉ လက်မ၊ အနံ ၉ လက်မ၊ ထူ ၂ လက်မခွဲအရွယ်အသီးသီး ရှိသေးကြောင်း အမှတ် ၂ ကုန်း၌ တွေ့ရှိရသော အုတ်များအရွယ်အစားအတိုင်းပင်ဖြစ်ကြောင်း နှိုင်းယှဉ်မှတ်တမ်း တင်ထားရပါသည်။ ထို့ပြင်အုတ်မြစ်မဲ့တည်ဆောက်ထားသည့် ဆောက်လုပ်ပုံလက္ခဏာမှာလည်း တူညီကြောင်းတွေ့ရသေးသည်။ ထို့ကြောင့်အမှတ် ၂ ကုန်းမှ အုတ်ရိုးသည်ရှည်လျားသောတန်တိုင်းဖြစ်၍ မူလမြို့တည်စံမြို့ရိုးဟောင်း ဖြစ်တန်ရာသည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။

ကုန်းအမှတ် ၃။ ။ အမှတ် ၂ ကုန်းတွင်တူးဖော်လိုက်၍ တွေ့ရှိရသော မြို့ရိုးဟောင်းအပြင်ဘက်ရှိ မြို့ရိုးခိုင်းကိုလည်း မီးရထားလမ်း မိုင်တိုင်အမှတ် ၁၅၇/၆ အနီးတွင်တွေ့ရှိရပါသည်။ ၎င်းမြို့ရိုးကိုပေါ်ထုတ်ခဲ့သည့်အကြောင်းလည်း ရှေးတူဆက်လက်ပေါ်ပြပါသည်။ ယခု ရေးသားတင်ပြလိုက်သော အုတ်ကုန်းမှာမြို့ရိုးနှင့် မှီစပ်မဝေးရှိပြီး၊ မြို့တွင်းကကျယ်ရေအတွက် တစ်တခုအထောက်အထား ပြုနိုင်မည်လောဟု ထင်ရှိရသည့်ကုန်းဖြစ်၍၊ ၎င်းကိုကုန်းအမှတ် ၃ ဟု သတ်မှတ်လျက်တူးဖော်ခဲ့သည့် အကြောင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။

အဆိုပါကုန်းအမှတ် ၃ သည် အနောက်ဘက်မြို့ရိုးမှ ၂၆၄ ပေနှင့် မြောက်ဘက်ရှိ ရထားလမ်းမှ ၃၀၄ ပေအကွာတွင်ရှိပြီး၊ ပန္နက်ရိုက် ထားသောကုန်း၏အကျယ်အဝန်းမှာ ၁၀၅ ပေပတ်လည်ဖြစ်၍၊ အမြင့် ၇ ပေ ၇ လက်မရှိပါသည်။ ထိုကုန်းမှာအရေအကြီးဆုံးနှင့်အထောက် အထားပြုနိုင်သည့် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများပေါ်ထွက်သောကုန်းဖြစ်ကြောင်း တူးဖော်ရင်းတွေ့ရသောကြောင့်၊ ပျမ်းမျှအနက် ၈ ပေ တိုင် အောင်တူးဖော်စွမ်းရည်ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင်ကုန်း၏ အနောက်အစွယ်အရပ်၌၊ ပေါ်ပေါက်လျက်ရှိသော ပြဿနာများအရပ်၌၊ ၎င်းကုန်း ကို ယခုနှစ်တွင်ပြီးစီးအောင် မတူးဖော်နိုင်ခဲ့ပါ။ တူးဖော်ပြီးသမျှကိုလည်း အောက်တွင်ဆက်လက်ပေါ်ပြအပ်ပါသည်။

ယခုနှစ်သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းတူးဖော်မှုမှာ ၁၉၆၃ ခု၊ ဖီဖော်လ ၈ ရက်နေ့မှစ၍ ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ ၁၉၆၄ ခု၊ ဖတ်လ ၁၉ ရက်နေ့တွင် အပြီးသတ်ပါသည်။ ယခုပေါ်ခေါက်တွေ့ရှိချက်များအပေါ်တွင် အကြမ်းအားဖြင့် ကောက်ချက်ချရလျှင်၊ သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းတွင်နေထိုင် ကြိုးပျဲခဲ့ကြသော ပျူလူမျိုးဆိုသည်၊ ဘာသာရေးရာ အဆောက်အအုံတို့ကို မြို့နယ်အနှံ့တွင်တည်ထားကြောင်း၊ မြို့အနောက်ဘက်အခြမ်း ခြံလည်းမြို့ရိုးနားကပ်၍ တည်ဆောက်တတ်ကြောင်းတို့ကို သိရှိရပါသည်။ လက်ရှိမြို့ရိုးမတည်ဆောက်မီ၊ တခေတ်စော၍ တည်ဆောက်ခဲ့ ဟန်တူသော မြို့ရိုးတည်လည်းရှိသေးကြောင်းတွေ့ရှိရ၏။ တွေ့ရှိသည့် ယဉ်ကျေးမှုပစ္စည်းများအနက်၊ အိုးခြမ်းကဲ့သို့တို့ပင် ရရှိခဲ့သောကြောင့်၊ ဗီဇာနည်မြို့ရိုးရှိစုအောင်းပြုပြင်သော အိုးခြမ်းကဲ့သို့များနှင့် ပုံစံချင်းတူနေရုံမျှမက၊ အိုးလှိုင်းထုပ် အိုးခြမ်းကဲ့သို့ကဲ့ပင် ရရှိခဲ့သောကြောင့်၊ ဗီဇာနည်မြို့နှင့် တနည်းတူလမ်းဆက်သွယ်နေကြောင်း သိသာပါသည်။ ယခုလေ့လာနေသော အဆောက်အအုံကြီးသည်။ ၎င်းမှတွေ့ရှိရသော စာပါးသောအုတ်ခွက်ကိုးသောကဲ့သို့ အေးဒီ ၇ စုစုပ ၈ စုစုပေတတ် နောက်ကျကြောင်း ထင်ရှားသည်။ ထိုအပြင်ပုဂံတွင်တွေ့ရလေ့ရှိသော ရောင်သွန်းအိုးလည်းကဲ့သို့ အတော်များများကိုလည်း တူးဖော်တွေ့ရှိခဲ့ပေရာ၊ ယခုတူးဖော်လေ့လာနေဆဲ သရေခေတ္တရာခေတ်၏ တပိတ် တပိတ်သည့် သေအိုးနှင့် ပုဂံခေတ်များကို တနည်းတူလမ်း ပေါင်းကူးဆက်စပ်ပေးနိုင်စေရန်သည်ဟု ယော့ယူယူဆနိုင်ပါသည်။ ဤယူဆချက် သည် မည်မျှမှန်ကန်၍ မည်မျှမှားယွင်းမည်ကို သရေခေတ္တရာ၌ ဆက်လက်တူးဖော်ခြင်းဖြင့်အတည်ပြုရန်ဆုံးမဟုတ်ပြင်ဆင်ရန်ရှိပေသတည်း။

သရေခေတ္တရာ၌အထက်၌ဖော်ပြသည့်အတိုင်း စံနစ်သစ်ဖြင့်ပဌမဆုံးအကြိမ်မတူးဖော်မီ ၁၉၆၃ ခု၊ ဩဂုတ်လအတွင်းက အရေးပေါ် တူးဖော်မှုတစ်ခုကိုဆောင်ရွက်ခဲ့ရပါသည်။ ပြည်မြို့မှသုံးပိုင်ခန့်အကွာ ပြည်မှတောင်တွင်းကြီးသွားသောလမ်းအားရှိ ဦးချိန်တီ၏ ဆေးကြွတ်ရုံ ဝင်းအတွင်းတွင် ကုန်းမြို့မတစ်ခုကို မြေညီထူမှ အရိုးအိုးများ ပေါ်ပေါက်လာကြောင်း သတင်းရသဖြင့် ဤဌာနမှ သွားရောက်စစ်ဆေးကြည့်ရှုပြီး လျှင် မြေညီလှည့်လှည့်လှမ်းကို ရပ်ဆိုင်းစေခဲ့ပါသည်။ တူးဖော်ရာမှ အရိုးအိုးအလုံး ၃၀ ခန့်မျှ တွေ့ရှိသော်လည်း တူးဖော်ယင်းထိခိုက် မိသဖြင့်လေးလံသော အကောင်းချိန်မရှိ။ ထိုအနက်အရိုးအိုး ၃ လုံးကို ရွှေဘိုနယ်မြို့ပြတိုက်ဆိုင်ခန်း တစ်လုံးကိုစုစပ်စုစုတိုက်ဆိုင်ခန်း ပေးအပ် လိုက်ကြောင်းသိရပါသည်။ ဤဌာနမှ အရေးပေါ်လုပ်ငန်းအဖြစ် ဆက်လက်တူးဖော်ရာ အရိုးအိုးခြောက်လုံး ထပ်မံတွေ့ရှိရပါသည်။ ၎င်း အရိုးအိုးများမှာ အတိုင်းတန်း ၂ ခုအကြား၌ မြုပ်နှံထားခြင်းဖြစ်ကြောင်းသိရ၏။ အဆောက်အအုံ တစ်ခုတည်းမရှိသဖြင့် မြေညီလှည့်လှမ်းကို ဆက်လက်လုပ်ကိုင်ရန်ခွင့်ပြုလိုက်ပါသည်။

သန်လျင်တွင်တွေ့ရှိသောအရိုးအိုးများနှင့်ဒဂုံဂါးများ

သံလျင်မြို့ကျက်ခေါက်ဘုရားအနီးတွင် ရှေးဟောင်းငွေဒဂုံဂါးများနှင့် အရိုးအိုးများ တွေ့ရှိကြောင်း ၁၉၆၄ ခု၊ ဩဂုတ်လ အတွင်းက သတင်းစာအချို့တွင်ပါရှိသဖြင့် သန်လျင်မြို့သို့ ဤဌာနမှ သွားရောက်စူးစမ်းလေ့လာခဲ့ပါသည်။

ထိုရှေးဟောင်းပစ္စည်းများမှာ သတင်းစာများတွင် ပါရှိသကဲ့သို့ မကြာမီကတွေ့ရှိခြင်း မဟုတ်ဘဲ လွန်ခဲ့သောလေးနှစ်ခန့်က တွေ့ရှိခဲ့ရပြီး ကျက်ခေါက်ဘုရားကြီး ဂေါပကအဗ္ဗက စုဆောင်း၍ ဘဏ္ဍာတော်တိုက်တွင် သိမ်းဆည်း၍ထားသော ပစ္စည်းများဖြစ်ပါသည်။

အရိုးအိုးနှစ်လုံးနှင့် ငွေဒဂုံဂါးများကို ကျက်ခေါက်ဘုရား ခြေရင်းမြောက်ဘက်စောင်းတန်း လေ့ကားအဆင်းမှ အရှေ့မြောက်ဘက် ကျဘုရား ၂၀ ခန့်ကွာယခဝါးရံပင်များ ပေါက်နေသောနေရာမှ တွေ့ရှိရသည်ဟု သိရလေသည်။ ထိုနေရာတိုက်တွင် ငြိတူးကန်နှင့်ငြိညို နှစ်ခုအထက်ပါပစ္စည်းများတွေ့ရသည်ဟုဆိုပါသည်။ ဒဂုံဂါးအပြား ၄၀ ကျော်ကိုလည်း ကျက်ခေါက်ဘုရားတောင်ပတ် စောင်းတန်းအတွက် ၎် လကျာဘက်ရှိ နတ်စင်အနီးတွင် တူးဖော်ရရှိသည့်ဟုလည်းသိရှိရပါသည်။

အရိုးအိုးတလုံးမှာ အမီးကိုစေတီအတွင်းပိုလှည့်ထားသည်။ ၎င်းစေတီဘဏ္ဍာနံရံအနီးမှာ ၁၅ လက်မအမြင့်ရှိသည်။ မှန်မီရွှေရောင်ဖြစ်သည်။ အိုးမှာ ၁၀ လက်မအရှည်ရှိ၍ အထူ ၁ လက်မရှိသည်။ အိုးတွင်အေးပတ်လည် စလစ်ပုံလေးပါရှိသည်။ အိုးမှာ ကနုတ်ဝိုင်းကလပ်ပုံအိုး ဖြစ်၍အတွင်းတွင် မီးသင်္ဂြိုဟ်ထားသော အရိုးပြာများပါရှိပါသည်။ အခြားအိုးတလုံးမှာ ပိုမိုဆန်းကြယ်စွာတည်ဆောက်ခံ၍ထားသည်။ အိုး နှစ်လုံးပုံစံပေါင်း အမီးမရှိတော့ပါ။ အိုးမှာနှစ်ဆင့်ပုံဖြစ်သည်။ အောက်ဘက်က ကြာပန်းပုံဖြစ်၍ အိုးဘေးတဖက်တချက်ကလွယ်သပ်ရပ်သော အိုးနယားနှစ်ရပ်ကို ဆက်မိအောင် ပြုလုပ်ထားသည်။ အပေါ်တွင် ကိန္နရီ ကိန္နရ ရုပ်များလည်း ပါရှိရာ၊ ရုပ်ပုံများကျိုးပဲ့၍နေလေသည်။ အရုပ်များ၏ လက်ရာမှာ ကောင်းမွန်ပါသည်။ ၎င်းအိုးအမြင့်မှာ ၁၅ လက်မရှိလေသည်။

ဒဂုံဂါးများမှာ တကျပ်သုံးငွေဒဂုံဂါးပေါင်း ၂၀ ဖြစ်၍ အရှေ့အနိယကုမ္ပဏီမှ ခရစ်နှစ် ၁၈၇၅ ခု၊ စတုတ္ထမြောက် ငါလျာရင်လက်ထက် သွန်းဒဂုံဂါးများဖြစ်လေသည်။ အခြားဒဂုံဂါးများအရေအတွက် ၂၀ ဖြစ်၍ အရွယ်နှစ်မျိုးနှစ်စား ဖြစ်သော်လည်း ပါရှိသောပါးငါးကဗျည်း အကူထုတို့မှာအကူထုပုံဖြစ်လေသည်။ ၎င်းဒဂုံဂါးတို့၏ ခရစ်နှစ် ၁၇၇၈ ခု၊ အာရုံကတိတ်မြို့မှ သာသနာ့အာဇာနည် အစီဇန်ဒီနီမုဗ္ဗဒီအာလင်ဂီ ဘုရင်ကထုတ်၏ နန်းတက် ၆ နှစ်တွင် သွန်းသော ဒဂုံဂါးများ ဖြစ်လေသည်။

ခရစ်နှစ် ၁၈ ရာစုခေတ်ပဌမပိုင်းတွင်သန်လျင်မြို့သည် အရှေ့အနိယကုမ္ပဏီ၏ စခန်းဖြစ်ခဲ့၍ ၎င်းအင်္ဂလိပ်၊ ပြင်သစ် စသော ကုန်သည်တို့ အရောက်အပေါက် အဝင်အထွက်ကလည်း များပြားသည့်ပြင် အိန္ဒိယအရှေ့ဘက်ကမ်းခြေအေးများနှင့်လည်း အဆက်အသွယ်ပြတ်သွယ်သဖြင့် ဤသို့သော ဒဂုံဂါးများမှာ ထိုခေတ်အခါ နိုင်ငံခြားသားတို့ ကျန်ရစ်ခဲ့သော ဒဂုံဂါးများဖြစ်ကြောင်း သိသာထင်ရှားလှပါသည်။

အရိုးအိုးများမှာလည်း အသွင်အပြင် ထူးခြားကောင်းမွန်သော လက်ရာများဖြစ်၍ သာမန်လူတန်းစားထက် ပိုမိုသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အရိုး အိုးများဖြစ်ဟန်ရှိပါသည်။ အရိုးအိုးအမီးကို တေပုံလှည့်၍ စလစ်ပုံများဖြင့် တည်ဆောက်ထားသော အရိုးအိုးတစ်ခုကို ပဲခူးကျောက်တိုင် ကုန်ရောင်း အနီးတွင်လည်း တွေ့ရှိခဲ့ဘူးလေသည်။ ယခုအရိုးအိုးနှင့် ဆင်တူမဟုတ်သော်လည်း ဤကဲ့သို့ အမီးစေတီပုံနှင့် ကိုယ်ထည်ပတ်လည်တွင် စလစ် ပျားဖြင့် ပြုလုပ်ထားမှုမှာမူ တူညီလေသည်။ ဤကဲ့သို့ အလွယ်တကူဆောက်ထားသော မြေအရိုးအိုးများဖြင့် လူသားမထက် ပိုမိုသော ပုဂ္ဂိုလ် များဖြစ်သော ရဟန်းသံဃာ ဆရာတော်ကြီးများ ကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အရိုးပြာများကို ထည့်သွင်းမြှုပ်နှံခဲ့သော အလေ့အထမှာရှေးခေတ် ကာလကပင်ရှိကြောင်းထင်ရှားလေသည်။ ဤသန်လျင်တွင်တွေ့ရသော အရိုးအိုးနှစ်လုံးအနက် တိုးနယားရုပ်များနှင့်ကိန္နရ ရုပ်များပါသော အရိုးအိုးမှာ ပိုမိုစိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ ကောင်းသောကဲ့သို့ တွေ့ရှိရပါသည်။

မြောင်းတကာရွာ (တိုက်ကြီး) ဖုရားပျက်မှ ဌာနပစ္စည်းများ

အင်းစိန်ခရိုင်၊ တိုက်ကြီးမြို့နယ်အပိုင် မြောင်းတကာရွာတွင် စေတီဟောင်းမှ ဌာနများ တွေ့ရှိသည်ဟု သတင်းစာတွင် ပါရှိ၍ ဤဌာန သွားရောက်စူးစမ်းလေ့လာခဲ့ပါသည်။

- (၁) သက္ကရာဇ် ၁၁၁၃ ခု၊ ဝါဆိုလပြည့်ကျော် ၁၄ ရက်၊ အစိတ်နေ့တွင် မြောင်တကာရွာအုတ်မင်း ပညာဇေဝရုပ်စံက ပဉ္စမတန်းမှည့်စေတနာ ပရဇေဒနာ သုံးပြတ်လျက် မြတ်မိုးသ်
- (၂) တပက်ကထားသော မုံညင်စေ့ကို တပက်က ကြော်သော် တပက်ကလူကို တပက်ကသာ မြင်ဘွယ်ရာရှိ၏ သာသနာတော်အဖွဲ့၌ ကြုံကျိက်ခံလေသော သာသနာ
- (၃) တော်ငါးဆောင်တွင်၌၊ ကျုံကျိက်ပေသိုဟူ၍ သံဝေဂရှု၍ အရိယာပတိပုတ္တာသားခင်ပွန်း ၂ ယော စိတ္တုညီမျှလျက် ကြေးရုတ္တ၊ ကြေးရုတ္တ၊ ခံမရတ္တနံသာ
- (၄) ဖြူရတ္တနံသာ ရတ္တသတ္တနာနံ ဗောတိပင်၌ ၇ ရက်နေတော်မူဟံ၊ ရွှေပလ္လင်မြောက်၌ ၇ ရက်နေတော်မူဟံ၊ လင်လွန်ပင်၌ ၇ ရက်နေတော်မူဟံ၊ ရတနာစင်ကြ၌ ၇ ရက်နေတော်မူဟံ၊ ရတနာရွှေအိမ်၌ ၇ ရက်နေတော်မူဟံ၊ မုညလိန္ဒာအိုင် ကြေးပင်ရင်၌ နဂါးမိုး၍ ၇ ရက်နေတော်မူဟံ၊ အပ္ပမာဒညောင်ပင်ရင်၌ ၇ ရက်နေတော်မူဟံ။

- (၁) မွေတော်ရှင် ၂ ဆူ၊ ဘုရားရှင်ခပ်တော် ၅ ဆူကြိတ်ပုံဆရာကြောင်းတော်ရွှေကြွယ်၊ ရွှေပေါ်တွင်ဆင်စွပ်ကျပ်သည်ဖြင့် ကြေးကျယ်ရွှေချ၍ ဓါးနာသည်က
- (၂) မွှါစာ၊ မွေစက္ကရာ၊ တရားတော်အလုံးစုံကို အမွေအကျင့် နံသာပြောင်၊ တဒ္ဒါကြက်လျာပူဇော်၍၊ ထာပနာသုံး၊ ဤသို့စောသုတ်ပြတ်လျက်၊ ရွာသားတရားအား ညီညွတ်
- (၃) ဦးတော်၍၊ ဌာပနာရသော အကျိုးအားဖြင့်၊ အပယ်ကင်၍ တရားတော်မြတ် လာသံအတိုင်၊ အရိမေတ္တေယ ဘုရားရှင်ကိုတိုင်ကိုကြတ်ဖူးတွေ့၍ တသိတ်တပါး
- (၄) သေတံညိုရံဖြစ်သော၊ နိပုဏ်ရွှေပြင်မြတ်ကို ရပါလိုသော၊ ဤသို့လျှာဒါန ပူဇော်ရသော ကောင်းမှုအကြံအားဖြင့်၊ ဖိဖင်ဆရာကြောင့်အထူးသင်ပေသောသူ
- (၅) ရှေးမြရှင် ဉာဏိကောသလ်ထက် ၇ ဆက်က အော်အထက် အချွန်မရှိ ၃၁ ဖိုဒုံကြင်လည်ကဲ့သော သတ္တဝါအပေါင် အနန္တစက္ကဝါကစ၍ အမျှပေါင် အမျှ။
- (၆) ရသီဖြစ်စေသော ယမ္မင် ၄ ပါးကို တိုင်တော်လျက် မြေကြာသန္တရေကြား သိမှတ်မိသိဖြစ်စေသော၊ ဒါ၊ ပုဏ္ဏာနှင့်ဖြစ်စပ်ပါလိ၏။

အထက်ပါ ကဗျည်းစာအရ ၎င်းရင်းမှသာ သတ္တရာဇ် ၁၁၃၁ ခုနှစ်က မြောင်တကာရွာအုပ်မင်း ပညာဒေဝရုပ်ပင်၏ ကောင်းမှုဖြစ်ကြောင်း သိရလေသည်။ သတ္တရာဇ် ၁၁၉၉ ခု၊ ကဗျည်းပါသော ကြေးမင်းတူ တဆူကိုလည်း တွေ့သဖြင့် စေတီတည်သော အချိန်ထက်စော၍ ဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရလေသည်။ ယခုစေတီမှာလည်း ယခုဌာပနာများ တွေ့သောနေရာမှာ အပေါ်ပိုင်းသာဖြစ်၍ အောက်ပိုင်းတွင်လည်း ဌာပနာစသည်များ ရှိပေမိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်ရလေသည်။

ခေါင်းဆေးကျန်း (မော်လမြိုင်) မှ အုတ်ပလ္လင်

သောမဇ္ဈ ငွေဟောင်းပစ္စည်းနှင့် အဆောက်အဦများပင် ဖြစ်လင့်ကစား တခါတရံ ထင်မြင်ချက်ပေးပြီး အတွေးနယ်ချဲ့၍သော်လည်း ကျောဇော၍ ဟိုးလေးတကျော် ဖြစ်စေလိုသောငှား၊ ပတ်ဝန်းကျင်မှ ဗီတိတ်စားပြီး အားရရှိလာအောင်သော်ငှား၊ အရက်ချွတ်ထွန်းသောက်လွှဲတတ်ကြခြင်းမျိုးကို ဤဌာနအနေဖြင့် မကြာမကြာ တွေ့ရလေသည်။ ဤကဲ့သို့သော သတင်းမျိုးမှသာလည်း ရဲဖုန်ရဲခါ သတင်းပို့များ၌ ပါရှိလာတတ်ရာ၊ ပါရှိလာသောအခါ ဌာနမှသွားရောက်စစ်လေ့လာ စူးစမ်းရ၏။ စူးစမ်းရာတွင် အဖြစ်မှန် အရင်းကြီးခြင်း၊ သမိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အထားဖြစ်ခြင်း၊ စသောကိစ္စများအတွက် အသုံးဝင်မှုမှာမူ အလွန်နည်းပါးသည်ကိုခွင့်သာ အများအားဖြင့် တွေ့ကြုံခဲ့ရသည်။

မော်လမြိုင်နှင့် မုတ္တမမြို့အကြား သံလွင်မြစ်တံတိုင်းရှိသော ခေါင်းဆေးကျွန်းပေါ်တွင်ရှိသော ဗုဒ္ဓစေတီငယ်တစ်ဆူ အနီးတွင် အင်္ဂလိပ်အုတ်ခုံငယ်တခု ပေါ်ပေါက်လာရာ၊ ရှေးရိုးမင်းတို့ ခေါင်းဆေးမင်္ဂလာပြုရာ ဌာနဖြစ်ကြောင်းနှင့် ကျွန်းအမည် ခေါင်းဆေးကျွန်းကို မူတည်ပြီး သမိုင်းစကား ဖြစ်ပေါ်၍လာလေသည်။ ဤဌာနအနေဖြင့် သွားရောက်လေ့လာ ခဲ့ရပါသည်။ ထိုအုတ်ခုံကို အထက်ပါပင်မြင့်ချက် ဝေဒိန်ရုံစေတီ ကျောင်းတန်တိုင်းစသော သာသနိကအဆောက်အအုံ အကြွင်းအကျန် အစိတ်အပိုင်းသာ ဖြစ်ဟန်ရှိပါသည်။

ရှေးဟောင်းကဗျည်းစာပေ

ယခုခန့်အတွင်း တွေ့ရှိရသော ကဗျည်းကျောက်စာ စသည်များမှာ အရေအတွက်အားဖြင့် ၃၁ ခုရှိသည့်အနက်၊ စိတ်ဝင်စားဘွယ် ကောင်းလှသည့်အနက် အရေးကြီးသည်တို့မှာ ရခိုင်တိုင်းမြို့ဟောင်း ဝေသာလီမှရသော ကြေးနီချပ် ကဗျည်းစာနှင့် ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းမှ တွေ့ရှိသော ပျူဘာသာ ကျောက်စာကြီး ဖြစ်လေသည်။ ဝေသာလီကြေးနီချပ် ကဗျည်းမှာ ဤဌာနအနေဖြင့် ဤအမျိုးအစားကို ပဌမဦးဆုံး တွေ့ရှိရခြင်းဖြစ်ရာ အလွန်စိတ်ဝင်စားဘွယ် ကောင်းလှ၍ နောက်တွင် ပဏာမလေ့လာရသမျှ ပြည့်ပြည့်စုံစုံကို ပေါ်ပြထားပါသည်။ ကံမကောင်း သဖြင့် စာသားအနက် အရေးကြီးသော အစိတ်အပိုင်းများမှာ ပျက်စီး၍သွားသဖြင့် ရေးထိုးထားသော အကြောင်းအရာ ပြည့်စုံစွာ မဆီရ သော်လည်း၊ ကျန်ရှိသေးသမျှတို့ပင်လျှင် စိတ်ဝင်စားဘွယ်များစွာ ရှိပါသည်။ ဟန်လင်းမှတွေ့သော ကျောက်စာကြီးမှာ ပျူဘာသာကျောက် စာဖြစ်၍ စာသားထင်ရှားစွာ ပါရှိသဖြင့် ပျူဘာသာအက္ခရာကို လေ့လာမှတ်သားရန် အတွက် ယူဆသင့်သောနောက်ထပ် တိုးလာခြင်း ဖြစ်လေ သည်။

အခြားသော ကျောက်စာများမှာလည်း ပုဂံခေတ်ဆိုင်ရာ ကျောက်စာများ၊ အင်းဝခေတ်ဆိုင်ရာ ကျောက်စာများနှင့် ကုန်းဘောင်ခေတ် ဆိုင်ရာကျောက်စာများ ပါဝင်ပါသည်။ ပုဂံမြို့တွင် မီးငြိမ်းကုန်းဖုရားကို ဌာနမှ ပြုပြင်ရာတွင် ဂူဖုရားကြီး အထက်ထပ်တွင် ကျောက်စာသစ် တခုကို တွေ့ရှိရလေသည်။ မန္တလေး ရှေးဟောင်းသုတေသန ဌာနမှ ဟန်လင်းကြီး တူးဖော်မှုမှ နောင်ရွက်နေစဉ်အတွင်း အထက်ပေါ်ပြပါ ပျူကျောက်စာကြီးအပြင် အခြားသော ရွာကွဲရွာ အနီးအနားနေရာများတွင် ကျောက်စာသစ်များကို တွေ့ရှိပြီး ယခုခန့်အတွင်းပင် ကျောက်စာ ရှိသောကဲ့၍ စောင့်ရှောက်ထားနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ထိုမှတစ်ပါး စစ်ကိုင်း၊ ရေစကြို၊ တလု၊ ရှိမ်းမကား၊ ရွှေဘို၊ မန္တလေးစသော နယ်များနှင့် ရခိုင်တိုင်းတို့တွင်လည်း ကျောက်စာသစ်များကို တွေ့ရှိရလေသေးသည်။

ထိုတွေ့ရှိရသော ကျောက်စာသစ်များကို တစ်စုံတစ်ရာချက်ရေးသား ပေါ်ပြပြီးနောက် စိတ်ဝင်စားဘွယ် ကျောက်စာအချို့၏ စာသား များကို ပေါ်ပြထားပါသည်။ အထက်ပါပေါ်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ရခိုင်ဝေသာလီကြေးပြား ကဗျည်းစာ ပဏာမလေ့လာချက်ကိုလည်း ဆက်သက်ပေါ်ပြထားပါသည်။

၁။ ဟန်လင်းမှ ပျူကျောက်စာ။ ။တူးဖော်မှုများ ပြုလုပ်နေသော ရွှေဘိုခရိုင်၊ ဝက်လက်မြို့နယ်၊ ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းအတွင်း ယခုခန့် ပျူကျောက်စာကြီးတခုကို တွေ့ရှိရလေသည်။ ယခုခန့်နောက် တူးဖော်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သော အမှတ် ၂ နေရာ၏ အရှေ့မြောက်ယွန်း နှစ်ပါးလုံးခန့်အကွာတွင် ကျောက်စာကြီးတခု ဖြေတင်မြှုပ်နေကြောင်း သတင်းကြားသိရသဖြင့် ပေါ်ယူရရှိခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ထိုနေရာမှာ ဦးအောင်ယာအတွင်းမှ ဖြစ်သည်။ ကျောက်စာကြီးမှာ အကျယ် ၄ ပေ ၅ လက်မ၊ အမြင့် ၇ ပေ၊ အထူ ၈ လက်မခန့်ရှိ၍ စာကြောင်းရေ တဆယ်လေးကြောင်း ပါဝင်လေသည်။ ကံအားလျော်စွာ စာထွင်းထားသော ကျောက်သား၏ မျက်နှာဘက်မှာ အောက်တွင်မှောက်၍ နှစ်မြှုပ် နေခဲ့သောနေရာမှ ဖော်ယူရရှိသော အထိအခိုက်အပန့်အတီး နည်းပါးသဖြင့် ကောင်းစွာ ထင်ရှားပါသေးသည်။ ၎င်းကျောက်စာကြီးကို မူလ တွေ့သောနေရာမှ ဖော်ယူရရှိသောအခါ ဟန်လင်းကြီးရွာအတွင်းရှိ ကျောက်စာရုံတွင် ၁၉၆၄ ခု၊ မတ်လ တဆယ့်ငါးရက်နေ့က အုတ်ခံဖြင့် စိုက်ဆွဲထားလိုက်ပါသည်။

ဟန်လင်းမြို့ဟောင်းတွင်၎င်း၊ သရေခေတ္တရာ မြို့ဟောင်း မော်ဇာတစ်ကောင်တွင်၎င်း၊ ယခင်အခါများက ပျူဘာသာဟု ယခုခေါ်ဆိုနေကြ သောဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထားသော ကဗျည်းကျောက်စာများကို တွေ့ရှိခဲ့ရာ စာသားမပြည့်စုံခြင်း၊ စာသား မထင်ရှားခြင်းနှင့် ပျက်ပြား ပြုန်းတီးနေသည့်တို့ များပြားခဲ့ပေသည်။ ပျူဘာသာဟု ခေါ်ဆိုသော ကဗျည်းစာများအနက် စာကြောင်းများအောက်တွင် အခြား စာလုံးငယ်များ တဖက်စီ ကြားညပ်၍ပါလေ့ရှိသော စာသားမျိုးနှင့် ဤကဲ့သို့စာလုံးငယ်တန်းများ ပါလေမရှိသော စာသားမျိုးဟူ၍ နှစ်မျိုး ရှိခဲ့ရာ ယခုတွေ့သော ဟန်လင်းမှ ကျောက်စာကြီးမှာ စာလုံးငယ်တန်းများ ကြားညပ်၍ပါသော ပဌမ အမျိုးအစားဖြစ်ပါသည်။ ဤကဲ့သို့သော အမျိုးအစား ကျောက်စာများအနက် ယခုတွေ့ရှိသော ကျောက်စာကြီးမှာ ယခင်တွေ့ရှိပြီးခဲ့သည့်တို့ထက် စာသား ပြည့်စုံ၍ အက္ခရာများမှာ လည်း ထင်ရှားလှပါသည်။

ရှေးကျသော ကဗျည်းကျောက်စာများတွင် ပျူဘာသာဟု ခေါ်ဆိုနေကြသော ကဗျည်းကျောက်စာများမှာ ဘာသာစကားအား ဖြင့် ပါရှိဘာသာ၊ အက္ခရာအားဖြင့် အိန္ဒိယဟောင်းဗိုင်း အက္ခရာနယ်ပွား ကဗျည်းစာများကဲ့သို့၊ ဖတ်ရှုပြန်ဆိုနိုင်ကြပါသည်။ ထိုကဗျည်းစာများ မှာ မောင်းကန်ရွှေပြားနှင့် ခင်ပုကုန်း ရွှေပြားကဲ့သို့ကဗျည်းစာများ ဖြစ်လေသည်။ ပျူဟုခေါ်သော ဘာသာစကားဖြင့်၎င်း၊ အက္ခရာမှာလည်း အိန္ဒိယအက္ခရာ အနယ်ပယ်ဖြင့်၎င်း၊ အစက်အပြောက် များစွာဖြင့် ၎င်းရေးထိုးထားသော ကဗျည်းစာများကဲ့သို့၊ ဖတ်ရှုအနက်ပြန်ဆိုရန် ခက်ခဲ လှပေးသေးသည်။ ထိုပျူဟုခေါ်သော စာသားများတွင် ပါလာသော ပါဠိဘာသာအမည် စသည်တို့ကိုသာ ဖတ်နိုင်ပေသည်။ ဆရာကြီး ချား(လ်)(၆)အောတိဘလက်ခံသည့် ထိုပျူဘာသာ ကျောက်စာများအနက် ပုဂံခေတ် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ကဗျည်းစာတွင်ပါသော ပျူဘာသာဘက်ကို အခြားအမည်အပေါ်ယံဆင်စွာ ခြိမ်းမှား၊ မှုန်၊ ပါဠိတို့နှင့် ညှိနှိုင်း၊ သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းမှ မိကြမင်းတို့၏ အရိုးအိုးကြီးများမှ ကဗျည်းစာ များကို၎င်း၊ စမ်းသပ်၍ ပြန်ဆိုခဲ့သည့်နောက်၊ ဤပျူဘာသာနှင့် ပတ်သက်၍ ဆက်လက်လေ့လာမှ နည်းပါးကြသဖြင့်၎င်း၊ စာသား ထင်ရှားသည့် ထိုအမျိုးအစား ကျောက်စာသစ်များကလည်း တွေ့ရှိခြင်း နည်းပါးသဖြင့်၎င်း၊ ဆရာကြီး ချား(လ်)(၆)အော တိဘလက်ခံ၏ လုပ်ငန်းများကို တိုးတက်လာအောင် ထိရောက်စွာ မဆောင်ရွက်နိုင်ကြသေးပေ။

ယခုအသစ်တွေ့ရှိသော ကျောက်စာကြီးမှာ ပျူဘာသာဆိုင်ရာ လေ့လာမှုအတွက် မတ်သားလောက်အောင်ပင် ပစ္စည်းတခု တိုးလာခြင်း ဟုဆိုနိုင်ပါသည်။ ပျူဘာသာနှင့် အက္ခရာကို တိတိကျကျ ဖတ်ရခြင်း၊ အဓိပ္ပါယ်ပြန်ဆိုခြင်း ကိစ္စများကို မဆောင်ရွက်နိုင် ကြသေးသဖြင့် မည်သည့် အကြောင်းအရာများကို ရေးထိုးထားသည်ကိုကား ပေါ်ပြခြင်းငှါ စုစမ်းနိုင်သေးပါ။ သို့သော် စာသားအက္ခရာများ၏ ညီညွတ်လှပ သောပုံခြင်းနှင့် ကျောက်စာအချယ်ကိုထောက်က ထိုခေတ် ကာလဆိုင်ရာ အရေးအရာထောက်သော ပျူဂိုဏ်းတို့က အရေးကြီးသော အကြောင်း အရာကို ရေးထိုးထားခြင်း ဖြစ်ကြောင်းကိုကားရိပ်စားမိနိုင်ပါသည်။ ပဌမစာကြောင်း အစတွင် (သိပ္ပံ) ဟု၎င်း၊ ငွေငယ်စာကြောင်းနှင့် စက္ကနာစာကြောင်းတွင် (စွဲဒိတိဂမ) ဟု၎င်း ပါရှိသည်ကိုသိရသဖြင့် (စွဲဒိတိဂမ) (သိပ္ပံ) (သိပ္ပံ) မင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော ကျောက်စာ ဖြစ်ကြောင်း သိရပေသည်။

၁၂။ ၈၈၂ ခုထိုးကျောက်စာ။ ။ဝက်လက်မြို့နယ် သစ်ဆိမ့်ကြီးရွာတောင် တမိုင်ခန့်အကွာ၊ ကွပ်တော်ရာချောင် မြောက်ဘက် ခြင်္သေ့၊ ၉ စီးရွှေဂြိုဟ်းဖုရားအနောက်ဘက်အနီးမှ တွေ့သော တမုက်နှာ ကျောက်စာ ဖြစ်သည်။ စာကြောင်း ၂၀ ခန့်ရှိသော်လည်း သက္ကရာဇ် ၈၈၂ တပိုင်ဘွယ်လဆုတ် ၉ ရက် သောကြာနေ့ဟူသော ပဌမစာတားကြားသော ထင်ထင်ရှားရှား ပတ်ရှိရသည်။ ကျန်စာသားများအပျက် များသည်။ ၎င်းကျောက်စာ ယခုသစ်ဆိမ့်ကြီးကျောက်စာပျံ့အတွင်းတွင်ရှိသည်။

၁၃။ ၈၈၃ ခုထိုးကျောက်စာ။ ။ဟန်လင်းကြီးအရှေ့ ချောင်းမီးတုံရွာအရှေ့ဘက် ၅ မိုင်ခန့်အကွာ ချောင်းအရှေ့ဘက်တွင် တွေ့သော တမုက်နှာကျောက်စာဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် ၈၈၃ ခုတွင် ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုကြောင်း ရေးထိုးထားသော စာ ၁၄ ကြောင်းပါရှိသည့်ကျောက်စာ ဖြစ်ပြီး အောက်ပိုင်းတွင် အပျက်များသည်။ ကျောင်းဆောက်မြေပျံသော အကြောင်းဖြစ်ဟန်ရှိသည်။

၁၄။ ဖုန်းမြတ်သားပြည်စုံကျောက်စာ။ ။ဝက်လက်မြို့နယ် ရွာကွဲရွာတောင် ငါးပတ်ချောင်းရွာမြောက်ဘက်ကွပ်တော်ရွာချောင်းအဝ မြောက်ဘက်တွင်တွေ့သော တမုက်နှာကျောက်စာ၊ ယခုဝက်လက်မြို့သို့ခတ်တော့၊ တောကျောင်းတွင်ရှိသည်။ သက္ကရာဇ် ၅၂၃ ခုတွင် ဖုန်းမြတ်သားပြည်စုံကဗျားကျန် ၃၀ လယ်နွားစသည်လျှံဒါန်းသော အကြောင်းရေးထိုးထားသော စာ ၂၆ ကြောင်းပါသောကျောက်စာ ဖြစ်သည်။

၁၅။ မထင်စေတီဖုရားကျောက်စာ။ ။သစ်ဆိမ့်ကြီးမြောက်ရွာအနောက် မန္တလေးတောင် နှစ်ခုအနက် အနောက်ဘက်တောင် ထိပ်ရှိစေတီတော်၏ အနောက်တောင်ထောင့်တွင်ရှိသော ကျောက်စာနှစ်ခုအနက် အရှေ့ဘက် တမုက်နှာ ကျောက်စာဖြစ်သည်။ သက္ကရာဇ် ၆၃၇ ခုတွင် ပိလူအင်တွင်မင်သရေကလယ်လျှူကြောင်း၊ သက္ကရာဇ် ၇၁၇ ခုတွင် သူကောင်းဖူးပျဉ်တူ၊ ငြိမ်သင်ခမည်၊ ငြိမ်သင်တို့က လယ်လျှူကြောင်း၊ သက္ကရာဇ် ၇၂၂ ခုတွင် ဟန်လင်းသူကြီး ငပုန်သုခိသင်က၊ မထင်စေတီကို မြေလျှူကြောင်း စသဖြင့်ရေးထိုးထားသော စာ ၁၈ ကြောင်းပါသော ကျောက်စာဖြစ်သည်။ စာသားများအားလုံးလိုပင် ဖတ်ရှုရပါသေးသည်။ ၎င်းကျောက်စာသား အပြည့်အစုံကို နောက်တွင်ဖော်ပြထားပါသည်။

၁၆။ ပင်းယောင်းကြည်ဖူးသားကောင်းမှုကျောက်စာ။ ။သစ်ဆိမ့်ကြီးမြောက်၊ ရွာကွဲရွာအနောက် မန္တလေးတောင် အနောက်တောင် ထိပ်ရှိစေတီတော်၏ အနောက်ဘက်တောင်ထောင့်တွင်ရှိသော ကျောက်စာနှစ်ခုအနက် အရှေ့ဘက် တမုက်နှာ ကျောက်စာ။ ၎င်းကျောက်စာမှ သက္ကရာဇ် ၇၆၆ ခုရှိ၍ စာ ၁၇ ကြောင်းပါသည်။ နောက်ဆုံးစာကြောင်း ၂ ကြောင်းတွင် ပင်ယမင်ကြည်မှုသာကောင်းမှုတော်ဟုပါရှိလေသည်။ စာကြောင်း ၁၃ ကြောင်းတွင် မင်ကြအနုဂုတ္တလျှူသတေဟုလည်းပါသည်။ မြေလျှူကြသော ကောင်းမှုမှတ်တမ်းဖြစ်ပါသည်။

၁၇။ ကျွန်လှူကြောင်းကျောက်စာ။ ။ဟန်လင်းအရှေ့အလယ်ပိုင်းခန့်အကွာ ရွာကွဲရွာမြောက် ရွှေဂြိုဟ်းတောင်ဘက်တွင် တွေ့ရသော တမုက်နှာကျောက်စာ။ ၎င်းကျောက်စာသည် သက္ကရာဇ် ၅၉၈ ခုတွင် ဆင်ကွပ်ဖင်ပေါင်သင် သရေကွပ်သင်လျှင် ငါမို့ ယ်သင်တို့က ကျောင်း ဖုရားကို ကျွန်လှူသော အကြောင်း ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာဖြစ်သည်။ ၎င်းကျောက်စာ ယခုရွာကွဲကျောက်စာရုံတွင်ရှိလေသည်။ စာ ၁၇ ကြောင်းပါရှိ၍ အောက်ပိုင်းတွင် အနည်းငယ် ပျက်၍နေသည်။

၁၈။ ကျောင်းကိုလယ်လှူကြောင်းကျောက်စာ။ ။ဟန်လင်းကြီးအရှေ့အလယ်ပိုင်းခန့်အကွာ ရွာကွဲရွာမြောက် သုံးမျက်နှာဖုရားမှတမုက် နှာကျောက်စာ။ ၎င်းကျောက်စာသည် သက္ကရာဇ် ၇၆၁ ခုတွင် နောင်လှဖေ၊ စရို၊ ငဉ္စလှသင်၊ သေသင် စသော အလှူရှင်များကလဲ လှူကြောင်းနှင့် လရအောင် လယ်ရကြောင်း စသည်များကို ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာဖြစ်သည်။ စာ ၁၇ ကြောင်းပါရှိ၍ စာသားအားလုံး လိုလိုပင်ဖတ်၍ရပါသေးသည်။ ၎င်းကျောက်စာ ယခုရွာကွဲကျောက်စာရုံတွင်ရှိသည်။ ၎င်းကျောက်စာသားကို နောက်တွင်ဖော်ပြ ထားပါသည်။

၁၉။ ရွှေဂြိုဟ်းဖုရားကျောက်စာ။ ။ရွာကွဲရွာ ရွှေဂြိုဟ်းဖုရားအတွင်း တန်တိုင်းမြောက်ဘက် မိုင်ဝှိကျောက်စာ။ ၎င်း တမုက်နှာ ကျောက်စာမှာ သက္ကရာဇ် ၆၁၁ ခုတွင်၊ မြတ်စွာသော မင်ဆရာငြိမ်သင် ဖုရားကိုလယ်လှူကြောင်း၊ ၆၁၁ ခုတွင် ငါမည်သို့အိုင်ကန်တူ အမည် ပါသော လဲယံခြင်းအကြောင်းနှင့် သက္ကရာဇ် ၇၁၁ ခုသစ်ဖုရားကို ကောင်းမှုအလှူပြုကြောင်း စသည်များရေးထိုးထားသည်။ ၎င်းကျောက်စာ ယခုရွာကွဲရွာ၊ ရွှေဂြိုဟ်းကျောင်း ကျောက်စာရုံတွင်ရှိသည်။ စာ ၂၄ ကြောင်းပါဝင်လေသည်။ ၎င်းကျောက်စာ စာသားကို နောက်တွင်ဖော်ပြ ထားပါသည်။

၂၀။ ၇၈၆ ထိုး ကျောက်စာ။ ။ရွာကွဲရွာ ရွှေဂြိုဟ်းကျောင်း၏ တောင်ဖက် တောင်ကုန်းကလေးပေါ်မှ တမုက်နှာကျောက်စာ။ ၎င်းကျောက်စာသည် သက္ကရာဇ် ၇၈၆ ခုတွင် ဖုရားသင်ပုတိ ဝတ်လယ်နှင့် ကျွန်လှူကြောင်း ရေးထိုးထားသည်။ ကောင်းမှုရှင် အမည်နေရာ ပျက်၍နေသည်။ စာ ၂၀ ကြောင်းပါရှိ၍ ၎င်းကျောက်စာသည်ယခု ရွာကွဲရွာ ရွှေဂြိုဟ်းကျောင်း ကျောက်စာရုံတွင်ရှိလေသည်။

၂၁။ ကျောင်းကို မြေလှူကြောင်း ကျောက်စာ။ ။ရှိမ်းမကားမြို့ တောင်ဘက် ၄ မိုင်ခန့်အကွာ အောက်တပ်အနီး၊ ဘိုးခါးဖုရားမှ အနောက်တောင်ဘက်ကိုက် ၂၀၀ ခန့်အကွာတွင်ရှိသော ညောင်ပင်အောက်ဖုရားကုန်းပျက်ကလေးမှ ကျောက်စာ။ ၎င်း ကျောက်စာသည် သက္ကရာဇ် ၈၇၁ ခု ငလှိုင်သင်အိုဗြည်ဥပဒေတို့ထံသို့ သုံးယောက်လျှင်ညီ၍ ရောင်းသောမြေကိုကျောင်းသို့ လှူကြောင်း ရေးထိုးထားသောကျောက်စာဖြစ်သည်။ စာသားကို နှစ်ပိုင်းခွဲ၍ ရေးထိုးထားသည်။ အပေါ်ပိုင်းစာ ၆ ကြောင်းအောက်ပိုင်းစာ ၆ ကြောင်း ဖြစ်သည်။ ၎င်းကျောက်စာသည် ယခု ရှိမ်းမကား ကျောက်စာရုံအတွင်းတွင်ရှိသည်။

၂၂။ မြသိန်းတန်မဟာဝိသောဇနိသိမ်တော်ကြီး ကျောက်စာ။ ။ရှိမ်းမကားမြို့ မြသိန်းတန် မဟာဝိသောဇနိသိမ်တော်ကြီး ကျောက်စာ မှာ သက္ကရာဇ် ၁၂၀၃ ခုတွင်သိမ်သမုတ်ကြောင်းရွှေသာလျောင်းကိုယ်တော်တည်ကြောင်း ရေးထား၍ စာ ၄ ကြောင်းနှင့် ၁၅ ကြောင်းပါရှိသည်။

၂၃။ အောင်မြေလွတ်စံကျောင်းတော် ကျောက်စာ။ ။ရှိမ်းမကားမြို့တောင်တောရကျောင်းရှိ ၎င်းကျောက်စာမှာ သက္ကရာဇ် ၁၂၂၄-၁၂၂၅ ခု၊ မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင် ရွှေကျင်ဆရာတော် ဦးစာရ ဘီတင်းသုံးရန်အတွက် ဘုံသုံးဆင့်ကျောင်း စကျောအိမ်စာကျောင်း ကျောင်းရှိလေးကျောင်းတို့ကို ငွေတော်ထုတ်ပေးပြီး ဆောက်လုပ်စေကြောင်း မှတ်တမ်းတင်သော ကျောက်စာ ၅ ကြောင်း ဖြစ်သည်။ ၎င်းကျောက်စာသည် ယခု ရှိမ်းမကား ကျောက်စာရုံအတွင်းတွင်ရှိသည်။

၂၄။ ဆုတောင်းပြည့်စုံရား ကျောက်ဆင်းတုမ ကျောက်စာ။ ။ ခိုမိမကားမြို့ ချမ်းသာကြီးကျောင်း ဆုတောင်းပြည့်စုံရား ထိုဆုတောင်းမြို့ ကျောက်ဆင်းတုမ အောက်ခံပေါ်တွင်ပါရှိသော ကဗျည်းစာ တကြောင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းစာမှာ “ဘုရားတော် ပရမီ မိမိရား ရသားရခင်းသို့မောင်နှံကောင်းမှု နှိပ်ဘိသု”

၂၅။ ဆင်ဖြူတက်ဖုရားကျောက်စာ။ ။ ခိုမိမကားမြို့ ဆင်ဖြူတက်ဖုရားကုန်းတော်ပေါ်ရှိ နှစ်မျက်နှာ ကျောက်စာဖြစ်သည်။ ဆင်ဖြူတက်ဖုရားတော်ပေါ်တွင် ဘေးမှန်ယံပယ် သပ်မှတ်ကြောင်း ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာဖြစ်သည်။ ၎င်းကျောက်စာတွင် ဘိုးတော်မင်းတရားသည် ဖုရားတည်၍ ဘေးမှန်ယံပယ် သပ်မှတ်ကြောင်း ရေးထိုးထားသည်။ စာကြောင်းရေ ခြောက်ကြောင်းရှိပြီး ဘိုးတော်(ပ) စာမျက်နှာ ၁၃၀-၁၃၁- ၁၃၂-၁၃၃ တွင်ပါရှိလေသည်။ ဆင်ထိုမှ မဟာမုနိဖုရားတန်တိုးတိုင်းတွင်ရှိ၍ ဘိုးတော်(ပ) စာမျက်နှာ ၁၃၀-၁၃၁- ၁၃၂-၁၃၃ တွင်ပါရှိလေသည်။

၂၆။ ပြေအရှင်တရားဖြစ်သော အကြောင်း ကျောက်စာ။ ။ ရွှေဘို ကျောက်မြောင်းလမ်း၊ ကြိုးကြားရွာ၏ အရှေ့တောင်တန်း ရွှေသိမ်တော်ဖုရားမှ တမျက်နှာကျောက်စာဖြစ်သည်။ ၎င်းကျောက်စာတွင် သက္ကရာဇ် ၅၇၉ ခုတွင်၊ သူကြွယ် ငါမျိုဝံသင် လိုသင် ငါတရားသင် ငါကြွယ်၊ အိပ်ပင်စသော သူတို့နှင့် ငါသန်မည်သော သူတို့ မြေတရားဖြစ်ကြသောအကြောင်းကို ရေးထိုးထားသည်။ စာကြောင်းရေ ခြောက်ကြောင်းရှိ၍ အောက်ပိုင်းတွင်အပျက်များသည်။ ၎င်းကျောက်စာမှာ ယခု ဟန်လင်းကျောက်စာရုံ အတွင်းတွင်ရှိသည်။

၂၇။ သစ်ပင်လှူကြောင်းကျောက်စာ။ ။ အထက်ပါ ကြိုးကြားရွာ ရွှေသိမ်တော်ဖုရားမှပင် တွေ့သော တမျက်နှာကျောက်စာ ဖြစ်လေသည်။ သက္ကရာဇ် ၆၆၆ ခုတွင်၊ ပုသိမ်မည်သော သူက သရကပင် ၁၇ ပင်လှူကြောင်းနှင့် အခြားထန်းပင် ၄၀ ပင်လှူကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ကျောက်စာဖြစ်သည်။ ၎င်းကျောက်စာသည် စာ ၁၉ ကြောင်းပါဝင်၍ အလယ်ပိုင်းတွင် စာသားများပျက်စီး၍နေသော်လည်း ၎င်းကျောက်စာ ယခု ဟန်လင်းကျောက်စာရုံ အတွင်းတွင်ရှိသည်။

၂၈။ ဘိုးတော်မင်းတရား နန္ဒာကန်ဆည်ဖို့ကြောင်း ကျောက်စာ။ ။ ၎င်းကျောက်စာမှာ မန္တလေးတောင်၏ မြောက်ဘက် ၆ ပါးလမ်း အကွာ မက္ခရာသွား (ကန်ပေါင်ရိုး) ကားလမ်း၏ အရှေ့ဘက်ဘေးတွင်ရှိသော တမျက်နှာ ကျောက်စာဖြစ်သည်။ မူလအုတ်ဂူတွင် ညောင်ပေါက်၍ ပျက်သွားပြီး ကျောက်စာမှာလည်း ညောင်မြစ်များအကြား ရောက်နေသော ကျောက်စာဖြစ်၍ ဂူသစ်ဆောက်ပြီး ၁၉၆၄ ခု ဩဂုတ်လ ၁၅ ရက်နေ့တွင် ရွှေမြို့ စိုက်ထားသောကျောက်စာ ဖြစ်လေသည်။ စာ ၂၆ ကြောင်းပါဝင်၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၅၀ နှစ်တွင် အမရပူဇော်ပြည့်ရှင် မင်းကြီးသည် နေပြည်တော်မှ အရှေ့မြောက်ယွန်း သုံးဂါထာနှင့် ဥသဘ နှစ်ဆယ်ကွာဝေးသော နန္ဒာကန်ဥယျာဉ်တော်အနီး နန္ဒာကန်ဆည်ဖို့ပြုစုတော်မူကြောင်း ရေးထိုးထားလေသည်။ ဤအကြောင်းနှင့် တဆက်တည်း တရပ်ပြည်မှ လက်ယာစွယ်တော်မြတ်နှင့်တကွကြီးမူ အမည်တော်ရှိသော ဆင်းတုကို ဆက်သလာကြောင်းများလည်း ရေးသားဖော်ပြထားလေသည်။ ၎င်းကျောက်စာ စာသားကို နောက်မှ အပြည့်အစုံတည်းသားပါသည်။

၂၉။ မင်းပလောင်း၏ မျောက်သားတော်ဖြစ်သော မျောက်ဦး ပိပုရား၏သွက်တော် ကျောက်စာ။ ။ ရခိုင်တိုင်း စစ်တွေခရိုင် ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့နယ် ကျောက်ဆိပ်ရွာ မြောက်ဘက်ရှိ စေတီအနီး တောင်ခါးပန်းမှ တွေ့သောကျောက်စာဖြစ်လေသည်။ ၉၆၄ ခု၊ အနောက်တပို့ ပဋိမ္မာ ၆ ဒေသတိုင်အောင် အစိုစိုရတော်မူသော အဆက်ဆက်သော မင်တကတုဝိုက်က အလွန်တုန်တုန်ခိုင် ကျက်သရေတော်မူ မြဲစွာသောသော် ဘုရားသည် မင်ကြာကြီးဖြစ်တော်မူသော် မင်းပလောင်း၏ မျောက်သားတော်ဖြစ်သော မြောက်ဦးပိပုရား၏သွက်တော် အနောက်ရှိစိုစ်တရိုက်ကရွှေ၊ စရှိသဖြင့် ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာဖြစ်သည်။ စာ ၁၉ ကြောင်းပါရှိသော်လည်း စာကြောင်း ၈ ဘွဲ အထိ အပျက်များလှ၍ ကောင်းစွာဖတ်၍မရနိုင်ပေ။

၃၀။ အင်ကွက်ကဗျည်းစာ။ ။ ရခိုင်တိုင်း ဦးရစ်တောင်ဖုရား မြောက်ဘက် ရသေ့ဂူအနီးမှ တွေ့ရှိရသော ၉ ကွက်ပတ်လည်အင်း သော ကျောက်စာဖြစ်၍ ၂ ပိုင်းကျိုးနေသည်။ ဤအင်းမျိုးကို မြောက်ဦးမြို့ဟောင်း မင်းဆက်များ လက်ထက်ဖြစ်သော ဘုရင်မင်း ပါးကြီးနှင့် သားတော် မင်းပလောင်းကြီးတို့ လက်ထက်တွင် များစွာ အသုံးချခဲ့သည်ဟု အဆိုရှိလေသည်။ ဤအင်းမှာလည်း ဦးရစ်တောင်ဖုရားတည်တော်မူသော မင်းပလောင်းကြီးသည် ဘေးအန္တရာယ်များမှ ကာကွယ် တားဆီးစီမံသောငှာ စီရင်ထုလုပ်ထားသော အင်းဖြစ်ဟော၍ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ထိုအင်းမှ အင်းဆံကန်းအချို့မှာ မွေမှိုခွန်နေပြီ အကျိုး ၂ ခု ကို ပေါင်းစပ်၍ ဦးရစ်တောင်ဖုရား၏ မြောက်ဘက်ရှိ ရသေ့ဂူတွင် သိမ်းဆည်းထားရှိပါသည်။ အင်း၏အရွယ်အစားမှာ အလျား ၃ ပေ၊ အနံ ၂၆ပေ ၃ လက်မ၊ အထူ ၄ လက်မ ရှိလေသည်။

၃၁။ ဝေသာလီ ကြေးနီပြား ကဗျည်းစာ။ ။ ၎င်းကြေးနီပြား ကဗျည်းစာမှာ ရခိုင်တိုင်း ဝေသာလီမြို့ဟောင်းအတွင်းမှ တွေ့ရှိရသော သည်။ တွေ့ရှိသည့်မှာ ဒုတိယကမ္ဘာစစ် မပြုမီ နှစ်ပေါင်း အတောကြာကာလကပင် ဖြစ်သော်လည်း ယခုနှစ်အတွင်းမှ ဌာနမှ သတင်းရရှိပိုင်ခွင့်ထံမှသာရရှိခြင်းဖြစ်လေသည်။ ကြေးနီချပ်မှာ အပြည့်အစုံ မဟုတ်တော့ဘဲ မီးနှင့်ပုတ်၍ ဖြတ်တောက်ထားသဖြင့် အစိတ်အပိုင်းများ လျို့နေလေသည်။ အထက်တနေရာတွင် ပေါ်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အရေးကြီးသော စာသားများ (ဥပမာ-ရှင်ဘုရင်အမည်များနှင့် နန်းမူမှာ ပျက်စီးသွားသည့် နေရာများတွင်ပါရှိသွားပေပြီ၊ သို့သော် ကျန်ရှိသေးသလောက်ပင် စိတ်ဝင်စားဘွယ်ဖြစ်ပါသည်။ ရှေးဘုရင်တို့က အထက်တရားလျှိုးပြီးထားသော မြေမှာ နယ်နိမိတ် အပိုင်းအခြားတို့ကို နောင်အခါတွင် အငွေအရောင်း မရှိစေရန်နှင့် ရေးဆွဲပေါ်ပြထားသော ဤကြေးနီချပ်အနိမ့်များ (တပြုစု) တို့ကိုအနီးယတွင် အများအပြား တွေ့ရသော်လည်း ကျန်ပုံတို့ ပြည်ထောင်စ ပြန်မာခိုင်မာရေး ရေးဟောင်းသုတေသနဌာနမှ ယခု ပဌမအကြိမ် တွေ့ရခြင်းဖြစ်သောကြောင့် အရေးတကြီး မှတ်တမ်းတင်လိုက်ပါသည်။ ထို ဝေသာလီ ကြေးနီချပ်နှင့် ပတ်သက်သော ပဏာမ လေ့လာချက်ကို နောက်တွင်ဖော်ပြထားပါသည်။

ယခုနှစ်အတွင်း တွေ့ရှိမှတ်တမ်းတင်ထားသော ကျောက်စာများအနက်၊ မှတ်သားဘွယ်ကောင်းသော ကျောက်စာအချို့၏ ပတ်စပို့များ အပြည့်အစုံကို ဤတွင်ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

မူလတည်ရာဌာန	ပုဌောဖုရားကျောက်စာ
ယခုတည်ရာဌာန	ရေစကြိုမြို့နယ်၊ နွားထိန်းရွာ၊ ပုဌောဘုရားမှ
ကောစာ	၆၀၀ ကျော်ခန့်

လှူဒါန်းသူ သူကြွယ်၊ ကြွယ်ဝသောသူနှင့်ကောင်းသူ
လှူဒါန်းသည့်ဝတ္ထုအဆောက်အအုံ ပျိုးမင်းညီအစ်ကိုပြုခဲ့သောကုဗျာကို စည်သူမင်းကြီးခွင့်ပြုချက်အရ၊ ထပ်မံပြုပြင်သည်။

- (၁) နမောတသ ဘာဝတော အရဟတော သမ္ဘာသမ္ဗုဒ္ဓသ။ ။နာလင်ကြင်ရာ လေအသင်ရုဒ္ဓါအနိတ
- (၂) ကမ္ဘာတသိန် အကိန်ကိုင်ဝ ခါးအညီပါရမီလှိုလှို နှုတ်စင်ပြီသော မင်ကြသိဝေဆံတံပြ
- (၃) တံရယ် ခပ်သွတ်ပန်လင် ရခေါက်စင်ရယ် ရန်ပင်ထင်ရှာ မှန်ငါးပါးကိုင်ခွဲ၍ခပင်မိ ၂၆(၁)
- (၄) ယ်လျင်ရယ် ခင်ခြင်သိပြင် သုခလုစင်နိုက် ကိုတင်လှိုလ ကွပ်ညပ်ပြည့်ာ အဘိဓ
- (၅) မှာ ဝိနယ် သတ္တန်စသ ဤမျှအထွတ် ကြာတက်ကိုင် လေပင်အမှတ် ပရိသတ်တိုင်အာ
- (၆) နှိတ်မျှာဟင်ကျင်သတည်း၊ ဟင်ခဲကျင်သ ထွင်ငွေအပြာ ဤကြာကိုင်ကြာ
- (၇) ကလပ်လုပ် လှူချင်တပ်ရယ် အပတ်သယာ နှာထိန်ရှာနိုက် ပျံမင် ညီအစ်ကို အလိုငှာလှူ
- (၈) ယ် ပျံခင်စွာ တကာလုမျှား သပိတ်ခါသည့် ဖုရုနိတ်လှ ကောတမဏိ ရပ်တင်ခါရာ
- (၉) ကုတင်နီကိုင် မှတ်သမ္ဘာလှူသောခါနိုက် သချာဆိုင်ပိမိကြင်ကိုမူသ.....
- (၁၀) . . . ပျံမင် ညီအစ်ကိုပျံသ ကျောက်ကိုင်စည်သူမင်ကြံနွှာခိန်.....
- (၁၁) စင်နှစ် မြင်တင်မူရယ် သူကြွငကြာသင် ကူသင်ကိုတိ.....
- (၁၂) . . . တည် . . .

မှတ်ချက်။ ။ ဤကျောက်စာသည် သောက်ဒိုင်းကျိုးနေ၍ အောက်၌ စာကြောင်းမညီမျှသည့်မသိသ။

ရွှေဂူဇာနည်ကျောက်စာ (၁)၊ ရှေ့ဘက်

မူလတည်ရာဌာန ရေစင်ကြိုမြို့နယ်၊ ကြွယ်ဝရွာ၊ ရွှေဂူဇာနည်
 ယခုတည်ရာဌာန ၎င်း
 ကောဇာ ၇၀၀ ကျော်ခန့်
 လှူဒါန်းသူ စစ်သူကြီး မောင်နှံ
 လှူဒါန်းသည့်ဝတ္ထုအဆောက်အအုံ ကုလားကျောင်း နိတာဂုဏ်းကြ ဆောက်လုပ်ခြင်း ဘုရားဆင်းတုတော် ပြုလုပ်ခြင်း၊ နန်းဘုရား
 တန်ဆာတော်ဆင်ခြင်း၊ ဆေးရေးခြင်း သိမ်သမုတ်ခြင်း၊ မထေရ်အား နှားဆိတ်ငါးစည်
 လှူဒါန်းသည်။

- (၁) လှူ၊ လဆုတ်၇ ချက် ၁ နယ်နိမိတ်တန်ခိုး
- (၂) ၆ ကြိမ် ၅ နှစ်လျှင် စသော်ကြံစ
- (၃) (စံတုရင်မောင်နှံ) ဂ္ဃသောဏ္ဍာလ္လောဏ်နိတာ စင်ကြံ ၂၃၀
- (၄) . . . ကုလားဏ္ဍောင် နိတာ စင်ကြံ ၂ လက္ခကာဠိ
- (၅) . . . ယ်၏၊ ကုလားဏ္ဍောင်၌ သင်္ဃိဝိတံ တာ
- (၆) . . . ပန်ပု၊ နဂုကာ၊ သိမ်ပိုင်၊ မိုဝဲဥတ် ပုရန်လ
- (၇) . . . လက္ခ၊ အကုန်သော လက္ခကာ ဝိသိ ၃၄၂။
- (၈) . . . မာအမူလုပ်စာသော ဝါ ၅၀၀ ကုန်၏
- (၉) . . . ကုလုပ်တုံသောဥတ်စိမိုဝိ ဝိသိ ၆၀၊ ပု
- (၁၀) . . . လက္ခဝိသိ ၆၀ နိကာ ၄ ဣပ္ပ၊ နှာနှင့်ဆိတ်အမို
- (၁၁) . . . ၅ + ၁ သိမ်ပိုင် ပုရန်အဝတ် အကုန်သောဝိသိ
- (၁၂) ၃၁၊ ပုရန် အမူလုပ်စာသော ဝါ ၁၀၀ ကုန်၏၊ တလ
- (၁၃) ခုယ်သော ကျပြီ၏၊ ထိုပြီ ဖုရထဝယ် ၄ တောင် လု
- (၁၄) ပိတုံသော လက္ခဝိသိ ၂၀၊ အဝတ်ဝိသိ ၃၁ ပိယ်၏
- (၁၅) ကူစင်ကြံ လက္ခဝိသိ ၁၆ ဣပ္ပ လက်သမာအမူလုပ်
- (၁၆) စာသော ဝါ ၆၀ ကုန်၏၊ ထိုပြီ နန်းဖုရထတန်ဆာကို
- (၁၇) ဝိ နှိတုံသော ပန်ပုလက္ခဝိသိ ၁၀၊ ဝိသိသောဝိသိ ၁၊ ပန်ပုလက်ဆိတ်ခို
- (၁၈) ဝိသောဝိသိ ၁၀။ အပေါင်ဝိသိ ၃၅၀ ကုန်၏၊ ထိုပြီ ကုခေါင်ကို ခိ
- (၁၉) ယ်ခိုသော ပန်ပုလက္ခဝိသိ ၅၀၊ ဆိတ်ပိုင်ကာ ဝိသိ ၂၆၃၊ ပန်ပုအ
- (၂၀) ဝတ်ကာဝိသိ ၇၊ ကူအက်တိယ် လက္ခဝိသိ ၆၉ ဣပ္ပ ကျပြီ၏၊ ဣက္ခဏ္ဍာဏ်အ
- (၂၁) က်တိယ်လက္ခဝိသိ ၈၀၊ ထိုပြီ သင်္ဃိသမိုဝိသောမဟာထေကာ ကုန်နှစ်ရပ်
- (၂၂) ဩဂ္ဂါထေနိတံ ခိုင်ကို လူသော နှာ ၁ ခုဆိတ် ၂ ခုဝါ ၁၀၀၊ ပုခိုင်မျက်သု
- (၂၃) တံ အခံအနာအရူလျှင်လှူ၏၊ သင်္ဃိပိုင်စည်သည့်လက္ခသောဝိသိ ၁၀၀
- (၂၄) ပန်ပုလက္ခ အဝတ်အဆုယ် နှာဆိတ်ပုခိုင်အကုန်သောဝိသိ ၉၀ ကုန်၏
- (၂၅) ထိုင်ပြီစင်ကြံအမိုဝိလက္ခဝိသိ ၂၅၊ ထိုင်ပြီကုလားဏ္ဍာ
- (၂၆) ငါ၊ အ ဦး၊ ကူတ ဝိ၊ သိမ်တ ဝိအလိုပြီ၏၊ ဧကောင်ပြီရယ် လွတ်စ
- (၂၇) သော ဝဿန္တရာ နာရယ် လှူသောစပါကာ ၇၃၊ ကုန်၏၊ ပုခိုင်
- (၂၈) ကာ ၁၅၀၊ ဆိတ် ၂၂၊ လှည့်တစ် မြင်တစ်၊ ဆင် ဣန္ဒြိယနှာ ၁
- (၂၉) ၃၊ ပတ်တမြာလက်စွပ်တခြည်လှူ၏၊ ကြာနာပြီရယ်ခွံ
- (၃၀) င်တိုင်ကိုစာပိယ် ၂၅၀ စာပိယ်ရ၏၊ ဤငါနှစ်လင်
- (၃၁) မယာ ၂၂၊ ရသောကောင်မူအတ္ထိုင်ကိုကမိခင်ဖခင်စေ
- (၃၂) သာ အမိုဝိအဖာ အဆုယ်အလှိုင် ငါသာငဗ္ဗိယံကစသော တတ
- (၃၃) ဝိ ယမပင် သကြာမင် ပြုဟွာမင် သမ္ဘာသတ္တဝါ လူနတ္ထကာ
- (၃၄) အကုန်လျှင် ရစပါမိယ်သုတေ နိဗ္ဗာန ပဉ္စယော ဟောတု။

၎င်းကျောက်စာပေါ်တွင် ဂြိုဟ်နေကွက်တစ်ခုရှိရာ ဂဏန်းများပျက်နေ၍ ၄ နှင့် ၀ သာဖတ်၍ ရသည်။

၎င်းရွှေပုရားကျောက်စာ၊ ကျောက်က

.... ရေစကြိုမြို့နယ်၊ ကြွေတံရွာ၊ ရွှေပုရားမှ
၎င်း

မူလတည်ရာဌာန
ယခုတည်ရာဌာန
ကောစာ
လှူဒါန်းသူ
လှူဒါန်းသည့် ဝတ္ထုအဆောက်အဦ

.... ၇၁၁
.... စစ်သူကြီးမောင်နှံ စသည်
.... ကျောင်းတည်ခြင်း၊ သင်္ဘောတို့အား လယ်လှူခြင်း၊ ဘုရားနှင့် သိမ်တို့အားလည်း လယ်လှူခြင်း၊
.... ခင်းတုတော် ပြုလုပ်၍ လယ်လှူခြင်း၊ သင်္ဘောတို့အားလည်း ထန်းလှူခြင်း
ဖြစ်သည်။

- (၁) ။ သက္ကရာဇ် ၇၁၁ ခု စိဆန္ဒ နှစ် နှစ်လယ်တွင် တနင်္ဂနာ
- (၂) နှစ် နှစ်လျှင် စစ်ကြိုမောင်နှံနှစ်ယောက်သည် ကြ
- (၃) ခပ်နှင့် လေ့၍ အကြာညောင်တံအရပ်၌ မဟာကဿပ အ
- (၄) ရပ်၌ ကြွေတံရွာ၌၊ ကြွေတံရွာ၌လည်း သျှင်ထေရစ
- (၅) သော သွင်အရွာတိုင်ကို ဖွဲ့လုပ်စီမံဟု မင်ကြစိသိန်
- (၆) ကပကြာ ထနပတိတ် သမန္တပုတြာ ဥတ္တက်ရတိုင် အခွင့်မှ (ရယ်)
- (၇) နှာတရ ငိုယ် ၁၀ ပိတ်၏။ လယ်ရပြီသော အသည်ဖွဲ့သင်ကြ
- (၈) တိုင်မလုပ် ပြည် ငါလှူ ။ တသောင်မှန် ကစသော အသည် ၃
- (၉) ၅ ယောက်ကို အဝတ် (၆၁) ကိုင် လေ့ ၏။ သိမ် ၂၆ လုံနှာတ
- (၁၀) ၃ ဝက်တရစာသောက်ပိတ်၏။ အသည်တိုင်ဆိုဝါ၏။ ဤသျှင်
- (၁၁) လှူသောကောင်မူကို ငတိုင်အကုန်လျှင် နှမောတနာခပ်ပါ၏ ဟု
- (၁၂) ကြာ ၄ လုံခွယ်ရယ်လှူပါသော မိုင်ရွာလယ်အနောက်၌ တောင်ရွာ၁၀
- (၁၃) ငလျက်ထေရစာလဲ ၁၀၊ ဖွဲ့သင်ကြလှူသော မိုင်ရွာရာတွင်တေ
- (၁၄) ရကို ၃ + ၁ တံကြွေတံရွာ၌လည်း အသည် ၁ + ၁ လက်ကျပ်တွင်
- (၁၅) အရွာစာလဲ ၈ ပဲ၊ တံကြွေတံရွာ၌လည်း အသည် ၉ ပဲ၊ တောင်
- (၁၆) မှာအရွာစာသန်လဲ ၁၂၊ (ဖုရာ) ကြိုသင်ပုတ်ဝတ် လက်ကျပ်တွင်
- (၁၇) ၁ + ၁၊ သိမ်သင်ပုတ်လယ်ပေါက်ရင် ၁ ပဲ၊ မဗ္ဗိမုတျာဝတ်မူ၌ ၁
- (၁၈) ပဲ၊ တိုင်မလုပ်မည်သော အသည်လေတောင်မှာ အာရွာစာသန်လဲ
- (၁၉) ၁ ပဲလှူပါ၏။ တသောင်မှန်လေ ၁ ပဲလှူပါ၏။ ငဝံသာသင်မည်
- (၂၀) သာ ဟုစလေ ဖုရာထဝယ်တောင် ပြုရယ် အသည်တိုင်ကို အခွင့်
- (၂၁) မူရယ် လှူပါသော ကောင်မနာကန်ကြာ၌ သင်ပုတ်ဝတ် သန်လယ်
- (၂၂) ၂ ပဲ ဤလယ်ခပ်ပါကို တနိမ်သောသန်တိတ်လှိုင်တင်မိယ်
- (၂၃) သတေ၊ ထိုင်ပြီမ္မိတ်သော စပါကာသျှင်တိုင်အလိုရိပ်သတေ ဤ
- (၂၄) ဤကြွေတံရွာ၌လည်း သျှင်ထေရိုင်သောက်စိမ်သော တောင်ရွာ၁၀
- (၂၅) ငလျက်ထန် ၁၃ ပင်၊ အရွာဖိုင်လေထန် ၁၀ တောင်မှထေရ်ဖိုင်ထ
- (၂၆) နံ ၁၀၊ အရွာဖိုင် လေ ၁၀၊

မှတ်ချက်။ ။ ဤကျောက်စာ ၃ ကြောင်းမြောက်၌ (ပဝဠာ-သ-ဗြ-ဝဏ္ဏ) ဟုဖြစ်သင့်သည်။ ၎င်းရွာကိုယခုအခါ ဝါယာရွာဟုခေါ်နေပါသည်။ ကြွေတံရွာနှင့်ဝါယာရွာအကြား ညောင်တောရပ်လည်းဟူသည်။

ရွှေပုရားကျောက်စာ (၂)

မူလတည်ရာဌာန
ယခုတည်ရာဌာန
ကောစာ
လှူဒါန်းသူ
လှူဒါန်းသည့် ဝတ္ထုအဆောက်အဦ

.... ရေစကြိုမြို့နယ်၊ ကြွေတံရွာ၊ ရွှေပုရားမှ
၎င်း

.... ၇၁၁၊ ၇၁၅၊ ၇၁၈။
.... စစ်သူကြီးမောင်နှံ ဖွဲ့သင်ကြ၊ ဖေဒင်ဆရာ၊ ငါဝံသာသင်နှင့် ကံမပကြ။
.... ရွှေပုရားအား တံတိုင်း ၄ မျက်နှာ ပြုပြင်ခြင်း မမ္မပဒစသော ကျမ်းတို့ကိုလှူခြင်း၊ လျောင်းတော်မူဘုရား ပြုလုပ်ခြင်း၊ ကျောင်းနှင့် သိမ်၊ သင်္ဘောတို့အား လယ်၊ ကျွန်း၊ ထန်း၊ ဥယျာဉ်တို့ကိုလှူဒါန်းသည်။

- (၁) ။ သက္ကရာဇ် ၇၁၁ ခု စိဆန္ဒ နှစ် နှစ်လယ်တွင် ၇ ရက်၊ ၁ နှစ်နိတ်တက်နိတ် ၆၃ မှ
- (၂) (သိန်လက်) ၆ ကြွေ ၅ နှစ်လျှင် ရွှေပုရားကို ယမုံကြည်စာသော စစ်ကြိုမောင်နှံ ၂
- (၃) ၂ ယောက်သည် ကြာခပ်နှင့် ဝါယာရွာအကြာ ညောင်တံရွာသော မဟာ
- (၄) ကဿပအရပ်၌ ငါ.....တိုင်ကိုတိုင် ၄ မျက်နှာစုံ ဤသိုင်ရွာဆိုရာမှာ
- (၅) ။ လှူကုသေဇု.....ကြ၊ ဖုရာတန်ထိမ် သင်ကြောင့် ၂ ဆောင်.....စိမ္မဒ
- (၆)မူသက်.....ကို ၆၅ ရယ်လွတ်စသော ခပ်သိမ်ဝင်လျက် ၄၉ ၇၉၈ ကျပ်ကုန်၏
- (၇)တိုင်ပြီ သက္ကရာဇ် ၇၁၅ ခုနှစ်၊ မြေကြိုလုပ်၏။ မင်ကြစိသိန်မြေကြာ ထာနပတိတ် (သမန္တ) ဖတြာ၊ ဥတ္တက်
- (၈)အသိမ်မှ နှာတရစသော ကန်ရယ် ။ လဲရပြီသော အညီဖွဲ့မူသင်ကြတိုင်မလုပ်၊ ပြည် လေ့ တသော
- (၉) (ငမူ) နှစ်စသော မြို့ယောက်ျာ ၃၅ ယောက်ကို အဝတ်ကိုလေ့ ၏သော ၂၆ လုံ နှာတရ ဝက်တရ၊ စာရယ် အခွ
- (၁၀) (ငတောင်)ရက၊ သျှင်အလှူကို၊ အကုန်နှစ်သက်ပါ၏ဟု ကရာ ၄ လုံခွဲ၍၊ လှူသော မိုင်ရွာလဲတောင်ရာဝင်းလျက်သည်

- (၁၁) ရစာလဲ၊ ၁၀၊ တောင်ကျောင်ရှေ့ထည်ရစာမုရင် ၁ +၊ ဖုန်မုသကြဲလှူသော မိုင်ရွာလဲတွင် ထည်ရစာလဲ ၃ + ငပင်ဖက်န့်
- (၁၂) (ထေရ) စာလဲ ၁ ပဲ လက်ကျပ်တွင် အရာစာလဲ ၈ ပဲ၊ ထောင်မှာ အရာစာလဲ ၄ ပဲ၊ ရွှေကုသင်ပုတ်လဲ လက်ကျပ်တွင် ၁ + ကျွန်
- ဖုန်မုသတ
- (၁၃) ယောက်၊ သိမ်ဆင်ပုတ်လဲ ပေါက်ရင် ၁ ပဲ၊ ကျွန်ကာအိမ်လှ အိမ်ရွာသု အိမ်ပုန် အိမ်ခုံသု အမိ ၄ ယောက်တည်း၊ ထ
- (၁၄) ညီရစာ တောင်ရာဝင်လျက်ထန် ၁၃ ပင် အရာစာလဲထန် ၁၀ တောင်မှ အရာနှင့်ထည်ရသော ၂၁၊ (ဤရွာ) ဆိုင်မှာချောင်တ
- (၁၅) (ဖ) က်အနောက်ကြည့်ခင်အရာနှင့်ထည်ရ ကိုင်ဥယျာဉ်တဝန်လှူ၏အကုန်ညောင်ပင်အရပ်နှိုက်အရှေ့ကားရိအတိုင်
- (၁၆) လျှင်အနောက်ကာလက်ပံနွဲ့ တောင်ကာကျောက်တိုင်မြောက်ကာသေသေဆောင်ရာသေနှောင်ပင်ထန်ပင်အဝန် ၁၅ ပဲသော
- (၁၇) တေ၊ ငရာကိုင်အရာနှင့်ထည်ရကိုင်အသည်နှင့်ညီရယ်လှူ၏၊ ဟူရာဝိသံသာသင် ဖုရာပြုရယ်အသည်ကိုင်အခင်မရယ်
- (၁၈) လှူသောကောင်မနားကန်ကြက်လဲ ၂ ပဲ၊ ဤလဲခွန်ကိုင်တနေသနွဲ့လတ် ၂ တင်၍ကြွင်းသု ကား၊ သျှင်တိုင်အ
- (၁၉) လှိုင်ရစေသတည်း၊ ၀၊ ကုလာကျောင် ငဝတ်လက်ပံနွဲ့ တောင်ငံမပကြဲလှူသောလဲ ၁ ဖုတမောင်ခိုင်တောင်ဆိုင် ၁ ပဲရာ
- (၂၀) တခင်ရွာကြောင်ပါ + ဟု ငလှိဖတောင်အိုင်ဖု တသောင်မုန်တောင်အိုင် ၃ + ရာတခင် ကျောင်ရွာခင်အနောက်ခ ၁၀
- (၂၁) တခင်စာ၍၊ မြောက်ကာ ကျောင်မမြေအကျေ၏၊ တောင်စောင်ကျက်စသော ကန်တိုင်အင်ကျောင် ငဝတ်တည်
- (၂၂) နှံရင်အရှေ့အရပ်နှိုက် ကြွေမြောက်အိုင် မုရင်လဲ ၁၀ ကိုင်စစ်သုကြစ်စတရင်မောင်နွဲ့ ဝဲသကာ ပန်ရင်ကိုင် (၂ ပဲ)
- (၂၃) ကုန်ဆုရယ် သင်ယာ တပဲ ငါးလှူကုပ် ပေ၍၊ အသုနှင်အကျ၊ ငါးလှူကိုင် စာပေသေဈာပါတခင်သယ်
- (၂၄) ၅ ကျောက်နှင်ပြီ၏၊ ဆိုင်ပြီမတ်ကြဲဥယျာဉ်လက်ထက် လဲတိုင်ကိုင် ငလှိမသင်ရရာ ငလှိမသင်နှင်အကူ အသည်တိုင်ကိုင်
- (၂၅) စာပေတိုင်သည်ကာ ကျွဲတခွက်တခု၊ သမင်တခု၊ သေ ၅ ကျောက်၊ မြေမြဲထက်စာပေရာ သုကြံလှိုင်သင်၊ စာသည်ငွေ ၁၆
- (၂၆) ၀၊ ဖုမုသနွဲ့တခု ဖြစ်မည်တထည် ဘုံမသု၊ တပက်ကောင်တထည်၊ မောက်ကလန်၊ နွဲ့တခု ဖျှင်မည်တထည်၊ ဆိတ္တ
- (၂၇) ခု သေဘာ ဖျှင်တထည်၊ ဆိတ္တခု၊ သေသု၊ ကြွေဖျှင်တထည်၊ ဆိတ္တခုကိုင်ဖျှင်တထည်၊ အကောင်ငါတည်း၊ သေ
- (၂၈) အာကရာခုသို့ ဖျှင်တထည်၊ ဥမည်ဖျှင်တထည်၊ လဲပါပေသောသိယံ ၅ ကျောက် ကြောက်ဆောက်သော၊ တိုင်လှံဖျှင်သိ
- (၂၉) ယံ ၁ ကျောက်၊ တိုင်ဆောက်သေသောက်လည်ကာ၊ အညိုကုန်အောင်၊ အလှူငပုန်လက်ခံ၊ သမတ်ငပု ငလှိမသင် ဤ ၃ တေ
- (၃၀) သေ ၃ ကျောက်ဝက်တခု၊ အပြာပေ၏၊ ထိုင်ပြီ၊ ငသံသင် ငတိုရကသေသင်စသည်၊ ဖုန်တထည်
- (၃၁) ဖုန်မသု ဖျှင်ကောင်တထည်၊ စာပယ်၏ပြီ၏၊ ရှေ့နောင်စာပေသည်ကိုင်၊ အကုန်တက်သောငွေ ၃၆
- (၃၂) ၄ ကျပ်တည်း၊ ဤသိုင်လေ ၅ ရက်ရပြီ၊ သက္ကရာဇ် ၁၈ ခုကြတိုက်နှစ် တော်သလင်လဆန် ၈ ရက် ၆ ကြာနေ
- (၃၃) လျှင်လင်းနတ်ချာလာပြီ၊ စစ်သုကြံ စစ်ဘုရင်မျှ၊ ပန်ရင်အရပ်နှိုက် တောင်မြောက်ခိုင် မုရင်လဲ
- (၃၄) အဝန် ၂၀ ကိုင်ထေညီရစာလှူ၏၊ ထိုင်အဝန် ၂၀ တွင်တမူကာ စတိသင်သင်ပုလဲ ၁ +၊ ငပယ်သော ဝတရ
- (၃၅) ဝတယောက်၊ မေစိနိယံ စတိ သင်ပုလဲ ၁ + ဖုဟု ကျွန်ကာ ပေသောအဖ ၅ စာလေ၊ စရမုလေလဲဟု
- (၃၆) အပေါင် ၃ ပဲကွဲ၏၊ ဤအလှူကျောင်မူကိုင်၊ ခိပင်ပါသသကာ ငါနှင်အထူ ရစေသတေ၊ ဤငကောင်မူကို
- (၃၇) ပ် ဖျက်သသကာ၊ ဤလှူတွင် စာရာမသိ လှူဇွာဖြစ်၍၊ ဤငကျောင်ကစဉ်သုချင်သုဝိစိရိန်
- (၃၈) သော မြို့လှိုင်လျှင် ကျွဲလျှင်ချရယ် ရှေ့ကအစည်စသော ငြယ်ခိုက်စေသတေ၊ ။ကျောက်စာ
- (၃၉) လက်ာ ၁ ကျပ်၊ စာပြုဖိုင် ၁၊ သပုညတညာဏ ပစ္စယော ဟောတု၊ ဖုရာဆုပြည်
- (၄၀) လှိုင်၏၊ ဖုရာ ကျွန်ကာချခင်ရောက်တေ၊ ဖုန်မသင်ကြံစေညီရစာရာတခင်လှူ၊
- (၄၁) ၏၊ တသောင်းမွန် စာဘိ သက်ကိုင်၊ ရာ တခင်လှူ၏၊ ဩဝေကံကာ မဉ္ဇတပ၊ ကြာပတ်ဘော်ရ
- (၄၂) ကျောင်ရှေ့ ၁၅ + ပဲ၊ မုရင်တံတေ၊ အရှေ့ကရွာခဲ၊ အနောက်ဘက်တနှောင်ပင်မြစ်ကောထွေ
- (၄၃) ငရာဝင်ပါလျက်ချောင် မြေအက်ဘက် အိမ်တပေါင်ချောင်တိုင်ရိန်လျှင်အရာနှင့်
- (၄၄) ဆင်ဖြူဝှက်.....၏ငါ

အိန်ဆိယံကျောင်းဖုရာကျောက်စာ

မူလတည်ရာသုန တလုပ်မြို့၊ ကန်တော်ကျောင်း၊ အနောက်တပါးလုံခန့်အကွာ ယာဘေးမှ၊
 ယခုတည်ရာသုန တလုပ်မြို့ကျောက်စာရုံ၊ အမှတ် (၅)၊
 ကောဇာ ၆၆၉
 လှူဒါန်းသူ ငါးဥသမးမောင်နွဲ့
 လှူဒါန်းသည့်ဝတ္ထုအဆောက်အဦ ကျောင်းဘုရားအား၊ ကျွန်၊ နွားနှင့် မြေလှူ။

- (၁) ။သကရပ် ၆၆၉ ခ၊ ကြာတိုက်၊
- (၂) နှစ်၊ တောင်မင် (အာလီ) နံသာ
- (၃) ငါးမျှကာချတ္တရသင်ကြံနမ၊
- (၄) အိန်ဆိယံလှူသမောင်နွဲ့နှင့်
- (၅) ယောက်ညီရယ်၊ အိန်ဆိယံထွေင်ပူ
- (၆) ရှာကိုင်၊ နွယ်ဘာလဇီသော၊
- (၇) ကံကြာနိယံလျှင်၊ ကျွန် ၁ နွဲ့တာ
- (၈) ခု တဝန်လဲ တာပဲ ဝဲရယ် ပုဂ္ဂလာလှူ။
- (၉) ၏၊ လှယ်အာလှူလှူရသောအာတ္တိုင်
- (၁၀) နွယ်ရွာဆု ရလျင်ရေ၍ငါးစီအာ
- (၁၁) . . . (စသောတာတင်) ယာမာမင်
- (၁၂) . . . ၏၊ ထောကြာပြန်မှာ
- (၁၃) . . . မင်တာယောက်မာ
- (၁၄) . . . ၊ လှယ်ထွေကံ၊
- (၁၅) . . .

မှတ်ချက်။ ။ ဤကျောက်စာသည် အောက်ပိုင်းကျိုးနေ၍ အောက်၌ စာကြောင်းမညီမျှ ရှိသည်မဆိုသော။

သခင်စလိမ်ထေရ်နှင့်ညီခေကောင်းကျောက်စာ

မူလတည်ရာဌာန	 တလုပ်မြို့သုံးပန်လှဘုရားမြောက်ဘက်ညောင်ပင်အနီးဘုရားကုန်းမှ၊
ယခုတည်ရာဌာန	 တလုပ်မြို့ကျောက်စာရုံတွင်း၊
ကောဇာ	 ၇၁၉
လှူဒါန်းသူ	 သိခင်စလိမ်ထေရ်နှင့်ညီခေကောင်း၊
လှူဒါန်းသည့်ဝတ္ထုအဆောက်အဦ	 မိဘမြို့ခွဲသောဂူ၊ ကျောင်းအား၊ ဝတ္ထုကံလယ်နှင့် ယာမြေလှူ။ ။

- (၁) ၊ သကရစ် ၇၁၉ ခု မြက်
- (၂) ကသိပ်နှစ်ကုဆန်လဆုတ်
- (၃) ၇ ခုကံ ၄ နှိမ်လျှင် သိခင်စ
- (၄) လိမ်ထေရ်မပိုင်မိသက
- (၅) သော ဤမိလဲကို တလုပ်မင် ဣစ္စာကို
- (၆) ဆိုင်ရကာ မင်ဣစ္စာလေ လှူပါ၏သျှင်
- (၇) ထေလေမိမိလှူသောကုဘုတ်ဖွဲ့ချီကံလှူ
- (၈) သောကုန်လဲအကြံအငယ်သောတစက်သပုမ်
- (၉) ဦးမှ ပျိုဝင် တခင် * မှ မင်ဣစ္စာရံအကုန်
- (၁၀) လှူဇေ ဤအလှူ အတ္ထိဝံ ဆုမွတ်လျှင် လိုဝံသတေ မိဖဝီ
- (၁၁) သာ (ပိုင်ချီ) ဆွယ်ပါခပင် လှိုယ်လှိုတ် ဝံသတေ သပုသ
- (၁၂) ဣဝါလူနတ်တကာ ၄ (စပါး) ယံ သတေ၊ သျှင်၏ညီ ခေကောင်း
- (၁၃) လေချင်ကုလဲဣစ္စာင် ကိုဝံ လှူသော သပုမိမိမှ လဲကောက် တစက်
- (၁၄) * * မှ လဲကောက်တစက် * * မင်ဣစ္စာရံရံ၇၁တခင်
- (၁၅) ဤအလှူအတ္ထိဝံဗိတ် * * လိုဝံသတေ

မထင်စေတီဖုရားကျောက်စာ

မူတည်ရာဌာန	 သစ်ဆိမ့်ကြီးမြောက် ရွာကွဲရွာအနောက် မန္တလေးတောင် ၂ ခုအနက်၊ အနောက်အ	
	တောင်ဆိပ်ယို၊ စေတီတော်၏ အနောက်တောင်ထောင့်မှ ၂ တိုင်အနက်၊ အနောက်အ	
	ကျောက်စာ။	
ယခုတည်ရာဌာန		၄၆
ကောဇာ	 ၆၃၇၊ ၇၀၇၊ ၇၂၂	
လှူဒါန်းသူ	 မင်းသရေ၊ စသောသူတို့	
လှူဒါန်းသည့် ဝတ္ထုအဆောက်အဦ	 ဘုရားအား ဝတ္ထုကံလယ်မြေလှူ။	

- (၁) ၊ သကရစ် ၆၃၇ ခု ၊ မာမနှစ်တေ ၊ ပိလူအင်တွင် မ
- (၂) (ငံသ) ရေ လဲကြံတစက် ၆ တပ်ခွယ်တေ၊ သကရစ် ၇၀၇ (ခု)
- (၃) * * ၊ သူကောင်ဖုမုချတ္တိရာလှူ ၆ (စ) ထွဲကြံတွင်မုချင်တ
- (၄) ယဲ ၊ ငကြံဆင်မည်လှူ ၆ ကြိမ်သခင်ဩက်သုမိတ်အင် ဩ(က်)
- (၅) (သရေ) မင် လှူ ၆ ၊ ဆောက်ကြံဗိမ္ဗိဩက်တွင်တပ်၊ ငကြံသင်လှူ ၆)
- (၆) (တန်ဆဲ) ဩက် ခွယ်လဲ၊ ရေလည်ကန်ငံတွင်တပ်၊ (ဆောက်ကြံ) နာ
- (၇) (ခွယ်) ဆင်ထိန်နွယ်စပ်တွင် တန်ဆဲအဝှံ တန်ဆဲတေလှူ ၆ ဟန်
- (၈) လင်အင်တွင်တပ်။ ။ သကရစ် ၇၂၂ ခု၊ ဟန်လင်သူကြံ ငန့်ဆုန်
- (၉) သင်၊ မထင်စေတီ ဖုရေသျှင်ကိုင်လှူ ၆ ၊ နွယ်ကာမင်သရေတောင်
- (၁၀) ရေပါမှ၊ သိဩက်ကန်ငယ် စာကြိုင်လယ်၊ ဩက်ကာ တန်ဆယ်လျှင်
- (၁၁) (ခရံ) အစ၊ အထက်ကာခရံလျှင်အခြာ၊ ၊ ဝ၊ ဤကောင်မူ
- (၁၂) ကိုင် ခပ်ပါသသူကောင်နှင့်အတ္ထိဝံထပ်တူ ရစပါစေသတေ
- (၁၃) ဖျက် ၆ သူကာ နွယ်ကာအထက် သူကာ ဩက်အဝိစိလျှင်ခံစေသ
- (၁၄) တေ၊ ချစ်စွာသ သာမ္ပာထာရိယံ သေစေသတေ၊ ခိုင်ဖေမင်ထန်အ
- (၁၅) မန်တလဲ ၂ သင်စေသတေ၊ အကမ္မပါသာ ကြံမာင်လျက် ြယ်
- (၁၆) လက်နှိုက် ကျက်စေသတေ၊ လူလျှင်နှစ်ဆက် မမ္မစံစေသတေ၊
- (၁၇) ခပ်ပါသသူကာ မင်စ ၆၊ အမတ္တျာ ပိုင်ပါခပင် ဆင်ဌာယ်မူ
- (၁၈) ကင်စေပါစေသတေ၊

ကျောင်းကို လယ်လှူသောကျောက်စာ

မူလတည်ရာဌာန	 ရွှေဘိုခရိုင်၊ ဟလင်းကြီးရွာအရှေ့ ၁၀ မိုင်ခန့် ရွာကဲ့ရွာမြောက် ၃ မျက်နှာဘုရား၊
ယခုတည်ရာဌာန	 ရွာကဲ့ရွာကျောက်စာရုံ၊
ကောဇာ	 ၇၆၁၊
လှူဒါန်းသူ	 ငနောင်ဖ၊ ငဥလှသင်၊ ငသံသင်၊
လှူဒါန်းသည့် ဝတ္ထုအဆောက်အဦ	 ကျောင်းအား လယ်မြေလှူ၊

- (၁) ၊ သက္ကရာဇ် ၇၆၁ ခု၊ ဝါခေါင်လပြည့် ၃ နေ့
- (၂) ၊ ငနောင်ကြီးဖလံ တပဲကိုင်ရောင်ရွှေ အကြာပြ
- (၃) ၊ ကံပေသည်ကာရွာသူကြံကြံလျှင်တေည်
- (၄) ပေသည်ငွေ ၁၇ ထပ် နေထိုင်၏ အကြာကိုင်ပေငွေ တထွေ
- (၅) ပံပေါင်ကောင်တထေည်ပေရ၏ ထွောက်လှံဖျင် (မ)ည် ကောင်တပက်ပေါင်ဖျင်
- (၆) သေသာ ထမင်ဟင်စာသောက်ပေ၏ ငနောင်လှပထွောင်ကိုင်လှူတေည်
- (၇) သက္ကရာဇ် ၇၆၁ ခု နံယုန်လွန် ၈ ချက်စနေနေ့လျှင် ငဥနမည်သသူလျှင်
- (၈) သက္ကရာဇ် (၇၆၁)ခု နံယုန်လွန် ၈ ချက်စနေနေ့လျှင် ငဥနမည်သသူလျှင်အကြာ
- (၉) ဆိုင်ပေရယ်လျှင် ငဥလှသင်ဝယ်ရလေသတေည် နေထိုင်ပေသည်ကာတဆတ်ထွပ်တေ
- (၁၀) ညရွာသူကြံ သင်တိုင်ကောင် တထေည် လှလင်ကံဆဲပဲ စာငဥနမည်သနောင်ခင်
- (၁၁) တထေည်စတေည် နေအသျှင် ငနောင်ကြံဖ ၉ ပေါင်ဖျင်အစိမ့်ဝက်မကြံတခု
- (၁၂) သေလေလှံမ့် အကြာသုစာသည် ဖလာတ်လှံမ့်စပါတတိုင်တိုင်ဆောက်၏ ရွာ
- (၁၃) တွင်သူကောင်မျှာသိပါတီ တေည် ငသံသင် လေည်တဆတ်ထွေ ပံပေ၏ ငဥလှ
- (၁၄) သင်လယ်နှင်အရှိအတူတေည် အသည်အဝတ်အစာ အတူတေည်သူကောင်
- (၁၅) မျှာအကုန်သိပါတီတေည် ငါတိုင်ကောင်မူကိုင် ဒိပင်ပါသည်ကာငါတိုင်
- (၁၆) နှင်အတူရစေသတေည် ဖျက်သသူကာမစာရတတ် အငတ် ၂ လျှင်ဗွင်စေ
- (၁၇) သော

ရွှေကြီးဖုရားကျောက်စာ

မူလတည်ရာဌာန	 ဝက်လက်မြို့နယ်၊ ရွာကဲ့ရွာ၊ ရွှေကြီးဘုရားတန်တိုင်း မြောက်ဘက်မုခ်ယေ၊
ယခုတည်ရာဌာန	 ရွာကဲ့ရွာ၊ ရွှေကြီးကျောင်း၊ ကျောက်စာရုံ၊
ကောဇာ	 ၆၁၁၊ ၆၀၁၊ ၇၁၁၊
လှူဒါန်းသူ	 ငမွယ်သင်အစယိုသောသူတို့၊
လှူဒါန်းသည့် ဝတ္ထုအဆောက်အဦ	 သိမ်ဘုရားအား ဝတ္ထုကံလယ်မြေလှူ၊

- (၁) ၊ ၊ သက္ကရာဇ် ၆၁၁ ခု၊ ကြတ်တိုက်နှစ်၊ နွယ်တာ
- (၂) ၊ လဆန် ၁ ချက် ကြသပတိယနိယံအာ၊
- (၃) ၊ နိတိစွာသော မင်တြာ ငမွယ်သင် ဖုရား
- (၄) ၊ ကိုင် လှူသော၊ ကုတုန်လယ် ၁၀၊ မုချင်လ
- (၅) ၊ ယံ ၁ ပယ်၊ သက္ကရာဇ် ၆၀၁၊ မာခါနှစ် နွယ်သို လဆု
- (၆) ၊ တံ ၃ ချက်၊ သူကြာနိယံအာ၊ ငါမည်သို့အိုင်ကန်တုသ
- (၇) ၊ * * * * * လတိုင်ကိုင် * * * * * သင်နှင်ရောင်သော
- (၈) ၊ ငါမည်သို့အိုင် ကန်တုကိုင်ဝယ်ရယ်ပိယ်သောဥတ
- (၉) ၊ * * * * * ပြီ၏၊ ပြီရယ် ပြီ
- (၁၀) ၊ သိယ် ပြီသာစာသောနွာ ၁၊ သိယ် ၃ လှံ၊ ဤပြီသိယ် ပြီသာ
- (၁၁) ၊ စာပိတယ်သောကာ၊ သက်သိယ်ကာ၊ အိုင်ပင်သင် ၁၊ အဘိုင်လှံ
- (၁၂) ၊ အိုင်ဆုံသင် ၁၊ အိုင်ဘုန်ဆုံသင် ၁၊ အိုင်ပင်တည်ရာ ၁၊
- (၁၃) ၊ ငါဆင် ၁၊ ငါဆင်ခြင် ၁၊ ငါခင် ၁၊ ငါခြင်သာ ၁၊ ငါမခြာ
- (၁၄) ၊ * * * * * ငါ၊ ငါလှူ ၁၊ ငါဥလုံ ၁၊ ငါတြာသူကြာက သိ * ကပိစည် ၁၊ :
- (၁၅) ၊ * * * * * အိုင်ကန်တု * * * * * ကိုင် လှူသတေ
- (၁၆) ၊ သက္ကရာဇ် ၇၁၁ ခု ဘလကုန်နှစ်၊ တပိုင်ထွယ် လဆန် ၄၊
- (၁၇) ၊ * * * * * အိုင်ချင်၊ ငဝက်တိုင် အဘိုင် ပြတ်
- (၁၈) ၊ * * * * * ခွက် ၁၃ သာ ပြတ်ရယ်ပိယ်
- (၁၉) ၊ * * * * * * * * * * * * * * *
- (၂၀) ၊ * * * * * ငါမည်ဟူ၏ ဤငါသမိ *
- (၂၁) ၊ * * * * * ကိုင် အဘိုင်ခြင်ရယ်၊ သိမ်ဘုရားလျှင်လှူ
- (၂၂) ၊ * * * * * ကိုင် * * * * * * * * * *
- (၂၃) ၊ * * * * * နှိုက် မုချင်လယ်လေ သိမ်ဘုရားကိုင် လှူသ
- (၂၄) ၊ * * * * * တေတောင် လှူသော သိမ်လယ်

ဘိုးတော်မင်းတရားနန္ဒာကန်ဆည် ကြောင်း ကျောက်စာ

မူလတည်ရာဌာန မန္တလေးတောင်မြောက်ဘက် ၆ ပါလုံခန့်ကွာမတ္တရာသွား (ကန်ပေါင်ရိုး) ကားလမ်း
 အရှေ့ဘက်ဘေးယံ။
 မူလတည်ရာ၏ တောင်ဘက် ၃၅ ပေခန့်ကွာရုံတွင်ယံ။
 ယခုတည်ရာဌာန ၂၃၃၂
 သာသနာ ၁၁၅၀
 ကောဇာ ဘိုးတော်မင်းတရား
 လှူဒါန်းသူ နန္ဒာဟူသောအမည်ဖြင့် ကန်တော်ဆည်ဖွဲ့တည်ထားတော်မူသည်။
 လှူဒါန်းသည့် (ဝတ္ထုအဆောက်အဦ)

- (၁) ဇေယျာ။ ။အောင်သုဘကာတိုင်၏ အထွတ်ဖြစ် (တော်မူသောမူ) ရာသီခင်းသည် ငါးထောင်ပိုင်ခြာထားတော်မူအပ်
- (၂) သော သာသနာတော်နှစ် တောင်သုခရာ သုခိဆယ်နှစ်ခွဲ သက်ရာဇ် တထောင်တရာငါးဆယ်ကြာတိုကာနှစ်နှစ်သစ်ခါညီရာသီ
- (၃) ကျက်ဆောင်တပေါင်မာသပြည့်ဝပေါ်ထွက်ကျော်နှစ်ရက်နှိုက် အမရပူရရွှေပြည်ကြီးကို အစိုငရဲတော်မူသော ဆင်ဖြူရှင်
- (၄) သီဝင် ဘာသျှင်မင်းကြီးကြိုသည် ရွှေဖုန်ပရမေကြက်သရေပြည့်ရှင် တောင်ရွှေဖုန်နှင့် ရံဝန်ပြီအုပ် ကိုယ်လုပ်တော်အပေါင်မြင့်
- (၅) လျက်သားတော် သမီးတော် မူပုမတ်ပေါင် အသောင်မက မိဝိပြင်ပဝယ် ကြွယ်မျှားအလယ် တင့်တယ်စွာသော လပြည့်နေ့
- (၆) သို့ နေပြည်တော်မှ သုခိဂရုတ်နှင့် ဥသားနှစ်ဆယ် အရှေ့မြောက်ယွန် ရွှေဖုန်ရတနာ တည်ထိုက်ရာသော အောင်ချာမြေကြီး
- (၇) နန္ဒဝန်မည်ခေါ် ဥယျာဉ်တော်သို့ ရွှေကင်လှိုင်နံ့ ပျံတော်မူရလျှင် ပေလောင်တော် လေ့စကြာသခင် နရပတိစည်သူမင်းကြီးသည်
- (၈) သင်္ကြံမည်သော မိခိလာမည်သောသျှိ သျှားကန်ကို ဆည်တော်မူသောအခါကဲ့သို့ မင်္ဂလာအိမ်တော်နှိုက် စံတော်မူစည်
- (၉) ကပြစုတော်ချင်ဖြစ်သော ကန်ပိုင်ရိုဝ် ခြောက်ဆယ်လေတာဟိသော သရက်ကန်ကန်တော် တရာသျှစ်တာကန်ပိုင်
- (၁၀) ရိုဝ်ခံသော တောင်ပြိုကန်တော် နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်တော်မြောက် ကန်ပိုင်ရိုဝ်တာတရာသျှစ်ဆယ်ဟိသော ကန်တော်တိုင်နှင့်
- (၁၁) ပတ္တမြားတောင် ကုလားမတောင် ကြိုတောင်နှစ်ရပ် မြေခြားစပ်နှိုက် ခပ်မညာတစ ခွဲဝေမြေခိုင် ကန်ပိုင်ကန်ရိုဝ်တာထိုင်း
- (၁၂) ပြောင်မြောင် နှစ်တောင်သုခရာခြောက်ဆယ်နှစ်တာ အပြန်ဟိသော ဘဗ္ဗိမင်္ဂလာ ဗေယျာဉ်ချာထက် ကောက်ကြံတန်ဆယ်
- (၁၃) သော်လည်းမိုင် လုပ်ခင်ဆောင်တာ ဖြစ်စိမိသောငါ့ မယာကရုဏာ ပြဌာန်တော်မူလျက် ဗည္ဗညူတပွား၏ အဆောက်
- (၁၄) အဉ်ကို ရည်တော်မူရလျှင် ကိုယ်တိုင်လျှံ သူအား ဆော်နှိုက် အကျိုဝ်နှစ်ထွေ မြင်လထွေကြောင့် မနေမနားကြိုဝ်စားချီ
- (၁၅) ငေါ်သားတော်ဖြင့် ကိုယ်တော်မြတ်က စသည်မပြား မိဖုရားရတနာ သားသည်းချာနှင့် နောက်ပါကျန်တော်မျှင်တိုင်
- (၁၆) ကိုဝ်ဘကိုယ်ဘတောင်စိကျ တာဝန်ချရလျှင် ခုန့်ရက်တွင်းနှင့် ပြန်ကြံပြန်ငယ် တဆယ်အမြတ် ကန်ပိုင်အခြေ အပြန်တော်
- (၁၇) အစောက်ဘတာ ထိပ်အပြင်ကား ငါတောင်တားလျက် သိကြားနေရာ ဝဏ်သာနှိုက် နန္ဒာမည်ဟူကန်နှင့် တူရယ်နတ်လူပျော်
- (၁၈) တန်နန္ဒဝန်ဟု သမိုက်အပ်သော ဥယျာဉ်တော်ကြီးနှင့် အနိစပ်ကာ နန္ဒာဟူသည့် သမိုက်တည်လျက် ပတ်လည်မြေပေါင်ထိန်အ ကျောင်
- (၁၉) သ မြေတိုင် ချေစံကောင်ကို ဘုဇ္ဇဇေတရာဇ်ဟူသော အမည်တွင်စေလျက် ကန်တိုင်အရာကို ခန့်အပ်တော်မူ၏။ ။ဤနန္ဒာ ကန်တော်
- (၂၀) နှိုက် အမြဲမပြတ် စောင့်ရှောက်တတ်သော နတ်မင်ပျော်ခန့်လည်ပေါ်နန်နှင့် မော်ကွန်သမိုက် ရွှေတိုင်စိုက်စည် တတိုက် သာစည်
- (၂၁) ဂန္ဓာပြည့်မှ ပတည်သန် မင်အဆက်ဆက် နှစ်သက်စင်စစ် ကိုဝ်ကွယ်မြဲဖြစ်သော အနောရဒြိမင်စော နရပတိစည်သူတိုင်သည်ကို
- (၂၂) တိုင်တော်သွားရလျှင် တောင်ငြားသော်လည်း မရတုမြဲဖြစ်သော လက်ယာစွယ်တော်မြတ်နှင့်တကွ ငြိကြာမုန့် အမည်တော်ဟိသော
- (၂၃) ဖုရားသီခင်ကို ရာဇဝင်စည်ဆက် ဆင်သက်နောင်လာ ပြောပရာဖြင့် ကမ္ဘာကုန်ကျန်စံမော်ကွန်နှင့် ဥဒါန်နောက်နောင်တွင်
- (၂၄) ရပ်အောင်ဟု ရည်စောင့်နတ်တိုင်ညွန့်၏သို့လျှင် ထိုမြို့ပိုင်စည် အရှည်မေတ္တာ ဆက်လိုင်ငါ့ဖြင့် ရာဇမင်းရေပေ
- (၂၅) နှင့်တကွ အထူးထူးသော လက်ဆောင်ပတ္တနာတိုင်ကို ရွှေစက်တော်အောက် ပိုင်ဆက်လှာသောအဖြစ်ကိုမြေမြစ်
- (၂၆) နောက်နောင် သိစေအောင်ဟု စာစောင်ချုပ်တည်နိဿရည်ဖြင့် ကမ္ဘာ့ပတ်စာထိုင်းသတေည်။

မှတ်ချက်။ ။မူလနေရာတွင် ညောင်ပင်မျိုးထားသဖြင့် ၁၅-၈-၆၄ ရက်နေ့က ဂူသစ်တွင်ရွှေစိုက်ထားသည်။

သေသလိကြေးနီချပ် ကဗျည်းနှင့် ပတ်သက်၍ ပဏာမလေ့လာချက်

(က) တာမြစ်သနကြေးနီချပ် အမိန့်ကဗျည်းစာများ

ဒေသနာရီအက္ခရာများရေးထိုးပါရှိသော ကြေးနီပြားတချပ်ကို ရခိုင်တိုင်းမြို့ပေါင်းမြို့နယ်မှတွေ့ရှိခဲ့ရလေသည်။ ထိုကြေးနီပြားကဗျည်းစာ မှာ ရှေးမင်းတို့ အမိန့်မှတ်တမ်းစာများရေးထိုးထားသော ကြေးနီပြားဖြစ်လေသည်။ ထိုကဗျည်းစာ ကြေးနီပြားဖြစ်သော အမိန့်စာချပ်တို့မှာ အနိယပြည်အတွင်း နေရာအနှံ့အပြားတွင်တွေ့ရှိရလေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတော်ကား ဤကြေးနီချပ်မျိုးကို ပဌမဆုံးတွေ့ရှိ သိရှိရပေါ်ပြီလှပါသည်။

အနိယနိုင်ငံတွင် ရှေးအခါက မင်းဆက်အသီးသီးတို့မှ မင်းတို့သည် ဖုရားကျောင်းများကို၎င်း၊ ဗြဟ္မစာသော အလှူခံတို့ကို၎င်း အထောက်အပံ့မြှောက်ပေးလျက်ကြရာတွင်၊ ထိုလှူဒါန်းသော ကံကို အသေအချာ အမှတ်အသား သက်သေခံအဖြစ် အကြောင်းအရာကို ကြေးနီပြားများပေါ်တွင် ရေးထိုးမှတ်တမ်းတင်စေပြီး တံဆိပ်ခတ်၍ သက်ဆိုင်ရာတို့အား ပေးအပ်၍ထားကြလေသည်။ ထိုကြေးနီပြားအမိန့်စာ ချပ်တို့မှာ အနိယနိုင်ငံမြောက်ပိုင်း၊ တောင်ပိုင်းအရပ်ဒေသ အသီးသီးတို့တွင် မကြာခဏ ဖြေကြားတွင်းမူ၎င်း၊ သိမ်းဆည်းထားသော အစဉ်အဆက် ဖုရားကျောင်းစသောနေရာများမှ၎င်း တွေ့ရှိရလေသည်။ ၎င်းကြေးနီချပ် ကဗျည်းစာတို့ကို အနိယနိုင်ငံတွင်းရှိ ပြတိုက်များ၊ ဒေသဆိုင်ရာ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနခွဲများ၊ ဖုရားကျောင်းများ အထူးသဖြင့် အနိယတောင်ပိုင်းတွင် တွေ့ရှိနိုင်လေသည်။

လူ၊ဒါနကြောင်း အမိန့်မှတ်တမ်းကို ကြေးနီပြားများပေါ်တွင်ရေးထိုးလေ့ရှိကြသောကြောင့်၊ ထိုကြေးနီချပ် အမိန့်များကို သံသကြိတ် ဘာသာဖြင့် “တမြ-ဓာန-ပတြက” ဟု၎င်း “တမြဓာန” “တမြပဉ္စ” “တမြပဉ္စက” “တမြပလိ” အစရှိသဖြင့် ခေါ်ဆို ကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် “တမြဓာနတိသန္တုဗ္ဗိ” ကြေးနီအမိန့်ခွင့်ပြုချက်ဖြင့်ပေးလှူသည်ဟု မြေယာအပိုင်းအခြား၊ ရွာအရပ်ဒေသ စသည်ကိုလှူရာ၌ ဖော်ပြထားလေ့ရှိသည်ကို တွေ့ရလေသည်။

ထိုသို့အလှူခွင့်ပြုချက်များကို ကြေးနီပြားများပေါ်တွင် ရေးထိုးရာ၌ ကြေးနီပြားအရေအတွက်မှာ တချပ် သို့မဟုတ် တချပ်ထက်ပို၍ အသုံးပြုကြလေသည်။ ဩဒိယနာမသောမင်္ဂမင်းတို့သည် ကြေးနီချပ်သုံးချပ်ကို သုံးလှောင်ကြသောကြောင့်၊ ၎င်းတို့၏ ကြေးနီချပ်အမိန့်ခွင့် ပြုချက်ကဗျည်းများကို “ဩပလိ-တမြ-ဓာန” ဟူသောအခေါ်အဝေါ်စကား ပြုခဲ့လေသည်။ အိန္ဒိယပြည်မြောက်ပိုင်းနှင့် အရှေ့ပိုင်းဒေသ နယ်မှ မင်းတို့၏ ကြေးနီချပ်တို့မှာ တချပ်တည်းကို အသုံးပြုများ၍ တောင်ပိုင်းကျွန်းဆွယ်ဒေသနှင့် အလယ်ပိုင်းဒေသတို့တွင် တချပ်ထက်ပို၍ အသုံးပြုကြသည်ကိုတွေ့ရှိရလေသည်။ အင်္ဂလန်နယ်မှ ပါလမင်းဆက်၊ သေနမင်းဆက်တို့မှ ထုတ်ပြန်သော ကြေးနီချပ်အမိန့်ခွင့်ပြုချက်တို့မှာ တချပ်တည်းအသုံးပြုလေ့ရှိကြသည်။ သက်ဆိုင်ရာမင်းတို့၏ တံဆိပ်ကို ကြေးပြား၏လက်ငဲ့အောက် အစားကံထိပ်ကွက်တ၌ ထားလေ့ရှိသည်။ ကျွန်ုပ်တို့တွေ့ရှိရသော ရခိုင်မြို့ဟောင်းမှ ကြေးနီချပ်မှာ ဤအမျိုးအစားတွင် ပါဝင်ပါသည်။ တချပ်ထက်ပို၍ အသုံးပြုထားသော ကြေးနီ ချပ်များကား အပေါက်ပေါက်၍ ကြေးနီကွင်းဖြင့် သီပြီးထိုကွင်းအဆက်တွင် တံဆိပ်ခတ်နှိပ်တပ်ဆင်ထားလေ့ရှိသည်။ ထိုသို့သော ကြေးနီပြား အမြောက်အမြားကို အိန္ဒိယပြည်တောင်ပိုင်းဒေသတွင် တွေ့ရှိရလေသည်။

ကြေးနီချပ်အရွယ်အစားမှာတချပ်တည်းသုံး အမျိုးအစားတွင် ဒေပါလမင်း၏ မောင်ဆျရ် (Monghyr) ကြေးနီချပ်မှာ အလျား ၁၈၆ လက်မ၊ အနံ ၁၃၇ လက်မရှိပြီး၊ ဗလ္လာလသေနမင်း၏နေဟတီ (Nahati) ကြေးနီချပ်မှာ အလျား ၁၅ လက်မ၊ အနံ ၁၃၇ လက်မရှိ လေသည်။ တချပ်ပို၍သုံးသော ကြေးနီပြားတို့မှာ မူလကအရွယ်အစား ခပ်ငယ်ငယ်ကို အသုံးပြုသော်လည်း၊ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း ထန်ဂျူ၊ တီရုချီပရပူဒိဒေသမှ ချါလမင်းဆက်မှ ထုတ်ပြန်သော ကြေးနီချပ်တို့မှာ အရွယ်အစားကြီးမားသည့်အပြင် အလေးချိန်လည်း အလွန်များပြား လေသည်။ အကြီးဆုံးတွေ့ရှိရသည့်မှာ ပထမမြောက် ရာဇဇွေမင်းနန်းစံ ရစ်နှစ်မြောက်တွင်ထုတ်ပြန်သော ကရုဒ်ဒေး (Karandai) ကဗျည်း ဖြစ်၍၊ အရွယ် ၁၆၅ လက်မ x ၉၅ လက်မရှိ ကြေးနီချပ်ပေါင်း ၄၆ အဆင်းချပ်ပါဝင်ပြီး၊ တံဆိပ်ကွင်းမပါ၊ ၈၆၄၅ တိုလာ (၂၁၆၇ ပေါင်) လေး သည်။

ကြေးနီချပ်အမိန့်ကဗျည်းစာများတွင် အောက်ပါအကြောင်းအရာများ ပါဝင်လေ့ရှိလေသည်။

- ၁။ ပဏာမအမတ်လောစကားများ
သိဒ္ဓ္ဓမ၊ သုတ္တ၊ ဥ၊ စသော မင်္ဂလာစကားများနှင့် ဗြဟ္မာ၊ဘာသာဆိုင်ရာဖြစ်မှု သီဝ၊ ဗိသု၊ စသည်တို့ကို ရှိခိုးခြင်း၊ ဗုဒ္ဓဘာသာ ဆိုင်ရာဖြစ်မှု ဖျားအစရှိသော ရတနာသုံးပါးတို့အား ရှိခိုးခြင်းများ။
(စာသားလိုနေ၍ ဤအကြောင်းအရာများ ကျွန်ုပ်တို့ ဝေသာလီ ကဗျည်းတွင် မပါရှိတော့ပါ။)
- ၂။ ကြေးပြားအမိန့်ထုတ်သောနေရာ
အလှူရှင်ဖြစ်သော မင်း၏နေရာ မြို့တော်၊ သို့မဟုတ် ရောက်နေဆဲဖြစ်သော အရပ်ဒေသကို ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။ မင်းသည် စင်္ခါ ထွက်၍ ရောက်နေရာ အရပ်ဒေသသို့မဟုတ် ဖျားပုထိုး အဖူးအမြင် လာရောက်ရာဒေသမှ အလှူ ခံရပြုလုပ်လေ့ရှိရာ၊ ထိုအမိန့်ထုတ် ပေးလှူရာတို့ဒေသကိုဖော်ပြခြင်း။
(စာသားလိုနေသဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့ ဝေသာလီ ကဗျည်းတွင် မပါတော့ပါ။)
- ၃။ အလှူရှင်အမည်
လှူ၊ဒါနသောမင်း၏အမည်၊ ဤသို့ဖော်ပြရာ အလှူရှင်မင်း၏အမည်တွင် အဆက်အနွယ် ခမည်းတော်၊ ဘိုးတော်၊ ဘေးတော်တို့၏ အမည်ကိုပါထည့်သွင်းဖော်ပြတတ်လေသည်။ ဤအစိတ်အပိုင်းနေရာမှာ စုစုပေါင်းအထောက်အထားအတွက် အလွန်အသုံးဝင်အရေး ပါလေသည်။
(ဤအကြောင်းအရာများ ကျွန်ုပ်တို့ဝေသာလီ ကဗျည်းတွင် အပြည့်အစုံ မဟုတ်သော်လည်း အဆင့်အတင့်မျှပါသည်။)
- ၄။ အမိန့်စကား
အလှူရှင်မင်းသည် ၎င်း၏မြေယာရွာအပိုင်းအခြားအလှူကို မြို့စား၊ ရွာစား၊ ပြည်စိုး၊ မြေစိုင်း၊ အမတ်သော၊ သက်ဆိုင်ရာမြို့ရယ် ဒေသသို့ရာအထုရှိ မင်းမှတ်တမ်းများနှင့် နောင်လာလတ္တံသော မင်းသောသူများကို ပြောကြားချက်။ (ဤအကြောင်းအရာများ ကျွန်ုပ်တို့ဝေသာလီ ကဗျည်းတွင်အစိတ်အပိုင်း ပါသေးသည်။)
- ၅။ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်နှင့် လှူရသောအကြောင်းရင်း
ထိုမြေယာရွာအပိုင်းအခြားအား မည်သူ့ အတွက် မည်သည့်ဖျားကျောင်းအတွက်ဖြစ်သည်။ မည်သို့သို့အကြောင်းတွင်သုံးဆောင်မည် ဟုဖော်ပြချက်။ (ဤအကြောင်းအရာများ ကျွန်ုပ်တို့ဝေသာလီ ကဗျည်းတွင် အစိတ်အပိုင်းပါသေးသည်။)
- ၆။ ဒေသအပိုင်းအခြားနှင့်အရေအတွက်အကျယ်အဝန်း
လှူ၊ဒါနသောမြေယာ ရွာအပိုင်းအခြားမှာ မည်သည့်နေရာမှ မည်သည့်နေရာအတွင်းစသော နယ်နိမိတ် အရပ်လေးမျက်နှာတို့ကို ဖော်ပြခြင်းနှင့် အကျယ်အဝန်းအရေအတွက်များကို ဖော်ပြခြင်း။ (ဤအကြောင်းအရာများ ကျွန်ုပ်တို့ဝေသာလီ ကဗျည်းတွင် အစိတ် အပိုင်းပါသေးသည်။)
- ၇။ နိဂုံးတိုက်တွန်းခြင်းနှင့် မှာထားမျက်များ
ဤအလှူကို နောင်လာသူ မင်းစသည်တို့က စောင်ရှောက်စေကြောင်း၊ မမျက်ဆီးစေကြောင်းကို ကျမ်းဂန်လာ ဂါထာများကို ကိုးကား၍တိုက်တွန်းခြင်း မှာထားခြင်း။ (ဤအကြောင်းအရာများ ကျွန်ုပ်တို့ဝေသာလီ ကဗျည်းတွင် အစိတ်အပိုင်းမျှပါသေးသည်။)
- ၈။ ကဗျည်းစာရေးသွင်းသူနှင့်သွင်းသူအမည်
ကြေးနီပြားတွင်ရေးသားရမည့် အကြောင်းကို စီကုံးသူနှင့် ကြေးနီပြားတွင် ရေးထိုးသူအမည်များကို ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။ (ကျွန်ုပ်တို့၏ ဝေသာလီ ကဗျည်းတွင် အမတ်တဦး၏အမည်ကျန်ရှိသည့်ကိုဖတ်ရှုရသည်။)

ဘွယ်ရာကောင်းလေသည်။

အခြေအနေနှင့်စာသားပေးရန်

(ခ) ရေသာလကြေးနံချပ် ပြောင်းသင်္ကေတများ

ကြေးပြားအချပ်ပေါင်း အတောမျှားများဖြစ်သည်ဟု အဆိုရှိလေသည်။

ကျိခြင်း၊ လက်ဖွဲ့ပြုလုပ်ရန်ဖြတ်တောက်ခြင်း စသဖြင့် အမျိုးမျိုးအသွင်ပြောင်းခြင်း ခံရသည်မှာ များလှပေတော့မည်။

ဤကြေးနီချပ်ကိုပိုင်ရှင်များလက်သို့ပြန်၍ရရှိလေသည်။

(iv) $\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial \dot{x}} \right) = \frac{\partial L}{\partial x}$

၁။ နေပြည်တော်မြို့နယ်၊ ရှေးဟောင်းအမွေအနှစ်များနှင့် ပတ်သက်သည့် အချက်အလက်များကို စုံစမ်းရန် လိုအပ်သည်။

ပြေးနုပြေး၏ မူလအပြည့်အစုံ ပုံသဏ္ဌာန်များမှာ အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် လက်မအထူရှိလေသည်။

... (V.I.) တွင်ကြည့်နိုင်ပါသည်။

အနောက်ဘက်၌ ခေတ်ကာလ—

ကဗျည်းစာ၏ ခေတ်ကာလကို ကြေးနီချပ်နေက်ကွာအောက်ဆုံး စာကြောင်းတွင်ပါရှိ ရေးသား ထားပါသော်လည်း အထက်ပေါ်ပြ ခဲ့သည့်အတိုင်း မီးမြှိုက်ထားသောဒဏ်ကြောင့် ကြေးသားကွာထွက်သွားသောနေရာတွင် ခုနှစ်သက္ကရာဇ်နေရာ ဖြစ်၍နေလေသည်။ ထိုစာ ကြောင်းမှာ—

*။ ဝ။ ရာဇသမ္ဘတ...အသါစ ဂ...ဖြစ်ရာ ရာဇသမ္ဘတနှင့် အသစ် အကြားစာအနည်းဆုံး နှစ်လုံးရှိသည်။ ပဌမစာလုံးမှာ (၅) အရာကျန်၍ နောက်စာလုံးမှာမူ လုံးလုံးကွာထွက်၍ သွားပြီဖြစ်သည်။ အသစ်မှာဝါဆိုလက်ရှိ၍ (ရ-မှ-ရဒီ) = လဆန်းကိုဆိုလိုပါသည်။ ဤပျက်နေသော နှစ်လုံးမှာ ရာဇသံဝတ္ထရမင်းနှစ်ကို ပြဆိုသော စာန်းပေလောဟု ယူဆရလေသည်။

ထို့ကြောင့် ယခုလောလောသမ္ဘအားဖြင့် ဤသို့ပါရှိသော ခုနှစ်သက္ကရာဇ်ကို မဖတ်နိုင်သေးသဖြင့် ဖြစ်နိုင်သော ယေဘုယျကာလ အပိုင်းအခြားကိုသာ အကွပ်ပုံနှင့် အကြောင်းအရာကို ထောက်ထား၍ ခန့်မှန်းရပေတော့မည်။

ရခိုင်တိုင်း စေသလီမြို့ဟောင်းတဝိုက်တွင် ယခင်အခါက ဒေဝနာဂရီ အက္ခရာသံသယကြိတ်စာသားရေး ကဗျည်းစာများကို အတော် အသင့် တွေ့ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်ရာ အချို့သောကဗျည်းစာများသည် စံနှုန်းမဆက်စသော ရှေးဦးမင်းဆက်များနှင့် သက်ဆိုင်သော ကဗျည်းစာများ ဖြစ်လေသည်။ ထိုကဗျည်းစာများတွင် ရှစ်သောင်းဖုရာမှာ အာနန္ဒစံနှုန်း၏ ကဗျည်းစာကို ပဋေဝ်ဖက်ဆာ အီး၊ အိပ် (ချ်)၊ ဂျွန်စောနီသည် “သုလင်ဘင်-အော့(၆) သည်-စကူး(လ်)၊အော(၆)အိရိယန်တ(လ်)၊အင်(၆)၊ အဖရိကန် စတပိဒီး(၆)”*စာစောင် အတွဲ သ တွင်ခရစ်နှစ် ၁၉၄၀-၄၁ ခုကပင် ပေါ်ပြခဲ့သည်။ နိတိစံနှုန်း၌ ငရဲစံနှုန်းတို့၏ ကဗျည်းစာများကို ဒေါက်တာ ဒ-စော(၆)ကာ(၆)သည် အိပ်ရိဖီးယား အင်းဒီးကာ၊*† စာစောင်အတွဲ ၂ တွင် ၁၉၇၁ ခုတွင် ပေါ်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

ဤကဗျည်းကျောက်စာများအပြင် ထိုစံနှုန်းမဆက် အချို့သော မင်းတို့၏ ဝဂ်းများကိုလည်း တွေ့ရှိရသေးသည်။ စေသလီတွင် ထိုစံနှုန်းမဆက် အပိုင်းသော ခေတ်ကာလကိုမူ အာနန္ဒစံနှုန်း၏ ကဗျည်းစာတွင်ပါသော မင်းဆက်နှုန်းစံ နှစ်များနှင့် အက္ခရာပုံသဏ္ဌာန်ကို ထောက်၍ ခန့်မှန်းခဲ့ကြလေသည်။ ၎င်းကျောက်စာကို ပဌမဆုံးအကြိမ် ဖတ်ရှု အက္ခရာပြန်ခြင်း၊ အနက်ပြန်ခြင်းများ ပြုလုပ်သော၊ ပဒရ်ဒင်ကာ အီး၊ အိပ်(ချ်)၊ ဂျွန်စောနီက အာနန္ဒစံနှုန်း၏ ကဗျည်းမှ အက္ခရာပုံသဏ္ဌာန်သည် အိန္ဒိယပြည်၊ နာလန္ဒာအရပ်တွင်တွေ့ရှိသော ယခင်(၆)မန်မင်း၏ ကဗျည်းစာအက္ခရာပုံသဏ္ဌာန်နှင့် ရေးဟန်ပါတူညီကြောင်း စတင်ပေါ်ပြခဲ့သောကြောင့် ဒေါက်တာ ဒ-စော(၆) ကာ(၆)က ဆက်လက်၍ ထိုယခင်(၆)မန်မင်း၏ နာလန္ဒာကဗျည်းစာ၏ ခေတ်ကာလကို ခရစ်နှစ် ၇၂၉ ခုလောက်ခန့်မှန်းလေသည်။ ထို့ကြောင့် အာနန္ဒစံနှုန်းမဆက် အုပ်စိုးသော စံနှုန်းမတို့၏ ခေတ်ကာလကိုလည်း ကဗျည်းစာပါ နန်းစံနှုန်းတို့ဖြင့်တွက်၍ ခန့်မှန်းနိုင်လေသည်။ ထိုသို့ခန့်မှန်းရာတွင် ငရဲစံနှုန်းအမည်ရှိသော မင်းတပါး၏ နန်းစံကာလမှာ ခရစ်နှစ် ၅၇၇ ခုမှ ၅၇၈ ခုယူဆထားလေသည်။

ထိုခရစ်နှစ်အမည်ပါရှိသော ကဗျည်းစာ တခုကိုလည်း စေသလီမြို့ဟောင်းမှပင် တွေ့ရှိခဲ့ရလေသည်။ ထိုခရစ်နှစ်မင်း၏ ကဗျည်းစာပါ အက္ခရာပုံသဏ္ဌာန်များမှာ ယခုကျွန်ုပ်တို့၏ ကြေးနီပြားကဗျည်းပေါ်တွင် ပါရှိသော ကဗျည်းအက္ခရာ ပုံသဏ္ဌာန်များနှင့် သဘောအားဖြင့် ဆင်တူလျက်ရှိသည်ကို တွေ့မြင်ရလေသည်။ ထိုခရစ်နှစ်မင်း ကဗျည်းစာကို အိန္ဒိယကဗျည်းကျောက်စာဝင်ကြီး ဒေါက်တာ ဒ၊ စ၊ သာ(၆)ကာ(၆) က ခရစ်နှစ်ပေါင်း ခြောက်ရာစုကာလ လေးပိုင်းအနက် စတုတ္ထအပိုင်းကာလနှင့် သက်ဆိုင်ကြောင်း ပေါ်ပြထားရာ၊ ကျွန်ုပ်တို့ကြေးနီပြား ကဗျည်းစာကိုလည်း ထိုခေတ်ကာလနှင့် သက်ဆိုင်တန်ရာသည်ဟု အကြမ်းအားဖြင့် ယခုလောလောသမ္ဘ ယူဆထားရန် ဖြစ်ပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ခရစ်နှစ် ခြောက်ရာစုထက် နောက်မှကျန်ခဲ့ဟု ယူဆထားရန်ဖြစ်ပါသည်။ ရခိုင်တိုင်း မြို့ဟောင်းတဝိုက်တွင် ငွေ့ရှိခဲ့ ပြီးသော အချို့ကျောက်စာများမှ အက္ခရာပုံသဏ္ဌာန်တို့နှင့် သေကြေးပြားမှ အက္ခရာပုံသဏ္ဌာန် တူသည်များလည်း ရှိပါသေးသည်။ ထိုကျောက်စာ တို့မှာ ရှစ်သောင်းဖုရာတွင်ရှိသော အာနန္ဒစံနှုန်း ကဗျည်းရေးထိုးထားသော လေးထောင့် ကျောက်စာတိုင်ကြီးမှ အရွှေ့ထက်မျက်နှာ (တိုင်းရင်းသို့ ၃၄၆)နှင့် ယခုမြို့ဟောင်းပြတိုက်ရှိ မူလဝန်ထီးတောင် နတ်ကွန်းမှကျောက်စာ (ပုံ ၃၃၇) တို့ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကျောက်စာ ၂ ခုလုံးမှာလည်း အပျက်များလှ၍ စာသားအနည်းငယ်သာ ကျန်ရှိလေသည်။

ဤနေရာတွင် မှတ်သားရန်မှာ ဤကြေးနီပြား ကဗျည်းစာမှာ စံနှုန်းမဆက်မူမင်းတပါးပါးထုတ်ပြန်ခဲ့သလောဟူသောအမေးကိုအလယ်တက ြေဆိုရန် မဖြစ်နိုင်သေးပါ။ ကဗျည်းစာတွင်ပါသော မင်းအမည်တို့မှာလည်း ဖျက်ဆီးဖြတ်တောက်နေသည့် အစိတ်အပိုင်းများတွင် ပါသွားပြီ ဖြစ်၍ မရှိတော့ပါ။ သို့သော် ဤကြေးနီပြားကဗျည်းစာမှာ စံနှုန်းမဆက်နှင့် သက်ဆိုင်သော၊ သက်ဆိုင်လိမ့်မည်ဟူ၍ကား ထင်ရှားပြီပါသည်။ ကဗျည်းစာတွင်ပါရှိသော အကြောင်းအရာများ—

ကြေးနီပြားချပ်သည် အစိတ်အပိုင်းများသာ ဖြစ်သောကြောင့် စာသားများမှာလည်း မပြည့်စုံတော့ပါ။ အရေးကြီးအော အစိတ်အပိုင်း တို့မှာ ထိုမရှိသောသော နေရာများတွင်ပါရှိသွားလေပြီ။ သို့သော် ကျန်ရှိသောစာသားများကိုပင် ကြေးနီပုံတယ် လေ့လာနိုင်ပါသေးသည်။ ကဗျည်းစာ၏ ရွှေ့ထက်မျက်နှာတွင် အထက်ပေါ်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မူလက စာတဆယ်ငါးကြောင်း ပါရှိမည်ဖြစ်ရာ ယခုအပေါ်ဆုံး စာသုံး ကြောင်းမှာ မရှိတော့ပေ။ ထိုစာသုံးကြောင်းတွင်ပင် ကဗျည်းစာ၏ အစဖြစ်သော မင်္ဂလာစကားများ၊ ပဏာမဝတ်ပြုစကားနှင့် ကဗျည်းစာ ထုတ်ပြန်သောနေရာ စသည်များ ပါရှိပေလိမ့်မည်ဟူ၍ ထင်မှတ်ရလေသည်။

ယခုလက်ရှိ ကဗျည်းစာ၏အပေါ်ပိုင်း စာခြောက်ကြောင်းတို့မှာ အလျဉ်းချုပ်သောမင်း၏ အဆက်အနွယ်ကို ပေါ်ပြသောမင်းဆက်မှ ခမည်းတော်၊ ဘိုးတော်၊ ဘေးတော်မင်းတို့ အမည်များဖြစ်ပါသည်။ အနည်းဆုံး အဆက်ခြောက်ဆက်ကိုမူ ပြု၍ထားရာ၊ စာသားအပြည့်အစုံ သာရှိနိုင်ပါက အလွန်အရေးကြီး စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသော ရာဇဝင်သမိုင်း အထောက်အထားများ ဖြစ်ပေမည်။ သို့သော်စာကြောင်း တိုင်း၏ အသုံးပိုင်းများ ပြတ်နေ၍ မင်းအမည်တို့မှာ မရှိတော့ပေ။ မဟာရာဇ်နောက်တွင် မင်းအမည်များ လာရှိရပေမည်။ ထိုမင်း၏ မယ်တော် ဖြစ်သော မိဖုရားတို့၏အမည်မှာကား ကျန်သောအစိတ်အပိုင်းတွင်ဖြစ်ရာ အပေါ်ဆုံးစာကြောင်းရှိ အမည်မှလွဲ၍ အခြားငါးဦးကို သိရလေသည်။

- (၁) ဇွဲက...ဒေဝျာ သိရိက...ဒေဝီ
- (၂) ဇွဲကိဇ္ဇောဓမ္မေျာ သိရိကိဓိတောမိဒေဝီ
- (၃) ဇွဲကိဒ္ဓိဓမ္မေျာ သိရိကိဓိဓိလဒေဝီ
- (၄) ဇွဲကုကနျာဒေဝျာ သိရိသုကနျာဒေဝီ
- (၅) ဇွဲကျော်ဒေဝျာ သိရိကျော်ဒေဝီ
- (၆) ဇွဲကလျာဏဒေဝျာ သိရိကလျာဏဒေဝီ

ထိုမိဖုရားတို့များသော အဆက်ဆက်အားဖြင့် ပိုမိုရာဆက်ခံလာသူ (ပါဒါနုဘတ)ဖြစ်သောမင်းကြီး (ပုရမမာယောစွရ)များ၏ အမည် ကိုကား အထက်ဆုံးပြီးသည့်အတိုင်း မသိနိုင်တော့ပေ။

* Prof. E. H. Johnston: Bulletin of the School of Oriental and African studies, Vol. XI, 1943-46.
† Dr. D. E. Sircar: Epigraphia Indica, Vol. 22, 1958.

ထိုနောက်ကျဉ်းစာတွင် ဆက်လက်၍ အောက်ပါစာကြောင်း နှစ်ကြောင်းတွင် ပါရှိသောစာကြောင်းအစုအဝေးများမှာ “မိမိ၏
 ၎င်း၊ ဟပါသောအဖွဲ့အစည်း၊ ပေါ်ပေါက်လာသည့် နေရာအခါများမှာ အစောပိုင်းများသည် ထိုကဲ့သို့အားလုံးမှာ ကုသိုလ်အစုအဝေး
 အဘဟက အသုံးအဆောင် အောက်ပေါ်ပြုပါ အဓိကအားဖြင့် ထိုကဲ့သို့ အစုအဝေး အများစုများဖြစ်လေသည်။

၎င်းအကံစရာ နှစ်ကြောင်းတွင်ကား အကြောင်းအရာ ဆိုလျက်မှာ “မိမိဆောက်လုပ်သော ကျောင်းတွင် ရတနာဆုံပါးက
လေးပါးအသုံးအဆောင်အတွက်ဖြစ်ရန်နှင့် (ကျောင်း)ကျိုးပေါက်ပျက်စီးသော် (ပြင်ဆင်ရန်) ဖူးလျှင် “အစရှိသော ဝေလျှင်မြှင့်
အကြောင်းကို ဖော်ပြထားသည်။

၎င်းအား စာကြောင်းတွင် အဓမ္မာ ပိမ္မိရားတိုး၏အမည် ပါရှိပြန်လေသည်။ ထိုအမည်မှာ “ ကိပ္ပဇဇေဓမ္မာ...ကိပ္ပဇဇေဓမ္မာ” ဖြစ်သည်။ ထိုနောက် “နောက်လာလတ္တံ့သော ဇေတဝန်နေမထေရ်ကြီး အရပ်လေးမျက်နှာမှာ အရိယာဘိက္ခုသံဃာ” ဟူ၍ စာကြောင်း ပါရှိလေသည်။

၎င်းအောက်စာကြောင်းမှာမူ လူ့သောရွာမြေအပိုင်းအခြားကို ဘော်ပြရှိထားခြင်းဖြစ်ရာ “ဧရိက္ခံအမည်ရှိသော သုံးထောင်ရှိသော ရွာကိုလူ့အပိုပြီးဖြစ်ကြောင်း” နှင့်ပါရှိရာ “ဧရိက္ခံ” မှာရွာ၏အမည်နှင့် သုံးထောင်မှာ မြေအကျယ်အဝန်းဖြစ်ဟန်ရှိသည်။ ထို့ပြင် အပိုင်းအခြားမှာ ဆက်လက်ပေါ်ပြထွက် အရှေ့မျက်နှာ နှယ်ရပ်စိတ်အပိုင်းအခြားမှာ အပိုင်းပျက်နေသည်။ နောက်က “ပြုလုက္ခာဇောလာ” ကျောက်ဘန်း” နှင့် သျက်ပင်ပေါ်သည်။ အနောက်ဘက် နယ်နိမိတ်မှာ “ဝင်္ဂေဝ်လ္လ” ဟုပါရှိသေးသည်။ မြောက်မျက်နှာနယ်နိမိတ်အပိုင်းမှာ အမည်မပါရှိသော။ တောင်မျက်နှာနယ်နိမိတ်မှာလည်း မရှိတော့ပေ။ လူ့သောနေရာရွာအမည် “ဧရိက္ခံ” နှင့်နယ်နိမိတ်အပိုင်းအခြား တို့ပါသော “ပြုလုက္ခာဇောလာ” ကျောက်ဘန်းနှင့် သျက်ပင်၊ ၎င်းပြင် “ဝင်္ဂေဝ်လ္လ” ဟူသောအမည်မျိုးမှာ စိတ်ဝင်စားဘွယ်ဖြစ်သည်။ ဤအညွှန်းနှင့် ပတ်သက်သော အရာအပတ်မှာ အတိအကျဖြစ်ပါသည်။ “ဝင်္ဂေဝ်လ္လ” တွင်သာ “ဝ” နှင့်အောက်က “လ” ဤနှစ်လုံး အနည်းငယ်ရှိပါသည်။ ဧရိက္ခံ ပြုလုက္ခာဇောလာဝင်ဂေဝ်လ္လ စသောအမည်တို့ကို ဆက်လက်သုတေသနပြုဘွယ်ဖြစ်ပါသည်။

ဤနေရာတွင် ရွှေဘက်မှကုန်သွယ်သည့် နောက်ဘက်မှကုန်သွယ်သည့် အစပထမနှစ်ကြောင်းနှင့် တဝက်တွင်ပါသော အကြောင်းအရာ ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်။ ထို့ကြောင့်ကောင်းမှုကိုလိုလား အလေးအမြတ်ပြု၍ ပေးလှူအပ်သည့်တို့ကို စောင့်ထိန်းကြစေကြောင်း ကောင်းမှုအကျိုး ကျေးဇူး ကောင်းမှုကိုအလျဉ်းသောမင်းတို့သည် ဂရုပြုစေကြောင်း ငါတားခဲ့သော ကုသိုလ်ကောင်းမှု အကျိုးရရှိစေကြောင်း၊ အနိစ္စတယ် စသဖြင့်ပါရှိလေသော်။

၎င်းအောက်စာလေးကြောင်းတို့မှာမူ အများအားဆိုင်ရာ သိလောက် ပေါင်းသုံးစွန့် တဝက်ဖြစ်လေသည်။ ဤစကားများမှာလည်း အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင်းကဲ့သော တာဗြိဂါသနကြေးခံရပုံ အမိန့်စာတို့တွင် အများအားဖြင့် ပါသည်ချည်းဖြစ်လေသည်။ ဤစကားများမှာ ဇူးဟောင်းသံဃာကြီးကမ်းကြီးများဖြစ်သော ဗဟာဘရတစသည့် ကျမ်းများတွင်ပါသော စကားများဖြစ်သည်။ အချိန်မှာ ယုဠိဓမ္မင်အား ဝျည်းသိသဖြတ်က ပြောကြားသော ဩဒါစကားများ ဖြစ်သည်။ ထိုစကားများကို ဤကြေးခံရပုံကဗျာတွင် အဆိုပိုင်းများ ပျက်နေပါသော်လည်း အပြည့်အစုံကို အော်ဂဲနီအတိုင်း ဖြည့်စွက်ရပါသည်။

ယဿ ယဿ ယဒါ ခုနိဗ္ဗာဏံ တဿ တဒါ ဖေဓိ

ယုဒ ဒဏ္ဍာ ခြံရံတံသော ယဏ္ဍာဗြဟ္မ ယုဒိဗ္ဗိရံ

မဟိ* မဟိဉ္ဇတံ ဂြေဗ္ဗ ဒါနာဇ္ဈေယောနုပါလနဓိ။

သို့ဒဏ္ဍိန်ပြဒဏ္ဍိန်ဝိယောဟရေတဝသုဉ္ဇရစ်။

သဝိဗ္ဗာယံ ဣမိဒ္ဓိက္ခာ ပိဏ္ဏာနိဿဟ မဇ္ဇတိ။ ။

မစို့ ဝမ်း သဟဋ္ဌာန် သွင် မောဒတိ အုဗိဒ

အဏ္ဏေယျံ စာနုဗ္ဗန္တံ စ တာဗျေဝ နရဏေ ဝသေဝိ။ ။

[illegible]

အောက်စာကြောင်းမှာ “ဗမာ့မိမိ ရင်ဒါဒါဒါ” ဟုပို၍ “ရင်ဒါဒါဒါ” အမည်ရှိသော အမေကြီးဟု အနက်ရ၍ ဤကြေးပြားအမိန့် စီမံထုတ်ပြန်ရာ ကမ္ဘာ့သမ္မတများတွင်လည်း ရှင်ဘုရင်၏ အလှူ၊ ဆိုင်ရာထုံးတမ်းအမိန့်စသည်ကို တာဝန်ယူ၍ထုတ်ပြန်ရသူ အမိန့်အတိုင်းအတည်ဖြစ်ရန် ဆောင်ရွက်ရသော အမတ်ကြီး၏အမည်များ ပါရှိရေးထိုးထားလေ့ရှိသည်။ ၎င်းပြင် ကြေးနီပြားတွင် ရေးထိုးမည့် ကမ္ဘာ့မိမိ စီမံရေးသားရသောသူအမည်ကို ၎င်း၊ ရေးထိုးသောစာတွင်း သူအမည်ကို၎င်း၊ မော်ပြပါရှိလေ့ရှိရာ ပြားပေါ်ပေါ်သော အမတ်ကြီးမှာ ရှင်ဘုရင်အမိန့်ဆိုင်ရာ တာဝန်ယူရသောသူသာ ဖြစ်ဟန်ရှိပါသည်။

ဖြစ်ပါလေသည်။ အစဦးလောက်သာဖြစ်၍ ခုနစ်နေ့ထုတွင်လည်း ပျက်၍နေလေသည်။

ရခိုင်တိုင်းမြို့ဟောင်းမြို့နယ် ဝေသာလီမြို့ဟောင်းတွင် တွေ့ရှိရသော ကြေးနီပြား ကုမ္ပဏိယနှင့် ပတ်သက်၍ ပဌမဆုံး လေ့လာသုတေသန ပြုခြင်းအချက်အလက်များကိုထောက်၍ ရှေးဟောင်း ကြေးနီပြား ကုမ္ပဏိယမှ စုစုပေါင်းရရှိသော ရှေးဟောင်း အက္ခရာဆိုင်ရာ ပေါ်ရာဇ်ကလံဗေဒ အထက်သော်၎င်း၊ အထောက်အထားများစွာ ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်းကိုသိရှိနိုင်လောက်ပါသည်။ ထို့ကြေးပြား ကမ္ပဏိယ စာကိုးသက်လက်၍ ရှေးဟောင်းသုတေသနပြုရန်အတွက် ဆောင်ရွက်သွားသောကြောင့်အသေးစဉ်အသေးစည်းတင်ပြပါသည်။ အစိတ်အပိုင်းမျှလောက်သာ ဖော်ပြရသော ကြေးနီပြား ကမ္ပဏိယ စာကိုးသက်လက်၍ ရှေးဟောင်းသုတေသနပြုရန်အတွက် ဆောင်ရွက်သွားသောကြောင့်အသေးစဉ်အသေးစည်းတင်ပြပါသည်။

သုတေသနသောကတွင် ဟူမသုံးအကြိမ်အဖြစ် တွေ့ရှိချက်ဖြစ်သည့်အပြင် ပါရှိသောအကြောင်းအချက်များအားဖြင့်လည်း ရှေးဟောင်းအက္ခရာပုဒ်များအားဖြင့်လည်း အလွန်အရေးပါအရာထောက်လှသော ရှေးဟောင်းသုတေသနဆိုင်ရာ တွေ့ရှိချက်ကြီး တရပ်ဖြစ်ပါသည်။

- ၄) ညွှတ်ပါနုရတား ပရမမာပေတေရော မဟာဒေဝျံ ငြိက...ဒေဝျာ မုတုန္တော မဟာရာဇ
- ၅) ညွှတ်ပါနုရတား ပရမမာပေတေရော မဟာဒေဝျံ ငြိကိန္တောဗ္ဗေဝျာ မုတုန္တော မဟာရာ
- ၆) ညွှတ်ပါနုရတား ပရမမာပေတေရော မဟာဒေဝျံ ငြိကိန္တောဗ္ဗေဝျာ မုတုန္တော မဟာရာ
- ၇) ညွှတ်ပါနုရတား ပရမမာပေတေရော မဟာဒေဝျံ ငြိကိန္တောဗ္ဗေဝျာ မုတုန္တော မဟာရာ
- ၈) ညွှတ်ပါနုရတား ပရမမာပေတေရော မဟာဒေဝျံ ငြိကိန္တောဗ္ဗေဝျာ မုတုန္တော မဟာရာ
- ၉) ညွှတ်ပါနုရတား ပရမမာပေတေရော မဟာဒေဝျံ ငြိကိန္တောဗ္ဗေဝျာ မုတုန္တော မဟာရာ
- ၁၀) သွ ပရ ကုလ သမုန္တဝါနွ ရေ နြံ ညွတ် နုစရံလ္လ ဘဝိယတော သထာဟိမ် အနုဂ
- ၁၁) ကုလသယတံ သဟိတဉ္စ ဝက္ကိသဝ္ဋိနိ ဝိဒိဟမေဟဒဉ္စ ဝေါ သထာပရေက
- ၁၂) သွကာရိတ ဝိဟာရေ ရတုတ္ထိယော ပယောဂါယ စတု မြဉ္ဇယနိမိတ္တံ ဘဒ္ဒသ္မုဋိတဉ္စ
- ၁၃) ကိဇ္ဇာဇုဒ္ဓေဝျာ အာဂတာနာဂတ ဇေတဝနဝါသိ ည္ဇဝိရ စာတုဒ္ဋိဇ္ဈိယျ ဘိက္ခုသိယ
- ၁၄) သံဗြဒါနော ငွေဂ္ဂိတ္တနာမာတြိ သာဟဉ္စိကော ငြာမေတိ ည္ဇမ္ဗော သဿ သီမာ ပူဝေဏ
- ၁၅) ငြိလက္ကာဇေလာဇိလာပတ္တိရာမြဉ္စကွဉ္စ ပဇ္ဇိမေန ဝဂ္ဂေဝိလ္လ ဥတ္တရေ

(ဤပထမပျက်နှာမှ အပေါ် ဆုံးစာအကြောင်းနှင့် စတုတ္ထမြောက် စာကြောင်း၏ အလယ်ပိုင်းအပို အခိတ် အပိုင်း သည်၎င်း၊ ကျန်စာကြောင်း
 ပိုင်း၏ အဆုံးပိုင်းများ သည်၎င်း၊ ကြေးနီဖြားတွင် ဖြတ်ပိုင်း၍ ကိဆိ ခံရသော အခိတ်စာပိုင်းများတွင် မိရှိရုံ သွားပြီဖြစ်လေသည်။)

၄၆

ဒုတိယ ဗျက်မှာ မတ်စလျက်

- က) တက္ကသိုလ်တို့၏ ဘိလပ်ဒ်သွင်ဟူသောစာပေ ပရိပါလနီယောပိစ ယာနိဟ ဒတ္တာနိ
- ဌာ) ဓမ္မိကံ ယသ္မာဓာရဏံ ဓမ္မိဘိလပ်ဒ်ပဂေါရဝိစ္စ မဟာပျနုဇ္ဈာတ မလာနိတာနိ
- ဇာ) ဒီယတေ စ ပုဒ္ဒေ ပုဒ္ဒေ ယသျ ယသျ ယဒါဘုမိသ္မိသျတသျတဒါမလမ် ပု
- ဋာ) ယတူဒြက္ခယမိဗ္ဗိရ မဟိမ္မဟိမဝံဓြေဗ္ဗ ဒါနာဓြေဗ္ဗယောနုပါလနမ် သု
- ဍာ) ယော ဟရေတဝသုန္ဒရမ် သဝိဗ္ဗာယံ ငြိမိတူတာ ပိဏ္ဍာသ္မဟ မလ္လဏိ
- ဎာ) သုဂေါ မောဒတိဘုမိဒး အဂ္ဂေယျါ စာနုမန္တာ စ တာဗျေဝ နရဂေါဝသေတ်
- ဏ) မဟာ မန္တရေဂါဒိတျဒါသော

၁၁၀၇။ ရာဇပသမ္ပတ . အသိရူ

(ဗျမတ်စလျက်တွင် စာကြောင်း အဆုံး ယိုင်းစာသားများမှာ ငြေးနီဖြား ကို ဗျက်ဆီးဖြတ်ယိုင်း စဉ်က ပါရာသွား ခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ထိုစာသား မျိုးမှာ အိန္ဒိယပြည်တဝှမ်းလုံးတွင်တွေ့သော ရှေးဟောင်း တာမြူ ဂါသန-ပဋိ (ငြေးနီဖြား အမိန့်စာ) များတွင်လည်း ရေးလေ့ ရေးထရှိသော စာသား မျိုးဖြစ်သောကြောင့်၊ စာကြောင်း ၁ အဆုံးတွင် (ပုရာ နရေ ခြေ ဒါနာနိ) ဟူ၍၊ စာကြောင်း ၃ အဆုံးတွင် (ပွဲ ဒတ္တာ ဒွိဇာတိဘျော) ဟူ၍၊ စာကြောင်း ၄ အဆုံးတွင် (ဒတ္တာမိ ပရဒတ္တံ ဝါ) ဟူ၍၊ စာကြောင်း ၅ အဆုံးတွင် (မဇ္ဈိ စိမံ သဟဗြာဏိ) ဟူ၍၊ ဖြစ်ပွက်နိုင်ပါသည်။

Signature

ပြတိုက်နှင့် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ

ယဉ်ကျေးမှုဌာနမှ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများနှင့် ပတ်သက်၍ အမှာစာထုတ်ပြန်ခြင်း

ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ တူးဖော်ရရှိခြင်း ပေါ်ပေါက်ခြင်းများမှာ နိုင်ငံအနှံ့ အပြားတွင် ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကို သတင်းစာများတွင် ပါရှိခဲ့လေသည်။ ထိုသို့သတင်းစာများတွင် ပါရှိသော သတင်းများမှာ အကြောင်းမျိုးကြောင့် တစ်တစ်ရံ ရှေးဟောင်းပစ္စည်း ဟုတ်သည်ထက် ပိုမိုခွဲကွဲ၍လည်း စိတ်ဝင်စားဘွယ်ဖြစ်အောင် ရေးသားထားသည်များလည်း ပါဝင်လေသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ အရပ်ရပ်တွင် ဤကဲ့သို့ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ တွေ့ရှိပါက ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနအဖွဲ့များနှင့် ထိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်လေ့လွန်းများပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက် ထိုအရပ်ရပ်ဒေသများရှိ ပြည်နယ်၊ တိုင်း၊ ခရိုင်၊ မြို့နယ် လုံခြုံရေးနှင့် အုပ်ချုပ်မှုကော်မတီများသို့ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ အရပ်ရပ်ရှိ အချို့ နေ့စဉ်ပါရီပ ၆ ရက်နေ့စွဲဖြင့် အမှာစာ တစောင်လေးပို့ မေတ္တာရပ်ခံခဲ့ပါသည်။ ထိုအမှာစာတွင် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ အရပ်ရပ်ရှိ အချို့သော ကျေးလက်တောရွာဒေသများနှင့် မြို့နယ်များတွင် ရှေးဟောင်း စေတီပုထိုးများကို ပြုပြင်ရန်အတွက် ဖြိုဖျက်တူးဖော်ခြင်းနှင့်၊ သိုက်ဘူခြင်းစသည့်ကိစ္စရပ်များကို တော်လှန်ရေးအစိုးရ၏ ခွင့်ပြုချက်တစ်စုံတစ်ရာမရှိဘဲ ပြုလုပ်တူးဖော်နေကြကြောင်း မကြာခဏသတင်းစာများတွင် ဖတ်ရှုသိရှိကြောင်း၊ ဤသို့တူးဖော်မှုများ ပြုလုပ်ကြရာတွင် အချို့သို့သော် ရှေး ပေပစ္စည်းဥစ္စာများကို လိုလား၍၎င်း၊ အချို့သို့သော် လုပ်ငန်းကိုင်ငံနိုးလုပ်ကိုင်ရာတွင်၎င်း၊ မြေဖွင့်တူးဖော်ရာမှ ရှေးဟောင်း ရုပ်တုရုပ်ပွားတော်များ၊ ဖုရားဆင်းတုများ၊ ဆေးရေးရုပ်များ စာသားပါသော သတ္တုပြား၊ ကျောက်ပြား၊ ပုဂံပိုက်စာများ၊ ကျောက်မျက်ရုတန်ခိုးနှင့် သက်ဆိုင်သော အသုံးအဆောင် အရာဝတ္ထုပစ္စည်း အမျိုးမျိုး၊ ကြေးချပ်၊ စင်၊ ရုပ်၊ ဆိုးခွက်၊ စင်၊ ချပ် စသည်တို့ကို တွေ့ရှိဖော်ထုတ်လေ့ရှိကြပါသည်။ ဤကဲ့သို့ တော်လှန်ရေး အစိုးရ၏ ခွင့်ပြုချက် တစ်စုံတစ်ရာမရှိဘဲ စည်းကမ်းမဲ့ တူးဖော်ခြင်းအားဖြင့်၊ ရှေးဟောင်း သမိုင်းဆိုင်ရာ သုတေသန အထောက်အထားများ ပျက်စီးဆုံးရှုံးရသည့် သာမက၊ မသမာသဘောမျိုးမှာ မတရားသဖြင့် ကိုယ်ကျိုးရွာနိုင်ရန် အခွင့်ကောင်းရရှိသကဲ့သို့ ဖြစ်နေပါသည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍ မည်သည့်လုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်ရာတွင်မဆို အထက်အပေါ်ပြပါ ဝတ္ထုပစ္စည်းများအားလုံး အပါအဝင် ရှေးဟောင်း ဝတ္ထုပစ္စည်းများ တွေ့ရှိခြင်း ပေါ်ပေါက်ခြင်း၊ တူးဖော်ရရှိခြင်း အစရှိသည့် ကိစ္စရပ်များကို သတင်းစာများ ဖတ်ရှုရခြင်းဖြင့်သော်၎င်း၊ တဆင့်စကားဖြင့် သတင်းရရှိခြင်းဖြင့်သော်၎င်း၊ သိရှိသည့်အခါများတွင် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်၊ တိုင်း၊ ခရိုင်၊ မြို့နယ်လုံခြုံရေးနှင့် အုပ်ချုပ်မှုကော်မတီများသို့ နီးစပ်ရာ ရှေးဟောင်းသုတေသန ဌာနခွဲထိပ်သို့ အလျင်အမြန် အကြောင်းကြားကြရန် စသော အကြောင်းများ ပါဝင်လေသည်။

ပုဂံ၊ သယံဇာတ အပေါ်စေတီမှ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ

ပုဂံမြို့တွင်ယခုနှစ်အတွင်း ရှေးဟောင်းအဆောက်အအုံ စေတီပုထိုးများကို ထိန်းသိမ်းပြုပြင်မှုများ ဆောင်ရွက်ရာတွင်၊ ရှေ့ဆံ့တော် စေတီကြီး၏အနောက်ဘက် သယံဇာတအမည်ပေးထားသော ဂူပုထိုးအမှတ် ၁၅၅/၆၇ လည်း ပါဝင်ခဲ့လေသည်။ ထိုဂူပုထိုး၏ အတွင်းတွင် နံရံများရှိက ဆေးရေးဆွဲချပ်များလည်းရှိရာ စိတ်ဝင်စားဘွယ်ကောင်းသော ပုံအချို့ကို ကူးယူပြီး ရှေးနှစ်ချုပ် အစီရင်ခံစာများတွင် ပေါ်ပြခဲ့ဘူးလေသည်။ ထိုဂူပုထိုးအပေါ်စေတီကို ပြုပြင်ရန် အုတ်ဟောင်းများရှင်းလင်းရာတွင် ၁၉၆၄ ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၉ ရက်နေ့က ရှေးဟောင်း မစ္စည်းများကို တွေ့ရှိခဲ့လေသည်။ ထိုပစ္စည်းများမှာ အလွန်စိတ်ဝင်စားဘွယ်ကောင်းပြီး ဤဌာနမှ ယခင်အခါက မတွေ့ဘူးသေးသော ပစ္စည်းများလည်း ပါဝင်ပါသည်။

- (၁) ရုပ်ပုံများပေါင်းကြပါရှိသော ကြေးပြားတချပ်။
- (၂) ပုဂံခေတ်ရွှေပိုင်းဆိုင်ရာကျောက်ဗုဒ္ဓဆင်းတုတခု။
- (၃) ပုဂံခေတ်နောက်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကြေးဖြူဆင်းတုတခု။
- (၄) ဗိုက်ပူကျောက်ဆင်းတုကြီးတခု။
- (၅) ဗိုက်ပူကျောက်ဆင်းတုလတ်တခု။
- (၆) ဗိုက်ပူကျောက်ဆင်းတုငယ်တခု။

(၁) ရုပ်ပုံများပေါင်းကြပါရှိသော ကြေးပြားတချပ်။ (ပုံအမှတ် ၃၀)။ ။ ၎င်းကြေးပြားမှာ အလျား ဆယ်တစ်လက်မခွဲ၊ အနံလေး လက်မခွဲရှိသည်။ ထိုတစ်ပိုင်းကြီးသော ကြေးပြားကြီးမှ အောက်ဘက် အစိတ်အပိုင်းဖြစ်လေသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ဤရုပ်ပုံများပေါင်းကြပါရှိသောနေရာမှ ကြေးပြားကြီးတချပ်၏ အောက်ပိုင်း အစိတ်အပိုင်းသာဖြစ်၍ အပေါ်ပိုင်းရှိပေးထားသူ ဆိုလိုသည်။ ကြေးညိုအနည်းငယ် တက်နေသည့်အခါမှ ခိုးခံ၍ ကြေးပြားအခြေအနေမှာ ကောင်းပါသေးသည်။ အထူမှာ ပြားထူလောက်ရှိသည်။ လက်ရှိကြေးပြားမှာ၊ အပေါ်ဘက်တွင် အထက်အစိတ်အပိုင်း ကျိုးသွားသော အရာများ ပါရှိသည်။ အထက်ပိုင်း အလယ်က ကျိုးနေသော်လည်း ပေါင်းကြပုံပေါ်ထားသော အစိတ်အပိုင်း ရုပ်ပုံများကို ထိခိုက်ခြင်းမရှိ၊ အလွန်ကောင်းစွာသောအားဖြင့် ရုပ်ပုံများ အပြည့်အစုံရှိလေသည်။ ရုပ်ပုံများ ပေါ်ရှိအားသောနေရာမှာ အလျားကီးလက်မနှင့် လေးပုံသုံး၊ အနံမှာ လေးလက်မရှိလေသည်။ အနောက်ဘက်မှ အပြင်အရံရှိသကဲ့သို့ ပေါင်းကြအောင်ပုံပေါ်ထားသော ရုပ်ပုံများမှာ ပုဂံခေတ်ဆိုင်ရာ ပုံများဖြစ်ကြောင်း ရှုတ်တရက်မြင်ရုံနှင့်ပင် သိနိုင်ပါသည်။ ပုံများအပျက် အစီးမရှိ ကောင်းမွန်လှသည်။ ရှေးကြံသော အသွင်လက်ရာတို့မှာ ဤကြေးပြားပေါ်တွင် အကောင်းပကတိတွေ့ရခြင်းမှာ အလွန်ကောင်းလှသော တွေ့ရှိခြင်း တစ်ခုဖြစ်လေသည်။ ရုပ်ပုံအလယ်တွင် သလွန်ညောင်စောင်းပေါ်တွင် ဖြတ်စွာဖုရား လျောင်းတော်မူလျက်ရှိသည်။ သလွန် အောက်တွင် ဖုရားခြေခြင်းဘက်က ဧတုပုံ၍ လက်ကို ရွှေသို့ယှက်ပြီး ရှိခိုးနေသော ရဟန်းတပါးနှင့် ဖုရားမျက်နှာဘက်က သလွန်အောက်တွင် ဒုတိယတော်တော်ဘက်ချထိုင်၍ လက်ျာဘက်လက်က ဖုရား၏လက်အနီးသို့မြှောက်၍ လက်တက်က သလွန်အောက်ဘောင်ကိုကိုင်၍နေသော ရဟန်းတပါးရှိလေသည်။ ၎င်းရဟန်းနှစ်ဦး၏အကြားသလွန်အောက်တွင် ပန်းပွင့်နှစ်ပွင့်နှင့် အရာဝတ္ထုငယ် လေးခုတင်ထားသော ကလပ်တခုရှိလေသည်။ သလွန်၏အပေါ်မှလက်နှစ်ဘက်ကို ထုံးစံအနေအထားဖြင့် ကိုယ်တဝက် ရဟန်းတို့နှင့်အခြားရဟန်းတို့မျှမက ကိုယ်တော်တော်ပင်ပါရှိ၍ လက်ျာဘက်လက်က အောက်သို့ ဖုရား၏လက်တော်ကိုလှမ်းကိုင်သုံးသပ်နေဟန် လက်တက်က ရင်တွင် ကပ်၍ ရှိလေသည်။ ဖုရား၏ခြေခြင်းဘက်တွင်ရွှေကလပ်တက်မြှောက်၍လက်တက်ကို မိုက်ပေါ်တင်ထားသော ပုဂံဝပုဂ္ဂိုလ်ရှိလေသည်။ ၎င်းသည် ဆပ်ပင်နောက် ကောက်ဖြင့်ရှိ၍ ခေါင်းနောက်က အထောင်များရှိသည်။ ၎င်းအပေါ်က အရိုးတံလေးခုဖြင့် သစ်ရွက်ပုံများ ရှိလေသည်။ ထိုဝပုဂ္ဂိုလ်ကြီး၏

နောက်က မတ်ရပ် နေသော သူ့မှာ ခံစားနေတဲ့ ဖြစ်လေ့မလုပ်။ လက်လေးဘက် ပါရှိတဲ့ လက်နှစ်ဘက်မှာ ပူးယက် ခင်တွင် ကပ်ပြီး ခိုထားသည်။ လက်တစ်ဘက် လက်တစ်ဘက်ကို ခြောက်စုံ ကြားရုံ ကိုင်ထားသည်။ လက်တစ်ဘက် ခြောက်ထားသော လက်တွင် စက်လက်နှစ်ခုပါသည်။ ၎င်းသည် ခေါင်းရိုးနောက်ခံနှင့် မကိုင်ဆောင်ခြင်းတည်း။ ခေါင်းပေါ်က သစ်ကိုးနှစ်နှင့် သစ်ရွက်များ ပုခံတဖွဲ့ ပါရှိသည်။ ဖုတ်ခါ ခေါင်းရိုးဘက်တွင် ရွက် ပြွမာကြီးတစ်ခုပါရှိသည်။ ပြွမာကြီးမှာ ခေါင်းရိုးပေါ်ပေါ်ပုံ ပုံတွင် သုံးခုသာ ဖြစ်ရပေ နောက်ဘက်တွင် ဖုတ်ခါ ခေါင်းရိုးဘက်တွင် ရွက် လက်တစ်ဘက်ကို ဘေးတွင် ချထားသည်။ ပြွမာကြီးနောက်တွင် အခြား ခေါင်းရွက် ရှိလေသည်။ ထိုရွက်လုံးမှာ ခေါင်းဆောင်း ခပ်မြင့်မြင့် ဆောင်းပေးထားသည်။ လက်တစ်ဘက်ကို ခုတ်ခါ ခေါင်းရိုးဘက်တွင် ပုခံတဖွဲ့လည်း ပါရှိသေးသည်။ ထိုပုခံလုံးမှာ ခေါင်းဆောင်း ဆွဲလှမ်းရှည် အိုးလှမ်းထွက် ကိုင်ထားသည်။ ပြွမာကြီးနှင့် နောက်က ပုခံတဖွဲ့ မတ်ရပ်နေသော ပုခံတဖွဲ့လည်း ဘေးတွင် မြှောက်ချထားပြီး လည်ပင်းရှည် အိုးလှမ်းထွက် နေသော သလွန်ခါ တဖက်တချက်တွင် နှစ်ပင်ပို ပြုလုပ်ထားသည်။ ခေါင်းတွင်လည်း သစ်ပင်များရှိသည်။ သစ်ပင်များမှာ အလျောင်းနေသော သလွန်ခါ တဖက်တချက်တွင် နှစ်ပင်ပို ပြုလုပ်ထားသည်။ ဝမ်းဗိုက်များမှာ မတ်တတ်ရပ်နေသော ပုခံတဖွဲ့လုံး၏ အကြား အောက်ပိုင်းတွင် ရှိလေသည်။

[illegible][illegible]

(၃) ပုဂံခေတ်နောက်ပိုင်းဆိုင်ရာကြေးဖြူဗွဲ့ဆင်းစာ။ ။ ၎င်းဆင်းစာမှာ မကျါးမပဲ့သော ဆင်းစာအကောင်အတိုင်းဖြစ်၍ ကြေးဖြူပြုလုပ်ထားသည့် လက်ရာမှာ အသစ်အတင်သားဖြစ်ပြီး ပုဂံခေတ်နောက်ပိုင်းဆိုင်ရာ အသွင်ရှိလေသည်။ ကြာပလွင်ပေါ် ဘူမိဗညလက်ရာအနာသာ၊ ခြံ့ထိုင်တော်မူ ချီးချီးဖြစ်ပြီး ကြာပလွင်ပါ အမြင့် လေးလက်မခွဲရှိလေသည်။

(၄) မိုက်ပူကျောက်ဆင်းတုကြီး။ ။ ကြာပလွင်ပေါ်တွင် ထိုင်နေသော မိုက်ပူဆင်းတုတော်ကြီးဖြစ်၍ ကြာပလွင်ပါ အမြင့် ငါးလက်မရှိသည်။ သံကျောက်ဖြင့် ပြုလုပ်ထား၍ အနည်းငယ် ပြိုနိုးစီး၍ နေလေသည်။

(၅) ဗိုက်ပူကျောက်ဆင်းတူထား။ ။ ကြာပလွင်နှင့် နောက်ခံ တံကံပါသော ဗိုက်ပူဆင်းတူပြီ၍ ကြာပလွင်ပါ အမြင့် လေးလက်မရှိသည်။ သဲကျောက်နှင့်ပင် ပြုလုပ်ထားသည်။ ဗျက်နှာနေရာ စသည် အနည်းငယ် ပဲ့၍နေလေသည်။

(၆) ခိုက်မှုကျောက်ဆင်းတုငယ်။ ။ ကြာပလ္လင်ပေါ်တွင် နောက်ခံ တံကပ်သော ခိုက်မှုကျောက်ဆင်းတုဖြစ်၍ ကြာပလ္လင်ပါ အသွယ်ဆွဲပါရှိသည်။ ဘေးနေရာ အနည်းငယ် ပဲ့၍နေသည်။ ထုံးကျောက်ကဲ့သို့ ပေါသော ကျောက်ဖြင့်ပြုလုပ်ထားသည်။ ဤဆင်းတုငယ်မှာ အတက်ပါ နှစ်ထောက် ပိုမိုခက်ကောင်းပြီး ရွှေကျသော အသွင်ဆောင်လျက်ရှိပါသည်။

ပုဂံဝက်ကြီးအင်းကူပြာကံငယ်ကုဗ္ဗရားမှ ဆင်းတုမ္ပျား။ ။

ယခုနှစ်အတွင်း ဝက်ကြီးအင်းဂူပြောက်ငယ်ဂူဖုရားကို ရှင်းလင်းပြင်ဆင်မှုများ ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ၊ ဂူအတွင်းမှ အောက်ပါ ကျောက်ဆင်းကျများ တွေ့ရှိရလေသည်။

(၁) ကျောက်မတ်ရပ် ရုပ်ပွား၏အောက်ပိုင်း။

(၂) ရဟန်းပို့ ကျောက်ရုပ်တု။

(၃) မတ်ရပ်ကျောက်ရုပ်တု၏ အောက်ပိုင်းအခြားတခု။

(၄) ကျောက်ရုပ်ပွားတခု။

(၁) ကျောက်ပတ်ရပ်ရပ်ပျိုး၏အောက်ပိုင်း။ ။ကြာပွင့်ပေါ်တွင် ရပ်နေသော ရပ်ပျိုး၏ အောက်ပိုင်းကြာပွင့်နှင့် ခြေခုံဖြစ်သည့် ကြာပွင့်အောက်လည်း ပါသည်။ လက်ရာ ကောင်းမွန်ပြီးစိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသည်။ အမြင့် ၁ ပေရှိသည်။

(၂) ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်ကပ်ရန်။ ။ အလွန် စိတ်ဝင်စားကျယ်ကောင်းသော ရုပ်တုဖြစ်သည်။ အစိတ်အပိုင်း နှစ်ခုပါဝင်၍ ခေါင်းပိုင်းကိုယ်ပိုင်းဖြစ်သည်။ ကျုံ့ကျုံ့၍ ထိုင်နေပြီး လက်တောက်စားသို့ ထောက်ထားသည်။ အခြားလက်တောက်မှ ခေါင်းပေါ်ကိုင်ထိန်းထားသည်။ ကိုယ်အချိုးအစားမှာ ကောင်းမွန်လှပပြေပြစ်၍ ပုဂံခေတ်လက်ရာကောင်းတရားဖြစ်သည်။ ဤကျောက်ရုပ်မှာ ရဟန်းတည်းခံပုံ ဖြစ်တန်ရာသို့ အမြင့် ၉ လက်မခွဲရှိသည်။

(ပ) မတ်ရပ်ကျောက်ရုပ်တု၏အောက်ပိုင်းအခြားတခု။ ။ အောက်ခံကျောက်အပိုင်းပေါ်တွင် မတ်ရပ်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်၏ ရေခဲအောက်ဖြစ်သည်။ အသွင်စိတ်ဝင်းဘယ်ကောင်းသည်မှာ၊ ၎င်းရေခဲထောက်တွင် ရေကျင်းပါရှိခြင်း ဖြစ်လေသည်။ နတ်ရုပ်တုနှင့် အစိတ်အပိုင်းလေးဟု ထင်မှတ်ဘွယ်ရှိသည်။ အမြင့် ၁ ပေရှိသည်။

(၄) ကျောက်ရုပ်ပါးတခု။ ။သဲကျောက်ဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ရုပ်ပွားငယ်ဖြစ်၍၊ ဘုမ္မိယသလက်အနေအထား ထိုင်တော်မူပါ။ ဖြစ်သည်။ ကျောက်သားပြွန်တီးခန့်၍ ရုပ်ပွားအဖြစ်မှာ ငါးလက်မရှိလေသည်။

ပုဂံမြင်းကပါယ်တော်ရပ်ဖုရားမှကြေးရုပ်တု

ပုဂံမြင်းကပါတွင် မယ်တော်ရပ်ဂူဖုရားဟူ၍ အပါယ်ရတနာဂူဖုရားအနီးလမ်းဘေးကပ်လျက် ဂူဖုရားတခုရှိလေသည်။ ထိုဖုရားကိုပြုပြင် ထိန်းသိမ်းရာမှ အလွန်စိတ်ဝင်စားဘွယ်ကောင်းလှသော ကြေးရုပ်တုကို တွေ့ရှိရလေသည်။ ထိုရုပ်တုမှာ အမြင့် ၇ လက်မသာသာရှိ၍ ခုံပေါ်တွင် မတ်တပ်ရပ်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လေသည်။ ထိုရုပ်တုမှာ လက်မောင်းရင်း လက်ကြပ်၊ လက်ကောက်၊ လယ်ကြာ၊ ခြေချင်းများ ဝတ်ဆင်ထားပြီး ထူခြားသောအသွင်ရှိသော မကျွံကိုဆောင်း၍ထားလေသည်။ လက် ၂ ဘက်မှတဆစ်ချိုးမြောက်ထား၍ပစ္စည်းတစုံတခုကို ကိုင်ထားလေသည်။ ခါးဝတ်ပုဆိုးမှာ ခပ်တိုတိုဝတ်ထားသည်။ ရင်သားနေရာ ဖွဲ့ထား၍ အမျိုးသမီးပုံလေးဟု ထင်မြင်ဘွယ်ရှိပါသည်။ သို့သော်အသေအချာမသိနိုင်သေးပါ။ လက်ထုအဝတ်အစား အဆင်အပြင်တို့ကိုထောက်၍ ရှေးကမ္ဘာဦးပိုင်းလားခမရှိတို့၏ လက်ထုနှင့်တူလေသည်။ ရှေးပုဂံခေတ်က ခမရံတို့နှင့် အဆက်အသွယ်ကို ကျောက်စာစသည်များ အထောက်အထားအရ သိရှိရလေသည်။ ယခုတွေ့ရှိရသော ရုပ်တု မှာလည်း ခမရံလက်ထုဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားလှပါသည်။ မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကြောင်းကိုကား ဆုံးဖြတ်ရန် မလွယ်ကူလှပါ။ သို့သော် ဗုဒ္ဓဟူ၍ပါသော အစကိန်းဗုဒ္ဓမှာ အရွယ်ကြီးသဖြင့် တဘိမာမြောက်မျက်စိ (တြိလောစန) ပုံဖြစ်နေပါက သီဝမဟေဿရုတ်ရုပ်တုဖြစ် ကောင်းဖြစ်မည်ဟုယူဆရပါသည်။ အမျိုးသမီးပုံဖြစ်ပါက သီဝမဟေဿရုတ်နှင့်ဆိုင်သော အခြားပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးပုံဖြစ်တန်ထုပါသည်။ မည်သို့ပင် ဖြစ်စေကာမူ ဤအမျိုးအစား ရုပ်တုကို ဤဌာနမှ ယခုအကြိမ် ပထမဆုံးအကြိမ်တွေ့ရှိခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ပုဂံ မင်းအိုချမ်းသာဖုရားအနီး သိမ်ဖုရားမှ ကျောက်ဆင်းတု

ပုဂံတိုက် ရှေးဟောင်းဖုရားဟောင်းများအတွင်းတွင် လက်ထုကောင်းမွန်ပြီး ပုဂံခေတ် ရှေးလက်ထုများဖြစ်သော ကျောက်ဗုဒ္ဓဆင်းတု အချို့ရှိရာ ဤဌာနမှ အစောင်းအချော ဂံကင်းမဲ့သော ဂူဖုရားအချို့ရှိ အထက်ပါလက်ထုမျိုးတို့ကို ပြတိုက်သို့ရွှေ့ပြောင်းယူဆောင် စောင့်ရှောက်ထားခဲ့ပါသည်။ ယခုနှစ်အတွင်း အထက်ပါလက်ထုမျိုးဖြစ်သော ကျောက်ဗုဒ္ဓဆင်းတုတခုကို ပုဂံမင်းအိုချမ်းသာဖုရားတော်ဘက် သိမ်ဖုရားဟောင်းသော ဂူဖုရားအတွင်းမှ ယူဆောင်၍ ပြတိုက်သို့ ရွှေ့ထားပါသည်။ ၎င်းဆင်းတုမှာ ကြာပလွင် ဘူမိဃာ လက်တော်အရ အထားထိုင်တော်မူ ရိုးရိုးဖြစ်သည်။ အမြင့်နှစ်ပေ ဆယ်တလက်မရှိလေသည်။ ဦးခေါင်းကျိုးနေသော်လည်း လက်ထုတခုလုံးမှာကောင်းမွန်ပါသည်။

ကျောက်ခေတ်လူတို့သုံးသောကျောက်လက်နက်များ

ရှေးဟောင်းသုတေသနလုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ရာဇဝင် စာမတင်သော ခေတ်ကာလဆိုင်ရာနှင့် ပတ်သက်သော အထောက်အထား များအနက် ထိုခေတ်က လူတို့အသုံးပြုသော ကျောက်လက်နက်ပစ္စည်းတို့မှာလွန်စွာအရေးကြီးသော အခန်းတနေရာ မပါဝင် နေလေသည်။ ထိုကျောက်လက်နက်များကို မြန်မာနိုင်ငံ အနှံ့အပြား၌ တွေ့ရှိခဲ့ရသော်လည်း ဤဌာနတွင် စုဆောင်းထားပြီးဟူ၍ မရှိသေးပါ။ ဤပစ္စည်း များကို စုဆောင်းထားရန်အတွက်၊ ယခုနှစ်အတွင်း ပုဂံဌာနမှ ပုဂံမြို့အရှေ့ လက်ပန်ခြေပေါ်ရွာ တဝိုက်၊ နတ်မောက်မြို့နယ်၊ ပင်းတော်ထောင့်ရွာတဝိုက်၊ ပုခရံကြီးနယ်တဝိုက်နှင့် ပေါင်လောင်ရွာတဝိုက်၊ မြင်ကွန်းနှင့် မလွန်တဝိုက်တို့သို့ အလုပ်ထွက်ရာဖြင့် ခရီးထွက်ခဲ့ရာ ရောက်ရှိသောနေ့သတို့မှ ဤကျောက်လက်နက်များကို စုဆောင်းခဲ့ပါသည်။ အထူးသဖြင့် လက်ပန်ခြေပေါ်နယ် ခဲလမ်းကန်ရွာအရှေ့မြောက်နှစ်ပါးလွှဲခန့်အကွာရှိ ရှင်ရဲတထောင်ကုန်းဟု ခေါ်သောနေရာမှ ကျောက်လက်နက်အချို့ကို တွေ့ရှိရလေသည်။ ထိုစုဆောင်းရရှိသော ကျောက်လက်နက်များကို ပုဂံပြတိုက်တွင်သိမ်းဆည်းထားရှိပါသည်။

ပုဂံပြတိုက်တွင်ထပ်မံစုဆောင်းရရှိသောရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ

အထက်ပေါ်ပြပါ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများမှာ ပုဂံပြတိုက်သို့ ယခုနှစ်အတွင်း ထပ်မံစုဆောင်းရရှိသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများအနက် အရေးကြီးသောပစ္စည်းများဖြစ်ပါသည်။ အခြားပစ္စည်းများလည်း အသင့်အတင့် ဆုဆောင်းရရှိရာ၊ စလေမြို့ ရှင်ပင်စာကြံ ဖုရားမှ ဘစ်သား ဆင်းတုများနှင့် မလွန်မြို့မြသပတ်ဖုရားအနီး ဖုရားတဆူ ဘစ်သားဆင်းတုစသည်များလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ၁၉၆၄ ခုနှစ်၊ စာကြည့်တိုက် ပြတိုက်နှင့် ပြပွဲများဆိုင်ရာ ဥပဒေအရ၊ ပုဂံမြို့ ရှေးဟောင်းသုတေသနပြတိုက်ရှိ ပစ္စည်းများစာရင်းတင်ခဲ့ရာ စာရင်းပေါင်း ၃,၁၄၄ ခုဖြစ်ပါသည်။ ယခုလက်ရှိပြတိုက်မှာ ပစ္စည်းများနှင့် ပြည့်ကြပ်နေ၍၊ ပစ္စည်းသိုလှောင်ရာ အခန်းသဘယအသုံးပြုနေသော ပြတိုက်အနောက်ဘက်ခန်းကိုလည်း မြခန့်အဖြစ်တို့အဖြစ်သို့ပြောင်းလဲရန် လာမည့်နှစ်အတွင်း ပစ္စည်းသိုလှောင်ရာအဆောက်အဦတခု ဆောက်လုပ်ရန်စီစဉ်ထားရာ၊ ဆောက်လုပ်ပြီးစီး ပါက အဆိုပါ ပစ္စည်းအားများကို ထိုအဆောက်အဦသို့ ရွှေ့နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ကျုံပျော်မြို့နယ်၊ ကြို့ကုန်းမှ ကြေးလင်ပန်းများ

ပုသိန်ခရိုင် ကျုံပျော်မြို့နယ်၊ ကြို့ကုန်းကျေးရွာ ဦးများဆိုသူ အိမ်အနောက်ဘက် မန်ကျည်းပင်ကြီး၏ အမြစ်၎င်းကိုတူးဖော်ရာမှ ကြေးလင်ပန်းအကြီးအသေး ၁၀၀ ခန့်၊ ကြေးလင်ပန်းအနီးလယ်ကွက်ထဲမှ လယ်ထွန်စက်မောင်းယင်း ကြေးလင်ပင်တခုကို တွေ့ရှိရကြောင်း သတင်းစာတွင် ပါရှိချက်အရ၊ သိရှိသဖြင့်၊ ပုသိန်ခရိုင်ဝန်နှင့် ဆက်သွယ်ရာ ခရိုင်လုံမုံတမင် ဤဌာနတွင် ကြေးလင်ပန်း ၃ ချပ်နှင့် ကြေးလင်ပင်တခုကို တွေ့ရှိရခဲ့လေသည်။ ကြေးလင်ပန်း ၃ ချပ်တို့မှာ အချင်းဖြစ်တိုင်း ၁ ပေ ၁ လက်မ၊ ၁ ပေ ၁၁ လက်မအသီးသီးရှိကြသည်။ ကြေးသားများပုံပေါက်နေသည်။ ကြေးလင်ပန်းများအပြင် ၂ လက်မခွဲရှိ ပုဂံခေတ်လက်ထုပင်ဖြစ်လေသည်။ ကြေးလင်ပန်းများနှင့် ကြေးလင်ပင်တခုအသွင်မှာ ရှေးခေတ်ကာလက ပုဂံခေတ်အခါကပင် လူနေအသုံးဖြစ်ကြောင်းသိသဖြင့် ဤပစ္စည်းများမှာလည်း ရှေးကျသော ပစ္စည်းများဖြစ်ပေသည်။

သမိုင်းပြတိုက် (ဂျူဗေလီဟော)တွင် ရှေးဟောင်း သုတေသနပြခန်းဖွင့်လှစ်ပြသခြင်း

ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနနှင့် ယဉ်ကျေးမှုမိန့်တို့ ပူးပေါင်း၍သမိုင်းပြတိုက် (ဂျူဗေလီဟော) အပေါ်ထပ်တွင် ရှေးဟောင်းသုတေသနပြခန်းတခုကို စီစဉ်ဖွင့်လှစ်ခဲ့ပါသည်။ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနတွင် ယခင်အခါက ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး မဖြစ်ပွားမီက သိမ်းဆည်းထားခဲ့သောရှေးဟောင်းပစ္စည်းအချို့ကို အများပြည်သူတို့ကြည့်ရှုနိုင်ရန် ဤပြခန်းတွင် ပြသထားလေသည်။ ပြသထားသောအစီအစဉ်မှာ ဗီထွင်ယဉ်ကျေးမှုပြခန်း၊ သုတေသနယဉ်ကျေးမှုပြခန်း၊ ပုဂံယဉ်ကျေးမှုပြခန်း၊ အထွေထွေရှေးအက္ခရာပုံများ၊ ကျောက်စာပုံများ၊ ဆေးရေးပန်းချီပုံများ စသဖြင့်ပါဝင်လေသည်။ ထိုပြခန်းများတွင် သက်ဆိုင်ရာ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို၎င်း၊ ဓါတ်ပုံများကို၎င်း ပြသ၍ထားလေသည်။ ဗီထွင်ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအတွက် တူးဖော် တွေ့ရှိရသော အရိုးတို့၊ မြေအိုး၊ ကရားစသည့် မြေထည်ပစ္စည်းတို့မှ အစိတ်အပိုင်းများ၊ ငွေငါး၊ ခြေတံဆိပ်၊ မြေပုတီး၊ မြေပုဂံ၊ ကျောက်တံဆိပ်၊ အဆောက်အဦသုံးသံထည်၊ သံပွဲပွင့်သည့်များနှင့်တကွ ကုန်းဟောင်းများ

တူးဖော်ရာ ပေါ်လာသောအဆောက်အအုံခါတ်ပုံများကို ပြသထားပါသည်။ သရေခေတ္တရာယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအတွက် မှော်ဇာခင်ဘက်မှ
တူးဖော်တွေ့ရှိရသောကဗျည်းစာရေးထိုးပါရှိသောဥပြားများမှစ၍ ရွှေ၊ ခွေးပွင့်တူးဆွသောအဆောက်များ၊ ငွေစေ့တူးများ၊ ရွှေဆင်းတူး၊ ငွေဆင်းတူး
များ၊ ရွှေကြိုးပုံ၊ ငွေကြပ်ပုံများ၊ ကျောက်ပုတီးများ၊ ဖလံပုတီးများ၊ ပယင်းပုတီးများ၊ ငွေကြာပန်းများ၊ ငွေလေး၊ ငွေဒဂါ၊ မျှား၊ ရုပ်တုတူးများ
များကိုရိုင်း၊ သရေခေတ္တရာဆိုင်ရာဇရာပုထိုး ခါတ်ပုံများကိုရိုင်း ပြသထားလေသည်။ ပုဂံယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာခြေခံအတွက် ပုဂံခေတ်ကြေး
များကိုရိုင်း၊ သရေခေတ္တရာဆိုင်ရာဇရာပုထိုး ခါတ်ပုံများကိုရိုင်း ပြသထားလေသည်။ ကဗျည်းစာပါ ခေါင်းလောင်းစသည်များနှင့် ခါတ်ပုံများကို
ဆင်းတူးများ၊ အုတ်ခွက်များ၊ ကျောက်ဆင်းတူးများ၊ ဗိမာန်နုတ် ကြေးရုပ်ထု၊ ကဗျည်းစာပါ ခေါင်းလောင်းစသည်များနှင့် ခါတ်ပုံများကို
ပြသထားလေသည်။ ပန်ဒိတများအနက် ပုဂံခေတ်ပန်းချီ အင်းဝခေတ်ပန်းချီ စသည်များကိုရိုင်း၊ အက္ခရာများနှင့် ဆိုင်ရာဇရာပုထိုး
အက္ခရာသင်္ချင်းဇယားပုံ၊ ပျူ၊ မြန်မာ၊ မွန်၊ ပါဠိ၊ သက္ကတ၊ တရုတ်၊ ယိုးဒယား၊ တစ်စုံစသော မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း တွေ့ရှိသော ကျောက်စာများ
နမူနာတို့ကိုရိုင်း ပြသထားပါသည်။ ဤသို့ဖွင့်ပြသထားသဖြင့် ဤဘာသာရပ်ကို လေ့လာလိုသော သုတေသီများအဖို့ ရွေးဟောင်းပစ္စည်း
များနှင့် အကြောင်းအရာကို အလွယ်တကူ လေ့လာနိုင်ကြမည်ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ပြင်နိုင်ငံသက်ဆိုင်သော ဗိမာန်၊ သရေခေတ္တရာ၊ ပုဂံ
ယဉ်ကျေးမှုများအကြောင်း အကျဉ်းချုပ် ဖော်ပြချက်များကိုလည်း အောက်တွင်ဖော်ပြထားပါသည်။

ဗိဿနိုးမြို့ယဉ်ကျေးမှု

ဗီယန်မြို့ဟောင်းသည် မကွေးခရိုင်အတွင်း တောင်တွင်းကြီးမြို့၏ အနောက်ဘက် ၁၁ မိုင်ကွာ၌တည်ရှိသည်။ ရာဇဝင်သမိုင်းများအရ ဗဟိုထူးမြို့ဟုလည်း အမည်တွင်သော ဗီယန်မြို့သည် သုရဇေဏ္ဍာ (ရသေ့မြို့) နှင့် ခေတ်ပြိုင်တည်ရှိကြောင်း၊ ဗဟိုထူးမင်းသမီးသည် ဌတူဘောင်းမင်းနှင့် ထီးပြိုင်နန်းပြိုင် စိုးစံသွားကြောင်း စသည်များကိုသိသာသိရှိ၏။ ဗီယန်မြို့တွင် မည်သို့သော ယဉ်ကျေးမှု တူးဖော်ရေးကြောင့် နှင့် သုရဇေဏ္ဍာယဉ်ကျေးမှုနှင့် မည်သို့ဆက်စပ်နေကြောင်းကို အတိအကျသိရှိနိုင်ရန် ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနက လျှို့ဝှက်ဟောင်းနေရာတွင် ၁၉၇၉ ခုနှစ်မှစ၍ ရှောက်ကြိမ်မျှ တူးဖော်စမ်းမှုပြုလုပ်ခဲ့သည်။

ထိုသို့လက်တွေ့စူးစမ်း၍ သဘောနှင့်ပြုလုပ်ခြင်းကြောင့် ဗီဇဆိုးမြို့၏ အနေအထား၊ မိသားစုနှင့် အနုပညာလက်ရာများ၊ မေလွှတ်တန်းများ သေဆုံးမှုကို ဖော်ထုတ်နိုင်ပြီးလျှင် ထိုမြို့ကြီး ထွန်းကားခဲ့သော ခေတ်ကာလကိုပါ ခန့်မှန်းနိုင်ခဲ့သည်။ ဗီဇဆိုးမြို့သည် တာဘက်လမ်း၂ မိုင်ခန့်ရှည်လျားသောဘူမိမြို့အပိုင်အမာဒန်းရ၍ဆောက်လုပ်ထားသောမြို့ကြီးဖြစ်၏။ သို့သော်ယခုအခါအနောက်ဘက်မြို့ရိုးကို မတွေ့ရတော့ချေ။ မြို့ရိုးတဖျက်နှာတွင် မြို့ပေါက် သုံးခုစီ ဖောက်လုပ်ထားရာ တူပေါက် ၂ မြို့နှင့် မြောက်ဘက်မြို့ပေါက် ၂ ပေါက်၏ အနေအထားကောင်းစွာသိရှိရသည်။ ထိုသို့ပေါက်များမှာ အုတ်မြို့ရိုးကို ပြေပြစ်စွာကွေ့ဝိုက်၍ မြို့တွင်းသို့ရိုးဝင်စေပြီး အပေါက်၏တောက်တချက်တချက်ရှည်လျားသောကတုတ်ကြီးတခုစီ ပြုလုပ်ထားပြီးလျှင် ရွှေးအခါက သစ်သားတံခါးများ တပ်ဆင်ထားကြောင်းသိရသည်။

မြို့၏အလယ်ဗဟိုလောက်တွင် အတွင်းမြို့ရိုးငယ် တည်ရှိသေးသည်။ ၎င်းအတွင်းမြို့ရိုးနေထူကို ယခုတိုင် နန်းတော်ကုန်းဟု ခေါ်စားကြသည်။ ထိုအတွင်းမြို့ရိုးတွင် အရှေ့ဘက်၌ အပေါက်တခု စီမံပြုလုပ်ထားပြီးလျှင် တံခါးပေါက်၏ အရှေ့မျက်နှာတွင် ကျောက်အင်္ဂလက်ဖြင့် အခင်းရပ်ကြီး ၂ ရပ်စိုက်ထူထားခဲ့သည်။ ယခုအခါ ၎င်းကျောက်ရပ်ကြီး ၂ ရပ်၏အောက်ခြေပိုင်းများကိုသာ ဖော်ထုတ်တွေ့ရှိရသည့် နန်းတော်ကုန်းကို အုတ်ရိုးများဖြင့်ပင် အာနိများ ခွဲခြားထားသေးသည်။ အရှေ့ဘက်ဝင်ပေါက်နှင့် တူရုတ်တွင် အုတ်တိုက်အဆောက်အအုံတည်ရှိရာ ကြီးကျယ်သမျှသောအုတ်ခြံရံချသည့် အပိုင်းတို့ကိုသာကွဲ၍ အခန်းဆောင်ခြောက်မြားစွာပြုလုပ်ထားသည်ကိုသိရသည်။

အခြားအုတ်တိုက်အဆောက်အဦများကို နန်းတော်ကုန်း၏ မြောက်ဘက်နှင့် တောင်ဘက်တွင် အများအပြား တွေ့ရသည်။ မြို့ရိုးမြောက်ဘက်၌လည်း တိုက်တာအဆောက်အဦများ အနည်းငယ် ဆောက်လုပ်ခဲ့၏။ ၎င်းအုတ်အဆောက်အဦများမှာ ပျက်စီးယိုယွင်းနေပြီဖြစ်သော်လည်း အခန်း ၁၊ ခန်းမြှင့်စံကတည်းက ဆောက်လုပ်ထားသောတိုင်ကြီး၊ စက်ဝိုင်းသဏ္ဌာန်စီနီရိုဂြို လေးဘက်၌ အုတ်ခုံမှစွန်းကွက်နေသော အဆောက်အဦကျယ်ဝန်း၍ အလျားရှည်သော စတုဂံပုံ အဆောက်အဦများနှင့် ထုတ်ချွန်အုတ်ဘွဲ့စီဖြင့် တင့်တယ်ဆောက်လုပ်ထားသော အဆောက်အဦများပါဝင်လေသည်။

အဆောက်အဦအချို့မှ ပျက်စီးအနည်းငယ်ရှိ၎င်း၊ မြေပိုင်း ရောင်စုံကျောက်ပုတီး၊ အမျိုးမျိုးနှင့် မြေအိုးမြေခွက်အစိတ်အပိုင်း မြောက်မြားစွာရှိ၎င်း ဖော်ထုတ်ရရှိသည်။ နန်းတော်ကုန်း အဆောက်အဦမှ ရွှံ့ဖိုဖုတ်ကုန်ချိန်နှင့် အိုးခြင်းကုမ္ပဏီပေါ်တွင် ခုတ်ဖျက်သုတ်သွင်းမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး နေရာအများစုမှာ အနုပညာများ ထွန်းကားနေကြောင်း သိသာသည်။ မြို့ပေါ်က တစ်ခု မြောက်ဘက်အလေးနှင့် ကြမ်းတမ်းသော အလေးငယ်တစ်ခု၊ သံသားသွား၊ သံမြားသွားစသည်တို့ကိုလည်း ဖော်ထုတ်တွေ့ရှိရသည်။ အုတ်တိုက်အဆောက်အဦကြီးတစ်ခုအနီးမှ ဘွဲ့အမည်တပ်ပုံကိုရှေးအက္ခရာများနှင့် ချေးသား၍ ပုံနှိပ်ထားသော ရွှံ့တံဆိပ်တုံးကလေးတစ်ခုကိုလည်း တွေ့ရှိရသဖြင့် စာပေအရေးအသားရှိနေပြီဖြစ်ကြောင်းလည်းသိသာပါသည်။

မြို့ရိုးအပြင်ဘက်ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ကုန်းမို့အမြောက်အမြား တည်ရှိနေရာ အချို့ကို စမ်းသပ်အားပေါ်ခြင်းဖြင့်၊ ၎င်းတို့မှာ အခိုးမြှင့်သောကုန်းများဖြစ်ကြောင်းသိရသည်။ ဤအလေ့အထမှာ သရေခေတ္တရာမှ ပျူလူမျိုးတို့၏ ဓလေ့နှင့်တူညီလေသည်။ သပိတ်ပုံကို ပုံစံရိုးမရှိပြုလုပ်ထားသော ခြေတုံးမှာ အရန်အတွင်းအမျိုးမျိုး ဖြင့်ဆင်းဆင်းပြားပြား ပြုလုပ်ထားသော အိုးများအတွင်းသို့ မီးသဏ္ဌိတ်ပြီးသော အခိုးပျားနှင့်ပြာမှုန်တို့ကိုထည့်သွင်း၍ တနေရာတည်း အိုးပေါင်းများစွာ စုပေါင်းမြှပ်နှံခြင်းကို တွေ့ရှိနိုင်သည်။ ၎င်းအခိုးအိုးများအတွင်းမြှပ်နှံသောကြွေတုံးခွံလည်း အုတ်တိုက်အဆောက်အအုံများ အောက်ခြေခံရုံတွင်ကပ်၍မြှပ်နှံလေ့ရှိသည်။ မီးသဏ္ဌိတ်ခြင်းမပြုဘဲ၊ လုပ်ကလားအတိုင်းမြှပ်နှံခြင်းရှိကြောင်းကိုလည်း ပကတိအမှီစုများ ကူးစက်တွေ့ရှိရခြင်းဖြင့် သိသာလေသည်။

အဖူးအဖူးမြဲပဲနဲ့သည့်ခလေး၊ ပျားဂါးများ အသုံးပြုသည့်ခလေး၊ မြေပုတီး၊ ကျောက်ပုတီးများ အင်ယင်သည့်ခလေးနှင့် အုတ်အချိုးအစုံ
ပြုလုပ်ပုံတို့ကိုထောက်ရှု၍ ဗီဇဆန်းမြို့၏ ယဉ်ကျေးမှုသည် သရေခေတ္တရာမှ ပျားလူမျိုးတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဆက်စပ်မှုရှိသည်ဟု ယူဆ
ကွယ်ရာဖြစ်ပေသည်။ သို့သော် ဗီဇဆန်းမြို့၏ ထူးခြားချက်မှာ သရေခေတ္တရာမှ ပျားလူမျိုးနှင့် ဆက်စပ်မှုရှိသည်ဟု ယူဆ
ပစ္စည်းပေါ်တော်များကို အလျဉ်းတွေ့ရသဖြင့် ခေတ်ကာလအပိုင်းအခြားအားဖြင့် သရေခေတ္တရာထက်ပင် ရှေးကျမည်ဟု ခန့်မှန်းရသည့်
အုတ်တိုက်အဆောက်အဦတို့မှ မီးလောင်ကြမ်းထားသော သစ်သားပျဉ်၏ မီးသွေးများကို လောကဓါတ်ပညာနှင့်ဖြင့် ဓါတ်ခွဲစမ်းသပ်
လေ့လာကြည့်ရာတွင် ၎င်းမီးသွေးမှာ နှစ်ပေါင်း နှစ်ထောင်ခန့်မျှကြာမြင့်စွာ တည်ရှိပြန်သိရသည်။ ထို့ကြောင့်အထက်ဖော်ပြပါ ဗီဇ
မြို့ဟောင်း၏ ယဉ်ကျေးမှုအင်္ဂါရပ်များသည် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း နှစ်ထောင်က လက်ရာများဖြစ်သည်ဟု ပိုင်းခြားမှတ်ယူထားပါသည်။

သရေခေတ္တရာယဉ်ကျေးမှု

သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်းသည် ပြည်မြို့အရှေ့တောင်ဘက် ငါးမိုင်ခန့်အကွာတွင် တည်ရှိသည်။ ကျုံးပတ်ရံလျက်ရှိသော အုတ်မြို့ရိုးသည် စက်ဝိုင်းမကျတကျဖြစ်၍ တောင်မြောက်အချင်းနှစ်မိုင်ခန့်နှင့် အရှေ့အနောက် အချင်းနှစ်မိုင်ခန့် ကျယ်ဝန်းလေသည်။ မြို့တွင်းအလယ် ဗဟိုလောက်တွင် နန်းတော်ကုန်းဟုခေါ်သော စတုရန်းကုန်းတော်သည် ကုန်းမြို့ကို တွေ့နိုင်သေးသည်။ တောင်ဘက်မြို့ရိုး၏ အပြင်ဘက်တွင် အဓိပျာဏ်တိုက်၊ အနောက်ပျာဏ်တိုက်၊ ဗိမာန်မြို့နှင့် ဗိမာန် မိဖုရားသင်္ချိုင်းတည်ရှိ၏။

ရာဇဝင်သမိုင်းများအဆိုအားဖြင့် သရေခေတ္တရာမြို့ကို သာသနာနှစ် တရာတထောင် နှစ်ပေါင်းမင်းတည်ထောင်သည်ဟု ဆိုသည်။ ကျင့်စဉ်သမိုင်း၏ ဖွင့်ချောက်စာအလိုအားဖြင့် သရေခေတ္တရာမြို့ကို သာသနာနှစ် ၁ ခုနှစ်တွင် ဗိမာန်ခရီးသွားကြီး တည်ထောင်သည်ဆို၏။ ရှေးဟောင်းသုတေသန အထောက်အထားများအရမူ သရေခေတ္တရာမြို့သည် ခရစ်နှစ်ငါးရာဝန်းဝန်းခန့် အတွင်း၌ ထွန်းကားကြောင်း သာသနိဂုဏ်ထူး ထိုသို့၌ မြို့တို့တက်အောင် စတင်ပျိုးထောင်ရသော ကာလကို ထည့်သွင်းခန့်မှန်းသည်ဆိုပါမူ ခရစ်နှစ် ၂ ရာစုထက်စော နှိုင်းမည်ဟုတ်ကြောင်းတွေ့ရသည်။

သရေခေတ္တရာတွင် ပျူလူမျိုးအများအပြား နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ပျူနိုင်ငံ၏ မြို့တော်ဖြစ်သော သရေခေတ္တရာသည်၊ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း ယဉ်ကျေးမှုလမ်းမခြင်းကို အများဆုံးခံရသည်။ ၎င်းအနက် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုမှာ အထင်ရှားဆုံးဖြစ်သည်။ ဗိမ္ဗိဇာသာ မဟာယာနနှင့် ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာတို့သည် အပြိုင်အဆိုင် ထွန်းကားခဲ့ကြောင်း အထောက်အထားများစွာ တွေ့ရလေသည်။ မြို့တွင်း မြို့ပြနှင့် ဗိမ္ဗိကာလင်ရာများဖြစ်သော ဗုဒ္ဓဘာသာ စေတီပုထိုးနှင့် ဂူဘုရားများ တည်ရှိခဲ့သည်နှင့်အမျှ၊ အနုပညာလက်ရာများကလေး ကျောက်ဆင်းကြွသင်းတူများနှင့် အုတ်ပုံနှိပ် ရုပ်ကြွဆင်းတူများကိုလည်း အမြောက်အမြား ထုလုပ်ပူဇော်ကြသည်။ ထင်ရှားသောမြေစိုက် အုတ်စေတီများမှာ မြို့ရိုးအပြင်၌ရှိသော ဘောဓဘာကြီး၊ ဘုရားကြီးနှင့် ဘုရားမတို့ဖြစ်ကြသည်။ ဂူဘုရားများအနက် မြို့တွင်းရှိလေးမျက်နှာ၊ ဘဲဘဲနှင့်ချေးနှင်းဆူဘိုမှာ စိတ်ဝင်စားဘွယ်ရာလက်ရာများဖြစ်ကြသည်။

သာသနာအဆောက်အဦပေါင်းများစွာမှာ ကာလကြာမြင့်၍ ပြိုပျက်ပြီးနှောက် အုတ်ကုန်းများအတိဖြစ်နေရာ၊ ၎င်းတို့ကို ရှင်းလင်း တူးဖော်ရမည့် သာသနိက ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ ပေါ်ထွက်လေ့ရှိသည်။ ထိုအနက်အုတ်ခွက်ဘုရားဟုခေါ်သော ပုံနှိပ်အုတ်ချပ်ဆင်းတူ များကိုအဓိအပြားတွေ့ရသည်။ သရေခေတ္တရာတွင် ရွှေဆင်းတူ၊ ကြေးဆင်းတူ၊ ငွေဆင်းတူ၊ ငွေစေတီသော ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ဝတ္ထု ပစ္စည်းများကိုသာမက၊ အနုပညာလက်ရာမြောက်အပြင်မြောက်သော၊ ဝတ္ထုပစ္စည်းအမျိုးမျိုးကိုလည်း ပြုလုပ်ကြောင်း တွေ့ရှိ၏။ ကျောက်ဆင်း လက်ရာကျောက်ပုဒ်များမှာ အမွေအပြောင်တို့ဖြင့် အဆန်းတကျ ထုလုပ်ထားသော ကျောက်အမြား၊ တံကွေး၊ သပိတ်၊ ငွေပုဒ်တို့ကိုလည်း တည်ရှိကြသောကြောင့်အချပ်များ၊ ခြင်္သေ့ရုပ်များကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ရွှေစေတီ မီးဖုတ်၍ ပြီးသော ရုပ်လုံးရုပ်ကြွများကိုလည်း လူရုပ်၊ ဘီလူးရုပ်၊ တိရစ္ဆာန်ရုပ်၊ ကြာပန်းပေါ်သော အုတ်တိုင်များအသွင် ဖန်တီးပြုလုပ်ကြလေသည်။

ပျူလူမျိုးတို့၏ နေထိုင်ဝတ်စားမှုတို့နှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် ပတ်သက်သည့် ယဉ်ကျေးမှုသာဓကများကိုလည်း အတော်အသင့် ထုတ်ဖော်တွေ့ရှိ၏။ ကျောရိပ်ရတနာဘွဲ့ဖြင့်ပြီးသော လည်ဆွဲပုတီးများ၊ ငွေဖလားများ၊ ငွေအိတ်များ၊ နံ့သာဘူး၊ ကြာပန်း၊ လိပ်ပြာရုပ်၊ ယဉ်ရုပ်၊ ရွှေလက်စွပ်၊ ငွေလက်စွပ်များစသည်တို့ကို ထောက်ရှု၍ သရေခေတ္တရာ၏ စည်ပင်ဝပြောမှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်းမြင့်မား ခဲ့ပုံကိုသိသလေသည်။ ပျူဒေဝါဒဟုခေါ်သော အမှတ်လက္ခဏာများ ခတ်နှိပ်ထားသည့် ငွေပြားဝိုင်းများကိုလည်း သရေခေတ္တရာနှင့် မတ်ဝန်းကျင်မှဖော်ထုတ်ရရှိ၏။

ပျူလူမျိုးတို့သည် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း အကရာများမှ ရွှေလျှောလာသော အကရာအရေးအသားဖြင့်ပျူဘာသာကို၎င်း၊ ပါဠိဘာသာကို၎င်း ရေးသားမှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြသည်။ အုတ်ခွက်ဘုရားများပေါ်တွင် နာဂရီအက္ခရာဖြင့် “ယေဓမ္မဗဟုပဟာ” အစရှိသော ဂါထာကိုရေးထိုးလေ့ရှိသည်။ ဗြဟ္မစက္ကရာ အရေးအသားနှင့် သက္ကရာဇ်ကျောက်စာ အနည်းငယ်တွေ့ရသော်လည်း လွန်စွာမေးပိုလိုလျက်ရှိ၏။ ကျောက်အရိုးတုံးများပေါ်မှ ပျူစာတမ်းတို့ကိုမူ ကောင်းစွာဖတ်ရှုနိုင်လေသည်။ သရေခေတ္တရာအနီး မောင်းကန် (သို့မဟုတ် လယ်ပေါ်) ရွာမှ ပါဠိတော် ရွှေပေစာနှစ်ချပ်ကို၎င်း၊ ခင်ဘကုန်းမှ ပါဠိတော်ရွှေပေစာ အချပ် ၂၀ ကို၎င်း ထုတ်ဖော်ရရှိခဲ့သည်။

ပျူလူမျိုးတို့သည် သေဆုံးသည့်အခါ မီးသင်္ဂြိုဟ်သည့် အလေ့အထရှိကြ၏။ မီးကျမ်းပြီးသော အရိုးစများနှင့် ပြာတို့ကို မြေအိုးများတွင် ထည့်သွင်းပြီး ၎င်းအရိုးအိုးတို့ကိုအလိုက်အပြိုင် ခြွပ်နှံလေ့ရှိသည်။ သာဓနအရပ်သားများအတွက် မြေအိုးများကို အသုံးပြု၍ မင်းမျိုး မင်းဆွေတို့အတွက် ကျောက်အိုးများ အသုံးပြုကြောင်းလည်း သိသာသည်။ ဘုရားကြီးအနီးမှ တွေ့ရှိရသော ကျောက်အရိုးအိုး လေးလုံး၏ ပတ်လည်တွင်ပျူစာဘေးကြားစီပါရှိလေသည်။ ၎င်းကျောက်စာများအရ သရေခေတ္တရာ၌ ခရစ်နှစ် ၆၇၃ မှ ၇၁၈ ခုနှစ်အတွင်း ဝိကြမမင်း မင်းဆက်ခန့်သားခွဲကြောင်းသိရလေသည်။

ပုဂံခေတ် ယဉ်ကျေးမှု

ပုဂံပြည်တွင် မင်းငါးဆယ်ငါးဆက် အုပ်စိုးခဲ့သည်ဟု ရာဇဝင်သမိုင်းများ၌ လာရှိသည်။ ယခုအခါ ပျဉ်းခြားမင်း တင်ထောင်သွားသော မြို့ရိုးကိုသာလျှင် အထင်အရှား တွေ့မြင်နိုင်တော့သည်။ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အဆောက်အဦတောင်းများမှာကား ပုဂံနှင့် ပတ်ဝန်းကျင် အေးယျားဖြစ်သော ညောင်ဦး၊ မင်းနဲသျှ၊ ဖွားစောနှင့် သီရိဗန္ဓုယာအရပ်တို့တွင် အနှံ့ အပြားကျန်ရှိနေသေးသည်။

ပုဂံခေတ် ယဉ်ကျေးမှုသည် ဘာသာရေးကို အခြေခံသော ယဉ်ကျေးမှုဖြစ်၏။ ရှေးဦးစွာ မဟာယာဉ်ဂိုဏ်း ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် တန္တရအယူဝါဒ များ ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ အနောက်ဘက်မင်း လက်ထက်တွင် ဂူအရပ်နှံတကူ သတ္တိပြည်မှ ရဟန်းတော်များနှင့် ပိဋကတ်တော်များ ရောက်ရှိ လာသောအခါ ပုဂံပြည်တွင် တောင်ပိုင်းဗုဒ္ဓသာသနာ ထေရဝါဒများ လွှမ်းမိုးလာခဲ့သည်။ ထိုအခါမှစ၍ မင်းနှင့်တကွ မျိုးကြီးမတ်ရာ တိုင်းခံ ခိုမြှောက်ဘုံမှအတွက်သာလျှင် အစဉ်အမြဲကြီးမား အားထုတ်လျက် ရှိသောကြောင့် ကြီးကျယ်ခမ်းနား တိုးပွားစည်ပင်မှု၊ ဂူပုထိုး၊ ကျောင်း၊ ဖုဂံ စသည်တို့ကို တွေ့မြင်ကြရလေသည်။

ယခုအခါ နန်းတော်အဆောက်အဦများ၊ လူနေအိမ်ခြေ အကြွင်းအကျန်များနှင့် အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းတို့ကို မထွေရသော်လည်း သာသနာ့အဆောက်အဦများ တည်ဆောက်ခြင်း၊ မွမ်းမံခြယ်လှယ်ခြင်းနှင့် ကဗျည်းကျောက်စာရေးထိုး မော်ကွန်းတင်ခြင်းတို့ကို မြှင့်ကြားပုဂံခေတ်တွင် အနုပညာအဆင့်အတန်း မြင့်မားခဲ့ပုံ၊ စာပေသွန်းကားခဲ့ပုံ၊ ယဉ်ကျေးမှုသိမ်မွေ့သော လေ့ထုံးတမ်းများ ကျင့်သုံးခဲ့ကြောင်း အထောက်အထားများတွေ့ရှိရလေသည်။

ဂူလိုက်၊ စေတီ၊ ပုထိုး၊ တန်ဆောင်းကြီး၊ ကျောင်းကြီးများကို တည်ဆောက်ခြင်းဟူသော ဗိသုကာအတတ်၌ အမြင်မားဆုံး၊ ထိုဗိသုကာအတတ်နှင့် ဆက်လျက်ရှိသော ပန်းချီနှင့် ပန်းတော့ခေါ် အင်္ဂတေပန်း အတတ်တို့မှာလည်း ပြောင်မြောက်လှပေသည်။ ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားနှင့်နတ်ရုပ်၊ လူရုပ်၊ တိရစ္ဆာန်ရုပ်၊ ပန်းခက်ပန်းပွင့်တို့ကို ထုလုပ်ခြင်းဖြစ်သော ပန်းပုအတတ်နှင့် ပန်းတမော့ဟူသော ကျောက်ဆင်းတုအုပ်ချုပ်၊ ကျောက်ချုပ်၊ စင်ချပ်များဖြင့် ရုပ်ကြွဖော်၍ မွမ်းမံခြယ်လှယ်သော အတတ်၊ ကြေး၊ သံ၊ ရွှေ၊ ငွေတို့ဖြင့် ပစ္စည်းကိရိယာတန်ဆာပြုလုပ်သည့် ပန်းတိမ်ပန်းဘဲအတတ်တို့မှာလည်း ကောင်းစွာထွန်းကားလျက်ရှိကြောင်း သိသာလေသည်။

ဂူလိုက်ဘုရားများအတွင်း၌ နံရံပတ်လည်နှင့်မျက်နှာကျက်တို့တွင် ဗုဒ္ဓငင်နှင့်ဇာတ်ကြီးဆယ်၌၊ ငါးရာဇာငါးဆယ်စသည်တို့ကို ဆေးထုတ်ရေးသားလေ့ရှိခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ပုဂံခေတ်တွင် ပန်းချီအတတ် အတော်ပင် တိုးတက်ခဲ့ကြောင်း သိရှိရသည့်အပြင်၊ ပုဂံခေတ် ထီးမွန်နတ်တစ်စားနှင့်ယင်မှုတို့ကိုလည်းရုပ်စာမိနိုင်လေသည်။

ပုဂံခေတ် ကျောက်စာများအရ၎င်း၊ နံရံဆေးရေးနှင့် စဉ်ချပ်ရုပ်များမူ၎င်း၊ စည်၊ ပတ်သာ၊ ခွက်ခွင်း၊ နောင်နင်း၊ နရည်းစရာစသည်တို့မှိုက်သော ပန်ဘျာအတတ်လည်း တိုးတက်ပြီးရှိသည်ဟု ယူဆသင့်ပေသည်။

ပုဂံဒေသတဝိုက်တွင် ရှေးဦးစွာ ပျူလူမျိုးများ မှီတင်းနေထိုင်ကြ၍ ၎င်းတို့ကိုမြန်မာများက လွှမ်းမိုးသွားခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ပျူစာနှင့် ပျူစာပေကိုသုံးစွဲခဲ့ကြပြီးနောက်၊ အနှောင့်ရထားမင်း သထုံပြည်ကို တိုက်ခိုက်အောင်မြင်ပြီးနောက်၊ မွန်စာပေအက္ခရာတို့ကိုရရှိကာ မြန်မာအရေးအသားကို စတင်တီထွင်ရေးသားခဲ့ကြသည်။ ကျန်စစ်သားလက်ထက်တွင် မွန်စာပေ အရေးအသားကို အလုံးအရင်းပေးခဲ့သည်။ နောက်မှ မြန်မာစာသုံးပြီးတိုးတက်ခဲ့၏။ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း၊ သီဟိုဠ်နှင့် တရုတ် (ယူနန်) ပြည်တို့နှင့်ဆက်ဆံမှုများ ရှိခဲ့ကြောင်းလည်း အထောက်အထားများ တွေ့ရှိရသည်။

ရခိုင်မြို့ဟောင်းပြတိုက်နှင့် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ

ယခုနှစ်အတွင်း ရခိုင်တိုင်း၊ မြို့ဟောင်းမြို့၊ နန်းရာကုန်းပြတိုက်အတွက် အောက်ပါပစ္စည်း အနည်းငယ်ကို စုဆောင်းရရှိခဲ့ပါသည်။

(၁) ပစ္စည်းအမှတ် ၂၅၇၊ ပြတိုက်နံပါတ် ၁၆၆	လေးခင်းပြင်မှ ရေခတ်အိုးငယ်တခု။
(၂) ပစ္စည်းအမှတ် ၂၅၈၊ ပြတိုက်နံပါတ် ၁၆၇	လေးခင်းပြင်မှ သစ်သားပွတ်လုံးတခု။
(၃) ပစ္စည်းအမှတ် ၂၅၉၊ ပြတိုက်နံပါတ် ၁၆၈	ဂဝံတောင်မှ အုတ်ခွက်ဖုရားတခု။
(၄) ပစ္စည်းအမှတ် ၃၀၀၊ ပြတိုက်နံပါတ် ၁၆၉	စမုတ်တော်ခေါ်မှ အုတ်ခွက်စာနှင့် အုတ်ခွက်ဖုရားလေးခု။
(၅) ပစ္စည်းအမှတ် ၃၀၁၊ ပြတိုက်နံပါတ် ၁၇၀	ဦးရစ်တောင်မှ အုတ်ခွက်ဖုရားတခု။
(၆) ပစ္စည်းအမှတ် ၃၀၂၊ ပြတိုက်နံပါတ် ၁၇၁	ဝေသာလီမှ နတ်ရုပ်ဦးခေါင်းတခု။

အထွေထွေ

[မလွန်မြို့ မဟာဗန္ဓုလအရိုးအိုးစေတီဆိုသောစေတီဟောင်း]

မလွန်မြို့တွင် မဟာဗန္ဓုလအရိုးအိုးစေတီဟု ရပ်ရွာက အာဇာနည်အလှူပြုကြသော စေတီဟောင်းတစ်ဆူ ရှိပါသည်။ ၎င်းစေတီမှာ အမြင့် အထက် ၁၄ ပေခန့်ရှိလေသည်။ ယခုနှစ်အတွင်း မိုးအရေများသဖြင့်စေတီအနီးရှိ ချေးလင်ဘန်းချောင်းမှ မြစ်ရေအတိုးကြမ်းပြီး ကမ်းပြင်ဖြင့် စေတီမှာ ကမ်းထိပ်နှင့် ၇ ပေသာဝေးတော့၍ ကမ်းပါးပြိုကွဲတွင် ပါလုနီးနီးဖြစ်ခဲ့လေသည်။

ရှေးဟောင်းသုတေသန ဌာနအနေဖြင့် ဤစေတီမှာ မဟာဗန္ဓုလအရိုးအိုး စေတီဖြစ်ကြောင်း မည်သည့်နိုင်ငံလဲသော အထောက်အထားမျှ မရှိပါ။ ရပ်ရွာအစဉ်အလာ ပြောစကားမှလွဲ၍ ပိုမို၍အမှတ်အသားမရှိပါ။ သို့သော် ထိုစေတီငယ်ကလေးကို နှစ်ပေါင်း အတော်ကြာကပင် မဟာဗန္ဓုလအရိုးအိုးစေတီဟု ပြောဆိုလာကြသည်ကိုထောက်၍၊ ယခုကမ်းပြိုရာသို့ ပါလုဆဲဆဲအချိန်တွင် စေတီငယ်ကိုဖျက်၍ အတွင်းရှိ ပစ္စည်းများ (အကယ်၍ မဟာဗန္ဓုလအရိုးအိုး တွေ့ရမည့်အား ကို သိမ်းဆည်းပြီး နေရာရွှေပြီး စေတီသစ်တည်၍ပေးရန် ၁၉၆၄ ခု၊ ဩဂုတ်လ အတွင်းပြုဖျက်ပါသည်။ စေတီ၏အောက်ခံ အုတ်ခုံမှာ ၁၂ ပေ၊ ၆ လက်မပတ်လည်ရှိပြီး မြေပြင်မှအောက်သို့ ၂ ပေ၊ ၃ လက်မအထိ အုတ်လွှာရှိပြီး အောက်တွင် ၁ ပေ၊ ၆ လက်မရှိသော နေရာအတွင်း ပိုထားသောမြေများရှိသည်။ တူးဖော်ရာ လက်ရှိမြေမျက်နှာပြင်မှ အောက်သဘာဝမြေ အထိ ၉ ပေခန့် တူးဆွကြည့်ပါသည်။ စေတီအုတ်ခုံအတွင်းတွင် အောက်ပါ ဌာနာပစ္စည်းများကို တွေ့ရှိရလေသည်။

အမြင့်မှာ ၅ လက်မမှ ၁၁ လက်မအထိ ကြေးဆင်းတူ ၁၈ ခု၊ ကြွေရည်ဆုတ်ခါတ်တော်ကြွတ် ၁ ခု၊ အုတ်ခွက်ရုပ်ပွား ၂ ခု၊ တံကံပါသော ကြေးဆင်းတူ ၁ ခု၊ ကြေးနုတ်ရုပ် နှစ်ရုပ်တူ ၁ ခု၊ ကြေးရေသရုပ် နှစ်ရုပ်တူ ၁ ခု၊ ကြေးရေသရုပ် ၁ ခု၊ ကြေးရုပ်တူ ၁ ခု (နားကင်းနှင့်) ပိုမိုနေသော လှုပ်ဘရာ နဂါးခြူးခေါင်း မကုန်ဆောင်းသည့် ကြေးရုပ်တူ၊ မကုန်ဆောင်းကြေးရုပ် နှစ်ရုပ်တူ ၁ ခု၊ မုလိန္ဒာသတ္တဟပုံကြေး ဆင်းတူ ၁ ခု၊ ရတနာသရသတ္တဟပုံ ကြေးဆင်းတူ ၁ ခု၊ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြဟန် ကြေးဆင်းတူ ၁ ခု၊ ဓမ္မစကြာဟောဟန်ကြေးဆင်းတူ ၁ ခု၊ ဤဆင်းတူသည့်အားလုံးတို့မှာ လက်ရာအလွန်ညီပြီး ရှေးမကျသော လက်ရာများဖြစ်လေသည်။

ဌာနာအုတ်ခုံ၏ အောက်ပိုင်း၌ရှိသည့် မြေအတွင်းမှ လူရိုးအစအနများ၊ မြင်းနှင့်နွားရိုး အစအနများအပြင် အိုးခြမ်းပဲ အနည်းငယ် တို့ကိုသာ တွေ့ရလေသည်။ ၎င်းတို့မှာမူလ မြေရိုက်အခြားမှ သယ်ယူလာသောမြေကြီးတွင် ရောနှော၍ ပါလာသည်များ ဖြစ်ဟန်ရှိလေသည်။

မဟာဗန္ဓုလစစ်ဆွဲကြီး အရိုးအိုးစေတီဖြစ်သည်ဟု မည်သို့ပင်ဆိုခဲ့စေကာမူ၊ ယခုတူးဖော်တွေ့ရှိချက်များဖြင့် သာမန်ရိုးအိုးစေတီသာ ဖြစ်ကြောင်းဆင်ရှားလေသည်။ စစ်ဆွဲကြီးအရိုးအိုးစေတီဖြစ်ပါက အရိုးနှင့်အရိုးပြာတို့ကို အဆင့်အတန်းမရှိသောအိုးဖြင့် စေတီတွင်သင် တော်ကောင်းမွန်သောနေရာတွင် ဖြူပတ်သည့်ကို တွေ့ရှိမည်ဖြစ်လေသည်။ ဤအချက်ကိုထောက်၍ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနအနေဖြင့် ဤစေတီဟောင်းကို ဗန္ဓုလအရိုးအိုးစေတီဟု အတည်မပြုနိုင်သော်လည်း ဤရှေးဟောင်းစေတီတစ်ဆူမှ ဌာနာပစ္စည်းများကိုပင် ပြန်လည် ဌာနာ၍ယခင်မှဟောင်းအတိုင်း စေတီတစ်ဆူကို မလွန်မြို့ မြသုတ်ဖုရားကြီးအနီးတောက်ဘက် စောင်းတန်းအဆင်း ကုန်းပေါ်တွင် ဤဌာနမှ စေတီသစ်တည်အောင် ပေးလိုက်ပါသည်။ စေတီသစ်ကို ပြန်လည်တည်ဆောက်စဉ်အခါက အထက်ပေါ်ပြုပါ မြေမြေ တွေ့သော အရိုးအစအန များနှင့် အိုးကဲ့အစအနများကို ထိုမလွန်မြို့မှ ရဟန်းရှင်လူပုဂ္ဂိုလ် အချို့ဆန္ဒကြောင့်၊ ပြန်လည်ဌာနာသွင်းလိုက်ရပါသည်။ ဤစေတီကို ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနအနေဖြင့် မဟာဗန္ဓုလအရိုးအိုးစေတီဖြစ်၍ ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်း မဟုတ်ဘဲ၊ ကမ်းပြိုရာတွင် ပါလုဆဲဆဲ သာမန်စေတီငယ်တစ်ဆူကိုဌာနမဖျက်ပြီး အတွင်းဌာနာပစ္စည်းတွေ့သမျှကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ပြီး စေတီသစ်တည်ပေးခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနမှ တည်ဆောက်သော စေတီဖြစ်သော်လည်း ဤစေတီငယ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ထိုဒေသရပ်ရွာက ဗန္ဓုလအရိုးအိုး စေတီဟုပြောဆိုကြခြင်းမကား ဤဌာနနှင့် မည်သို့မျှမသက်ဆိုင်ပါသတည်း။

ကမ္ဘာအေးစေတီမှ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ ပြန်လည်ရရှိခြင်း

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်းက၊ ကချည်းကျောင်းစာဌာန (ယခုရှေးဟောင်းသုတေသနဌာန) သည် ဌာနရှိ အဘိုးထိုက်တန်သော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို မပျက်မစီး မပျက်ပျက်စေရန် ရည်ရွယ်၍ လုံခြုံသောနေရာတို့တွင် သိမ်းစောင့်ရှောက်ထားခဲ့လေသည်။ ထို ရှေးဟောင်းပစ္စည်းတို့မှာ သာသနာ့အထူးမှတ်တမ်းနှင့် ပတ်သက်၍ တွေ့ရှိသောပစ္စည်းများသာမက အခြားအရပ်ရပ်မှ ပစ္စည်းများလည်း ပါဝင်လေသည်။ ထိုပစ္စည်းတို့မှာ များသောအားဖြင့် ဆင်းတုစသော သာသနာ ပစ္စည်းများဖြစ်၍ အချို့မှာရှေး ငွေစသည်တို့ဖြင့် ပြုလုပ် ထားသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးပြီးသည့်နောက်၊ ပြည်တွင်းသောင်းကျန်းမှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ရာ ထိုပစ္စည်းများကို သိမ်းဆည်း ထားသောနေရာမှ ပေါ်ယူခြင်းမပြုသေးဘဲ၊ ၁၉၇၃ ခုနှစ်အထိ ထားရှိခဲ့လေသည်။

ထိုစဉ်အခါက ဆဋ္ဌသံဂါယနာတင်ပွဲကြီး ကျင်းပရန် စီမံဆဲဖြစ်၍၊ ထိုနေရာရှိ သိမ့်မင်္ဂလာ ကမ္ဘာအေးစေတီတော်ရှိ ဌာနာတိုက်တွင် အထက်ပါရှေးဟောင်း ပစ္စည်းများကို တိုင်းရင်းသားနှင့် နိုင်ငံခြားမှ လာရောက်မည့် ရဟန်းရှင်လူတို့ကြည့်ရှုနိုင်စေရန် ထားရှိခြင်းကိုစွဲကို အစီရင်ခံစာတင်ခဲ့လေသည်။ ထို့ကြောင့် ဤရှေးဟောင်း ပစ္စည်းများကို ဤဌာနမှ ၁၉၇၃ ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀ ရက်နေ့တွင် ထိုစဉ် အခါက သာသနာရေးဝန်ကြီး ဦးဝင်း၊ ပြည်ထောင်စု ယဉ်းကျေးဇူးတော်ကြီး၏ ပါလီမန်အတွင်းဝန် ဦးကျင်စော၊ ဗုဒ္ဓသာသနာ အဖွဲ့အုပ်ချုပ် ရေးအရာရှိချုပ် ဦးခိန်းမောင်၊ မန္တလေးတိုင်းမင်းကြီး၊ ခရိုင်ခန့်မှီး အခြားအရာရှိများ၊ သာသနာရေးအသင်းအဖွဲ့ ကိုယ်စားလှယ် ရဟန်း တော်များ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်များရွှေ့တွင် မန္တလေးမြို့ရှိ ဤဌာနမှ တူးဖော်ပြသပြီးလျှင်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၁ ရက်နေ့တွင် ဤရှေးဟောင်း ပစ္စည်းတို့ကို စာရင်းနှင့်တကွ၊ သာသနာရေးဝန်ကြီးရွှေ့တွင် ပါလီမန်အတွင်းဝန် ဦးကျင်စောအား လွှဲအပ်လိုက်ရလေသည်။

၎င်းပစ္စည်းများမှာ အထက်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မှော်ဒေါ့၊ ပုခံနှင့် အခြားအရပ်များမှ တူးဖော်တွေ့ရှိကာ စုဆောင်းသိမ်းဆည်းထားသော သာသနိကပစ္စည်းအများအပြားပါဝင်လျက်၊ ရွှေပေစာထုတ်၊ ရွှေဆင်းတု၊ ကျောက်ဆင်းတု၊ ကျောက်မျက်ရတနာ၊ ပုဆိုးတင်တန်ဆာအမျိုးမျိုးမှာ၊ ရွှေခေတ်သာသနာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုသာဓက ပစ္စည်းများအနေဖြင့် တန်ဖိုးမပြတ်ခိုင်အောင် ထိန်းတင့်ကျပ်သည့် ထိုသို့ပေးအပ်လိုက်သော ရွှေဟောင်းပစ္စည်းများ၏ အရေအတွက်မှာ ၆၂၆ ခုဖြစ်ပြီး၊ အမျိုးအမည်တားဖြင့် ၁၉၂ မျိုးဖြစ်လေသည်။ ပစ္စည်းများမှာ ရန်ကုန်မြို့၊ ကမ္ဘာ့အေးစေတီ ဌာနတိုက်တွင် ၁၁ နှစ်မျှကာလကြာအောင် ဝင်းကျင်းပြသထားခဲ့သဖြင့် စိတ်ပါဝင်စားသော ရဟန်းရှင်လူပြည်သူအများ ကြည့်ရှုခွင့်ရခဲ့လေသည်။

၁၉၆၃ ခုအတွင်းတွင်၊ ယဉ်ကျေးမှုဌာနမှ သမိုင်းပြတိုက်တွင် ပြသထားရန် လိုအပ်လာသဖြင့်၊ ကမ္ဘာ့အေးရှိ ရွှေဟောင်းပစ္စည်းများကို ရွှေဟောင်းသုတေသနမှ ပြန်လည်ရရှိရန်၊ ကမ္ဘာ့အေးစေတီတော် ဘာသာတော်ထိန်းအဖွဲ့နှင့် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ၊ ၁၉၆၃ ခု၊ ဩဂုတ်လ ၃၁ ရက်နေ့တွင် ဘာသာတော်ထိန်း လူကြီးမင်း ဦးသန်းစိန်က အထက်ပါရွှေဟောင်း ပစ္စည်းများကို ဤဌာနသို့ပြန်လည်ပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ပြန်လည်ပေးအပ်ရာတွင် ပစ္စည်းအရေအတွက် ၂၁ မှာမပါရှိသေးပေ။

ဤရွှေဟောင်းပစ္စည်းများအနက်၊ အချို့အချေးကြီး၍ သမိုင်းဆိုင်ရာ သုတေသီတို့ လေ့လာသင့်သော သရေခေတ္တရာခေတ်နှင့် ပုဂံခေတ်ဆိုင်ရာပစ္စည်းများကို ရွှေတိုက်ဘုရားလမ်းရှိ သမိုင်းပြတိုက် (ဂျူဗီလီဟော) တွင်ပြသထားပါသည်။

ယဉ်ကျေးမှုသင်တန်း

ပြည်ထောင်စု ယဉ်ကျေးမှုဌာနမှ ကြီးမှူးဖွင့်လှစ်သည့် ပြည်နယ်အသီးသီးမှ ယဉ်ကျေးမှုအရာရှိများအား၊ ယဉ်ကျေးမှုဌာနဆိုင်ရာ သင်တန်းပို့ချမှု အစီအစဉ်အရ ရွှေဟောင်းသုတေသနဌာနမှ ၁၉၆၃ ခု၊ စက်တင်ဘာလ ၁၇ ရက်နေ့မှ ၂၁ ရက်နေ့ထိ ရွှေဟောင်းသုတေသနဌာနခွဲဆိုင်ရာ၊ အောက်ပါဘာသာရပ်များကို သင်ကြားပေးခဲ့ပါသည်။

- (၁) ရွှေဟောင်းသုတေသနရည်ရွယ်ချက်၊ ဆက်စပ်သောဘာသာရပ်များ၊ ဌာနခွဲက ဆောင်ရွက်ရသောလုပ်ငန်းများ၊ (၂) ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ် ထိန်းသိမ်းရေး (ရွှေဟောင်း ဝတ္ထုပစ္စည်းများ အက်ဥပဒေ၊ ရွှေဟောင်း အဆောက်အဦများ၊ ဗိသုကာလက်ရာများ)
- (၃) ရွှေဟောင်းကဗျည်းစာများ၊ လေ့လာမှု (မြန်မာအက္ခရာသမိုင်း)၊ (၄) ရွှေဟောင်းဒေသများ၊ (မြန်မာရာဇဝင်ခေတ်စဉ်း)
- (၅) ကွင်းဆင်းသုတေသန နည်းစံနှုန်းများ၊ (၆) မှတ်တမ်းတင်နည်းများ (မြေပုံလေ့လာမှု) (တိုင်းတာပုံဆွဲမှု) (မြေတိုင်းပညာ) (ခုံတိုက်ကူးသည့်ပညာ)၊ (စာသန်းစုနည်း)၊ (၇) ပုဂံယဉ်ကျေးမှု၊ သရေခေတ္တရာယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဟန်းလင်းယဉ်ကျေးမှု၊ ဗိသုနန်းယဉ်ကျေးမှု
- (၈) သမိုင်းမတင်မီ ခေတ် ယဉ်ကျေးမှု၊ (၉) ဌာနမှစည်းပုံ၊ အခြားနိုင်ငံများမှ စိတ်ဝင်စားဖွယ် ရွှေဟောင်းသုတေသနလုပ်ငန်းများ၊ စာအုပ်စာတမ်းပြုစုပို့ခြင်းနှင့် အထွေထွေ၊ (၁၀) ပဲခူးသို့သွားရောက်၍ ရွှေဟောင်းအဆောက်အဦများနှင့် ရွှေဟောင်းကျောက်စာများ လက်တွေ့လေ့လာမှုပြသခြင်း။

၎င်းယဉ်ကျေးမှုဌာနဆိုင်ရာသင်တန်းသို့ အောက်ဖော်ပြပါ ပြည်နယ်အသီးသီးမှအရာရှိများ တက်ရောက်သင်ကြားခဲ့ကြပါသည်။

- (၁) ဦးစောဟံသိန်း၊ ခရိုင်ပြည်သူ့ ဆက်ဆံရေး အရာရှိ (ကရင်ပြည်နယ်)၊ (၂) ဦးစွတ်ကိုခိုင်၊ ယာယီယဉ်ကျေးမှု အောက်တန်အရာရှိ (ချင်းဒေသဘိုင်း)၊ (၃) ဦးထွန်းပု၊ ပြည်သူ့ဆက်ဆံရေးအရာရှိ (ကယားပြည်နယ်)၊ (၄) ဦးခရိုင်နန်း၊ ယဉ်ကျေးမှုလက်ထောက် (ကချင်ပြည်နယ်)၊ (၅) ဦးခင်မောင်လုံ၊ လက်ထောက် ယဉ်ကျေးမှုအရာရှိ (ရှမ်းပြည်နယ်)။

ရွှေ ဟောင်းစာပေနှင့်ယဉ်ကျေးမှုဌာနစုများ

ရွှေဟောင်းစာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဌာနစုများမှ ၁၉၆၃-၆၄ ခုနှစ်အတွင်း ဆောင်ရွက်ပြီးစီးခဲ့သော လုပ်ငန်းရပ်များမှာ အောက်ဖော်ပြပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာဌာနစုမှ မေးကူးမြို့နယ်၊ သမန်းဆိပ်ရွာသို့၎င်း၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်နှင့် အနောက်ခင်မကန်တိုက်သို့၎င်း၊ သာသနာ့မြသပိတ်တော်ခြေရှိ သာဓုဇနပါသာဒိက ပိဋကတ်တိုက်သို့၎င်း သွားရောက်၍ရှာဖွေပါးသော အောက်ပါစာမူများကို ရှာဖွေစုဆောင်းခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ—

- (၁) မုံရွေး ဇေတဝန်ဆရာတော်ဖုထူး၏မေတ္တာစာ။
- (၂) ပါရမီခန်းပျို့အဖြေ။
- (၃) ပါရမီဒီပနီ။
- (၄) သာသနာ့လက်ံာရစာတမ်း။
- (၅) မဟာပဋိပညာ။
- (၆) နန္ဒာကုမာပျို့။
- (၇) ရွှေဝက်တော်သမိုင်း။
- (၈) မင်းနုနီပျို့။
- (၉) ထုဇဝ်သပျို့ (စိန္တကျော်သု)။
- (၁၀) မဏိကန်ပျို့သစ် (ပဒေသရာဇာ)။
- (၁၁) ဂီတိသုသပျို့။
- (၁၂) အာယုဒိသပျို့ (ဦးရွှန်း)။
- (၁၃) မင်းခဲကျော်စာစုနှင့်ချောင်း။
- (၁၄) ဥတေနပျို့ (ဦးရွှန်း)။
- (၁၅) မးဟာသစာပျို့ (ဦးရွှန်း)။

- (၁၆) မောင်းဆန်ပြန်တမ်းချင်းမျှ။
- (၁၇) ဂဗ္ဘဗွယ်။
- (၁၈) အယောထာမျှ။
- (၁၉) အာကာသစာရိမျှ။
- (၂၀) ယသောဓရာပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်ခန်းမျှ။
- (၂၁) နန္ဒကုမ္မာမျှ။
- (၂၂) ဆန္ဒနိမျှ။
- (၂၃) ဇနကမျှ။ (ဦးခိုး)။
- (၂၄) တေမိပျို (ဟင်းလင်းပျင်ဝံသ)။
- (၂၅) သစ်တပ်တည်မော်ကွန်း။
- (၂၆) စန္ဒကိန္နရိမျှ။ (ဦးကျောက်ကြီး)။
- (၂၇) သုတဏသီပျို (ဇေယနန္ဒမိတ်)။
- (၂၈) ဝေါဟာရဝိပ္ပလ္လာသကျမ်း

စုစုပေါင်း ၂၈ ကျမ်း ဖြစ်လေသည်။

မြန်မာဌာနစုမှ တည်းဖြတ်ပြုစုပြီးသောစာမူများမှာ—

- (၁) ဝါဂီနစ်သဘင်ညီလာခံမှတ်တမ်း။
- (၂) ပျိုစစ်တမ်းပထမပိုင်း။
- (၃) မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်းတတိယတွဲ။
- (၄) ကေသာသီရိဗြဇာတ်။
- (၅) ပါရာယနဝတ္ထု။
- (၆) မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်းစတုတ္ထတွဲ။
- (၇) မြန်မာစာပေစစ်တမ်းစာတွဲ ၁-ပျို့နှင့်လင်္ကာများ။
- (၈) မဟာဗန္ဓုလအတ္ထုပ္ပတ္တိ။
- (၉) အင်းဝမြို့ဘွဲ့ကဗျာလင်္ကာစုများ

စုစုပေါင်း ၉ ကျမ်းဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာဌာနစုမှ ပုံနှိပ်ပြီးသောစာအုပ်များမှာ—

- (၁) ဦးပညာတေးထပ်ပေါင်းချုပ်။
- (၂) နဝရတ်မျှ။
- (၃) မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံ စာတမ်းပထမတွဲ။
- (၄) မြန်မာမင်းအုပ်ချုပ်ပုံစာတမ်း ဒုတိယတွဲ (ပုံနှိပ်ဆဲ) နှင့် (၅) ကေသာသီရိဗြဇာတ်

တို့ဖြစ်ပါသည်။

မွန်ယဉ်ကျေးမှုဌာနစုမှ မွန်ဘာသာဇာတ် ၅၅၀ ကိုပုံနှိပ်ခဲ့သော အစီအစဉ်တွင် ယခုနှစ်အတွင်း ဒုက္ခနိပါတ်အသစ်သက်ဇာတ်စဉ်အမှတ် ၁၈၁ မှ တိက္ခနိပါတ်သက်ဇာတ်စဉ်အမှတ် ၂၆၀ အထိ ဇာတ်အရေအတွက်ပေါင်း ၈၀ ပါဝင်သောအတွဲကိုအုပ်ရေ ၁၀၀၀ တည်းဖြတ်ပုံနှိပ်ခဲ့ပါသည်။ မွန်ယဉ်ကျေးမှုဌာနစုအနေဖြင့် မွန်-မြန်မာအဘိဓာန်တစ်စောင်ကို ပြုစုနေရာ၊ ယခုနှစ်အတွင်း ဝေါဟာရပေါင်း ၂၀၀၀ မျှဖြည့်စွက်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းပြင်ပင်၊ မွန်၊ မြန်မာ အဘိဓာန်တစ်စောင်ဖြစ်မြောက်ရေးအတွက်လည်း ပြုစုလျက်ရှိရာ၊ ယခုအထိပြီးစီးခဲ့သော ဝေါဟာရပေါင်းမှာ ၆၉၀၀ ဖြစ်၍၊ အက္ခရာစဉ်ကပ်ပြားတွင် ရေးသွင်းခဲ့ပါသည်။ ၎င်းကပ်ပြားမှ ဝေါဟာရ (၃) မျိုးကို ပြန်လည်စိစစ်ရေးကူးရာ (အ) အက္ခရာမှစ၍ ဝေါဟာရပေါင်း ၁၉၂၁ မျှပြီးစီးခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ယဉ်ကျေးမှုဌာနစုအနေဖြင့် ၁၉၆၃ ခု၊ လျှိုင်ကော်မြို့တွင်ကျင်းပသော ပြည်ထောင်စုနေ့တွင်၎င်း၊ ၁၉၆၄ ခု၊ မန္တလေးမြို့တွင်ကျင်းပသော ပြည်ထောင်စုနေ့တွင်၎င်း၊ ၁၉၆၃ ခု၊ ရန်ကုန်ကျိုက္ကဆံကွင်း၌ ကျင်းပသော အလုပ်သမားပွဲတော်တွင်၎င်း ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာပြခန်းကို စီစဉ်ပြသခဲ့ပါသည်။ ယဉ်ကျေးမှုအရာရှိအနေဖြင့် သက်ဆိုင်သော ဟောပြောခြင်းများပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ၁၉၆၄ ခု၊ မန္တလေးတွင်ကျင်းပသော ပြည်ထောင်စုနေ့ပွဲသဘင်သို့ တက်ရောက်လာကြသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများလေ့လာရေးအဖွဲ့၊ တပည့်ကျောင်းက လေ့လာမှတ်တမ်းယူခဲ့ပြီးရရှိသော အချက်အလက်များကို စာမျက်နှာ ၂၀၀ ကျော်စာအုပ်ချုပ်လုပ်၍ သက်ဆိုင်ရာသို့ တပ်ဆင်ခဲ့ရပါသည်။ ယခုအစီရင်ခံစာသောနှစ်အတွင်း မန္တလေးမြို့၊ တောင်ကြီးမြို့၊ လျှိုင်ကော်မြို့များသို့ သွားရောက်၍ တိုင်းရင်းသားယဉ်ကျေးမှုရေးရာများကို လေ့လာမှတ်တမ်းယူခဲ့ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစသည်များကိုလေ့လာသောခါတ်ပုံပေါင်း ၂၀၀ ခန့်ရှိကား မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ပါသည်။

အရာထမ်းအမှုထမ်းများ

ရှေးဟောင်းသုတေသန ဝန်ထောက် ဦးသန်းဆွေသည်၊ ကုလသမဂ္ဂမှတဆင့် ဘယ်(လ်)ဂျီယံအစိုးရက ချီးမြှင့်သော ပညာသင်ဆုအထောက်အပံ့ဖြင့် ဘယ်(လ်)ဂျီယံနိုင်ငံ၊ ဘရပ်ဆယ်(လ်) မြို့ရှိ Institut Royal du Patrimoine Artistique တွင်ရှေးဟောင်းဓာတ်ပုံများတူးဖော်မှုပညာသင်ရပ်များလေ့လာသင်ကြားရန် ၁၉၆၂ ခု၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၄ ရက်နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံမှ ထွက်ခွာသွားရောက်ခဲ့ပါသည်။ ဦးသန်းဆွေသည် ဘယ်(လ်)ဂျီယံနိုင်ငံတွင် ပညာသင်ကြားပြီးနောက်၊ ၁၉၆၃ ခု၊ နိုဝင်ဘာလ ၃ ရက်နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံသို့ပြန်လည်ရောက်ရှိပြီး၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနဝန်ထောက်အဖြစ် အလုပ်အတ္တရားများကို ပြန်လည်ဝင်ရောက်ထမ်းဆောင်ပါသည်။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ ရွှေပဒေသာနယ် သရုပ်ပြဆရာ ဦးဘတင့်သည်၊ ကုလသမဂ္ဂမှတဆင့် ဘယ်(လ်)ဂျီယံအစိုးရကချီးမြှင့်သော ပညာသင်ဆုအထောက်အပံ့ဖြင့် ဘယ်(လ်)ဂျီယံနိုင်ငံ၊ ဘရပ်ဆယ်(လ်) မြို့ရှိ Institut Royal du Patrimoine Artistique တွင် ရှေးဟောင်းပညာသင်ရပ်များ နှံ့စပ်ဆေးရေး ပရိသတ်များထိန်းသိမ်းမှုပညာသင်ရပ်များ လေ့လာသင်ကြားရန်၊ ၁၉၆၃ ခု၊ စက်တင်ဘာလ ၂၉ ရက်နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံမှထွက်ခွာသွား၍ ပညာသင်သွားရောက်ခဲ့ပါသည်။ ဦးဘတင့်သည် ဘယ်(လ်)ဂျီယံနိုင်ငံတွင် ပညာသင်ကြားပြီးနောက်၊ ၁၉၆၄ ခု၊ ဇွန်လ ၃၀ ရက်နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံသို့ပြန်လည်ရောက်ရှိခဲ့ပါသည်။

ဘယ်(လ်)ဂျီယံနိုင်ငံတွင် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများနှင့် နံရံဆေးရေးပန်းချီများ ထိန်းသိမ်းမှုပညာသင်ကြားခဲ့ပြီးသော၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ ရူပဗေဒဌာနမှသရုပ်ပြဆရာ ဦးဘတင့်အား၊ ၁၉၆၄ ခု၊ စက်တင်ဘာလ ၁၇ ရက်နေ့နံနက်ပိုင်းအချိန်မှစ၍ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနမှ ခေါ်ကြားအရာရှိအဖြစ် ခန့်ထားပါသည်။

ပုဂံမြို့၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနမှ သုတေသနဝန်ထောက် ဦးဗိုကေအား၊ ၁၉၆၄ ခု၊ မတ်လ ၂၃ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနကြားရေးဝန်ရုံးသို့ ပြောင်းရွှေ့ခန့်ထားပါသည်။

ရန်ကုန်မြို့၊ ရှေးဟောင်းသုတေသန ညွှန်ကြားရေးဝန်ရုံးမှ သုတေသနဝန်ထောက် ဦးသန်းဆွေအား၊ ၁၉၆၄ ခု၊ မတ်လ ၁၉ ရက်နေ့တွင် ပုဂံမြို့၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနသို့ ပြောင်းရွှေ့ခန့်ထားပါသည်။

အိန္ဒိယ-မြန်မာယဉ်ကျေးမှုလွှဲလှမ်းရေး အစီအစဉ်အရ အိန္ဒိယနိုင်ငံအစိုးရ၏ အထောက်အပံ့ဖြင့်၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနဝန်ထောက် ဦးဗိုကေသည် ရှေးဟောင်းကမ္ဘာ့ကျေးဇူးတင်စာပညာရပ်များကို ၆ လကြာမျှလေ့လာသင်ကြားရန်အတွက် အိန္ဒိယပြည်သို့ ၁၉၆၄ ခု၊ မေလ ၆ ရက်နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံမှထွက်ခွာသွားရောက်ခဲ့ပါသည်။ အိန္ဒိယပြည်တောင်ပိုင်း နိုလာဂီရိတောင်ပေါ်ဥဒကမဟာလမြို့ (အာကယ်) မှ အိန္ဒိယကျောက်စာရုံးတွင် အထက်ပါပညာရပ်များကို လေ့လာပြီး၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံရှိ ရှေးဟောင်းဒေသများဖြစ်သော နဂရနက္ကတ၊ အာဂျန္တ၊ လေရာ၊ ဆံဒီခါဒါလန်၊ ဗမ္မဂါယာ စသောနေရာများသို့ လှည့်လည်လေ့လာခဲ့ပြီး ၁၉၆၄ ခု၊ အောက်တိုဘာလ ၃၁ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့သို့ပြန်လည်ရောက်ရှိခဲ့ပါသည်။

ပြည်ထောင်စု ယဉ်ကျေးမှုဌာန၏ ၁၉၆၄ ခု၊ ဩဂုတ်လ ၃၁ ရက်နေ့စွဲပါ အမိန့်ကြော်ငြာစာ အမှတ် ၇၀ ဖြင့် ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနခွဲတွင် လစ်လပ်နေသော ညွှန်ကြားရေးဝန် ရာထူးတွင်လက်ရှိဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်နေသူ ရှေးဟောင်း သုတေသနဝန်ထောက် ဦးဘတင့်အား၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနခွဲတွင် ညွှန်ကြားရေးဝန်အဖြစ်၊ ၁၉၆၄ ခု၊ ဩဂုတ်လ ၂၇ ရက်နေ့မှစ၍ အမြဲတန်း တိုးမြှင့်ခန့်အပ်ပါသည်။

ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနခွဲတွင် အသစ်ထပ်မံ တီထွင်ခဲ့သော ဒု-လက်ထောက် အင်ဂျင်နီယာရာထူးတွင်၊ ဤဌာနမှပုံဆွဲစာရေး ဦးကိုကြီးအား၊ ၁၉၆၄ ခု၊ ဇူလိုင်လ ၈ ရက်နေ့မှအစပြု၍ တိုးမြှင့်ခန့်ထားခဲ့ပါသည်။

ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနခွဲတွင် အသစ်ထပ်မံ တီထွင်ခဲ့သော ပုံဆွဲစာရေးကြီးရာထူးတွင် ဤဌာနမှ ပန်းချီဆရာ ဦးမြမောင် အား၊ ၁၉၆၄ ခု၊ ဇူလိုင်လ ၈ ရက်နေ့မှအစပြု၍ တိုးမြှင့်ခန့်ထားခဲ့ပါသည်။

ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနခွဲမှ ဒု-လက်ထောက်အင်ဂျင်နီယာ ဦးမောင်လေး နှုတ်ထွက်သွားပါသဖြင့် လစ်လပ်လျက်ရှိသော ဒု-လက်ထောက်အင်ဂျင်နီယာ ရာထူးတွင်၊ အပြင်လူ ဦးဇော်အောင်အား၊ ၁၉၆၄ ခု၊ ဇွန်လ ၃ ရက်နေ့မှအစပြု၍ခန့်ထားပါသည်။

စာကြည့်တိုက်

၁၉၆၃-၆၄ ခုနှစ်အတွင်း၊ ဌာနဆိုင်ရာ စာကြည့်တိုက်သို့ပြည်တွင်းပြည်ပမှ မေတ္တာလက်ဆောင်အဖြစ်၎င်း၊ လဲလှယ်စံနှစ်ဖြင့်၎င်း ပေးအပ်ခြင်း၊ လက်ခံရရှိသောစာအုပ်စာတမ်းစုစုပေါင်းမှာ ၁၇၁ အုပ်ဖြစ်၍၊ စာကြည့်တိုက်အတွက် ထပ်မံမယ်ယူဖြည့်သွင်းသောစာအုပ်စာတမ်းစုစုပေါင်းမှာ ၁၈၇ အုပ်ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းစာအုပ်စာတမ်းစုစုပေါင်း ၃၅၈ အုပ်ကိုမှတ်ပုံတင်မရသေးသွင်းလျက် ၎င်းအနက် စိုက်ပျိုးစာရင်းတွင်ထည့်သွင်းထားရှိသော စာအုပ်စာတမ်းစုစုပေါင်းမှာ ၂၃၅ အုပ်ဖြစ်ပါသည်။ ယနေ့ထိ စာကြည့်တိုက်တွင် စုဆောင်းထားရှိသော အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်ပုံနှိပ်စာအုပ်စုစုပေါင်းမှာ ၃,၇၇၆ အုပ်ဖြစ်လျက်၊ မြန်မာဘာသာဖြင့် စာအုပ်စာတမ်းစုစုပေါင်းမှာ ၁၄၄ အုပ်ဖြစ်ပြီး၊ နိုင်ငံခြားဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေသောစာအုပ်စာတမ်းစုစုပေါင်း ၁,၁၃၇ အုပ်ဖြစ်ရာ စာကြည့်တိုက်အတွင်းရှိ စာအုပ်စာတမ်းစုစုပေါင်းမှာ ၆,၃၀၄ အုပ် ဖြစ်ပါသည်။

ယခုနှစ်အတွင်း မဂ္ဂဇင်းဂျာနယ်စာစောင်များအတွက်၊ မာတိကာအညွှန်းစာရင်းများရိုက်ကူးရာတွင်၊ ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်အတွဲ ၃ အမှတ် ၁ မှ ၁၂ ထိ၎င်း၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဂျာနယ် (J. A. S. Gr. Br.) ၂၆ အုပ်ကို၎င်း အညွှန်းပြုလုပ်ပြီးစီးခဲ့ပါသည်။

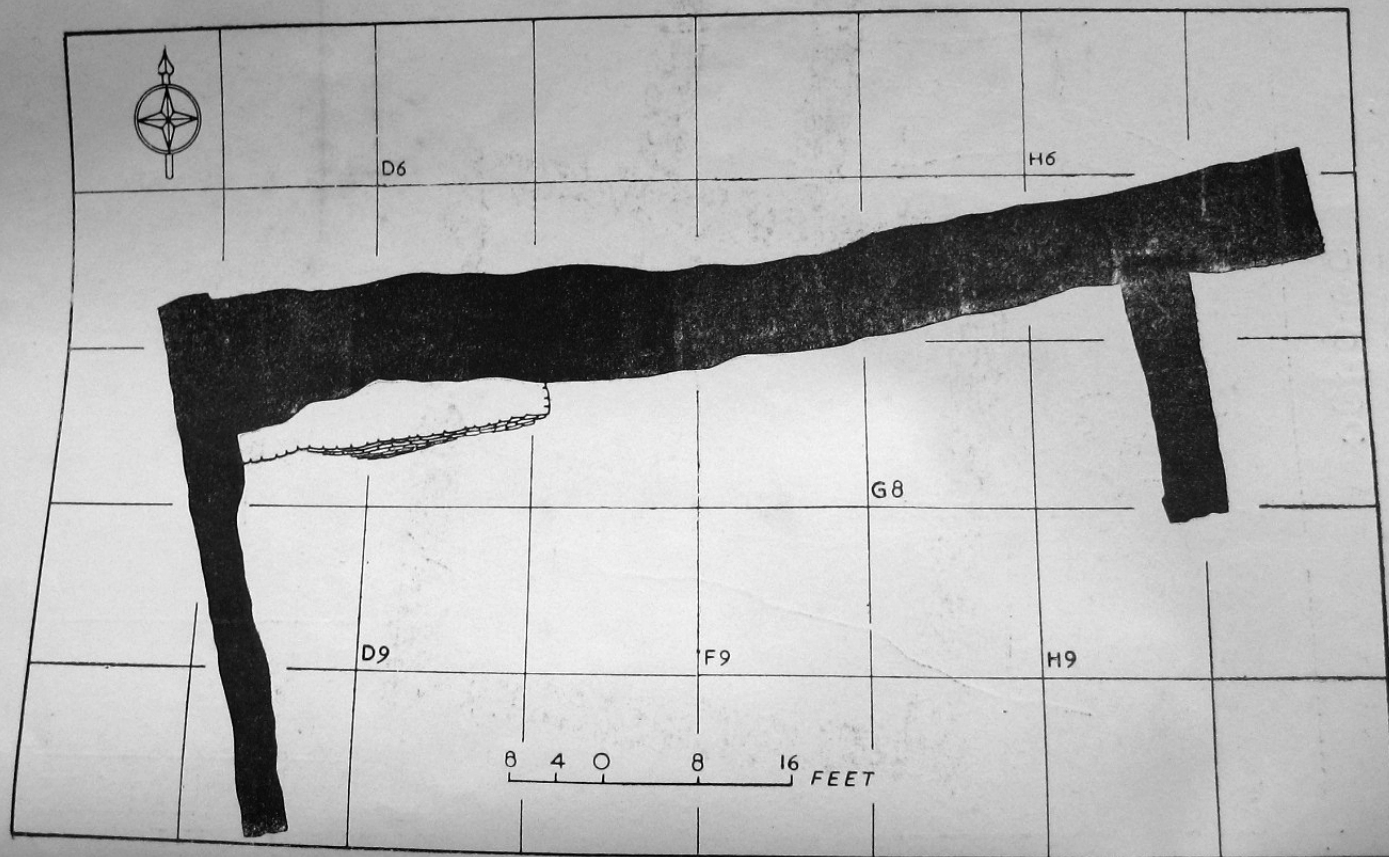
ပုဂံပိုက်များ၏အညွှန်းစာရင်းကိုလည်း ပြုလုပ်ရာတွင် ပုဂံပိုက် ၄ ဆူအတွက် အသေးစိတ်စာရင်းရေးသားပြီးစီးခဲ့ပါသည်။
မြေပုံများအတွက် အညွှန်းပြုလုပ်ရာတွင်၊ မြေပုံချပ်ချပ်စုစုပေါင်း ၂၀၁ ချပ် အတွက် ရေးသားပြီးစီးခဲ့ပါသည်။
စာကြည့်တိုက် မှတ်ပုံတင်ကိစ္စတွင် လိုအပ်သောစာအုပ်စာတမ်းများ စာရင်းကိုရိုက်ကူးခဲ့ရာတွင် တဝက်ကျော်မျှပြီးစီးခဲ့ပါသည်။
စာကြည့်တိုက်ရှိ ဟောင်းနွမ်းစုတ်ပြတ်နေသော စာအုပ်များအနက် ၁၂ အုပ်ကိုလည်း၊ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ချုပ်လုပ်ခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။

ခါတ်ပုံနှင့်ပုံဆွဲများ

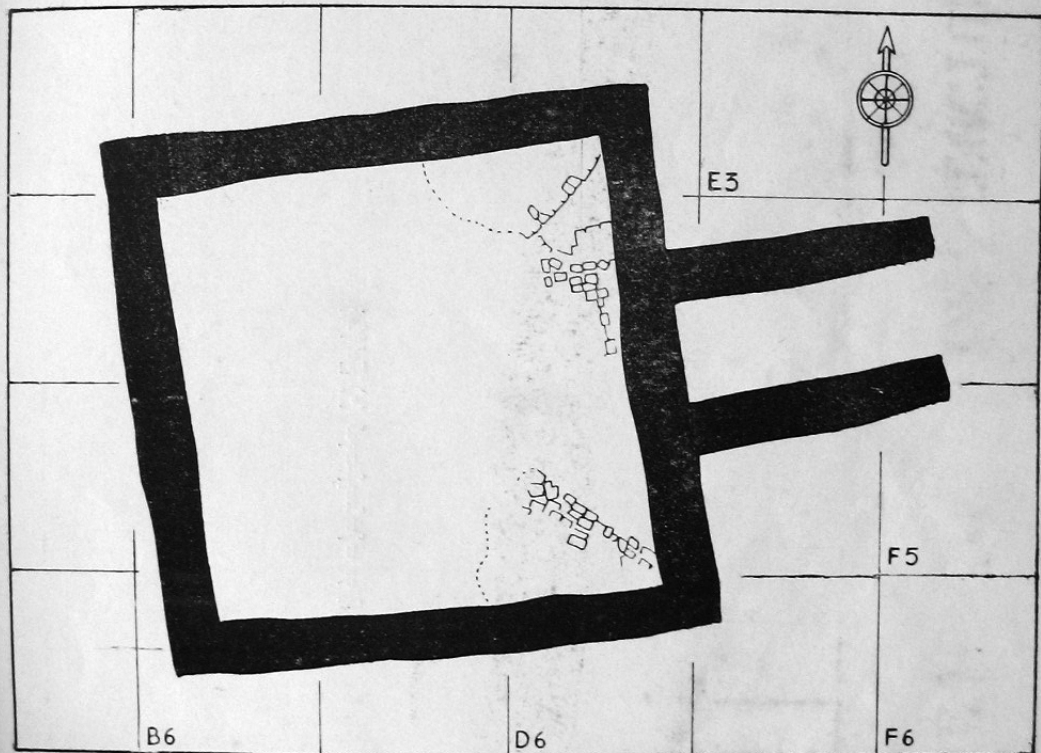
ယခုနှစ်အတွင်းတွင် ဌာနမှရိုက်ကူး၍စာရင်းတင်ထားသောခါတ်ပုံပေါင်းမှာ ၁,၀၇၃ ပုံရှိလေသည်။ ထိုပုံများအနက် ယခင်နှစ်များကတည်းက တူးဖော်မှုများဆောင်ရွက်သောဟန့်လင်းနှင့်မော်စာမြို့ဟောင်းတို့တွင် ရိုက်ကူးသောပုံများကများပြားလေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအရပ်ရပ်ရှိ အခါအားလျော်စွာတူးဖော်ရသော ရှေးဟောင်းဥပဒေပစ္စည်းများကိုလည်း သွားရောက်ရိုက်ကူးရာ ပေါက်ခေါင်းမြို့၊ သန်လျင်မြို့၊ မြောင်းတော်၊ ကျေးရွာ၊ ရွှေဘိုမြို့စသည်တို့တွင်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင်ဌာနမှရေးဆွဲသော ပန်းချီကားများနှင့် ဂူပုထိုးရုပ်များရှိ ရှေးဟောင်းပန်းချီတို့ကိုလည်း ယခုနှစ်အတွင်း အရေးအတွက်အများအပြားရိုက်ကူးထားပါသည်။ ယခုနှစ်အတွင်း ရိုက်ကူးသောခါတ်ပုံများကို နောက်ဆက်တွဲ (ဂ) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ယခုနှစ်အတွင်း ရေးဆွဲသောပုံများမှာ စုစုပေါင်း ၁၇၅ ပုံဖြစ်ရာ အများအားဖြင့် မန္တလေး မဟာမြတ်မုနိစောင်းတန်း ပန်းချီပုံများ ဖြစ်ပါသည်။ မင်းဘူးခရိုင် မင်းစက်တော်အောက်ခြေတော်ရာ တန်ဆောင်းမှ သစ်သားပန်းပုများနှင့် အခြားတူးဖော်ဆိုင်ရာအတွေ့ရပုံများလည်းပါရှိပါသည်။ ၎င်းရေးဆွဲသောပုံများစာရင်းကို နောက်ဆက်တွဲ (ဃ) တွင်ဖော်ပြထားပါသည်။

(အောင်သော်)
ညွှန်ကြားရေးဝန်၊
ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနခွဲ၊
ရန်ကုန်မြို့။

SITE HL 3: PLAN OF STRUCTURE

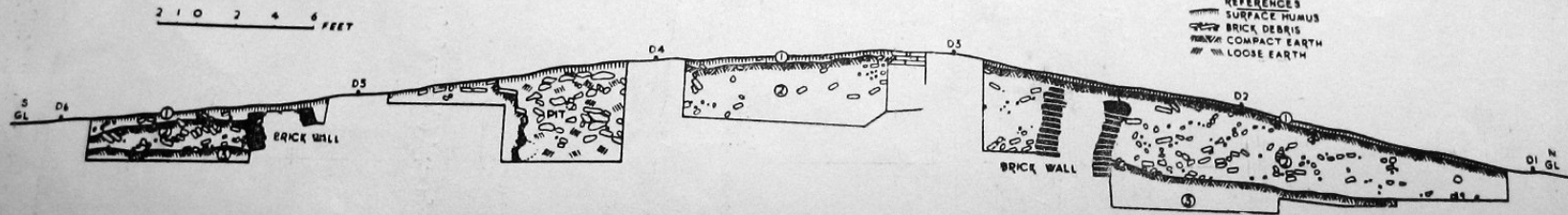
SITE HL 5: PLAN

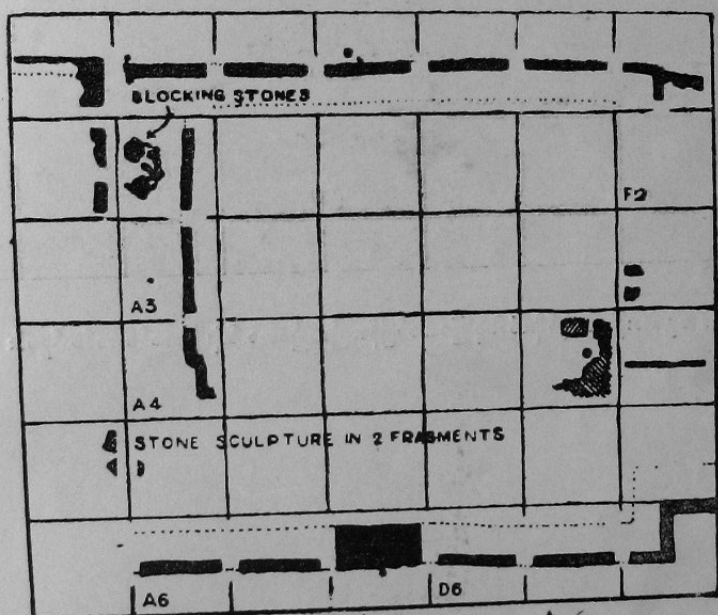
8 4 0 8 16 FEET

ပုံ ၃။ ဟန်လင်း၊ အမှတ် (၅) အဆောက်အဦပန္နက်ပုံ

SITE HL 5: SECTION LOOKING WEST

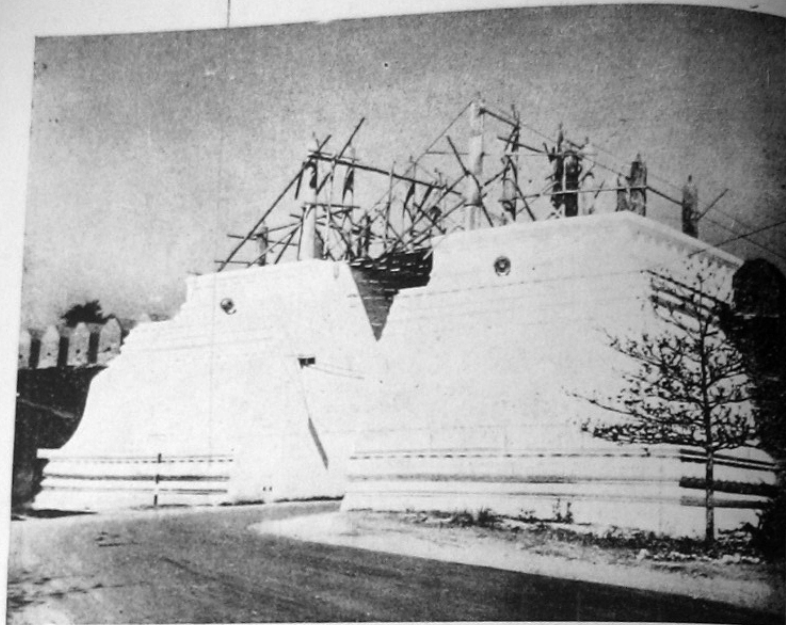
ပုံ ၄။ ဟန်လင်းကုန်းအမှတ် (၅) ဖြတ်ပိုင်းပုံ

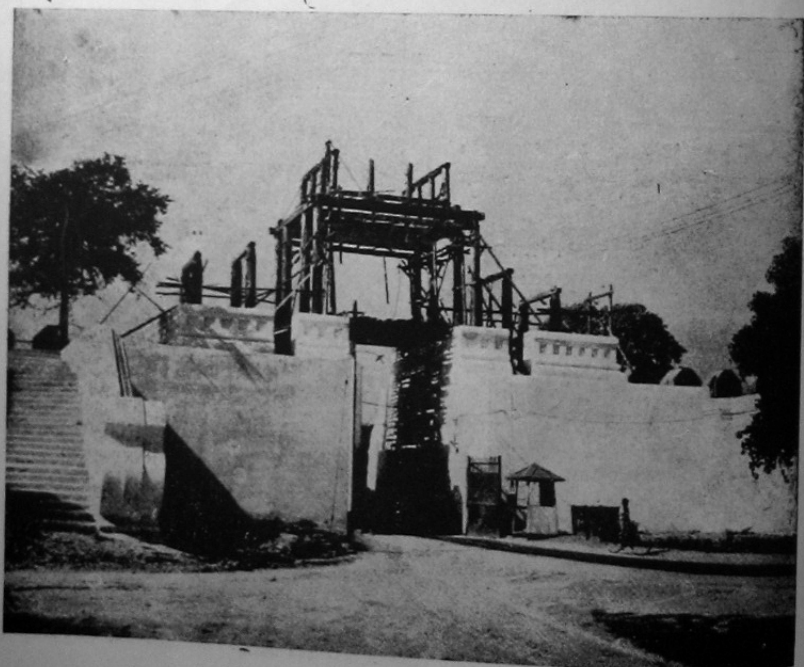
REFERENCES

- BURNT POSTS
- IRON NAILS
- /// LOWER LEVEL
- /// UPPER LEVEL
- PARTIALLY EXPOSED WALLS OF THE STRUCTURE

ပုံ ၅။ သရေခေတ္တရာ၊ ကုန်းအမှတ် (၃) တူးဖော်ပြီးသမျှ အဆောက်အဦပန္နက်ပုံ

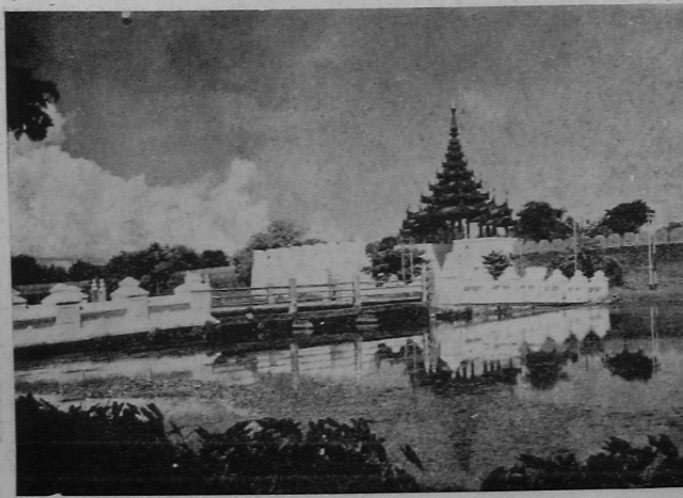
ပုံ ၆။ မန္တလေးမြို့၊ ကျော်မိုးတံခါးမှ ပြာသာဒ်ပြန်လည်တည်ဆောက်ပုံ၊ မြို့အဝင်တောင်ဖက်ရှုခင်း

ပုံ ၇။ မန္တလေးမြို့၊ ကျော်မိုးတံခါးမှ ပြာသာဒ်ပြန်လည်တည်ဆောက်ပုံ၊ မြို့တံခွင်းပိုင်းရှုခင်း

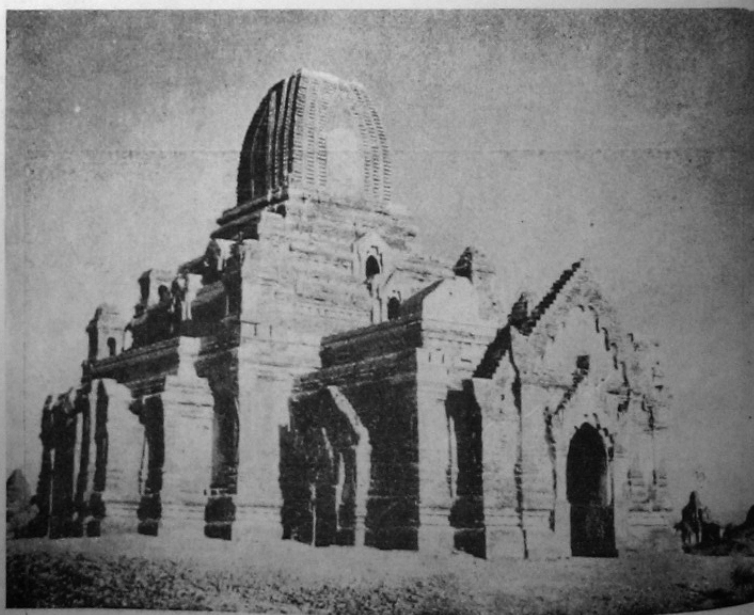

ပုံ ၈။ မန္တလေးမြို့၊ ကျော်မိုးတံခါးပြာသာဒ်ဆောက်လုပ်ပြီးပုံ၊ အတွင်းပိုင်းရှင်း

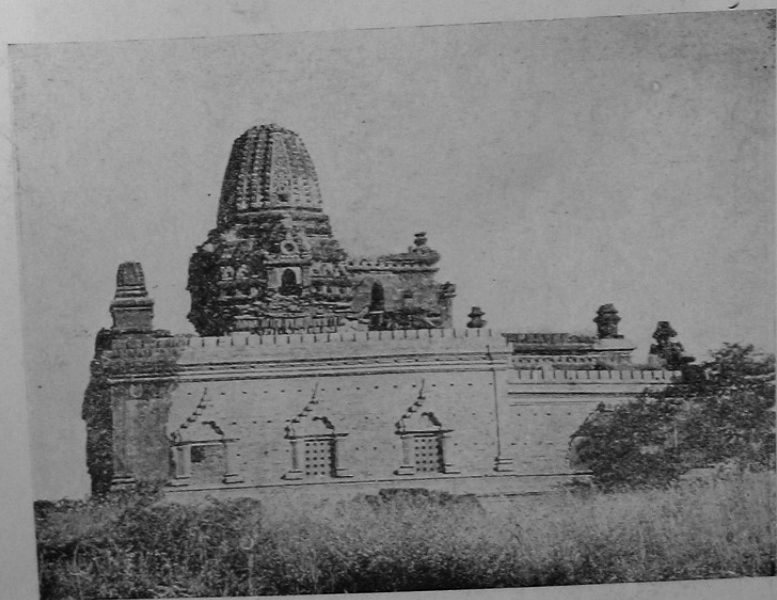
ပုံ ၁၀။ ပုဂံမြို့၊ သိဗ္ဗစည်၊ ဖုရားပြင်နေပုံ

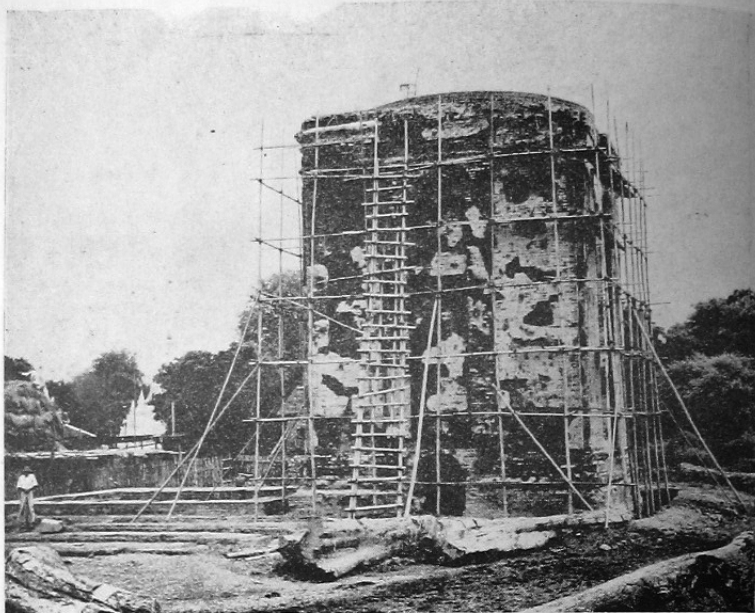
ပုံ ၁၁။ ပုဂံမြို့၊ သိဗ္ဗစည်၊ ဖုရားပြင်မြို့ပုံ

ပုံ ၁၂။ ပုဂံမြို့၊ မြေအုံသာဗုဒ္ဓားပြင်ရန် တောင်ဘက်နှင့်မြို့ထားပုံ

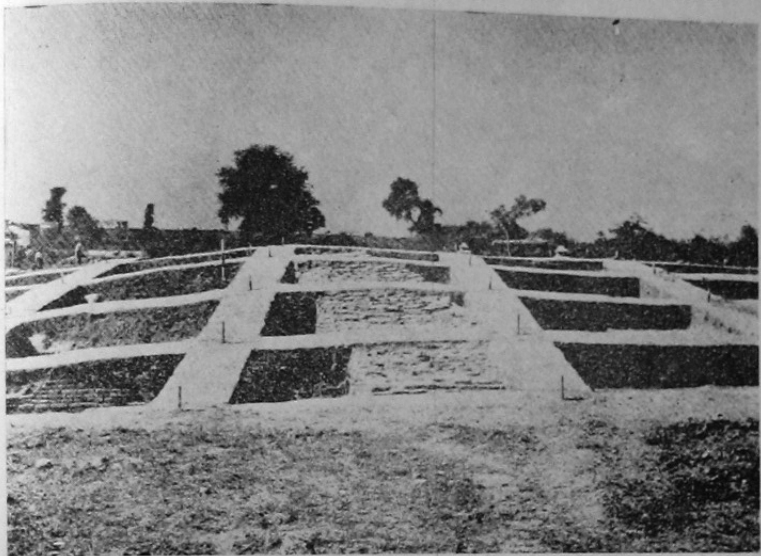
ပုံ ၁၃။ ပုဂံမြို့၊ မြေအုံသာဗုဒ္ဓားပြင်မြို့ပုံ

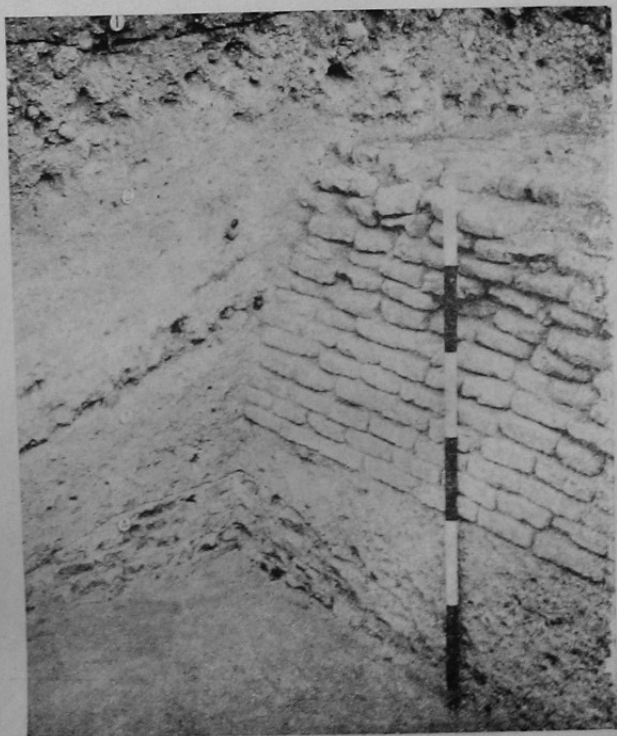
ပုံ ၁၄။ စစ်ကိုင်းမြို့၊ သံချက်ပိူပြင်နေပုံ

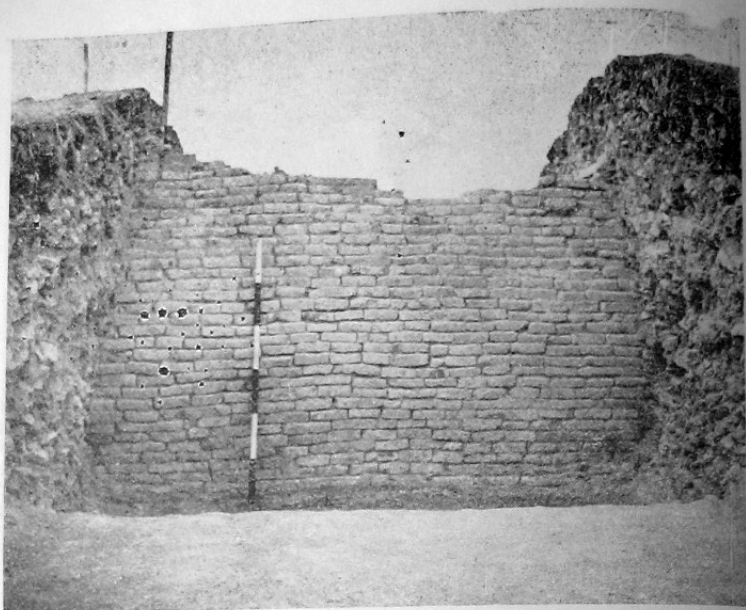

ပုံ ၁၅။ စစ်ကိုင်းမြို့၊ သံချက်ပိူပြင်ပြီးပုံ

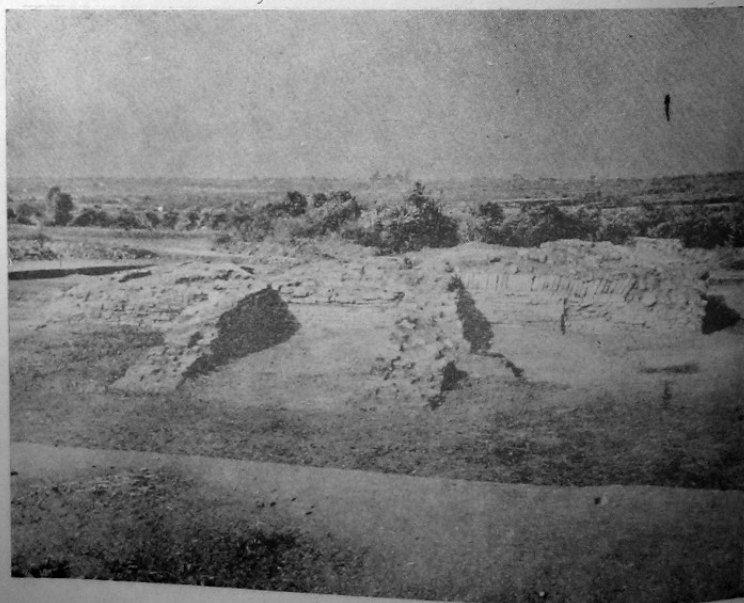

ပုံ ၁၆။ ဟန်လင်း၊ ကုန်းအမှတ် (၃) တူးဖော်စဉ်

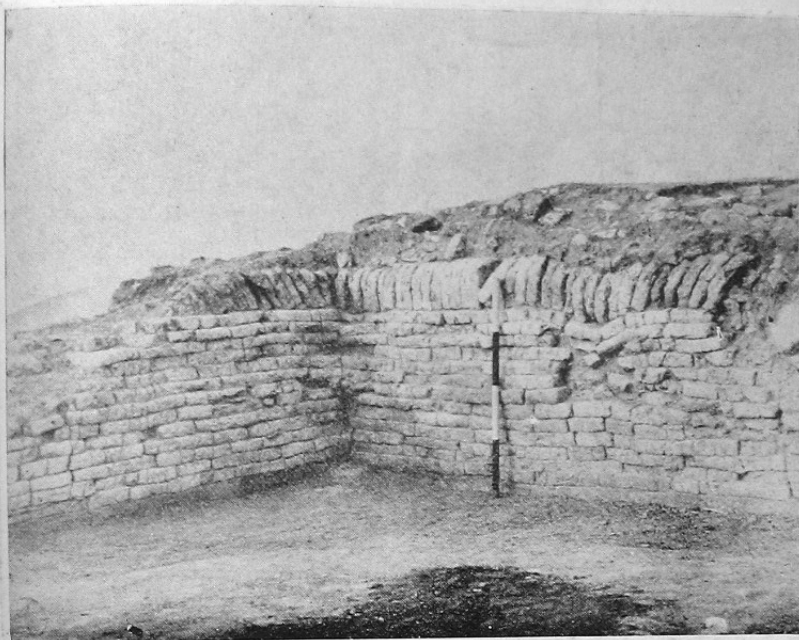

ပုံ ၁၈။ ဟင်္လင်း၊ ကုန်းအမှတ် (၄) မြို့ရိုးတူးဖော်တွေ့ရပုံ

ပုံ ၁၉။ ဟင်္လင်း၊ ကုန်းအမှတ် (၅) တူးဖော်တွေ့ရှိရသော အဆောက်အဦ

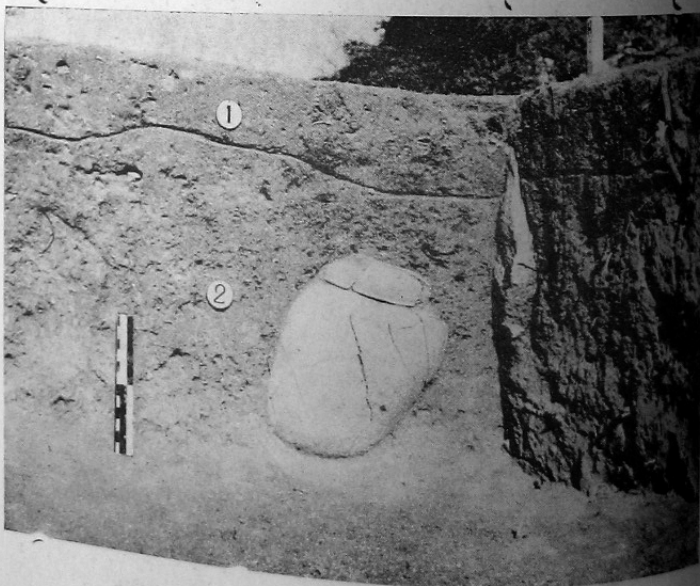
ပုံ ၂၀။ ဟန်လင်း၊ ကုန်းအမှတ် (၅) အဆောက်အဦခုံရံ အနီးကပ်မြင်ကွင်းပုံ

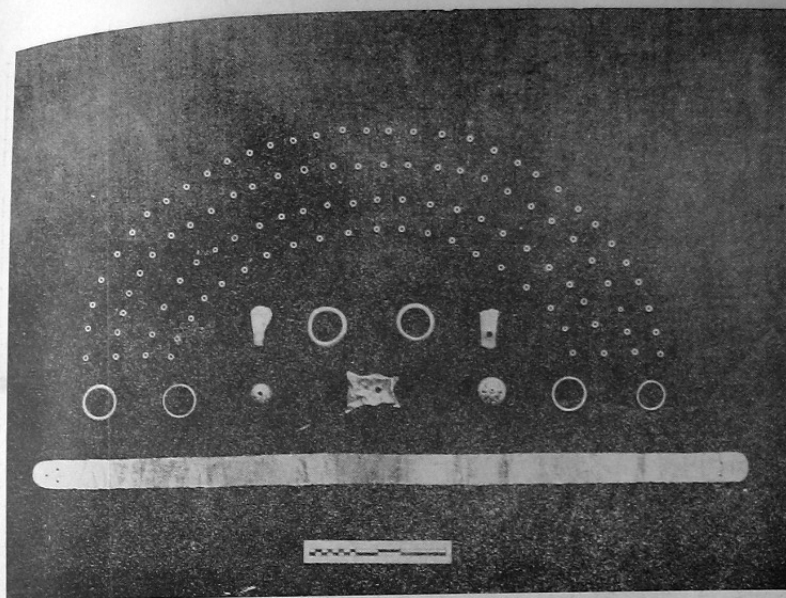
ပုံ ၂၁။ ဟန်လင်း၊ ကုန်းအမှတ် (၅) မှ တူးဖော်တွေ့ရှိရသော အရိုးအိုးများပုံ

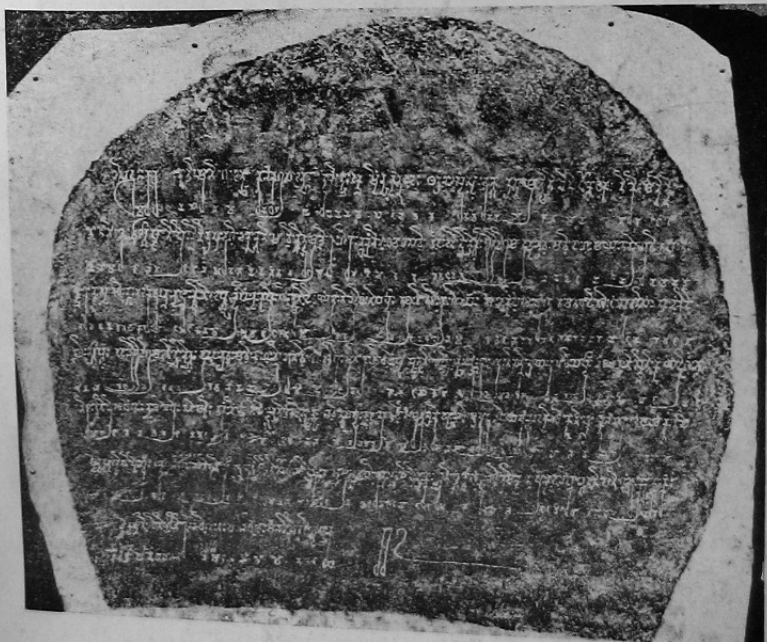
ပုံ ၂၂။ ဟန်လင်း၊ ကုန်းအမှတ် (၇) တူးဖော်နေစဉ်ပုံ

ပုံ ၂၃။ ဟန်လင်း၊ ကုန်းအမှတ် (၈) တူးဖော်စဉ်တွေ့ရှိရသောမြေအိုးပုံ

ပုံ ၂၄။ ဟန်လင်း၊ ကုန်းအမှတ် (၈) မှ တူးဖော်တွေ့ရှိသည့်ရွှေထည်ဝတ္ထုပစ္စည်းများပုံ

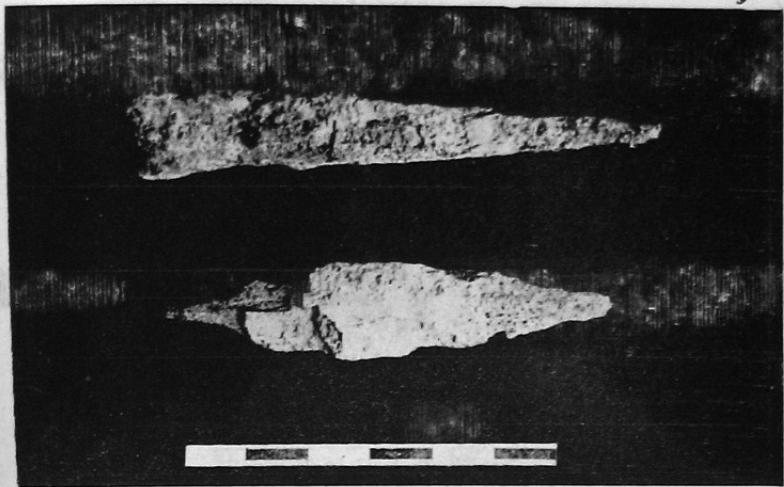

ပုံ ၂၆။ သရေခေတ္တရာ၊ ကုန်းအမှတ် (၁) မှ မော်ထုတ်ရရှိသည့် မြေဦးခေါင်းပုံ

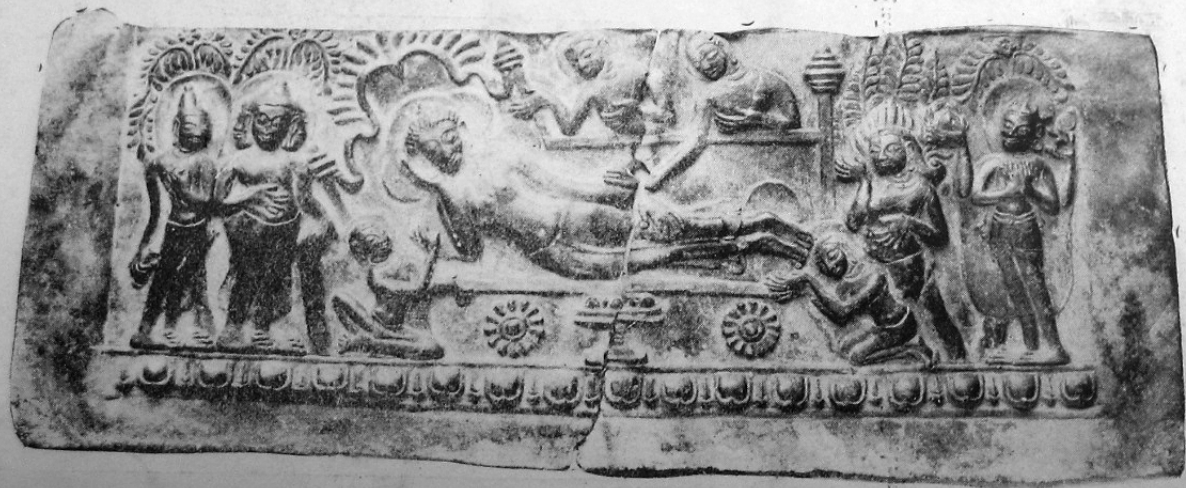
ပုံ ၂၇။ သရေခေတ္တရာ၊ ကုန်းအမှတ် (၂) တွင် တူးဖော်တွေ့ရှိရသော အုတ်ရိုးပုံ

ပုံ ၂၈။ သရေခေတ္တရာ၊ ကုန်းအမှတ် (၃) မှ ပေါ်ထုတ်ရရှိသည့်ထားသွားနှင့်လှံသွားပုံ

ပုံ ၂၉။ သရေခေတ္တရာ၊ ကုန်းအမှတ် (၃) မှ တူးဖော်တွေ့ရှိသော ကျောက်ရုပ်ကြီးပုံ

ပုံ ၃၀။ ပုဂံ သယံဇာတမှ ရုပ်ကြွင်းပြား

ပုံ ၃၁။ စစ်တွေခရိုင်၊ မြို့ဟောင်းမြို့နယ်၊ ဝေသာလီမူ ကြေးမြားစာ၊ မျက်နှာဖက်မင်္ဂလာပုံ

ပုံ ၃၂။ စစ်တွေခရိုင်၊ မြို့ဟောင်းမြို့နယ်၊ ဝေသာလီမူ ကြေးမြားစာ၊ မျက်နှာဖက်မင်္ဂလာပုံ

နောက်ဆက်တွဲ (က)

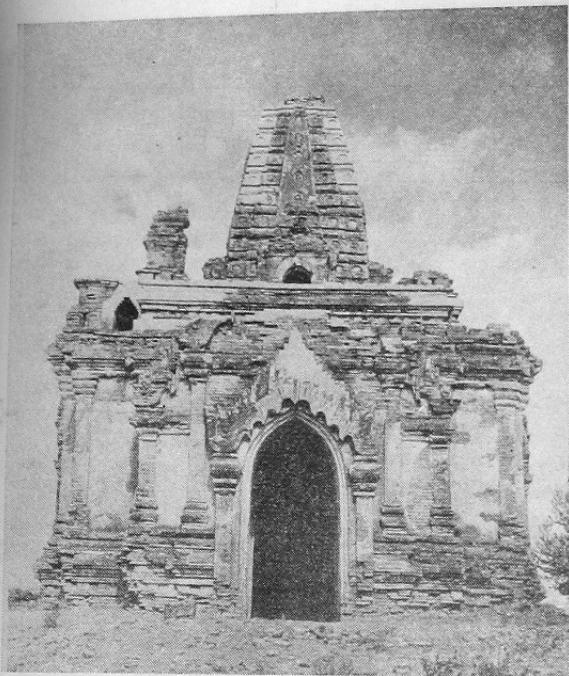
အုပ်စုမှ ခန့်အတွင်း ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ရှေးဟောင်းသုတေသန ညွှန်ကြားရေးဝန်ရုံးအတွက် ခွင့်ပြုငွေနှင့် တမျှန်ကျကျငွေစာရင်း။
 ငွေစာရင်းခေါင်းစဉ် ၁၄ ယဉ်ကျေးမှု။ ၂-ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာန။
 ၂၊ ၁- ညွှန်ကြားရေး။

ငွေစာရင်းခေါင်းစဉ်	၁၉၆၃-၆၄ ခုနှစ် အတွင်းခွင့်ပြုငွေ		ပြင်ဆင်ပြုငွေ		အမျှန်ကျကျငွေ	
	ကျပ်	ကျပ်	ကျပ်	ကျပ်	ကျပ်	ကျပ်
၈၁၂...အထူး (မြဲ) လစာ						
၈၁၃...အထူး (ခေတ္တ) လစာ						
၈၁၄...အမှုထမ်းအဖွဲ့ (မြဲ) လစာ						
၈၁၅...အမှုထမ်းအဖွဲ့ (ခေတ္တ) လစာ						
၈၁၆...လုပ်ခ						
၈၁၇...ခရီးစရိတ်၊ ချီးမြှင့်ငွေစသည်များ						
၈၁၈...ခရီးစရိတ်						
၈၄၁...လုပ်အားခ						
၈၄၁...သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့်ကိုင်တွယ်ခ						
၈၄၁...အစကြေးငွေ (သက်သေစရိတ်များအပါအဝင်)						
၈၄၁...ပို့ခွပ်ခ						
၈၄၁...ကိရိယာဘန်ဆာပစ္စည်းများ						
၈၄၁...ကုန်ခန်းစေသည့်ပစ္စည်းများ						
၈၄၁...ခေါက်ဆီ၊ ဆီ၊ စက်ဆီ						
၈၄၁...သေးများ						
၈၄၂...စခန်းချရာတွင် ပြင်ဆင်ရသည့်ကုန်ကျစရိတ်						
၈၄၃...အာမခံကြေး						
၈၄၃...ရှေးဟောင်းခေတ်များတွင်စူးစမ်းရှာဖွေမှု						
၈၄၃...စက်ကိရိယာပြင်ဆင်စရိတ်						
၈၄၃...အဆောက်အဦများပြင်ဆင်စရိတ်						
၈၄၃...ခေတ်စက်ယာဉ်ပြင်ဆင်စရိတ်						
၈၄၃...ရှေးဟောင်း အဆောက်အဦများ ပြင်ဆင်ထိန်းသိမ်းစရိတ်						
၈၄၃...စာရေးကိရိယာပစ္စည်းများ						
၈၄၃...ရုံးသုံးပရိဘောဂ						
၈၄၃...ရုံးအသုံးအဆောင်ပစ္စည်း						
၈၄၃...လျှပ်စစ်မီးနှင့်အခြားခေါက်အား						
၈၄၃...ငှာနဆိုင်ရာစာကြည့်တိုက်						
၈၄၃...တံဆိပ်ခေါင်းနှင့်ကြေးနန်းခ						
၈၄၃...တယ်လီဖုန်းငှားရမ်းခ						
၈၄၃...သယ်ယူပို့ဆောင်ခ						
၈၄၃...ငါးရမ်းခ						
၈၄၃...အခြား						
ပေါင်း	၉,၃၂,၆၀၀	၉,၃၄,၀၂၀	၇,၇၇,၇၇၀			

နောက်ဆက်တွဲ (ခ)

၁၉၆၃-၆၄ ခုနှစ်အတွင်း ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ရှေးဟောင်းသုတေသန ညွှန်ကြားရေးဝန်ရုံး ရှေးဟောင်းအထောက်အပံ့များ ထိန်းသိမ်း ပြုပြင်မှုအတွက် ကျန်ကျငွေသာရင်း

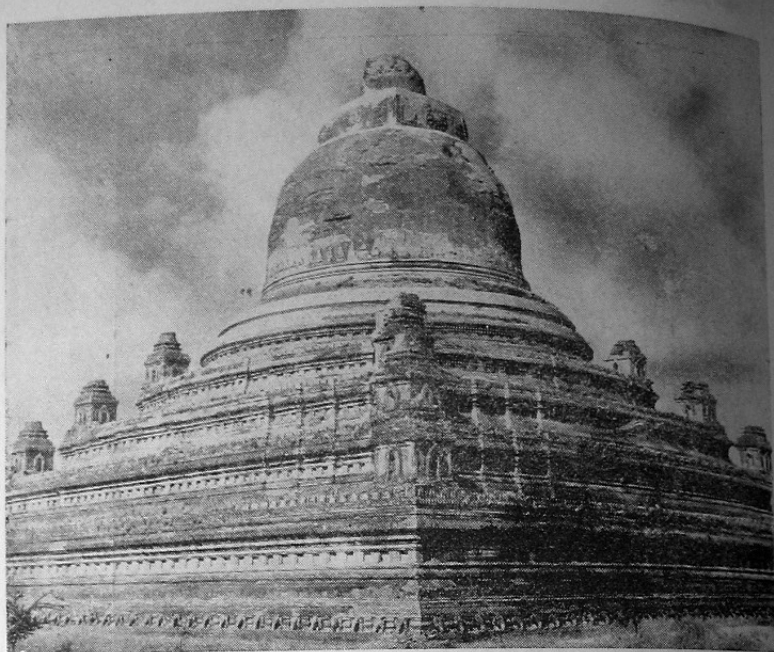
အမှတ်စဉ်	လုပ်ငန်းအမည်	ပုဂံ	ကျပ်
၁	ရွှေလိပ်တူးဖုရားပြုပြင်မှု		၃,၇၈၀
၂	လောကဉာဏ်တူးဖုရားပြုပြင်မှု		၅,၀၀၀
၃	ကဆေးဖုရားပြုပြင်မှု		၄,၁၅၀
၄	တောင်ဘိရူးအနီးကျောင်းပြုပြင်မှု		၂,၁၂၀
၅	ဖြတ်ရွှေဂူဖုရားအနီးစေတီပြုပြင်မှု		၇,၀၀၀
၆	ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦများအထွေထွေပြုပြင်မှု		၁၂,၁၂၀
၇	ဂူပြောက်ငယ် (ဝက်ကြီးအင်း) ပြုပြင်မှု		၆,၇၅၀
၈	စေတနာစေတီပြုပြင်မှု		၆,၆၀၀
၉	သိမ်မစည်းဖုရားပြုပြင်မှု		၃,၄၄၀
၁၀	ဖုရားအမှတ် ၁၀၉ (အာနန္ဒာအရွှေဘက်) ပြုပြင်မှု		၅,၇၇၀
၁၁	မွေရုံကြီးဘုရားပြုပြင်မှု		၄,၆၃၀
၁၂	မွေရုံဂူ (တောင်ဘိရူးအနီး) ပြုပြင်မှု		၂,၇၅၀
၁၃	တလုပ်မြို့တွင်ကျောက်စာရုံဆောက်လုပ်ခြင်း		၂,၇၅၀
၁၄	ကျောက်စာရုံများဆောက်လုပ်ခြင်း		၄,၆၂၀
၁၅	ရွှေညှော်ဖုရားတောင်ဘက်ပြာသွယ်ပြုပြင်ခြင်း		၄,၂၃၀
၁၆	မြင်းကပါရွာရှိပေါင်းကူးဖုရားပြုပြင်မှု		၂,၁၇၀
၁၇	မြင်းကပါရွာရှိသယမ္ပူဖုရားပြုပြင်မှု		၁,၃၆၀
၁၈	ညောင်ဦးမြို့နယ် တောင်ငူဘက်ရှိ ကျောက်စာရုံ ဆောက်လုပ်ခြင်း		၁,၆၆၀
၁၉	ပုဂံမြို့ရှိ ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦများတွင် သံတံခါးတပ်ဆင်ခြင်း		၃,၂၆၀
၂၀	ပုဂံမြို့နယ်အတွင်းရှိ ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦများ ပြုပြင်မှု		၃,၃၀၀
၂၁	ပုဂံမြို့နယ်အတွင်းရှိ ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦများတွင် သံတံခါးတပ်မှု		၂,၃၇၀
၂၂	မြေပုံသုတေသနပြုပြင်မှု		၁၀,၇၇၀
စလေ			
၁	စလေမြို့ရှိ ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦများတွင် သံတံခါးတပ်ဆင်မှု		၂,၇၅၀
မြင်ကွန်း			
၁	မြင်ကွန်း၌ ကျောက်စာရုံ သုံးရုံဆောက်လုပ်ခြင်း		၃,၇၀၀
၂	မြင်ကွန်းရှိ ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦများတွင် သံတံခါးတပ်ဆင်ခြင်း		၁,၇၇၀
မန္တလေး			
၁	မဟာမုနိဆေးရော့ကူးယူခြင်း		၈,၀၇၇
၂	စမ်းခြားကျောက်စာရုံဆောက်လုပ်ခြင်း		၁,၅၂၂
၃	မန္တလေးတောင်ခြေအရှေ့ဘက်၌ ကျောက်စာရုံဆောက်လုပ်ခြင်း		၁,၄၄၄
၄	မန္တလေးနန်းတန်း ကျောက်စာရုံပြုပြင်မှု		၁၀၀
၅	အဆောက်အဦများတွင်ဆိုင်းဘုတ်တပ်ဆင်မှု		၉၂၂
၆	မင်္ဂလာတံခါးပြုပြင်မှု		၂၆,၁၄၆
၇	မင်္ဂလာတံတားပြုပြင်မှု		၁၂,၀၇၆
			ပေါင်း
			၁,၆၂,၇၈၂

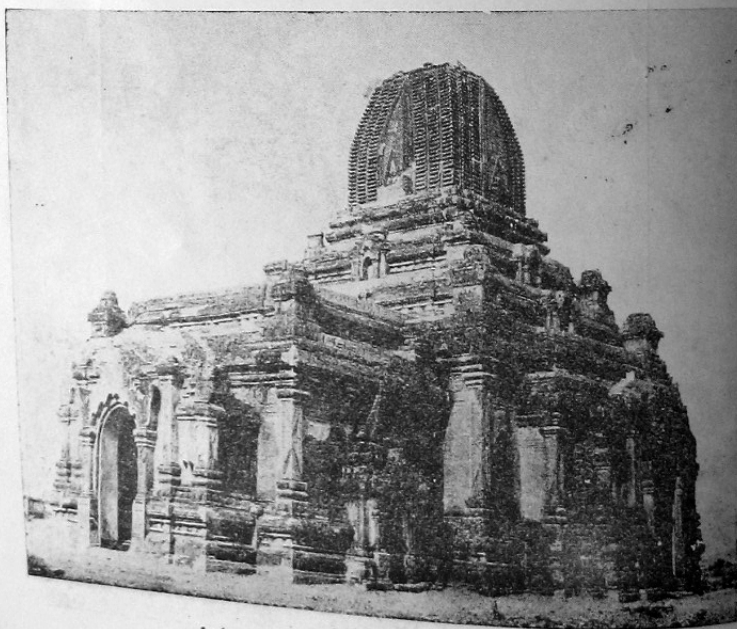
ပုံ (၁)။ ပုဂံ၊ သီရိပစ္စယာရွာ၊ ဂူပြာကံငယ် ဗုဒ္ဓားပြုပြင်ပြီးပုံ

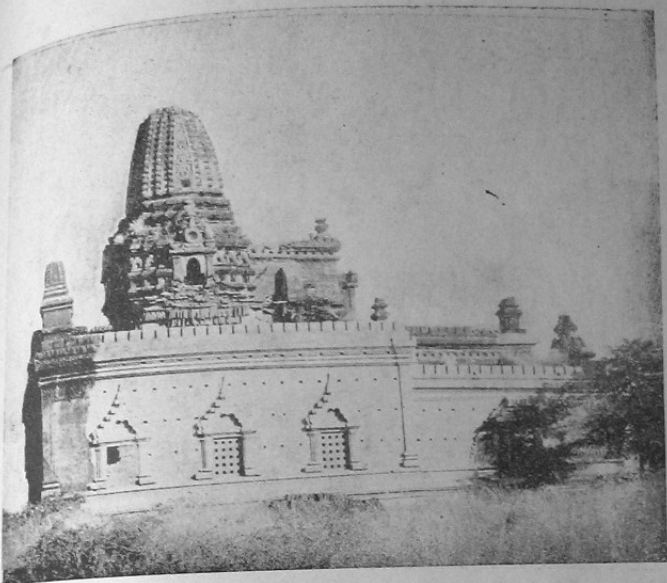
ပုံ (၂)။ ပုဂံ၊ မင်းနုနုရွာ၊ အရှေ့ ကဿပဗုဒ္ဓားပြုပြင်ပြီးပုံ

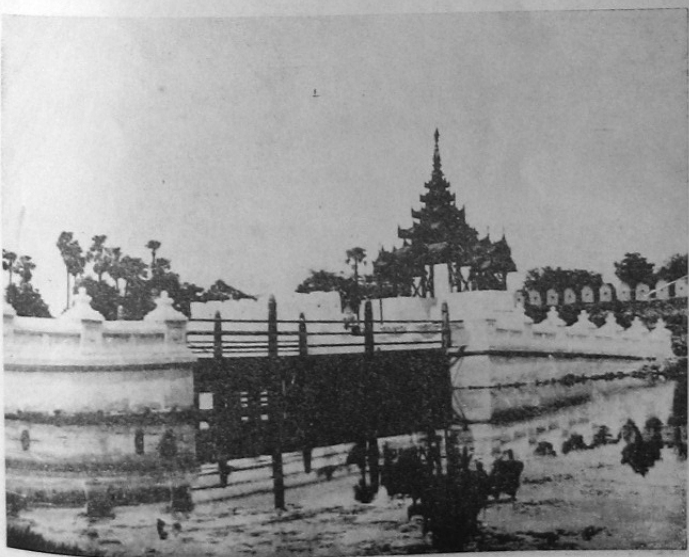
ပုံ (၃)။ ပုဂံနယ်ရှိ စေတနာကြီးပုရားအစိတ်အပိုင်း အချို့ ပြုပြင်ပြီး

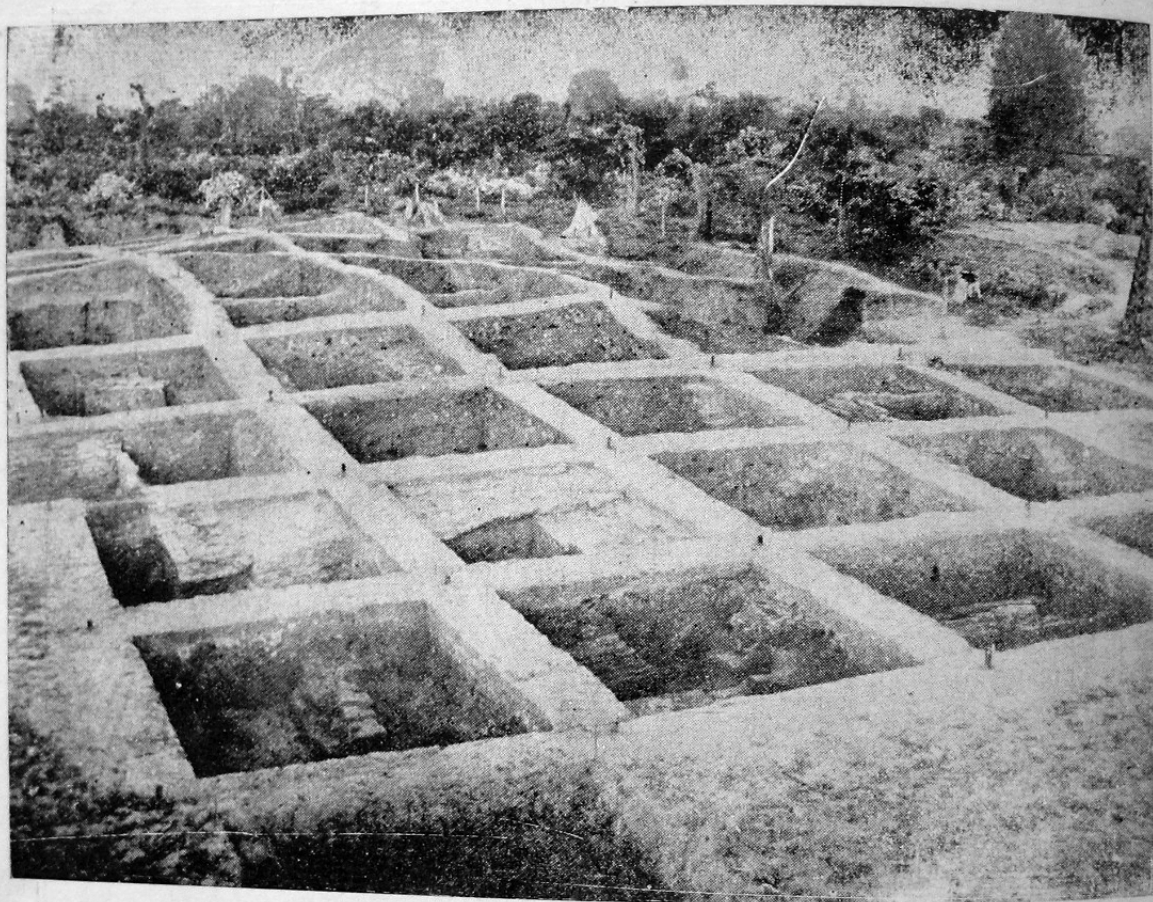
ပုံ (၄)။ ပုဂံနယ်ရှိ မလာမြစ်ပုရား ပြုပြင်ပြီးပုံ

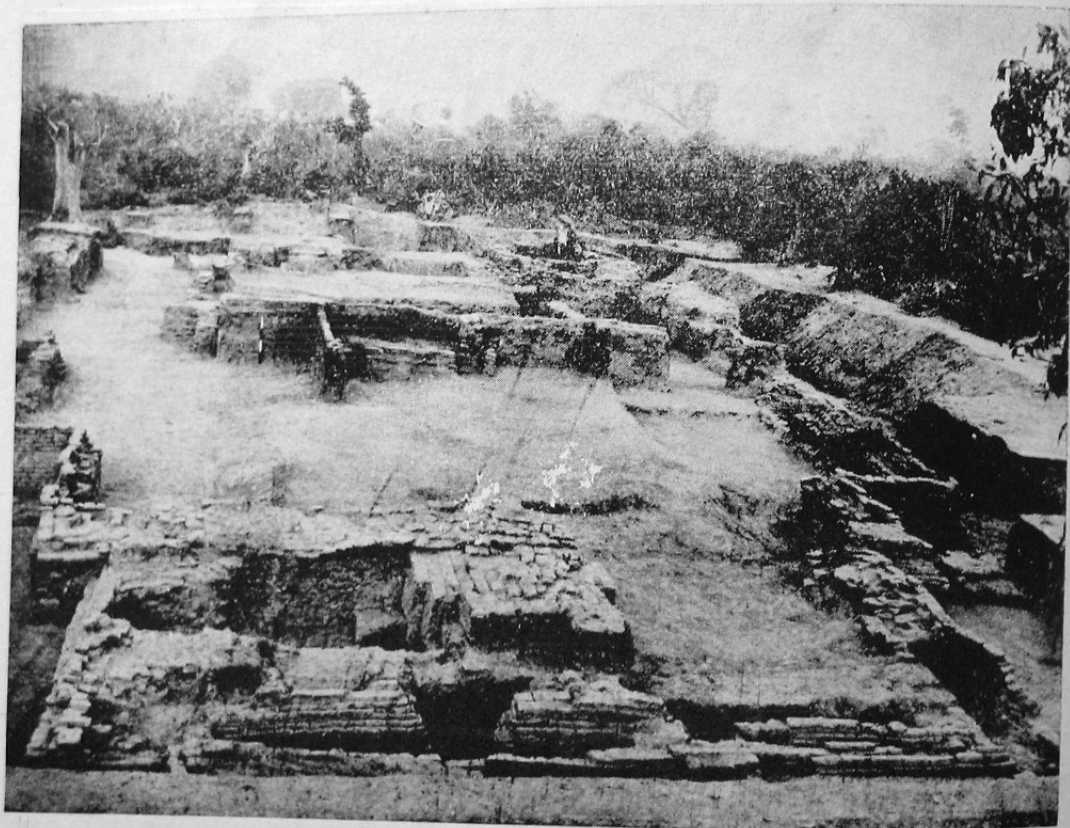
ပုံ (၅)။ ပုဂံ၊ မြေဘုံသာယာရာလှ တောင်မင်္ဂလာ ပြင်ဆင်ပြီးပုံ

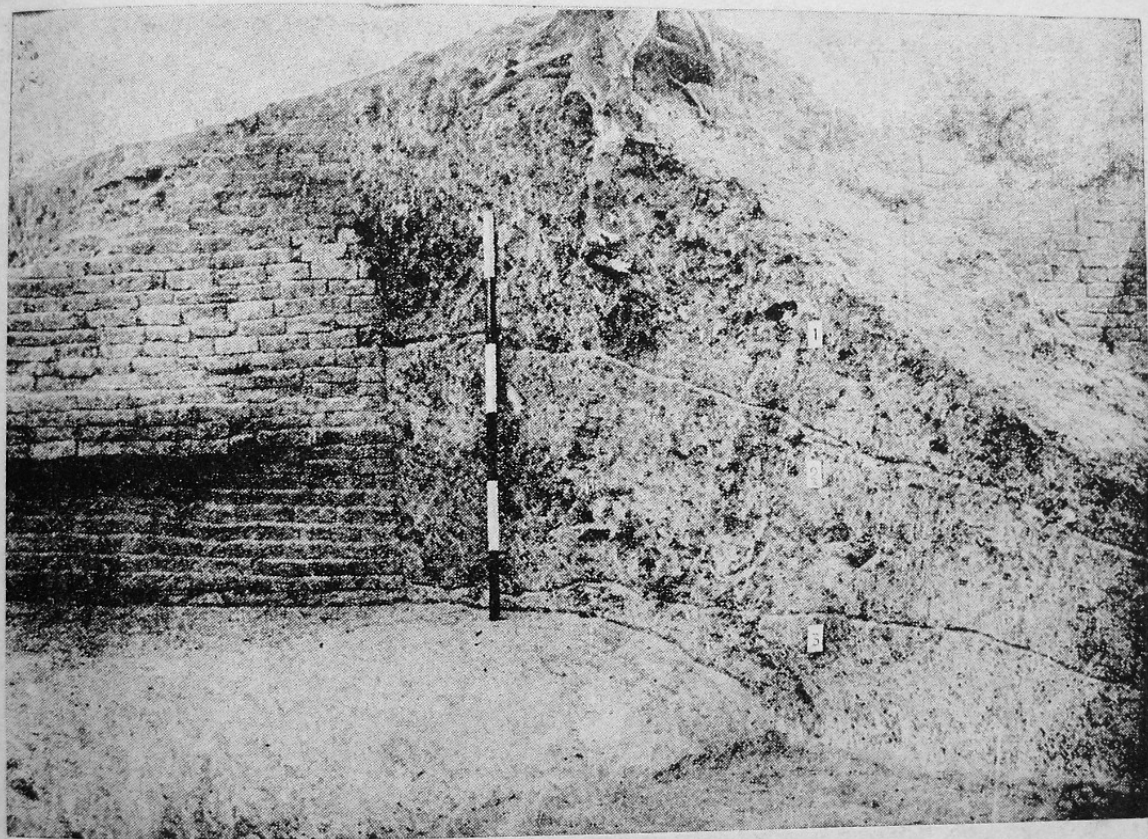
ပုံ (၆)။ မန္တလေး၊ နန်းမြို့ရိုး အာဠာဝိဘင်း မြင်ဆင်ပြီးပုံ

ပုံ (၇)။ မြေငှာ အမှတ် (၃) ကုန်း တူးဖော်ဆဲပုံ

ပုံ (၇)။ မေ့ဇော အမှတ် (၃) ကုန်း ဝှေးဟောင်းမြို့ပုံ

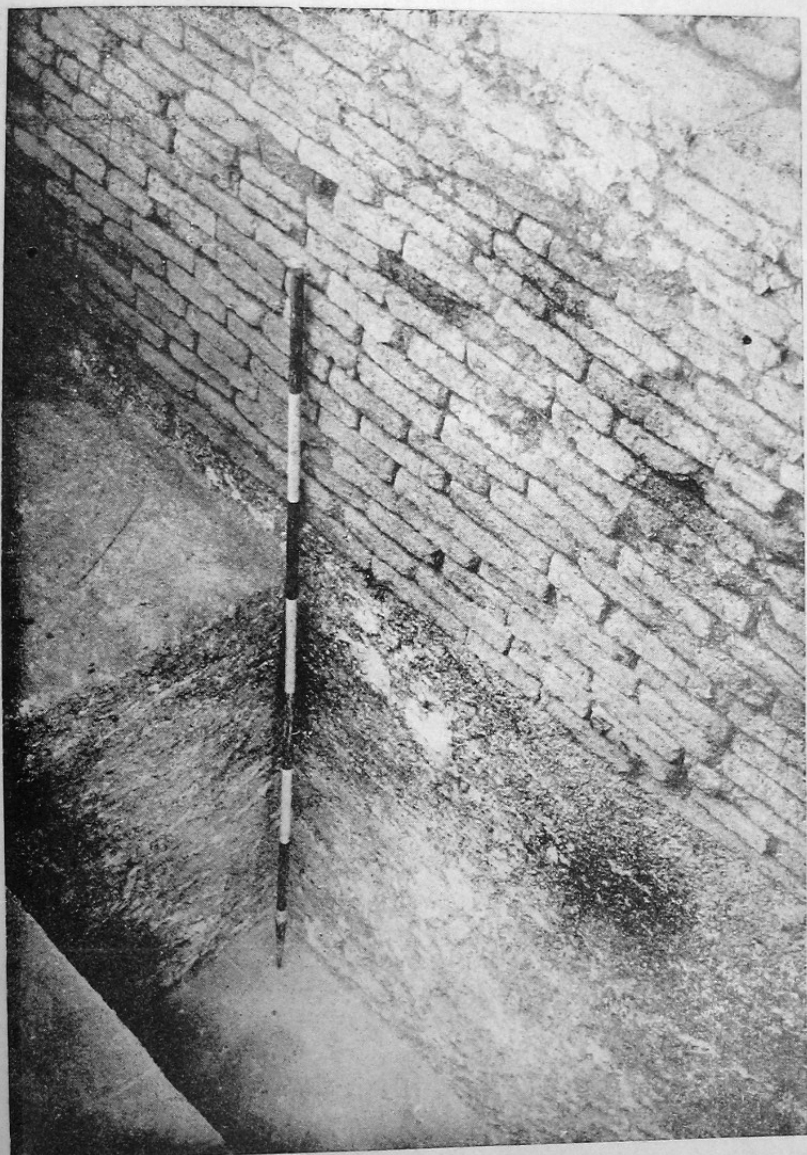
ပုံ (၉)။ မောင်ဇော အမှတ် (၅) ကုန်းမှ အုတ်မြို့ရိုးနှင့်မြေလွှာပုံ

ပုံ (၁၀)။ မော်လမြိုင် အမှတ် (၅) ကုန်း တူးဖော်ရာမှ ပေါ်ထွက်လာသော သံမှိုပွင့်ကြိုးနှင့် ဖုတ်ရိုး

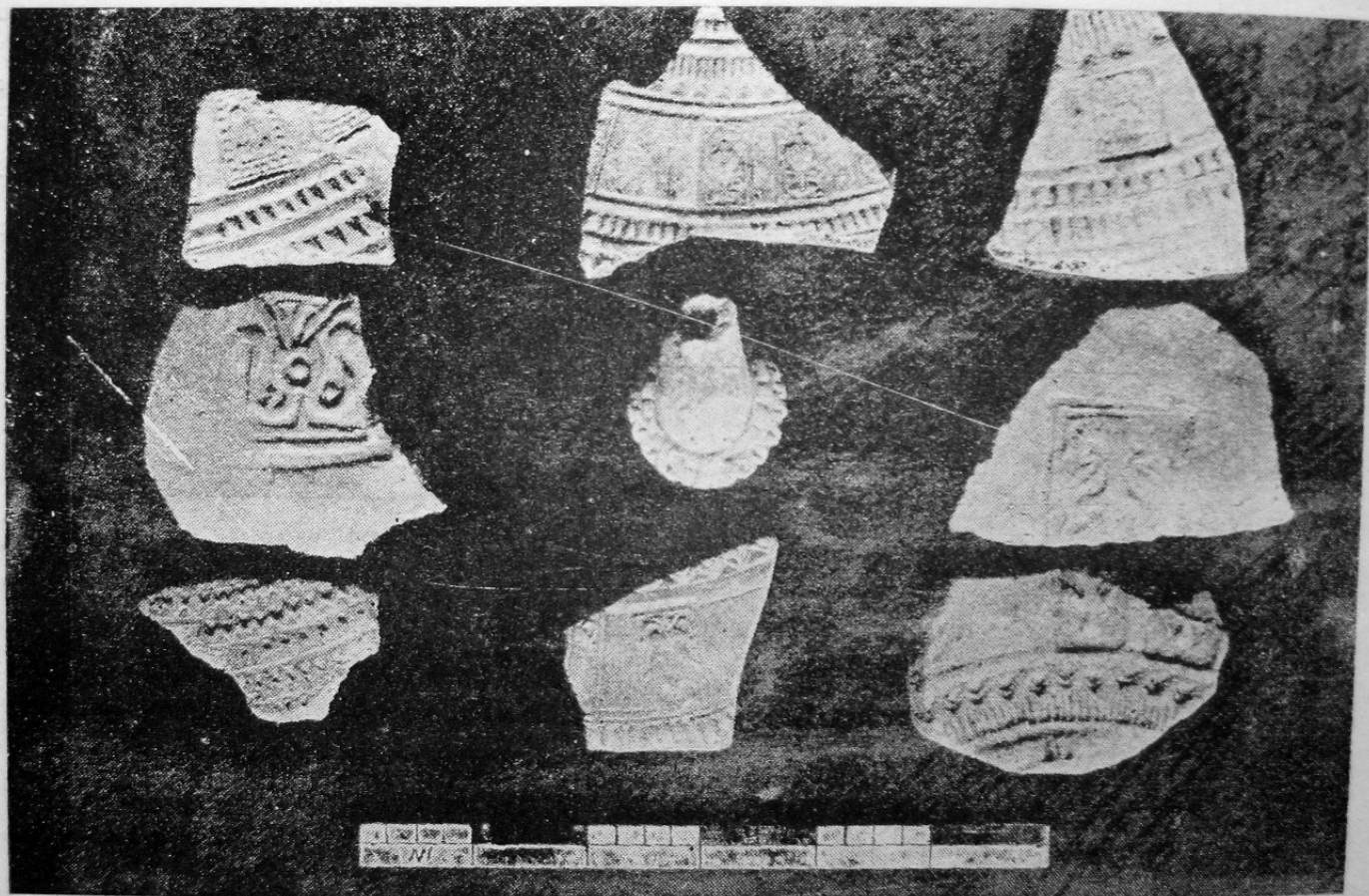
ပုံ (၁၁)။ ဟန်လင်းကြီး အမှတ် (၉) ကုန်း တူးဖော်နေစဉ်ပုံ

ပုံ (၁၂)။ ဟန်လင်းကြီး အမှတ် (၉) ကုန်းမှ ဆုတ်နံရံနှင့် မြေလွှာပုံ

ပုံ (၁၃)။ ဟန်လင်းကြီး အမှတ် (၉) ကုန်း တူးဖော်ရာမှ တွေ့ရှိသော မီးသွေးတိုင်ရာများ

ပုံ (၁၄)။ ဟန်လင်းကြီး အမှတ် (၉) နှင့် (၁၀) ကုန်း တူးဖော်ရာမှ ဧရာဝတီသော အခြယ်အလှယ်ပါ အိုးခြမ်းကွဲများ

HA IN 1964-65: SITE HL 9, PLAN OF EXPOSED STRUCTURE

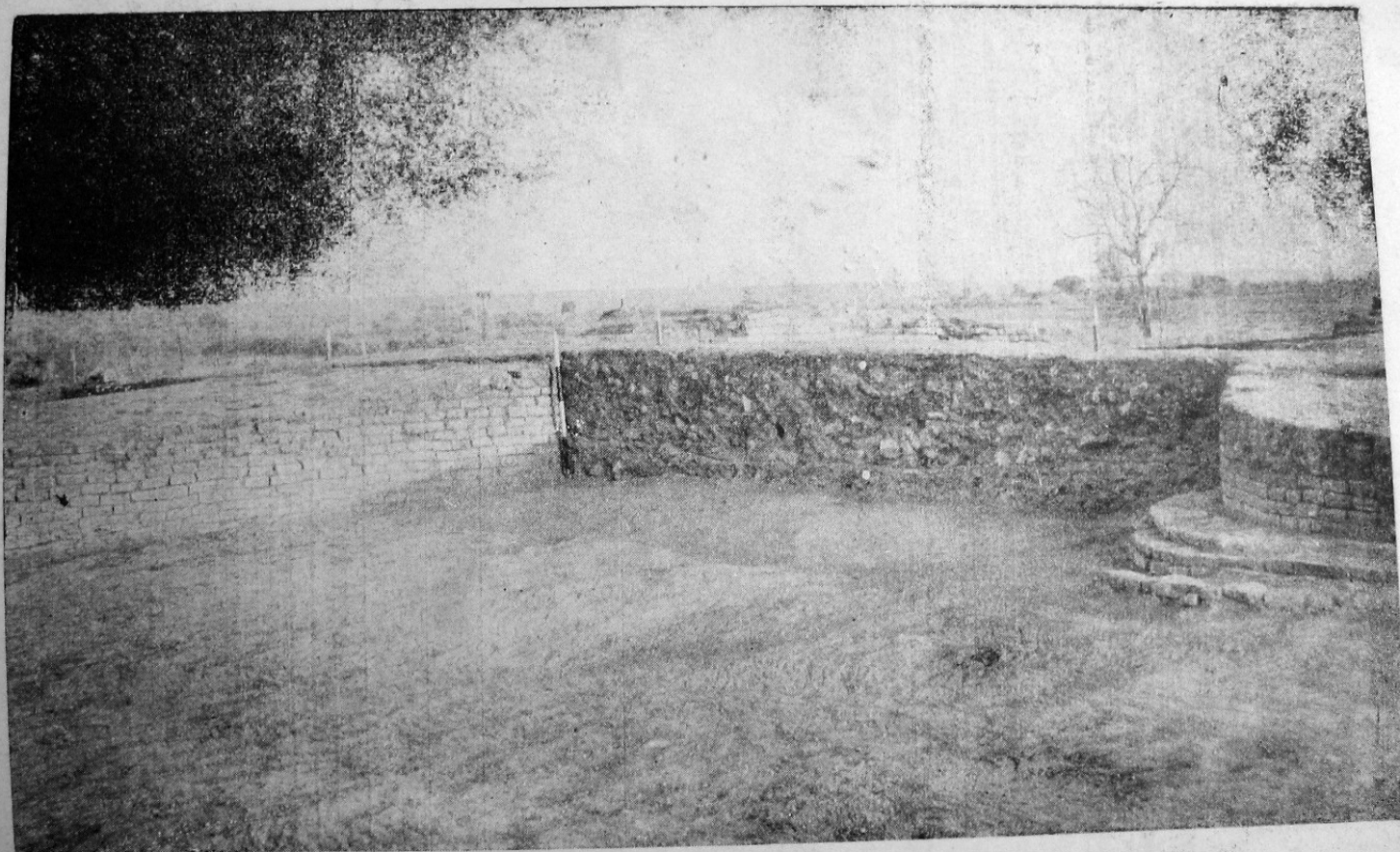

EAST ELEVATION OF STRUCTURE SITE HL 9 HALINGYI-MYO

EARTH FILLING.

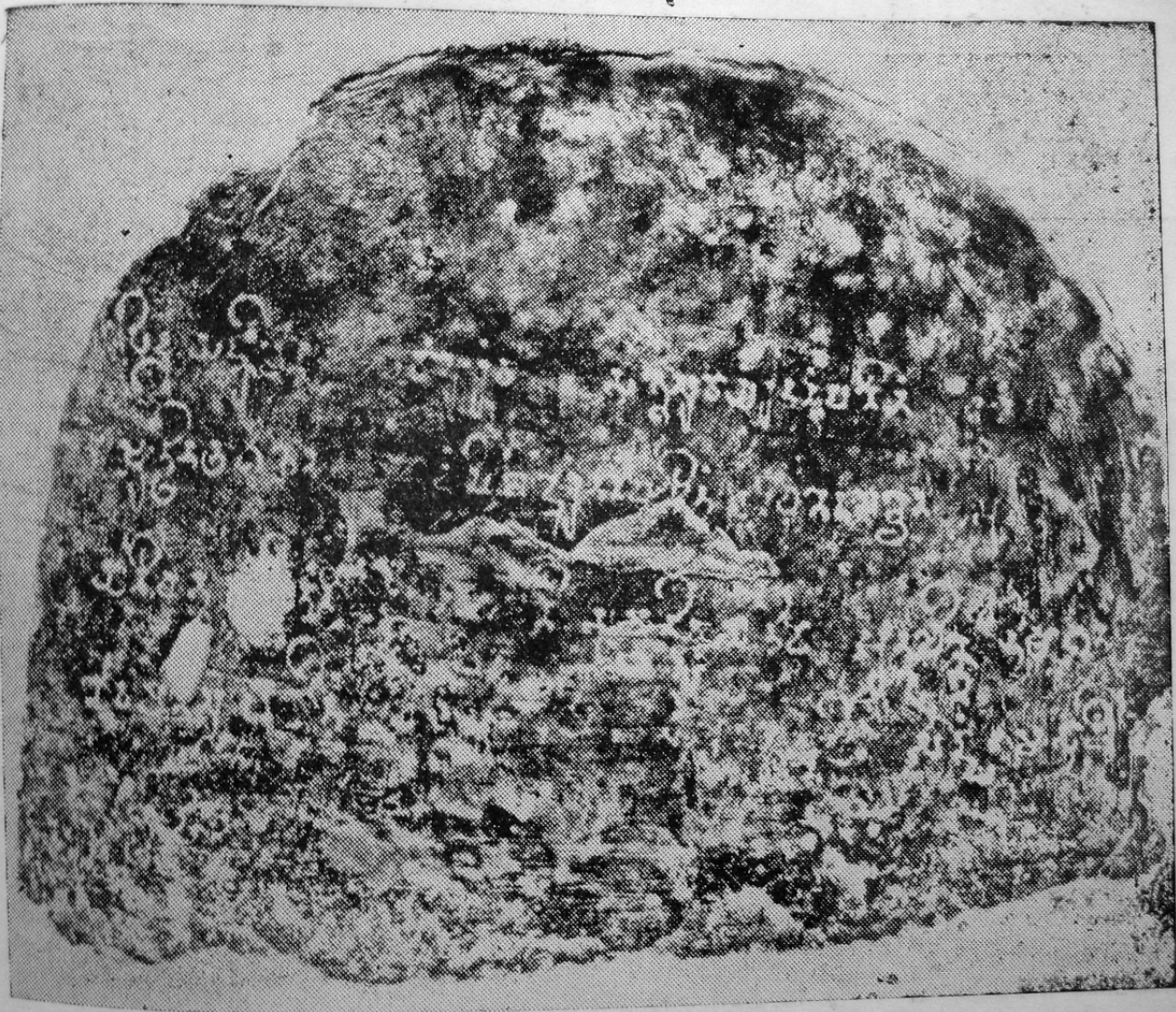
ပုံ (၁၆)။ ဟန်လင်းကြီး အမှတ် (၉) ကုန်း အရွှေ့ဖက် အုတ်ရိုး မြင်ကွင်းပုံ

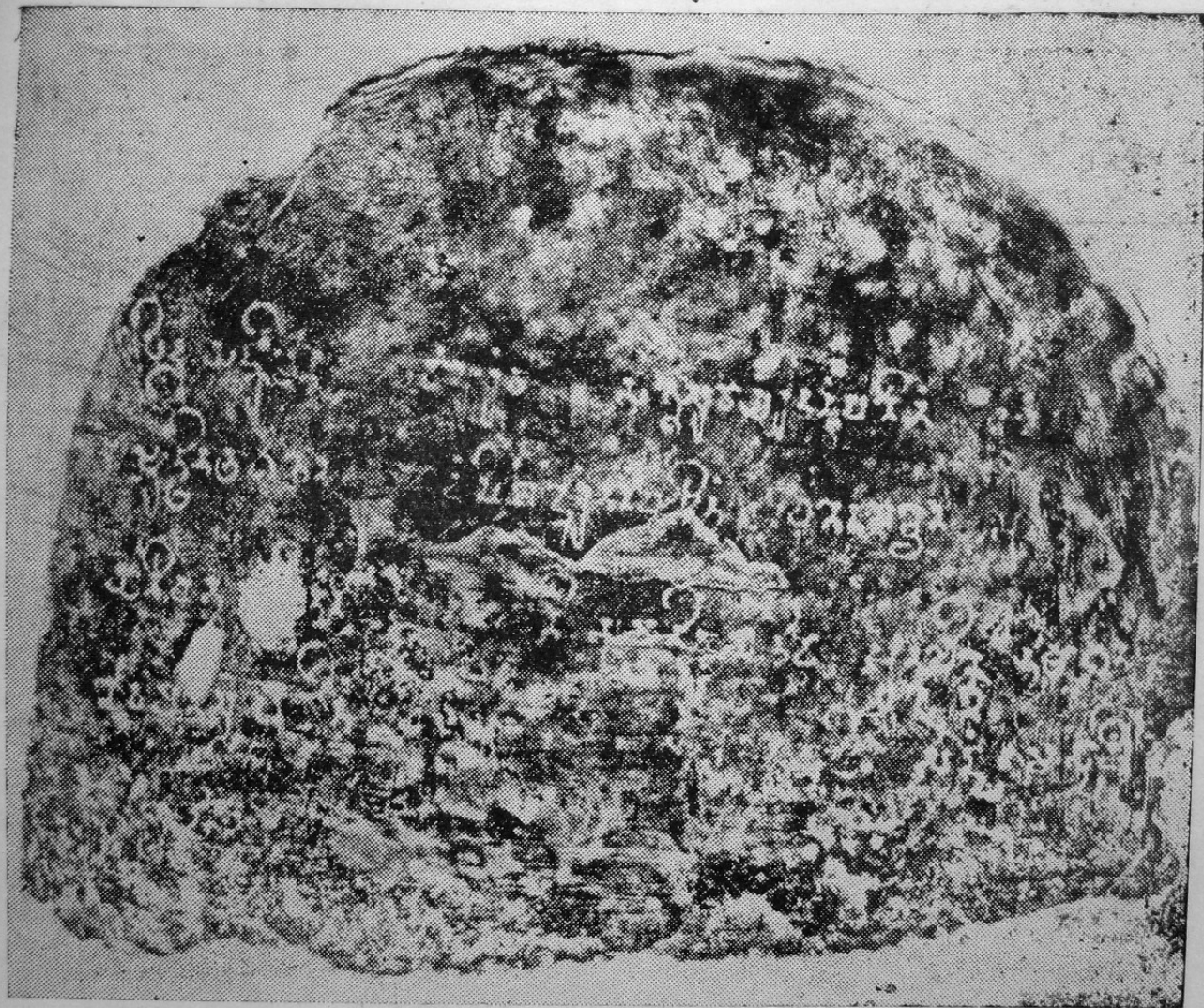
ပုံ (၁၇)။ ဟန်လင်းကြီး အမှတ် (၁၀) ကုန်း အနောက်ဖက် မြို့ရိုး အကျောပုံ

ပုံ (၁၀)။ သေသလိမြို့ဟောင်း သင်းကျစ်တော်တောင်မှ ကျောက်စာမင်္ဂလပုံ

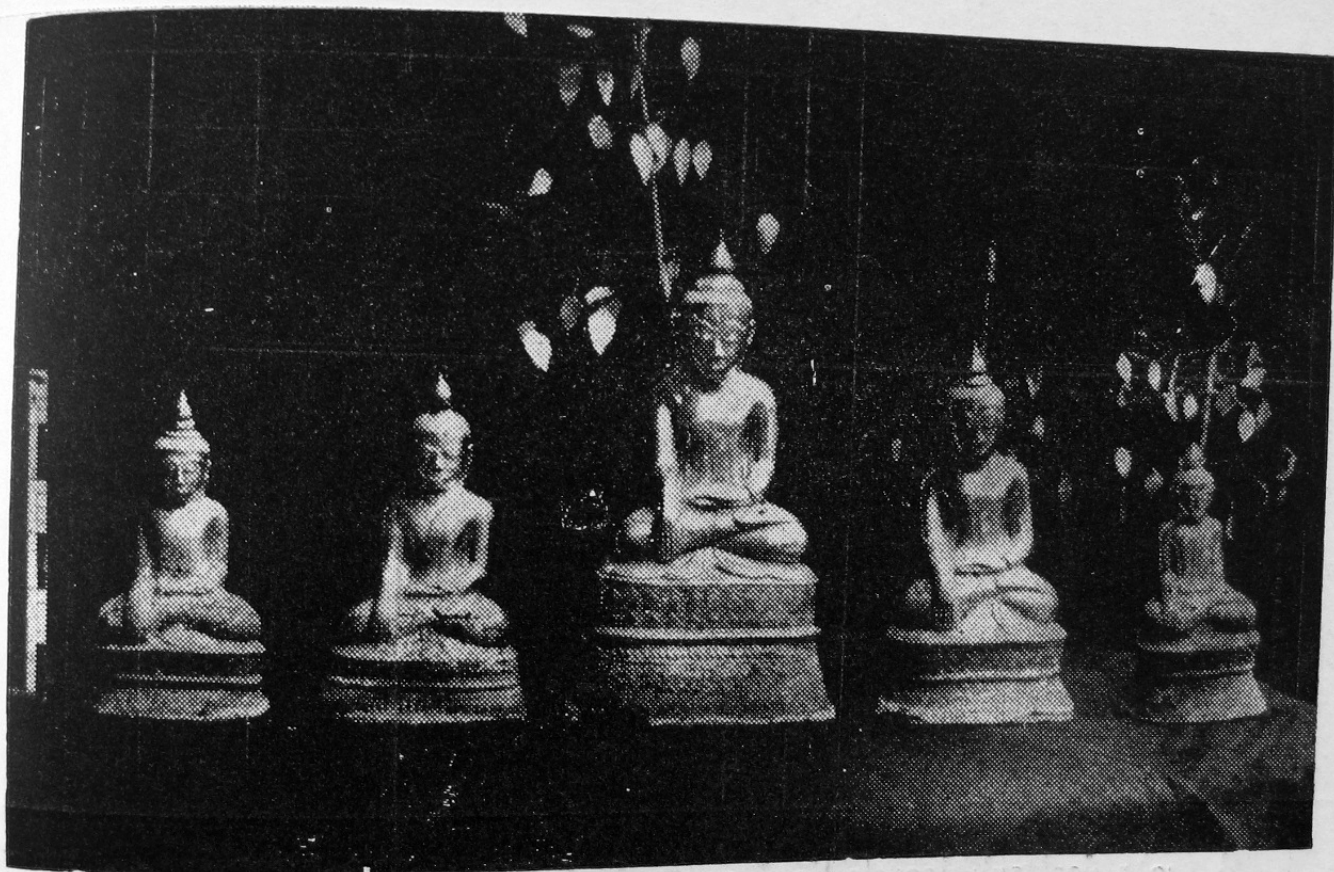
ပုံ-(၁၉)။ မွှာဘက်ကုန်းရိုးရွာမှ ပျူကျောက်စာ မင်္ဂလာပုံ

ပုံ-(၁၉)။ မွှော်ဘေးကုန်းရိုးရွာမှ ပျူကျောက်စာ မင်္ဂပွတ်ပုံ

[illegible]

ပုံ (၂၂)။ မုံရွာခရိုင်၊ ဆားလင်းကြီးမြို့ရှိ၊ ချမ်းသာကြီးဖုရားမှ ရှေးဟောင်းဆင်းတု ဌာပနာ ပစ္စည်းများ

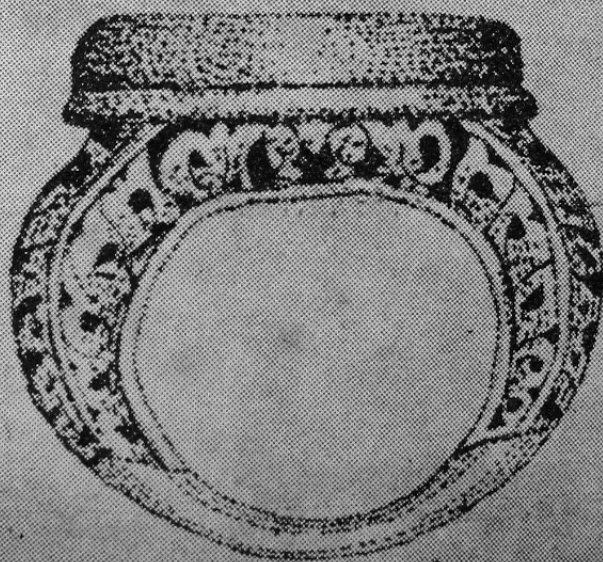
ပုံ (၂၃)။ မုံရွာခရိုင်၊ ရင်းမာပင်မြို့နယ်၊ သီးကုန်းရွာရှိ ဗုဒ္ဓပျက်တဆူမှ ဌာပနာ ဆင်းတုတော်များ

ပုံ (၂၄)။ မုံရွာမြို့နယ်၊ မုံရွာ-ကြေးမုံရွာရှိ လောကမှန်ကင်းလိုက်ဂူ ဗုဒ္ဓားမှ နံရံ ဆေးရေး ပန်းချီများ

ပုံ (၂၅)။ မုံရွာခရိုင်၊ ငွေချောင်းဦးမြို့နယ်၊ ခင်မုန်ရွာသားနီး ဆူးလေကုန်းရပ် တောင်ပတ်၌ ဖုရားလိက်ဂူမှ နံရံဆေးရေး ပန်းချီများ

ပုံ (၂၆)။ ပဲခူးမြို့၊ ကျိုက်ကလွန်ပွန်စေတီ ပြုပြင်ရာမှ တွေ့ရှိသော ရွှေလက်စွပ်ပုံ၊ ပုံဆွဲ

ခရစ်နှစ် ၁၃၇၀ ပြည့်နှစ်တွင် ပြုစုပြီးစီးသော မွန်ဂိုမင်းဆက်သမိုင်းတွင် မွန်ဂို-မြန်မာစစ်ပွဲအကြောင်းပါရှိသည်။ ထိုကာလက ကုန်တူလူမျိုး ကုန်တူဒေသအကြောင်း ① ထိုက်ဝှဲဖြစ်ပွဲဘေးရာ ထိုက်ကုင်မြို့ကို ② ဖော်ပြထားသည်။

ထို့ပြင် ကုန်တူလူမျိုး၏ထိုက်ကုင်မြို့ 建都太公城ဟုသော ဖော်ပြချက်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

မွန်ဂိုမင်းဆက်သမိုင်း၊ အခန်း ၁၃၊ ၁၀ မျက်နှာ ၁(က)(ခ)တွင် ③ အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားသည်။

“၆..... မြေပုံနှစ်တစ်ဆက်သသောပထမအစီရင်ခံစာတွင် မြန်မာဘုရင်ထံသို့အဖွဲ့စေလွှတ်ခဲ့ကြောင်း၊ ထိုအဖွဲ့နှစ်ဦးစာတူရာဇာဗိုလ်ကြီး၊ မြန်မာဘုရင်ကစသောဝန်ကြီးများ၊ မြန်မာတပ်အကြီးအကဲများ၊ အောက်တွင် ရှေးအခါကရှိခဲ့သော ကုန်တူတို့သည် တရုတ်ပြည်၏အာဏာစက်အောက်၌ ယခုအခါခိုလှုံလိုကြသည်။ ကုန်တူဘုရင်သည် မိမိတို့ထံတွင်ယခုသော်အညံ့ခံပေပြီ။ ကုန်တူလူမျိုး၏ထိုက်ကုင်မြို့သည် မြန်မာတို့၏အသိုက်အမြွှာဖြစ်သည်။ သူပုန်သူကန်တို့သည် ထိုမြို့မှနေ၍ မိမိတို့စစ်တပ်ကို ခုခံတိုက်ခိုက်ကြသည်။ ဤသို့သောဖြစ်ရပ်များ၊ ယင်းသို့ပြုမူချက်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆိုးကောင်းနှစ်လီသိရှိနိုင်ရန် မြန်မာတို့ထံသို့သတိပေးရေးအလို့ငှာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ဂုဏ်များကို မိမိတို့ကွဲရောက်သွားခဲ့ကြသည်။ သို့သော် ထိုဂုဏ်များကို မြန်မာတို့ကယုတ်သင်ခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ဖြစ်လာချေသောကြောင့် ကျွန်တော်မျိုးတို့သည် ရေကြောင်း၊ ကြည်းကြောင်း ချီတက်သွားခဲ့ကြသည်။ ထို့နောက် ထိုက်ကုင်မြို့ကိုတိုက်ခိုက်ပြီး သိမ်းပိုက်လိုက်ကြသည်။ ကုန်တူလူမျိုး၊ ရွှေသွားလူမျိုး၊ အစရှိသောလူမျိုးတို့၏ တံတိုင်းကတစ်ဆင့် နှစ်မြို့တို့ ထိုတွင်မှ အညံ့ခံကြသည်.....”

က 元史 Yüan-shih

- ၁ Han Yü-shan , 43, 91, 126, 141-142, 193, 195.
- ၂ Yüan-shih, ch. 13: 1a-b, 2b, 8b; ch. 14: 9b-10a, 16b, 17b; ch. 16 18b; ch. 20: 14a; ch. 21: 4a-5b; ch. 99; ch. 132: 16a; ch. 133: 3a-4b; ch. 149: 23a; ch. 165; ch. 210: 5a.
- ၃ 1b 1d., ch. 13: 1a-b; ch. 99; ch. 133: 3a; ch. 165;
- ၄ 1b 1d., ch. 13: 3a-b.

၍အချက်ကိုပင် အခြားတ နေရာတွင် တွေ့ရသည်။ ယင်း ၊ အခန်း ၁၃၃၊ ၁၀၁ မှတ်ချာ
၃ (က) တွင် အောက်ပါအတိုင်း ရေးသားထား၏။

.....မြန်မာတို့က အကြောင်းမပြန်ချေ။ သို့ရာတွင် ပုန်ကန်ပြု
တောင်ပိုင်း လူဝိုင်းအများအပြားက ကွန်မြင်တိုင်းပင်မစစ်တတ်ရုံချခံရန်
အလုံ၎င်း ၊ ကျနုတုလူမျိုးတို့၏ထိုက်ကုင်မြို့၌ တစ်စုံစုံ နေကြသည်။ ထိုမှတစ်ပါး၊ ဤ
သို့သောဖြစ်ရပ်များ၊ ဤသို့သောပြုမူချက်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆုံးကောင်း
နှစ်လံသိရှိနိုင်ရန် မြန်မာတို့ထံသတ်ပေးရေးအလုံ၎င်း ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်
ရဟန်းများ ကိုကြံ့ရောက်သွားခဲ့သည်။ ထိုရဟန်းတော်များ သုတ်သင်ခြင်း
ခံခဲ့ရသည်။ ။ ထို့ကြောင့် သူသည် သူ၏စစ်တတ်ကို ဤအား ရေအားချီရန်
ညွှန်ကြားခဲ့ပြီး မြို့ကိုအပြင်း အထန်တိုက်ကာ သိမ်းပိုက်ခဲ့သည်။ ကျနုတုလူမျိုး
ရွှေသွားလူမျိုး - အစရှိသောဘက်တိုင်းကတည်းက နှစ်မြို့စလုံးအညွှန်ပြုလေ၏။

.....

ကျနုတု建都 လူမျိုး၊ ထိုက်ကုင်^①水^၂ မြို့တို့သည် မည်သည့်လူမျိုး၊ မည်သည့်မြို့ဖြစ်ကြောင်း
ရည်ညွှန်းရာတွင် အချို့ပညာရှင်တို့က သံသယရှိကြသည်။
ဤအမည်နှစ်ခုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆွေးနွေးသောဤစာတန်းတွင် အကြောင်းအရာများ
ချက်နုသတ်ထားသည်။

- ပထမ။ ။ ထိုက်ကုင်သည် တကောင်းမြို့လော
- ဒုတိယ။ ။ ကျနုတုသည် ကချင် (ကချင်း) လူမျိုးလော
- တတိယ။ ။ ကျနုတုသည် နားကြီး၊ ငနားကြီး၊ ကချင် ငနားကြီး ခေါ်တွင်
သောလူမျိုးလော

1 bid., oh, 133; 3a.

၂ အခတ်အသံထွက်မှာ Ta-Kung တကုင်ဟုလည်းကောင်း၊ T'ai-kung
ထိုက်ကုင်ဟုလည်းကောင်းဖြစ်သည်။ Karlgren (1940) P. 207; (1957) P. 95,
no. 317a-e ။
Cantonese dialect တွင် t'ai ဖြစ်သည်။ Mandarin dialect တွင်
ta နှင့် t'ai ဟူ၍ အသံထွက်သည်။ Karlgren (1923), P. 275, no. 952.

အခန်း ၁

ကျန့်တူသည် ကန္တ၊ ကန္တ နှစ် နားပြီးလူမျိုး၊ ထိုက်ကုင်သည် တကောင်းမြဲဖြစ်သည်ဆိုခြင်းကို သဘောတူရန် ခဲယဉ်းသူမှာ ဦးဖိုးလတ်ဖြစ်သည်။ ဦးဖိုးလတ်၏စာတမ်း နှစ်စောင်တွင် အောက်ပါအတိုင်း ရေးသားထား၏။

၁။ ၁၉၆၂၊ ရန်ကုန်၊ ပညာနန္ဒပုံနှိပ်တိုက်မှထုတ်ဝေသော ရှေးဟောင်း မြန်မာ့ဂါထာဝင်နှင့် သုတေသန အမည်ရှိစာအုပ်၊ စာမျက်နှာ ၅၁ တွင်၍သို့ ရေးသည်။

ခေတ်သူ တေသိတို့သည် မြန်မာတို့မှတ်သားလာခဲ့သော တကောင်းဂါထာဝင်အစဉ်အပိုင်းကို လုံးဝ ဖျောက်ဖျက်ရှောင်ကွင်း၍သွားလိုသည်။ တရုတ်တို့၏မှတ်တမ်းတခုကို အတည်ပြုကာ၊ တကောင်း ပြည်မှာ ကတူးတို့၏ပြည်ဟုပင်ယူဆလိုကြသည်။ သို့ရာတွင်၊ ကဒူးလူမျိုးတို့သည် ပြောပလောက်အောင် မြို့ပြပြည်ရွာတည်ထောင်၍၊ နှစ်နား ကြီးကျယ်စွာ နေထိုင်ခဲ့သည်ဟု ကတူးတို့၏အမှတ်အသားတွင်၎င်း၊ ယင်းတို့နှင့်နီးစပ်သောအခြားမည်သည့်လူမျိုးတို့၏အမှတ်အသားတွင်၎င်း မရှိခဲ့ချေ။

ယင်းစာအုပ်၊ စာမျက်နှာ ၅၆ တွင် ဤသို့ထပ်မံ ရေးသားထားလေသည်။

.....တရုတ်ဂါထာဝင်တနေရာ၌ ချီအန်တူ နှင့်ထိုက်ကုင် အမည်များကို ဖော်ပြသည်ဆိုရာဝယ်လည်း၊ ထိုအမည်များမှာ ကတူး လူမျိုးများနှင့် မြန်မာဂါထာဝင်တွင် ဖော်ပြသောတကောင်းမြို့ဖြစ်သည်ဟု အခိုင်အမာသံသယကင်းခဲ့စွာယူဆခြင်းကိုလည်း သင့်မသင့် စဉ်းစားဖွယ်ရှိလေသေးသည်။

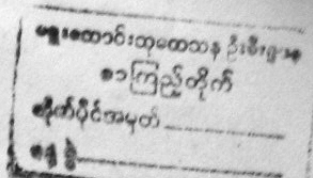
၂။ ၁၉၆၆၊ ဂန်တုန်၊ ပညာနန္ဒပုံနှိပ်တိုက်မှထုတ်ဝေသော မြန်မာအစုအမည်ရှိ
စာအုပ်၊ စာမျက်နှာ ၃၁-၃၂ တွင် အောက်ပါအတိုင်းထပ်မံရေးပြန်သည်။

တရုတ်တို့၏ ယူနိုက်တီဒ်ခေါ် ဂျာဇင်တွင် ကန်တူး တုံ့၏အကြောင်းကို
ဖော်ပြရာ၌ တကောင်းမြဲသည့် ယင်းတို့၏ ဗဟိုဌာန ဖြစ်ကြောင်းပါရှိ
သည်ဟု၊ ပါမောက္ခလုတ်က မိန့်ဆိုပြန်သည်။ ဤအချက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ခု
နှစ်သက္ကရာဇ်ကို သော် မဖော်ပြချေ။

ကျန့်တုကိုက နှုတ်လည်းကောင်း၊ ထိုက်တုကိုက ကောင်းမြဲဟုလည်းကောင်း
ယူဆသူမှာ ပါမောက္ခ ဂျီ အိတ်ချ်လတ်ဖြစ်သည်ဟု ဦးဖိုးလတ်၏ ရေးသားချက်အရ၊ နား
လည်ရ၏။

၁။ ခုနှစ်သက္ကရာဇ်ကို သော် မဖော်ပြချေ ဟု သောဦးဖိုးလတ်၏ဆိုလိုချက်သည် -
ဖွဲ့နီဂျီ ခေါ် မွန်ဂိုမင်းဆက်သမိုင်း ပြုစုရာ ခုနှစ်ကိုရည်ရွယ်သော။

တကောင်းမြဲသည့် ယင်းတို့၏ ဗဟိုဌာန ဖြစ်ကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ရာ ခုနှစ်
သက္ကရာဇ်ကိုရည်ရွယ်သော မတွဲပြားချေ။ မွန်ဂိုမင်းဆက်သမိုင်း ပြုစုပြီးစီး
ရာ ခုနှစ်သက္ကရာဇ်ကိုဆိုလိုပါက လူ၏စာတမ်းတစောင်တွင် တွေ့နိုင်သည်။
တရုတ်မင်းဆက်သမိုင်း ကျမ်းများစသော ကို မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်း ရာ
နယ်၊ အတွဲ ၁၄၊ အပိုင်း ၂၊ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၂၄၊ စာမျက်နှာ ၈၉ ကို ရှုကြည့်ကောင်း
မြဲသည့် ကန်တူး၏ ဗဟိုဌာန ဖြစ်ကြောင်း မွန်ဂိုမင်းဆက်သမိုင်းက ဖော်ပြသောအခါ
အဖြစ်အပျက်သက္ကရာဇ် နှင့်တကွ ပါရှိသည်။ Luce, (1933) 297-298; (1959)
“Geography.....”, P.50; (1959) “Note on.....”, p.59; (1958) “Early
Syām.....”, p.136; (1959) “Early Syām.....”, p.69.

အခန်း ၂

ဦးဖိုး လက်ခံသောသူကိုဆက်လက်လက်ခံသူမှ ဘြန်မာ နိုင်ငံသမိုင်း ကော်မရှင်
 ၆၈၅၂ ခေါက်တထင် အောင်မြင်သည်။ ထိုကုန်သည်တော်ကောင်းမြဲဖြစ်သည်။
 ဟုသောအချိန်ကို မူမပြင်းပယ်ခဲ့သည်။ မူမက လက်ခံတိုးကားခဲ့၏။ ၁

၁။ ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်တွင် အောက်ဖော်ပြပါ အသေအသင်းပုံနှိပ်တိုက်က
 ခေါက်တထင် အောင်မြင် ၁၂၇၇ ခုနှစ်မတိုင်မီက ဘြန်မာ နိုင်ငံသမိုင်း၊
 ၇၁၀ ဝင်ကျမ်းများဖက်မှတကယ်ချက်^(၈) အမည်ရှိစာအုပ်ကိုထုတ်ဝေခဲ့
 သည်။ ၂။ ယင်းစာအုပ်မှာ ၁၆ တွင်နှစ်နေရာခွဲ၍ အောက်ပါအတိုင်း
 ရေးသားသည်။

ခရစ်နှစ် ၁၂၇၄ တွင် ဘြန်မာ နိုင်ငံကိုချစ်လိုက်ခန့်တိုက်ချက်စဉ်
 ကတတတတ်များများနှင့်တရုတ်တတ်များများ၏ ပေးစာကိုတွင်
 ကျန့်တုလူမျိုး၏တရုတ်မြို့^(၉) ဟုသောအရေးအသားကိုတွေ့ရသည်။

ပါမောက္ခလုပ်သည် ဤအချက်ကိုဒုတိယအထောက်အထားပြုကာ
 ကောင်းသည့်ကဋ္ဌာနပြုတ်ဖြစ်သည်ဟုဆို၏။ ကျန့်တုမှကဋ္ဌာ(ကဋ္ဌာ)
 ဖြစ်သည်ဟုသောလုပ်၏အဆိုပြုချက်ကစောဒကတက်စေသည်။

၃။ ကောင်းဝန်းကျင်နယ်စပ်ဒေသများ၌ နေထိုင်ကြ
 သောလူမျိုးစုအများအပြားကို ကျန့်တုဟုရည်ညွှန်းခေါ်ဝေါ်
 ခြင်းဖြစ်တန်ခံရ၏။

ထို့ပြင်၊ ယင်းစာအုပ်၊ စာအုပ်မှာ ၇ တွင်ဤသို့ဆက်လက်ရေးသားထား
 လေသည်။

က။ Burmese History Before 1287: A Defence of the
 Chronicles.

၁။ Htin Aung (1967), 52, 70 - 71, 72-73, 75.

၂။ ၁၉၇၁၊ ဩဂုတ်လတွင် အောင်သန်း (မန္တလေး) က၊ ပုဂံမပျက်မီက
ဘြန်မာသမိုင်း၊ ဘြန်မာ ၇၁၀ ဝင်များဖက်က ချေပချက် အမည်ဖြင့်
ဘြန်မာပြန်တ၊ ရန်ကုန်၊ သုဂ္ဂလသီတိတိုက်က ထုတ်ဝေသည်။

၃။ Tā-Kung အောင်သန်း (မန္တလေး) ၏ ဘြန်မာပြန်၊ စာအုပ်မှာ
 ၁၀ တွင် ချီအန်တုတို့ကတကွန်းမြို့ဟုတွေ့ရ၏။

ပါမောက္ခလုတ်ကတကောင်းသည်ကဒူးပြည်ဖြစ်ကြောင်းအဆိုကို ထပ်မံအတပြုရေးသားရသောတွင် မန်ဂျာမင်းလောနားကြီးပြည် နှင့်ကဒူးပြည်သည်ထပ်ထပ်မျှဖြစ်ကြောင်း ကောက်ချက်ချခဲ့သည်။ ဤအဆိုပြုချက်သည် အချက်အလက်နှစ်ရပ်ပေါ်တွင် အခြေခံသည်။ ပထမအချက်မှာ မူးမြစ်ညာတွင် နေထိုင်သော သက်၊ ကဒူး၊ ကနန်းလူမျိုးစုတို့သည် လုတ်၏အမြင်အရ သေဝိ သံသယသောနား ဂွက်ဂွန်ကြသူများဖြစ်ကြလေ၏။ ဒုတိယအချက်မှာ ကျောက်စာအချို့တွင်ကန္တလောနားကြီးဟု ဖော်ပြပါရှိသည်။ လူမျိုးစုတစုကိုယ်ကတယ အစစ်အပိုင်းတခုတလေဖြစ် မည်သည်လူမျိုးစုဟု သတ်မှတ်ခေါ်ဝေါ်ခြင်းမှစစ်ချုပ်ကြည်ထိုက်ဖွယ်မရှိချေ။ ထို့ပြင်၊ သက်နှင့်ကဒူးတို့သည်ထူးခြားစွာနား ဂွက်ဂွန်ကြသည်ဟု သောအဆိုကို အများကသဘောတူလိမ့်မည်မဟုတ်ပေ။ ထိုမျှသာမက၊ မွန်ဂိုလီယန်အားလုံးတို့သည် ဂျင်ရယ်ကြန်အင် အတော်အတန်တူညီကြသည်။ ဟိဗက် - မြန်မာလူမျိုးစုအားလုံးတို့သည် ဤသို့ သော ဂျင်ရယ်ကြန်အင် မျိုး၌ ပုံမှန်တူညီကြသေး၏။ သက်၊ ကဒူး၊ ပျံနှင့်မြန်မာတို့သည် လူမျိုးစုကြီးတခု၏ မျိုးစုငယ်များ ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ ကဒူးကိုလောနား ကြီးဟူ၍ တခါတရံမှသာ ဂျင်ညွန်းခြင်းသည် 'နား ဂွက်ကြီးကြီးကဒူး' ဟုလည်းဆိုနိုင်သည်။ တနည်း သေဝိ၊ ကန္တလောနားကြီးသည် 'နား သေဝိကြီးကြီးပန် သောကဒူး' ဟုလည်း အဓိပ္ပါယ်ရနိုင်၏။ ထို့ပြင်၊ ကဒူး စုံ၏ဝိသေသလက္ခဏာကို ယေဘုယျအားဖြင့် ဖော်ပြထားခြင်းထက်၊ ကဒူး လူမျိုးစုကြီး၏ မျိုးစုငယ်များစွာကိုခွဲခွဲခြားခြားဖြစ်စေရန် အားထုတ်ထားသည့် ဖော်ပြချက်တရပ်ဖြစ်ပေမည်။

အခန်း ၃

တင်ပြပြီး သောအာနိသေချက်ကန့်တက်ချက်များကို စစ်စစ်ရန်အတွက် ပါမောက္ခလှစ်
၏ ရေးသားချက်များကို အကျဉ်းချုပ် ဖော်ပြရန်လိုအပ် လေသည်။ ၁၉၇၀ပြည့်
နှစ်မတိုင်မီအထိ ယင်းနှစ်စဉ် ရေးသားခဲ့သည်ကိုသိသောသူတို့က တင်
ပြမည်။

၁။ ၁၉၃၁၊ ဩဂုတ်လ ၂၇ ရက်နေ့ မြန်မာနိုင်ငံသို့ တေသနအသင်း အ
သင်းအစည်းအဝေးတွင် ဖက်ကော၊ ၁၉၃၁ စက်တင်ဘာလ ၁၆ နှင့်
၂၅ ရက်နေ့ထုတ် ရန်ကုန်တိုင်းသတင်းစာ^(၇) တွင်ထည့်သွင်းခဲ့သော
စာတန်းမှာ ပျက်ခေါက်မြန်မာနိုင်ငံခံပထဝီ ^(၈) ဖြစ်သည်။^(၉)
ဤစာတန်းကို မြန်မာနိုင်ငံသို့ တေသနအသင်းရှာနယ်၊ အစု ၄၂၊
အပိုင်း ၁၊ ၉၆၁၉၅၉၊ စာမျက်နှာ ၃၁-၅၂ တွင်ပြန်လည်
ပုံနှိပ်ခဲ့သည်။ ယင်းစာတန်း၊ စာမျက်နှာ ၅၀ တွင်ကဒူးတို့သည်
ရှေးအခေကတည်းက တရုတ်မှတ်တမ်းလာ ကျန်တူဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုက်
ကုန်သည် တကောင်းမြဲဖြစ်ကြောင်း၊ တကောင်း သည် ကဒူး လူမျိုး
၏ ဗဟိုဌာနဖြစ်ကြောင်း ရေးသားခဲ့လေသည်။

က Rangoon Times.

၁ “Geography of Burma under the Pagan Dynasty”

၁ ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်၊ အစု ၃၊ အမှတ် ၈၊ ဇူလိုင် ၁၉၆၀၊ စာမျက်နှာ
၉၂-၁၁၀ တွင် ဒေါက်တာသန်းထွန်းက ပျက်ခေါက်မြန်မာပြည် အမည်
ဖြင့် မြန်မာပြန်ခဲ့သည်။ ယင်း မြန်မာပြန်စာတန်းကို နဝရတ်ကျီးသွယ်
ပထမနှိပ်ခြင်း၊ စာမျက်နှာ ၄၀၃-၄၅၂ တွင်ပြန်လည်ပုံနှိပ်ခဲ့သည်။
နဝရတ်ကျီးသွယ်၊ ဒုတိယနှိပ်ခြင်း၊ စာမျက်နှာ ၃၇၀-၄၁၅ တွင် ထပ်မံ
ထည့်သွင်းခဲ့သည်။ ထိုနောက်၊ အသစ်မြင်ဗမာ့သမိုင်း၊ စာမျက်နှာ
၁၄၉-၁၉၆ တွင် ထည့်သွင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ လှိုင်မူရင်း၊ စာမျက်နှာ
၃၄ တွင် ဖြစ်ရပ်အမည်များနှင့်စပ်လျဉ်းကာ ပျက်ခေါက်မြန်မာနိုင်ငံရန်ခံသွင်း
ကြောင်းဆိုကာ “.....for often the Chinese (reconstructed)
shews final consonants which were not admitted,.....”
ဟု ရေးသားသည်။ final consonant သည် အဆုံးမျဉ်းဖြစ်သည်။ ဒေါက်တာ
သန်းထွန်း၏စာသပြန်တွင် အဆုံးသရုပ်များတူမှားယွင်းနေသည်။ ယဉ်
ကျေးမှုစာစောင်၊ ၉၄။ နဝရတ်ကျီးသွယ်၊ ပဉ္စမ၊ ၄၀၇။ နဝရတ်ကျီးသွယ်
ဒုတိယ၊ ၃၇၄။ အသစ်မြင်ဗမာ့သမိုင်း၊ ၁၅၃။

၃။ ၁၉၅၆၊ ဓက်တင်ဘာလတွင် “ရွေး ဟောဇင်း ကျောက်ဆည် နှင့် မြန်မာတို့
ဝင် ရောက်လာခြင်း (ဘီစီ၊ ၂၀၀၀ - အေဒီ၊ ၉၀၀) ^(၁)” အမည်ရှိ ဝတ္တန်း
တိုက်တွင် ရေး ဌာနသမိုင်း သုတေသန ဌာန ဝိတိကကန် သတ်ပုံ နှိပ်ခဲ့သည်။ ^(၁)
ထို့ပြင်၊ ၁၉၅၇ ဩဂုတ် ၉ ရက်နေ့တွင် မြန်မာ နိုင်ငံ သုတေသန အသင်း
၌ ဝတ္တန်းတို့ ဖတ်ခဲ့သည်။ ထို့နောက်၊ မြန်မာ နိုင်ငံ သုတေသန အသင်း
ချာနယ်၊ အတွဲ ၄၂၊ အပိုင်း ၁၊ ၁၉၅၉၊ စာမျက်နှာ ၁၇၅ - ၁၁၂
တွင် ထည့်သွင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ ^(၂) ယင်း ဝတ္တန်း၊ စာမျက်နှာ ၁၇၅ - ၁၆
၈၇ မှတ်စု ၆၀၊ စာမျက်နှာ ၁၈၈၊ စာမျက်နှာ ၁၀၆ မှတ်စု ၁၄၆ တို့တွင်
မွန်ဂိုမင်း ဆက်သမိုင်း လာကျန်တူသည့် ကန္တ၊ ကန္တ ဇနား ဖြီး ဖြစ် ဖြောင့်၊
မန်ဂျာမ်း လာ ဇနား ဖြီး ဖြစ်သည့် ကျောက် ဝါလ ဘန္တ ဇနား ဖြီး ဖြစ်
ဖြောင့်၊ ရေးသားထား၏။ ထို့ပြင် စာမျက်နှာ ၁၈၈ တွင် မန်ဂျာမ်း လာ
ဇနား ဖြီး ဖြစ်သည့် ကျောက် ဝါလ ဘန္တ ဇနား ဖြီး ပင် ဖြစ် ဖြောင့်၊ ရေး
သားခဲ့သည်။

- 3 "Note on the Peoples of Burma in the 12th-13th Century AD."
- 3 "Old Kyaukse and the Coming of the Burmans."
- 3 "Then Tin (1900)

၁။ Than Tun (1960) 39 n.1
၂။ မြန်မာ့ နိုင်ငံရေး စာပေ

၂။ မြန်မာနိုင်ငံသို့ တေးသံအသင်းများ နယ်ထွင်ပို့နှံသော အခါ (ဘဏ်-
၂၀၀၀ - အေဒီ၊ ၉၀၀) ကို ဖြုတ်ခဲ့သည်။ ဤဝတ္တန်းကို ဒေါက်တာ သန်းထွန်း
က “ရှေးကျောက်ဆည်နှင့် မြန်မာများ ဝင်လာပုံ” အမည်ဖြင့်၊ နယ်ရှေ့ရာ
ဝင်(၁)၊ ဝတ္တန်း ၁၆-၁၅၅ ထွင် မြန်မာမြန်မာသည်။

၄။ ၁၉၅၈၊ နိုဝင်ဘာလထုတ် ယိုးဒယားအသင်းဂျာနယ် (က) ၊ အစု၄၆၊ အပိုင်း ၂၊ စာမျက်နှာ ၁၂၃-၂၁၄တွင် “မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းလာ ရှေးဦး သူခမ်း” (ခ) အမည်ရှိဝတ္တန်းကို ရွှေ့ရသည်။ ယင်းဝတ္တန်း၊ စာမျက်နှာ ၁၃၆ တွင် ရှေးကဒူးတုံ၏မြို့တော်သည်က ကောင်းမြို့ဖြစ် ဤောင်း၊ မှတ်စု ၈၂ တွင်ကျန့်တူသည် ကချွ (ကဒူး) ဖြစ် ဤောင်း၊ ထိုကတူသည်က ကောင်းမြို့ဖြစ် ဤောင်း ဖော်ပြသည်။ ထို့ပြင်၊ မွန်ဂို-မြန်မာဝတ်စုံနှင့်ပတ်သက်၍၊ တရုတ်သမိုင်းမှတ်တမ်းများလာထိုကတူင်မြို့သည်က ကောင်းမြို့ဖြစ် ဤောင်း စာမျက်နှာ ၁၃၆၊ ၁၅၂၊ ၁၅၃၊ ၁၅၉တို့တွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

၅။ ၁၉၅၉၊ ဇွန်လထုတ် ယိုးဒယားအသင်းဂျာနယ် ၊ အစုစု၇၇၊ အပိုင်း ၁
 ၀၁ မျက်နှာ ၅၉ - ၁၀၁ တွင် “ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းလောက ဂျော့ဦးသုခမ်း ”
 ၀၁ တန်း၏ နောက်ဆက်တွဲ ကိုထည့်သွင်းသည်။ မွန်ဂိုမင်းဆက်သမိုင်းလောက
 အခန်းအချို့ကိုသာသာပြန်ကာ ဂျော့ဦးလင်းချက်မှတ်စုဖြင့် ဖော်ပြထားခြင်း
 ဖြစ်သည်။ ကျန့်တူသည် ဤပြင်ဆင်ခြင်းကို ကောင်းစွာ ကောင်းစွာ
 ကြိုတင်စဉ်းစားခဲ့ပြီး ၁၉၇၆၊ ၇၇၊ ၇၈၊ ၇၉ မှတ်စု ၄၂၆ တွင်
 တင်ပြထားသည်။

၆။ ၁၉၆၁ခုနှစ်ထုတ်၊ ပြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း၊ အတွဲ ၅၊ စာမျက်နှာ ၂၆၂-၂၆၄တွင် “သွင်ဒသပြာဓုတ်” အကြောင်းကို ရေးသားခဲ့သည်။ စာမျက်နှာ ၂၆၃ တွင် ဤသို့ ရေးသား၏။

... ၆၄၆ခုနှစ် (၁၂၀၄ခု ဖေဖော်ဝါရီလ ၅ ရက်နေ့) တွင်
ကချီမြို့တော်ဖြတ်သွားသော သင်းကွဲ (သင်ကွယ်) ပြည်တုမူရင်းသည်
တကောင်း (တကောင်း) ကို ဆက်လက်၍ သင်းယုပြန်သည်။

၇။ ၁၉၆၁၊ ဒီဇင်ဘာတွင် မန်ဂျွမ်း^၇ဆိုပါမောက္ခလုပ်က အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ကော၊ နယူးယောက်မြို့၊ ကောနိတက္ကသိုလ်ကထုတ်ဝေခဲ့သည်။
ဝါမျက်နှာ၊ ၁၉၂၈၆၊ နားပြီးပြည်အကြောင်းတွေ့ရသည်။ “...သုတုံ (ရုဇ္ဈာန်ပုဏ္ဏ) သည် နားပြီးပြည်နှင့်ကူးလူးဆက်ဆံမှုရင်းနှီးစွာ ရှိသည်” ဟုမန်ဂျွမ်းက ဖော်ပြသည်။

၈။ ၁၉၆၆ ခုနှစ် တော်ဝင်အာရှ ဂျော့ရှယ်ရေးရာအသင်းဂျာနယ်^(၈)၊ အပိုင်း ၁ - ၂
 ၁၁ မျက်နှာ ၅၃ - ၆၀ တွင် "ထီးလိုင်မင်း (ကျန်စစ်သား) ၏ဘဝဖြစ်ပွားမှု"^(၉)
 ၁၁ တန်းကို တွေ့ရ၏။ ၁၁ မျက်နှာ ၆၂ တွင် ကျန်တူဆွေကအဖြစ် ဖြောင်း
 ထိုက်တိုင်သည့်ကောင်းဖြစ် ဖြောင်း၊ မန်ဂျာမ်းလာ နားပြီးလျှင်သည့်
 ကျောက်ဝါလာကအနားပြီးဖြစ် ဖြောင်း၊ တကောင်းသည့် ကဒူး
 (ကအ) တို့၏ဖြစ်တော်ဖြစ် ဖြောင်း ဖော်ပြသည်။

၉။ ၁၉၆၈၊ ဇွန်လထုတ် မြန်မာနိုင်ငံသို့ တေသနအသင်းဂျာနယ်၊ အတွဲ ၅၁
 အပိုင်း ၁၊ ၁၁ မျက်နှာ ၂၉ - ၃၄ တွင် "မြန်မာနိုင်ငံဘာသာစကား
 များ"^(၁၀) ၁၁ တန်းကို ရေးသားခဲ့သည်။ ၁၁ မျက်နှာ ၃၃ တွင် ကအ (ကဒူး)
 တို့၏ နေရာဒေသကို ဖော်ပြပြီး နောက် ၉ ရာစုကတစ်ခုတည်းတစ်ခုတွင်
 ယင်းတို့ နားပြီးပြည့်စုံ ခေတ် ဖြောင်း၊ ကအ တို့ နားပြီး၊ ကသည့်ကို
 နားလို့ ခေတ် ဖြောင်း ရေးသားခဲ့သည်။

၁၀။ ၁၉၆၉ ခုနှစ်တွင် ရှေးဟောင်းမြန်မာနိုင်ငံ၊ ပုဂံခေတ်ဦး^(၁၁) အမည်
 ရှိကျမ်း၊ ပထမတွဲကိုထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ယင်း၊ ၁၁ မျက်နှာ ၂၀ မှတ်စု
 ၁၁ တွင် တကောင်းသည့်ကဒူးတို့၏အရှေ့ပိုင်းဖြစ်တော်ဖြစ် ဖြောင်း
 တင်ပြထား၏။ ၁၁ မျက်နှာ ၂၉ နှင့် ၃၀ မှတ်စု ၁၁ တွင် ကျောက်ဝါလာ
 ကအနားပြီး အထောက်အထားကိုပြ၏။ ၁၁ မျက်နှာ ၃၆ တွင် တ
 ကောင်းသည့်ကဒူးလူမျိုး၏ဖြစ်တော်ဖြစ် ဖြောင်း၊ အမှတ် ၁၁ တွင်ကဒူး
 တို့၏တကောင်းဖြစ်သည့်မြန်မာတို့ဝင်ထွက်သွားလာရာ ဒေသဖြစ်
 ဖြောင်း ဖော်ပြသည်။

ဖော်ပြပါဝါတမ်း ၁၀ ဝေင်တွင်^(၁၂) မွန်ဂိုမင်းဆက်သမိုင်းလာ
 ကျန်တူဆွေ ကျောက်ဝါလာကအကို ခေတ် ဝေင်ခြင်းဖြစ် ဖြောင်း၊
 ကျောက်ဝါလာ ကအနားပြီးသည့် မန်ဂျာမ်းလာ နားပြီးပြည့်သား
 များဖြစ် ဖြောင်း ပါမောက္ခလုပ်က ၁၉၃၁ မှစတင် ရေးသားခဲ့သည်။
 ထိုအယူအဆကို ဦးဖိုးလတ်ကငြင်းဆိုရာတွင် ကျမ်း၊ ၁၁ တန်းအမည်
 ဖော်ပြခြင်းမပြုခဲ့။ သို့သော်၊ အမှတ် ၁၊ ၂၊ ၃ တို့ကိုသာ ရည်ညွှန်းသော
 လက္ခဏာရှိ လေ၏။ အမှတ် ၂၊ ၄၊ ၅၊ ၆၊ ၉၊ ၁၀ တို့ကို ခေါက်စာ
 ထင်အောင် ၁၂၀၇ ခုနှစ်မတိုင်မီက မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း၊
ရှာဖွေဝင်ကျမ်းများဖော်ပြကဏ္ဍအရ ၁၁ အုပ်စု ရည်ညွှန်း ဖော်ပြ
 ထားခြင်းမရှိချေ။

က Journal of the Royal Asiatic Society - Burma Languages
 ၈ The Career of Htilaing Min (Kyanzitttha) in Old Burma: Early
 ၁၁ ထို ၁၁ တန်းများတွင်သာပထမ နောက်ဆုံး ရေးသားခဲ့သော Kamram / Kam
 Kāmalānka ၁၁ တန်းတွင် JBRS, LIX, 1&11, Dec. 1976. 121-4.
 ၁၁ မျက်နှာ ၁၂၁ တွင်လည်း၊ တကောင်းဖြစ်သည့် ကအတို့ဖြစ်တော် ဖော်ပြ
 ဖော်ပြခဲ့သည်။

အ ခ န်း ၄

တရုတ်အထောက်အထားများ၌ ဖော်ပြထားသော ထိုက်ကုင်သည် တကောင်း မြဲလော။ ဤမေးခွန်းကို ဖြေဆိုခြင်းမပြုမီ၊ ထိုက်ကုင်သည် တကောင်းမြဲဖြစ်ကြောင်း မည်သည့်ပညာရှင်များက ရေးသားခဲ့သည်ကိုလည်းအကျဉ်းမျှတင်ပြလို၏။

၁။ ၁၈၉၃ ခုနှစ်တွင်၊ အီးအိတ်ပါက^(၁) ၏ တရုတ်နိုင်ငံနှင့်ဆက်ဆံရေးကို အထူးရည်ညွှန်းရာ မြန်မာနိုင်ငံအကြောင်း^(၂) ဝာအုတ် ပုံနှိပ်ထွက်ပေ၍ ခဲ့သည်။ ယင်း၊ အခန်း ၄၊ ၁၁ မျက်နှာ ၂၇-၄၇ သည် ရှေးဟောင်း မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ဝင်လျဉ်း ဖော်ပြရာ အခန်းဖြစ်သည်။ ၁၁ မျက်နှာ ၃၄ တွင် ထိုက်ကုင်သည် တကောင်းမြဲဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထား၏။

၂။ ၁၉၀၄ ခုနှစ်တွင် ဝါမောက္ခဆိုင်ဆန်^(၃) ၏ ကျမ်းတကျမ်းထွက်ပေ၍ ခဲ့သည်။ နန်းဝေ နိုင်ငံသမိုင်း၊ နန်းဝေ နိုင်ငံ၏သီးသန့်သမိုင်း၊ ရှေးယူနန်၏အဝဉ်အလာနှင့်သမိုင်း^(၄) ဟု အမည်ရှိသည်။ ယင်းကျမ်း ၁၁ မျက်နှာ ၁၆ ရမှတ် ၃ တွင် ထိုက်ကုင်သည် တကောင်းမြဲဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။

၃။ ၁၉၀၄၊ ဇန်နဝါရီ-ဇွန်လထုတ် အရှေ့ဖျားဆိုင်ရာပြင်သစ် ကျောင်း ၁၁ ဝေင်^(၅) အတွဲ ၄၊ အမှတ် ၁-၂၊ ၁၁ မျက်နှာ ၁၃၁-၄၁၃ တွင် “ရှင်ရာဇာဓိပတိအနိန္ဒိယ-တရုတ် ဆက်သွယ်ရေးလမ်းနှင့်သွယ်^(၆)” ဟု သောဝတန်းကြီးက ဝေင်ကိုပါ မေတ္တ ပေလီယို^(၇) က ရေးသားခဲ့၏။

က E.H.Parker

ခ Burma with special reference to her relations with China

ဂ Camille Saimson

ဃ Nan tchao ye che 南詔野史 : Histoire particulière du Nan-tchao, traduction d'une histoire de ancien Yun-nan

င Bulletin de l'École Française d' Extrême-Orient

စ “Deux Itinéraires de Chine en Inde à la fin du VIII siècle”

ဆ M.paul Pelliot

၄။ ၁၉၀၄ခုနှစ်ထုတ်၊ အရှေ့တိုင်း လေ့လာရေး ဝါသနာရှင်^(က) အဖွဲ့၌၊ ဝါ
မျက်နှာ၄၇၃-၄၈၁တွင် ဆိုက်ဆန်၏ နန်း ဝေခံနိုင်သမိုင်း ပြင်ဆင်
ဘာသာပြန် ဝါသနာရှင်ကို ဝေဖန်သော “ဝါသနာရှင် ဝေဖန်ချက်” ပါရှိသည်။
ဝေဖန်သူမှာ ပါမောက္ခ ဂျာဗန်း^(ခ) ဖြစ်သည်။ ဝါမျက်နှာ ၄၈၁တွင်
ပုဂံခေတ်မွန်ဂို-မြန်မာဝင်ပွဲကလေး မြို့ရွာအမည်များကို တင်ပြထား
သည်။ ထိုကဏ္ဍသည် တကောင်းမြို့ဖြစ်ကြောင်း ပါမောက္ခဂျာဗန်းက
ရေးသားခဲ့သည်။

၅။ ၁၉၀၉၊ အောက်တိုဘာ-ဒီဇင်ဘာလထုတ် အရှေ့တိုင်းဆိုင်ရာပြင်ဆင်
ကြောင်း ဝါသနာရှင် အဖွဲ့၉၊ ဝါမျက်နှာ ၆၃၃-၆၈၀တွင် “ပုဂံမင်း
ဆက်ပုဂံသုဉ်းခြင်း^(၁)” ဟုသော ဝါသနာရှင်ကို ပါမောက္ခဂျာဗန်း^(က) ရေးသား
ခဲ့သည်။ ဝါမျက်နှာ ၆၆၉^(၁)၌ မြေပုံတို့တွင် ထိုကဏ္ဍသည် တကောင်းမြို့ဟု
ရေးသားဖော်ပြခဲ့လေသည်။

၅ဝါသနာရှင် ၅ ဝေခံလိုက်သည့် ၁၈၉၃မှ ၁၉၀၉အတွင်း ထွက်ပေါ်ခဲ့ခြင်း
ဖြစ်သည်။ ပါမောက္ခလုတ်က ထိုကဏ္ဍသည် တကောင်းမြို့ဖြစ်ကြောင်း တင်ပြ
သော ခုနှစ်မှာ ၁၉၃၁ခုနှစ်တွင် မှတ်တမ်းရှိသည်။ ဤအချက်ကို ပါမောက္ခ
လုတ်က တင်ပြခဲ့ပြီး နှစ်ပေါင်း ၃၈ နှစ် ဝေခံခဲ့ရသည့် ခုနှစ်မှာ ပါမောက္ခ
ဖြစ်သည်။ ပါမောက္ခဂျာဗန်းက ဝါသနာရှင်သည် ပင်လျှင် ပါမောက္ခလုတ်၏ ဝါသနာ
ထက် ၂၂ နှစ် ဝေခံလေသည်။

ထိုကဏ္ဍသည် တကောင်းမြို့ဖြစ်ကြောင်း အဆိုကို ရှေးဦးစွာ တင်သွင်းလာ
သူမှာ ပါမောက္ခလုတ်မဟုတ်ကြောင်း အထက် ဝါသနာရှင် ၅ ဝေခံကြ
သက်သေခံရသေးသည်။

က T'oung Pao
ခ E. Chavannes
ဂ “La Fin de la Dynastic Pagan”
သ M. Edouard Huber

အခန်း (၅)

မွန်ဂို-မြန်မာစစ်ပွဲနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပညာဂူအသီးသီးတို့က တင်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။^၁ မွန်ဂိုမင်းဆက်သမိုင်းနှင့်ခေတ်ပြိုင်တရုတ်မှတ်တမ်းများ လာ ကျန်တူလူမျိုး၏ ထိုက်ကုင်မြို့ဟုသောအချက်၊ မွန်ဂို-မြန်မာစစ်ပွဲအရေးအခင်း နှင့်နှိုင်း နှိုက်ကုင်မြို့ကို တကောင်းမြို့ဟုသိအချက်ကို ပညာဂူငါးဆယ့်နှစ်နှစ်အရေး အသားထွင်အောင်ရှာဖွေရပြီဖြစ်သည်။ ထိုက်ကုင်သည် တကောင်းမြို့ဖြစ်သည်ဟု ပါကား၊ ဆိုင်ဆန်၊ ပေလီယို၊ ဂွာဗန်း၊ ဟုဗာ၊ လုတ်တို့နည်းတူ ယုံကြည်ယူဆသူများရှိ လေ သည်။^၂ ထို့ပြင်၊ တရုတ်မှတ်တမ်းများ လာ ကောင်းစင်၊ မလည်၊ ငစင်ကု၊ ပုဂံ၊ ပင်း၊ ယဟုသောမြို့အမည်များ နှင့်ယှဉ်၍ ထိုက်ကုင်မြို့ကို ဖေဝ်ပြတားရသော ယင်းမြို့ သည် တကောင်းမြို့ဖြစ်သည်ဟု လက်ခံရေးသား ဖြစ်သူများရှိ လေသည်။^၃

၁။ Phayre, 53-56; Parker (1889), 47; (1893), 30-34; Huber, 662-678; Hirth, 59; Harvey, 78-85; Duroiselle, 146-148; Grousset, 453-455; ကျောက်စာအုပ်အား ရှိနေသော်လည်း စာအုပ်အား ရှိပါစေကာမူလက်တွေ့အားဖြင့် အား ၃။ Coedès (1948), 323-325; (1962), 124-125; (1964), 352-354; (1968), 193-194; Hall (1955, 1958, 1960, 1961), 133-143; (1964, 1964 reprinted), 147-153; သန်းထွန်း (၁၉၅၅-၅၆) ၁၃၅-၁၃၆၊ Than Tun (1961-62), 1-4; သန်းထွန်း (၁၉၅၅) ၂၅၇-၂၆၅၊ ၂၆၆-၂၆၇၊ (June, 1960), 55-56; Chen Yi-Sein (1960), 154-6; Woodman, 16; သန်းထွန်း (၁၉၆၄) ၁၃၅-၁၃၇၊ ၂၇၇

Chen Yi-Sein (1966), 84 n. 31; Tinker, 21-22; Traiger, 5, 233-234; Htin Aung (1967), 66-74; ဖန်ဟူဆွန်ယလ်လင်းခင်ပိုင်၊ ၂၅၆-၂၆၁၊ Benneth, 3-11; Hall (1973), 162-163; T'ien Chia Ch'ing (1974), 23-30; (1975), 17-26; Htin Aung (1974), 511-512;

၇၃၁-၇၃၂

၂။ သန်းထွန်း (၁၉၅၅-၅၆) ၁၃၅၊ (၁၉၆၄) ၁၃၆-၁၃၇၊ (1961-62), 1-2; Coedès (1948), 325; (1964), 354; (1968) 194; Hall (1964), 147-148; Chen Yi-Sein (1966), 84, 91, n. 31; Htin Aung (1967), 51, 70-73; Benneth, 5; T'ien Chia Ch'ing (1974), 25, 27, 30 n. 117, 112; ၇၃၁-၇၃၂၊ ၇၃၅

၃။ Parker (1893), 30-34; Sainsom, 67 n.; Pelliot (1904 Jan.-June), 176, n. 2; Chavannes, 481; Huber, 665, 666 n. 1, 669-670, 674-675, 678; Chen Yi-Sein (1966), 84; (1969), 5, 23; T'ien Chia Ch'ing (1974), 25, 27; (1975), 18, 21.

ဂျပန်ဘာသာပြန် မှန်နန်း မဟာရာဇဝင် တော်ကြီး တွင် တကောင်း မြို့သည်
မှန်ဂုံမင်း ဆက်သမိုင်း လာ ထိုက်ကုင်မြို့ပင်ဖြစ်ကြောင်း ပါမောက္ခ အိုဂီဝါရာ
ဖော်ပြခဲ့သည်။ ①

ကျန့်တုလုမိုး ၏ ထိုက်ကုင်မြို့ဟု သော မှန်ဂုံမင်း ဆက်သမိုင်း ၏ ဖော်ပြ
ချက်ကိုတကြောင်း ဆောက်ကာ၊ တကောင်း တကောင်း ဒေသသည် ကဒူး တုံ့၏
အမှီပြုရသဖြင့်ဖြစ်သည်ဟု ပါမောက္ခလုတ်နည်း တု ယူဆကြ၏။ ② ကျန့်တုလုမိုး သည်
ကန္တာကန္တာနား ကြီး လူမျိုး ဖြစ်သည်ဟု ဦး စွာ ဖော်ပြခဲ့သူမှ ဝါမောက္ခလုတ်
ဖြစ်ဖွယ်ရှိ၏။ ဤအဆိုကိုလက်ခံကြသူများ ရှိလေသည်။ ③

m Hiroaki Ogiwara

o Ogiwara, 80, 134-135, n. 39.

Sept.

1 Than Tun (1958), 18 7; (1959), 23; (1961-62), 1, 2; (၁၉၇၅) ၂၅၅, ၂၆၀;
(၁၉၆၄) ယုဂ်ဆေလူမျိုး: ၁၀၆. Hall (1964), 145; Chen Yi-Sein (1966),
84; Htin Aung (1967), 51; Benneth, 5; T'ien Chia Ch'ing (1974),
25; ၇၃၅ (၁၉၇၇) ၄၄။

2 Than Tun (1959), 23; (1961-62), 1; (၁၉၇၅) ၂၅၅. (၁၉၆၄) ယုဂ်ဆေလူမျိုး:
၁၀၆. Hall (1964), 145; Chen Yi-Sein (1966), 84, 91, n. 3; Htin Aung
(1967), 51; Bennett, 5, T'ien Chia Ch'ing (1974), 25, 27 n. 108, 30 n. 122;
၇၃၅ (၁၉၇၇) ၄၄-၄၅။

အခန်း ၆

တရုတ်သမိုင်း မှတ်တမ်း များ လာ ထိုက်ကုင် နှင့် မြန်မာ ကျောက်စာ
များ လာ တကောင်း တို့ကို သဒ္ဒါပေဒအဆင့်တွင်ထား ကာ လေ့လာ အပ်သည်။
ထို့ပြင်၊ ထိုတရုတ်စာလုံး ကို ခေတ်သစ်အသံထွက်ဖြင့် နှိုင်း ယှဉ်ခြင်းမှ ရှောင် ရှား
သင့်လေသည်။ တရုတ်စာလုံး တို့၏အသံထွက်ကို ဖော်ပြရာတွင် ရောမအက္ခရာဖြင့်
တင်ပြမှသာ ဖော်ပြ ပေလိမ့်မည်။ ⑤

ဘာသာ ပေဒပညာရှင်တို့က ①) တရုတ်ဘာသာစကား ကို ကမ္ဘာ ၃ ရပ် ခွဲ
ခြား ဣသ်။ ခရစ်နှစ်မတိုင်မီ ၁၂၀၀-၈၀၀ ကတည်း ရှေးဟောင်း တရုတ်
ဘာသာ၊ ခရစ်နှစ် ၆၀၀ ဝန်း ကျင်ကတည်း ခေတ်ဟောင်း တရုတ်ဘာသာ နှင့်
တော်ယကမ္ဘာဖြစ် ခေတ်သစ်တရုတ်ဘာသာဟူ၍ ပညတ်ဣသ်။

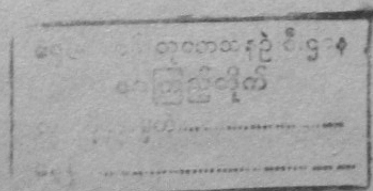
မွန်ဂိုမင်း ဆက်အတွင်း က မှတ်တမ်း မှတ်ရာများ မှအစပြု၍ ဖော်ပြခဲ့
သော ထိုက်ကုင်မြို့အမည်မှာ တရုတ်မင်းမျှထမ်း များ က ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်နိုင်
သည်။ မွန်ဂိုမင်း မျှထမ်း များ က ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ခြင်း လည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ တရုတ်မှ
တဆင့် မွန်ဂိုမှတ်တမ်း ၊ သို့မဟုတ် မွန်ဂိုမှတဆင့်တရုတ်မှတ်တမ်း ကူးပြောင်းခေါ်
ဝေါ်ခြင်း လည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ မည်သို့ရှိစေ၊ တကောင်း ဟူသော အမည် ကို
ခေတ်ဟောင်း တရုတ်၊ ခေတ်ဟောင်း မွန်ဂိုနှင့်အခြား

ခေတ်ဟောင်းဘာသာစကားများ၏အသံလွှတ်
ဝန်စံဖြင့် ချဉ်းကပ်ကြည့်ပါက အဖြေရကောင်း ခ်။

ထိုက်ကုင် ဟူသော ဝတ္ထုနှစ်ခုကို စတင်စီစစ်ရပေမည်။

၁ ဗားနတ် ကာလဂရင် (Benard Karlgren) ၏ ခုနစ်ကို အားပြုသည်။

၂ Karlgren (1940), 1-64; Benedict, 152-153.

ထိုက် t'ai 太 ၏ ရှေး ဟောင်း တရုတ်အသံထွက်မှာ *t'âd ဖြစ်
သည်။ ခေတ်ဟောင်း တရုတ်အသံထွက်မှာ t'ai ဖြစ်၏။ ရှေး ဟောင်း တရုတ်
* d'âd ၊ ခေတ်ဟောင်း တရုတ် d'âi ဟုလည်း အသံထွက်သည်။ ③

t'ai / d'âi ဟု ခေတ်ဟောင်း တရုတ်အသံထွက်သော 太 ဝါးလုံးဖြင့် ၊
ခေတ်ဟောင်း တရုတ်ဘာသာ dă, de, te, de'i တို့ကို အသံလွယ်လေသည်။ ④
ဗြာဟ္မဏဘာသာ tha ကို 太 ဖြင့် ပင် အသံလွယ်သည်။ ⑤ သက္ကတဘာသာ da,
dha ကိုလည်း ဤဝါးလုံး ဖြင့် အသံလွယ်၏။ ⑥

ခေတ်ဟောင်း မွန်ဂိုဘာသာ ta, tai, t'ai အသံကို 太 ဖြင့်
လည်း ဟောင်း ၊ da, daa, dai တို့ကို 太 ဖြင့်လည်း ဟောင်းအသံလွယ်ခဲ့သည်။ ⑦

- ၁ Karlqren (1923) p. 278, no. 963; (1940), p. 207; (1957), p. 95, no. 317d.
ဟန်အရိခေတ် (Pre-Han) က မွေးစားလုံး (loan character) နေရာအသုံးပြုသော
၅၀၀ t'ât ဟု အသံထွက်ရာ Karlqren (1965) pp. 123-4: nos. 1584 b, 1585 ac,
d'ât ဟုလည်း အသံထွက်သည်။ Karlqren (1973), pp. 124-5: nos. 1587 ac.
太 ဒုတိယ 太 ကို အလွယ်လွယ် ဦးစွာဖြင့် ဆက်ပြော၏။ Karlqren (1923), p.
275: no. 952; Karlqren (1954), pp. 288-289: no. 25 d; Karlqren
(1940), 51, 75; Kan-on အသံထွက်မှာ tai ဖြစ်သည်။ Karlqren (1965),
p. 124, nos. 1585 a, 1587 ac ၏အတွက် Pulleyblank (1962), 224-225.
J Csongor (1960), p. 125: no. 171; Wolfenden, 411; Thomas (1929),
41-42, 46, 48, 59-61; Simon, 341.
၃ Miller (1967), 146.
၄ Julien, p. 191, nos. 1678, 1679; Pulleyblank (1962), 224-225.
၅ Cleves (1949), 71, 79; (1950), 81, 90; (1951), 59, 65; (1954), 59;
(1955), 48; (1956), 399; (1964-65), 44, 59; (1967), 96. ပါမောက္ခ
Cleves ၏ စာတမ်းအများစုမှာ ၁၇၄၅-၁၇၅၂ ခုနှစ် ၁၇၆၂ ခုနှစ် အတွင်း မွန်ဂို-တရုတ်
နှစ်ကာလကို ကျောက်စာများကို တိုက်ဆိုင်စုစည်းကာ၊ ဘာသာပြန်ဆိုခြင်းဖြင့် လေ့လာ
ဆုံးသော စာတမ်းများဖြစ်သည်။ 太 ကို ta ဟုလည်း ခေတ်ဟောင်း
မွန်ဂိုဘာသာတွင် အသံလွယ်သည်။ Serruys, 256.

ခရစ်နှစ် ၁၂၇၅ နေ့စွဲပါ ဒိသပါမောက်ကျောက်တံတွင် 𐄎 ကို
မြန်မာအက္ခရာ တစ် ဟူ၍ အသံလွှတ်ခဲ့သည်။ ②

ခေတ်ဟောင်း တံဇက်

အင်ဒိုအာရှဆန် /t/ , /th/ , /d/ , /dh/

ခေတ်ဟောင်း ဗွန်ဂို /t/ , /th/ , /d/ ,

ခေတ်ဟောင်း မြန်မာ /t/ ဟုသော သံဂင်း ③ တို့ကို အသံလွှတ်ရာတွင်
t'ai , d'ai ဟုအသံထွက်သော ခေတ်ဟောင်း တရုတ် 𐄎 ဝါးလုံး ဖြင့်လွှတ်ခဲ့ကြောင်း
ထွေရ၏။ အထူး သတ်ဖြဖွယ်ကောင်း သောအချက်တချက်ရှိသည်။ ယင်းမှာ သံပြု ④
အတွက် အသုံးပြုသည်သာမက၊ သံဝက် ⑤ ကိုလည်း ဤဝါးလုံး ဖြင့်ပင် လွှတ်ခြင်း
ဖြစ်ပေသည်။ ⑥

m phoneme

a stress

n unstress

၁။ ပုံ ၂၇၁^၉ 'တယ်တူ' (taytū) ဟု ကျောက်စာတွင် ရေးထိုးထားသည်မှာ 𐄎
Ta-tu မြို့တော်ကို အသံလွှတ်ထားခြင်းဖြစ်၏။ Grousset, 451, n.2; Luce (1958),
184-185, ns. 92, 98. T'ai-tu 𐄎 ဟုလည်း ခေါ်ဝေါ်သည်။ ဇွန်မာကာဆာ 'အတိုင်
အဖောက်' ဝေါဟာရ 'အတိုင်' ရှိ 'တိုင်' ကို 𐄎 ဖြင့် လွှတ်သည်။ Nishida, p. 94,
no. 130; p. 128, nos. 970, 971; Miller (1954), p. 380, no. 15, n. 15. ခေတ်
ဟောင်းတရုတ် သံဂင်း /ai/ ကို ခေတ်ဟောင်းဇွန်မာ သံဂင်း /ay/ ဖြင့် လွှတ်၏။
𐄎 ကို တူရ်က (Turk) ကာဆာက 'တယ်' tay ဟုပင် အသံလွှတ်၏။ Miller (1954),
p. 381, n. 1; တူရ်ကအနွယ်ဝင် ဝီဂူရ် (Uigur/ Ouigour) ကာဆာက 𐄎 ကို tai
ဟု လွှတ်၏။ Csongor (1949), p. 111, no. 38; ဤမြို့တော် 𐄎 ကို ခေတ်ဟောင်း
မွန်ဂိုလ် Daidu ဟု အသံလွှတ်၏။ Cleves (1949), 72; (1951), 59; (1954),
59; (1955), 48; (1956), 399. ခရစ်နှစ် ၁၄၄၂-၁၄၄၄ ခုလျော်သော် 'တဲတူ' ဟု
ဇွန်မာကျောက်စာတွင် ရေးထိုးပေးထား၏။ စာရင်း၊ ၉၆၃ က^{၁၀}။

၂။ Thomas (1929), 41-42, 46, 48, 59-61; Miller (1967), 146.

ခေတ်ဟောင်း မွန်ဂိုဘာသာနှင့် ခေတ်ဟောင်း တရုတ်ဘာသာတို့၏
 သံရင်း မြောင်း လဲပုံမှ ၁) အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။ ။

သံရင်း

(ခေတ်ဟောင်း မွန်ဂို)

/t/	↔
/tʰ/	↔
/tʰ/	↔
/tʰ/	↔
/d/	↔

သံရင်း

(ခေတ်ဟောင်း တရုတ်)

/d/
/tʰ/
/dʰ/
/d/
/d/

၁။ Hashimoto, pp. 154-157, charts, 3, 4, 6, 7, 8, 9; Denlinger, 413-416.

ဘာသာစကား

ခေတ်ဟောင်းတူရက်

ခေတ်ဟောင်းတူရက်

太

太

t'ai/d'ai

t'ai/d'ai

အင်ဒို-အာရှယဉ်
 နာယိအက္ခရာ
 သက္ကတ (နာဂရီအက္ခရာ?)

tha

{ da
 dha

ခေတ်ဟောင်းတိဗက်

da

de

de'i

te

ခေတ်ဟောင်းမွန်ဂို

ta

da

tai

daa

t'ai

dai

ခေတ်ဟောင်းဝီဂူရီ

tai

ခေတ်ဟောင်းတူရက်

tay

ခေတ်ဟောင်းမြန်မာ

tay (တယ်)

တုင် kung ၁၆ ခ် ရှေး ဟောင်း တဂုတ်အသံထွက်မှာ * kung ဖြစ်
 သည်။ ခေတ် ဟောင်း တဂုတ်အသံထွက်မှာလည်း kung တုပင်ထွက်သည်။ ၁၆
 ခေတ်မြိုင် မွန်ဂုံ-တဂုတ် ကျောက်ဝါအထောက်အထား များ ဖြင့် လေ့လာခဲ့သော်
 ပညာရှင်ချစ်သူ စောသန့်ဖြူချက်များ အရ ခေတ် ဟောင်း မွန်ဂုံ gung တု
 ဤဝါလုံး ဖြင့်အသံလွှတ်သည်ဟုသိရ၏။ ၁၇ ခေတ် ဟောင်း တံဗက် kong ကိုလည်း
 ဖက်သူဝါ ၁၈ ခေါ် ဗသ အေဗ ၁၉ အရေး အသား ဌ ၂၀ guဂ် (gung, ဂ်=ng) တု
 လည်း ဟောင်း ၂၁ ၂၂ ဝိဂုဂ်ဘာသာ ချမ, ချမung ကိုလည်း ဟောင်း ၂၃ ဖြင့်လည်း
 အသံလွှတ်၏။ ၂၄

m Bashpa = Phagspā = 'Phags-pa

o Baghcheba

၁။ Karlgren (1923), p. 159, no. 475; (1940), p. 435; (1957), p. 303, no. 1173.
(1951), p. 102; (1954), pp. 357-358. ဟန့်အစွဲခေါ်ဝေါ် ပွားစားစာလုံးတွင် kaung
အသံအတွက် ညွှန်ဝေါ် Karlgren (1964), p. 9, no. 569 c; (1972), pp. 66, 7
no. 884; အလယ်ခေတ်နေင်း (Late Middle Chinese) တွင် kaung ၏
Pulleyblank (Jan. 1971), 149; Kan-on တွင် kou, တူရတ်-ဗိုလက်နစ်
Êong, တူရတ်-လုံနီးယား kong အသံအတွက်သည်။ Pulleyblank (Jan. 1971),
149.

J. Cleves (1949), 73; (1950), 83; (1951), 60; (1954), 88; (1964-5), 44, 59.

2" Csongor (1960), p. 119, -ng အပိတ်အတွက်လွယ်သည်ကိုသာ ဆွေ့ဂုဏ်ယင်း p. 134, no. 641.

၄။ တိဗက်ဘာသာဖြင့် Blo-gros-rgyal-mtshan အမည်ရှိ တိဗက်ဂုဏ်း (Bashpa & Baghcheba) သည် ချီလီနိုင်ငံခန့်မင်း၊ ဘရာဇီးနိုင်ငံသို့ ၁၉၀၀ ခုနှစ်တွင် သွားလာခဲ့ပြီး ဖော်ပြပါအတိုင်း ခုတ်ကောက်ခဲ့သည်။ ခုတ်ကောက်မှုကို ၁၉၀၀ ခုနှစ်တွင် ဖော်ပြပါအတိုင်း ခုတ်ကောက်ခဲ့သည်။ တိဗက်ဘာသာဖြင့် ခုတ်ကောက်မှုကို ၁၉၀၀ ခုနှစ်တွင် ဖော်ပြပါအတိုင်း ခုတ်ကောက်ခဲ့သည်။

9" Ligeti (1956), p. 45, no. 316.

6. Csongor (1949), p. 117, no. 156; (1954), p. 256, no. 50.

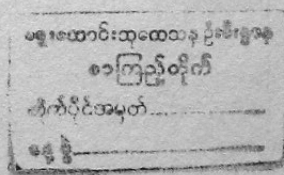
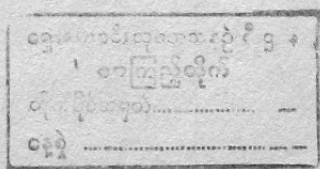
ဗဃ ဆေဗ။ ခေတ် ဟောင်း မွန်ဂုံ နှင့် ခေတ် ဟောင်း တရုတ်တို့ ၏
 သံသယ ဖြစ်သည့် လုပ်ငန်း အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။ ②

<u>သံသယ</u>	<u>သံသယ</u>	<u>သံသယ</u>
(ဗဃ ဆေဗ)	(ခေတ် ဟောင်း မွန်ဂုံ)	(ခေတ် ဟောင်း တရုတ်)

/k/	↔	/k/	↔	/g/
-----	---	-----	---	-----

/g/	↔	/g/	↔	/k/
-----	---	-----	---	-----

ခေတ် ဟောင်း မွန်ဂုံ နှင့် ခေတ် ဟောင်း တရုတ်တို့တွင် /k-/ နှင့် /g-/
 တို့အပြန်အလှန် ဖြောင်း လဲခြင်း ① သရ/ယ/ မ ဖြောင်း လဲခြင်း နှင့် အပိတ်
 /-၇/ မ ဖြောင်း လဲခြင်း တို့ကို ② တွေ့ရ ပေမည်။

၁။ Denlinger, 413.

၂။ Hashimoto, p. 154, chart 3.

၃။ Denlinger, pp. 415-416, chart 1 c.